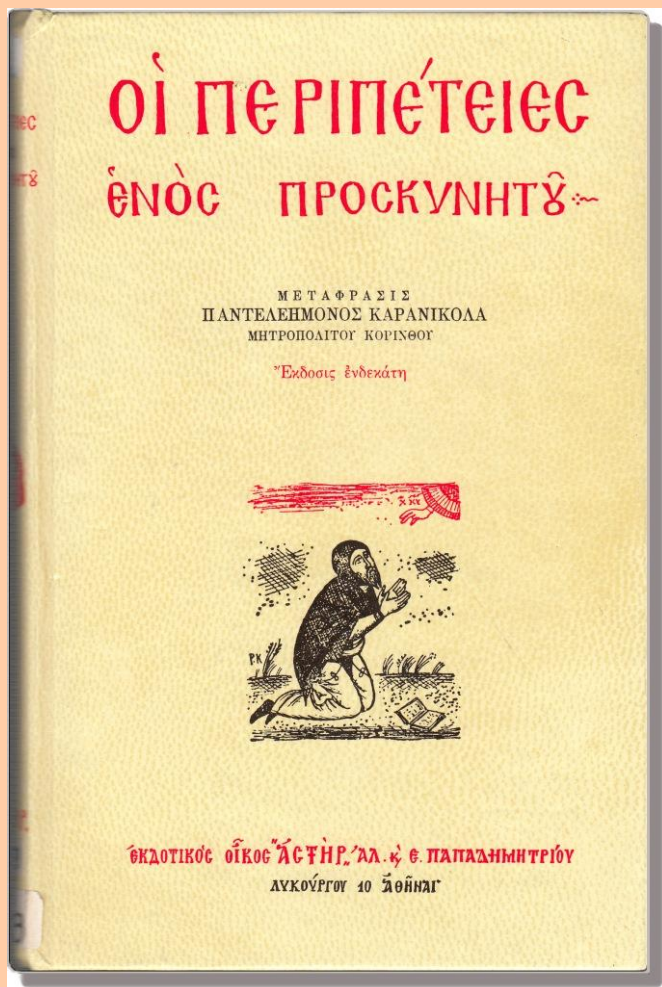

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΕΝΟΣ ΠΡΟΣΚΥΝΗΤΟΥ

2013

106

Αγνώστου συγγραφέως
Οι περιπέτειες ενός
προσκυνητού

Μέρος 1^ο

Με του Θεού τη χάρι, είμαι ένας χριστιανός. Οι πράξεις μου, αλλοίμονο, με παρουσιάζουν ένα μεγάλο αμαρτωλό κι ως προς τη ζωή μου, είμαι ένας άνθρωπος χωρίς σπίτι, προέρχομαι από πολύ άσημη οικογένεια και γυρίζω περιπλανώμενος από μέρος σε μέρος.

Τα υπάρχοντά μου είναι, ένα σακκούλι στην πλάτη μου με λίγο ψωμί μέσα, και μια Αγία Γραφή μέσ' στην τσέπη του σακκακιού μου. Αυτά είναι όλη μου η περιουσία.

Κάποτε, ήταν το Σάββατο της 32ας εβδομάδος μετά την Πεντηκοστή κ' επήγα εις την Εκκλησία να προσευχηθώ και ν' ακούσω τη θεία λειτουργία.

Άκουσα τον Απόστολο της ημέρας που ήταν παρμένος από την πρώτη επιστολή του Παύλου προς Θεσσαλονικείς και μού 'καναν πολύ βαθειά εντύπωση οι δύο λέξεις, *«αδιαλείπτως προσεύχεσθε»*.

Οι λέξεις αυτές εμπήκαν και κατέλαβαν κυριολεκτικά το μυαλό μου¹, άρχισα δε να σκέπτομαι σοβαρά, πώς είναι δυνατόν να προσεύχεται κανείς **χωρίς να σταματά ούτε**

¹ ΚΛΗΣΗ ΘΕΟΥ. Αυτό προέρχεται αποκλειστικά από τον Θεό, που, όταν την αποδεχτεί ο άνθρωπος, αρχίζει πλέον η όμορφη πορεία του προς την άσκηση της Ευχής. Μια δίψα για να μάθει περισσότερα για την Ευχή. Μια πορεία που αφετηρία της είναι ο Χριστός, και τέρμα της, πάλιν ο Χριστός!

στιγμή², αφού ο κάθε άνθρωπος πρέπει να κάνει και κάποια άλλη δουλειά για να ζήσει; Εδιάβασα και ο ίδιος εις το δικό μου Ευαγγέλιο το ρητό αυτό που είχα ακούσει, δηλαδή, τα λόγια που προτρέπανε, **κάθε στιγμή και σε κάθε τόπο**, να σηκώνουμε τα χέρια μας εις τον ουρανό και να προσευχώμεθα.

Εσκέφθηκα και ξανασκέφθηκα πάνω σ' αυτήν την προτροπή χωρίς να μπορέσω να την καταλάβω.

«Τι πρέπει να κάνω;» «Πού πρέπει να βρω κάποιον να μου εξηγήσει τις δύσκολες αυτές λέξεις;» διερωτώμουν κι απεφάσισα να πάω ν' ακούσω τους καλύτερους ιεροκήρυκες, μήπως

² Θα σκιάζουμε με πράσινο χρώμα τις λέξεις που τονίζουν το **αδιάλειπτον** ή την **συχνότητα** της προσευχής, γιατί σ' αυτό το αδιάλειπτο κρύπτεται το **ολοδύναμο** της Ευχής. Και, για να αναφέρω λόγια από το ίδιο το βιβλίο του Προσκυνητή: «Η προσευχή δείχνει την πιο **αποτελεσματική της δύναμι** και τους **καρπούς της**, όταν προσφέρεται συχνά, όταν είναι αδιάσπαστη, επειδή η συχνότης της προσευχής ανήκει εις την **θέλησίν μας** χωρίς αμφιβολία, ακριβώς όπως η **τελειοποίησις** εις αυτήν, η καθαρότης και ο ζήλος, είναι **δώρα της χάριτος**» (σελ.411). Επίσης, «προσευχή είναι αυτή που είναι αδιάλειπτη, που φέρνει τα **αποτελέσματα** και ως προς την **τελειοποίησι** του είδους της **εσωτερικής** προσευχής και ως προς την **σωτηρία** της ανθρωπίνης ψυχής. Η συχνότης της προσευχής είναι η **βάσις** που περιέχει το όλο σύστημα και την **σωτηριώδη ενέργεια** συγχρόνως» (σελ.369).

ημπορέσουν αυτοί και μου ερμηνεύσουν το μυστήριο και ξεδιαλύνουν την έννοιά του εις το μυαλό μου.

Πράγματι, άκουσα πολλούς εξαίσιους λόγους για την προσευχή, που με έμαθαν τι είναι προσευχή, πόσο τη χρειαζόμεθα, και ποιοί είναι οι καρποί της, ακόμη δε, άκουσα για την πνευματική προσευχή και την **αδιάλειπτη προσευχή**. Αλλά πώς θα μπορούσα να την εφαρμόσω, κανείς δεν ημπόρεσε να μου το ξεδιαλύνη.

Έτσι κατάλαβα πως οι λόγοι των Ιεροκηρύκων δεν ήτο δυνατόν να με βοηθήσουν, κ' έβαλα σ' ενέργεια ένα άλλο σχέδιο, που σκοπό είχε να με βοηθήση να δυνηθώ με του Θεού τη χάρι, να βρω κάποιον άνθρωπο που νάχη πείρα ανάλογη³ για να μπορέση να μου εξηγήση σε συζήτησι το πρόβλημα που με απασχολούσε.

Για πολύν καιρό έπειτα, περιπλανήθηκα σε

³ ΔΙΔΑΣΚΑΛΟΣ, ΠΛΑΝΗ. Διαφορετικά, **μόνοι μας** (χωρίς καθοδήγηση) είναι **αδύνατον** να προχωρήσουμε στην Νοεράν Προσευχή (την Ευχήν του Ιησού) χωρίς τον κίνδυνο της **πλάνης**.

πολλά μέρη. Εδιάβαζα πάντα την Αγία Γραφή που είχα και όπου πήγαινα ρωτούσα αν υπάρχει εκεί κανένας δάσκαλος θρησκευτικός, κανένας ιερωμένος ή μοναχός, έχοντας έτσι την ελπίδα ότι κάποτε θα βρω κάποιον να με φωτίσει εις την απορία και την δυσκολία μου αυτή την ανυπέρβλητη.

Κάποια μέρα τέλος, μού 'παν ότι σ' ένα χωριό κοντά εκεί που ήμουν, βρισκόταν κάποιος που είχε αφιερωθή εις την σωτηρία της ψυχής του. Είχε κ' ένα εκκλησάκι εκεί που έμενε, δεν απομακρυνόταν ποτέ από το μέρος που ζούσε, περνούσε δε τις ημέρες του με εγκράτεια, με μελέτη και με προσευχή.

Αλήθεια! φτερά έκανα⁴ κ' επήγα και τον ευρήκα. «Τι θέλεις από μένα;» μ' ερώτησε. «Άκουσα ότι είσθε ένας άνθρωπος αφιερωμένος εις τον Θεόν», του απάντησα, «αλλά σας παρακαλώ, για την αγάπη του Χριστού, εξηγήστε μου τα λόγια

⁴ ΚΛΗΣΗ ΘΕΟΥ, ΑΓΙΟΝ ΠΝΕΥΜΑ. Αυτό το φτερούγισμα, αυτή η δΐψα για ενασχόληση με την ευχή, δεν είναι παρά μια παρόρμηση του Αγίου Πνεύματος προς τον σκοπό αυτό. Γιατί, πολύ αρέσει στον Θεό οι άνθρωποι να επικαλούνται αδιαλείπτως ονομά Του.

του Αποστόλου "αδιαλείπτως προσεύχεστε". Πέστε μου πώς είναι δυνατόν να προσεύχεται κανείς χωρίς ποτέ να σταματά; Πάρα πολύ θέλω να μάθω γι' αυτό, που δυστυχώς δεν ημπορώ μόνος μου να το καταλάβω⁵».

Εσιώπησε για λίγο και με είδε κοντά - κοντά. Έπειτα είπε: «Αδιάλειπτη εσωτερική προσευχή είναι η αδυσώπητη επιθυμία της ψυχής του ανθρώπου για τον Θεό. Για να επιτύχει κανείς εις αυτήν την άσκησι, που γεμίζει την ψυχήν από παρηγοριά, πρέπει να προσεύχεται εις τον Θεόν περισσότερο, να τον διδάξη Αυτός πώς να προσεύχεται αδιαλείπτως. Προσευχήσου όλο και περισσότερο, όλο και πιο θερμά. Η ίδια η προσευχή θα σου αποκαλύψει πώς θα κατορθωθεί να γίνη ακατάπαυστη. Αλλά αυτό θα διαρκέσει αρκετά». Αυτά λέγοντας, μού 'δωσε τροφή και χρήματα για το ταξίδι μου και μ' άφησε να φύγω.

⁵ ΤΑΠΕΙΝΩΣΗ, ΑΠΛΟΤΗΣ. Αυτή η ταπεινωση κ' απλότης του προσκυνητή στάθηκε η ειδοποιός αιτία ώστε να κατορθώσει να αποκτήσει την αδιάλειπτον προσευχή.

Δεν ημπόρεσε να μου εξηγήση αυτό που ήθελα.

Άρχισα πάλι τις περιπλανήσεις, εσκέφθηκα και πάλι εσκέφθηκα, edιάβασα και πάλι edιάβασα κ' emelήτησα με πολλήν υπομονή αυτά που είχα ακούσει, μα δεν κατώρθωσα να τα καταλάβω εις το βάθος τους. Κι όμως επιθυμούσα πολύ να δυνηθώ να τα καταλάβω, τόσο, που δεν κοιμώμουν ούτε μέρα ούτε νύκτα. Θα περπάτησα το λιγώτερο διακόσια χιλιόμετρα μέχρις ότου έφθασα σε μια μεγάλη πόλι, πρωτεύουσα εις την επαρχία, πού 'χε κ' ένα μοναστήρι. Eις τον ξενώνα του μοναστηριού άκουσα οτι ο ηγούμενος ήταν πολύ καλός και φιλόξενος άνθρωπος.

Eπήγα να τον ιδώ. Με edέχτη με καλωσύνη, με παρεκάλεσε να καθήσω λίγο και μου προσέφερε ένα αναψυκτικό. «Δεν είναι ανάγκη για το αναψυκτικό άγιε πάτερ», είπα, «το μόνο που σας χιλιοπαρακαλώ είναι να μου δώσετε πνευματικές συμβουλές, πώς να σώσω την ψυχή μου». «Να σώσετε την ψυχή σας; Δεν έχετε παρά να ζήτε σύμφωνα με τις εντολές του Θεού, να

είστε τακτικός εις τις προσευχές σας, και θα σωθήτε». «Μα άκουσα οτι θα μπορούσε κανείς να προσεύχεται **χωρίς ποτέ να σταματήσει**, κ' εγώ δεν ηξεύρω πώς να το εφαρμόσω και, ακόμα, δεν γνωρίζω ούτε τι θα πη **ακατάπαυστη** προσευχή.

Σας ικετεύω, πάτερ μου, δεν θα μπορούσατε σεις να μου το εξηγήσετε αυτό;» «Δεν ηξεύρω να σου πω περισσότερα, παιδί μου, αλλά στάσου μια στιγμή, έχω ένα μικρό βιβλίο που θα σε βοηθήση», μου είπε, και μούδωσε ένα βιβλίο για την πνευματική μόρφωσι του εσωτερικού ανθρώπου. «Διάβασε αυτή τη σελίδα» πρόσθεσε ανοίγοντάς μου το βιβλίο κ' εγώ άρχισα να διαβάζω τ' ακόλουθα: «Τα λόγια του Αποστόλου, **αδιαλείπτως προσεύχεστε**, εννοούν την δημιουργική προσευχή της κατανοήσεως. Η κατανόησις αυτή μπορεί πάντοτε να εκτείνεται ψηλά προς τον Θεό, ενώ ο άνθρωπος θα προσεύχεται προς Αυτόν **αδιάλειπτα**».

«Αλλά», ερώτησα, «ποιά είναι η μέθοδος που κάνει την κατανόησι να στρέφεται συνεχώς

προς τον Θεό χωρίς ενόχλησι, και την προσευχή να γίνεται ακατάπαυστη;» «Είναι πολύ δύσκολο και γι' αυτούς, που ο ίδιος ο Θεός τους έχει χαρίσει το δώρο αυτό», απήντησεν ο ηγούμενος, χωρίς να μου δώση την εξήγησι που ζητούσα.

Έμεινα το βράδυ εκεί και το πρωί ευχαριστώντας για την ευγενική του φιλοξενία, έφυγα χωρίς να ξεύρω που πηγαίνω. Η αποτυχία μου να καταλάβω αυτό που ζητούσα με έθλιβε πολύ και άνοιξα το Ευαγγέλιό μου να διαβάσω για να βρω κάποια ανακούφισι. Έτσι έκανα άλλες πέντε ημέρες πορεία. Τέλος το βραδάκι της πέμπτης ημέρας, μ' έφθασε ένας γεροντάκος που έμοιαζε σαν ιερωμένος.

Απαντώντας εις τις ερωτήσεις μου, μού 'πε μαζί με άλλα, ότι ήταν μοναχός σ' ένα μοναστήρι οκτώ χιλιόμετρα μακρυνά από το μέρος που συναντηθήκαμε. Με παρεκίνησε να πάω, λέγοντάς μου: «Δεχόμεθα προσκυνητάς, και τους προσφέρουμε τροφή και ανάπαυσι εις τον ξενώνα, όπου τους περιποιούνται αφωσιωμένοι εις τον Θεόν άνθρωποι».

Δεν αισθανόμουν μεγάλη επιθυμία να πάω κι απήντησα ότι η ειρήνη της ψυχής μου δεν εξαρτάται από την εξεύρεσι μέρους για να αναπαυθώ και φαγητού για να φάω, αλλά από την απόκτησι τροφής πνευματικής. Τι με ένοιαζε εμένα για την υλική τροφή; Μήπως τάχα δεν είχα ένα σωρό παξιμάδια εις το σακκίδιό μου;

«Τι είδους πνευματική τροφή ζητείς;» μ' ερώτησε ο γερο - μοναχός. «Τι είναι αυτό που σε κάνει τόσο πολύ ν' απορής; Σε παρακαλώ έλα, έλα να πάμε στο μοναστήρι, αδελφέ μου. Εκεί έχουμε αγίους πνευματικούς οδηγούς με ώριμη σκέψι που θα μπορέσουν να καθοδηγήσουν την ψυχή σου εις το αληθινό μονοπάτι, με τη βοήθεια που παρέχει το φως του Λόγου του Θεού και τα συγγράμματα των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας».

«Αφού είναι έτσι, πάτερ μου, άκουσέ με», του είπα. «Εδώ κ' ένα χρόνο, ένα Σάββατο εις την λειτουργία, άκουσα απ' την περικοπή του Αποστόλου, λόγια που παρώτρυναν τους

ανθρώπους λέγοντάς τους να προσεύχονται **αδιάλειπτα**. Δεν κατώρθωσα να καταλάβω την βαθειά τους έννοια κι άρχισα έτσι να διαβάζω πολύ το Ευαγγέλιο.

Άλλοι μου είπαν σε διάφορα μέρη, ότι σύμφωνα με την εντολή αυτή του Παύλου, πρέπει να προσευχώμεθα **κάθε στιγμή**, **σε κάθε μέρος**, όχι μόνον όταν είμεθα ξύπνιοι, αλλά και όταν κοιμώμεθα ακόμα, όπως λέει κ' ένα άλλο ρητό, "εγώ καθεύδω και η καρδιά μου αγρυπνεί". Έτσι έχασα την ηρεμία μου, επειδή κι ο ίδιος εχάθηκα εις τις σκέψεις για να εννοήσω όλα αυτά, και να βρω τρόπο να τα εφαρμόσω.

Μέρα και νύκτα οι σκέψεις μου στριφογύριζαν επάνω εις το θέμα αυτό, που μου αναστάτωνε τις πνευματικές μου δυνάμεις και μου **φλόγιζε την επιθυμία για μάθησι**⁶. Επήγαινα εις τις εκκλησίες για ν' ακούσω ειδικές ομιλίες κι άκουσα πολλές, αλλά καμιά δεν έσβησε την **δίψα**⁶ που είχα για να γνωρίσω πώς να προσεύχωμαι **ακατάπαυστα**, ακόμη δε γυρίζω τρέχοντας ζητώντας φλογερά να μάθω, **πώς να γευθώ τον άγνωστο καρπό**⁶,

⁶ (βλ. σχόλιο αρ.1)

που θα με κάνη να γνωρίσω τον τρόπο, ώστε να προσεύχωμαι **αδιάλειπτα**».

Όταν είπα αυτά, είδα τον γερο - μοναχό να κάνη το σταυρό του και να μου λήη: «Δόξασε το όνομα του Θεού, αδελφέ μου, που σου απεκάλυψε την ανειρήνευτη επιθυμία, για την **ακατάπαυστην εσωτερική προσευχή**. Πρέπει να αναγνωρίσης οτι αυτό είναι κλήσις του Θεού, και ειρήνευσε με τον εαυτό σου⁷. Ησύχασε με την βεβαιότητα ότι, αυτό που έχει συμβή μέσα σου μέχρι τώρα, δεν είναι παρά μια εξέτασις της αρμονίας της εσωτερικής σου θελήσεως, με του Θεού την φωνή.

»Έχεις ήδη αξιωθή να καταλάβης οτι, το ουράνιο φως της **αδιαλείπτου προσευχής**, δεν επιτυγχάνεται ούτε με την σοφία αυτού του κόσμου ούτε με την σκέτην επιθυμία για γνώσι, αλλ' αντίθετα αποκτάται με την απλότητα του πνεύματος και την πραγματική πείρα της

⁷ ΚΛΗΣΗ ΘΕΟΥ. Είναι κλήση του Θεού ο πόθος για την ενασχόληση με την ευχή.

απλότητος της καρδιάς⁸. Γι' αυτό δεν είναι εκπληκτικό το γεγονός ότι, μέχρι τώρα δεν άκουσες τίποτα για την ουσιώδη εργασία της προσευχής και δεν απέκτησες την γνώσι, πώς να κατορθώσεις να αποκτήσης την **ατελείωτην ενέργειά της**.

»Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι πολλά έχουν ειπωθή και γραφή από τους διαφόρους ιεροκήρυκες και συγγραφείς. Εφ' όσον όμως περισσότερα απ' αυτά, βασίστηκαν εις την σκέψι και την εργασία της **συνηθισμένης σοφίας** και όχι εις την **ενεργητικήν πραγματικήν πείρα**, απετέλεσαν μόνον λόγους, για τις ιδιότητες της προσευχής μάλλον, παρά για την ουσία της.

»Ο ένας πραγματεύεται όμορφα, για την αναγκαιότητα της προσευχής, ο άλλος για την δύναμί της και τις ευεργεσίες της, ο τρίτος για όλα αυτά που οδηγούν εις την τελειότητα της προσευχής, δηλαδή, για την απόλυτη αναγκαιότητα του ζήλου, για την προσήλωση του

⁸ ΑΠΛΟΤΗΣ. Για την απόκτηση της ευχής απαιτείται απλότης κ' όχι κοσμική σοφία.

μυαλού, για την θερμότητα της καρδιάς, την καθαρότητα της σκέψεως, την συμφιλίωσι με τους εχθρούς μας, την ταπείνωσι, την συντριβή, και άλλα.

»Αλλά τι είναι η προσευχή; Ποιά είναι η ουσία της; Και πώς μαθαίνει κανείς να προσεύχεται; Απάντησι εις τις ερωτήσεις αυτές που είναι πρωταρχικές και ουσιώδεις, πολύ δύσκολα μπορεί κανείς να πάρη σήμερα, επειδή αυτές τις απορίες πολύ δυσκολώτερα τις καταλαβαίνει κανείς από τις ιδιότητες της προσευχής που προηγουμένως ανέφερα. Οι απορίες αυτές χρειάζονται γνώσι πολλή, γνώσι βαθειά, γνώσι μυστικιστική και όχι μόνο την γνώσι που δίνουν τα σχολεία.

»Αλλά το πιο θλιβερό απ' όλα είναι οτι, η μάταιη σοφία του κόσμου αυτού, απαιτεί, τα θεία πράγματα, να μετρηθούν με ανθρώπινο μέτρο. Πολλοί άνθρωποι σκέπτονται λανθασμένα για την προσευχή, νομίζοντας ότι, οι καλές πράξεις και η καλή διάθεσις, μας κάνουν ικανούς, γι' αυτή, μα συμβαίνει εντελώς το αντίθετο, επειδή

η προσευχή είναι εκείνη που έχει ως αποτέλεσμα καλά έργα και τις αρετές όλες⁹. Αυτοί που σκέπτονται, όπως είπαμε παραπάνω, θεωρούν, λανθασμένα βέβαια, ότι οι καρποί και τα αποτελέσματα είναι τα μέσα για την απόκτησή της. Έτσι όμως υποτιμούν την δύναμη της προσευχής.

»Είναι δε το παραπάνω λάθος αυτό, αντίθετο προς την Αγ. Γραφήν, επειδή ο Απόστολος Παύλος γράφει: "Παρακαλώ ουν πρώτον πάντων ποιείσθε δεήσεις, προσευχάς, εντεύξεις, ευχαριστίας". Αυτό λοιπόν που ο Παύλος είπε, είναι ότι, η προσευχή προπορεύεται σε κάθε τι. Παρακαλώ πρώτον πάντων... Ο χριστιανός είναι υποχρεωμένος να κάνει πολλές ενάρετες πράξεις, αλλά πρώτα απ' όλα οφείλει να προσεύχεται, επειδή χωρίς προσευχή καμμιά άλλη καλή πράξις δεν είναι τελεία.

»Χωρίς προσευχήν ο χριστιανός δεν μπορεί να καταλάβη την αλήθεια, δεν μπορεί να

⁹ ΕΥΧΗ-ΑΡΕΤΕΣ. Προηγείται η ευχή και έπονται οι αρετές. (Όπως και στην Δημιουργία, προηγείται η όρνιθα και έπεται το αυγό).

σταυρώση την σάρκα αυτού "συν τοις παθήμασι και ταις επιθυμίαις". Η καρδιά του αδυνατεί να φωτισθή με το φως του Χριστού κι ο ίδιος δεν μπορεί να ενωθή δια της σωτηρίας με τον Θεό. Κανένα απ' όσα αναφέραμε δεν είναι αποτελεσματικόν, εάν δεν προηγείται σ' αυτό **συνεχής προσευχή**. Λέγω συνεχής, επειδή η τελειότης της προσευχής δεν εξαρτάται από τις δικές μας δυνάμεις, όπως λέγει κι ο Παύλος, "το γαρ τι προσεύξασθαι καθ'ό δει ουκ οίδαμεν".

»Έτσι είναι σωστό να προσευχώμεθα **συχνά**, να προσευχώμεθα **πάντοτε**, πράξεις που έχουμε τη δύναμι να τις κάνουμε και που θα μας βοηθήσουν σιγά-σιγά να φθάσουμε εις το ύψος της καθαρότητος της προσευχής, που είναι η μητέρα κάθε πνευματικής ευλογίας. Αιχμα-λώτισε την μητέρα κι αυτή θα σου δώσει τα παιδιά, είπεν ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος. Μάθε πρώτα πώς να απόκτησης την δύναμι της προσευχής κ' έπειτα χωρίς δυσκολία θα κατορθώσης την εφαρμογή όλων των άλλων αρετών. Είναι όμως γεγονός οτι αυτοί που δεν γνωρίζουν πολλά απ' αυτήν την πρακτική πείρα και τις βαθιές διδασκαλίες των

Πατέρων της Εκκλησίας, έχουν φτωχές γνώσεις εις το θέμα μας τούτο και δεν είναι ικανοί να μας είπουν πολλά γι' αυτό».

Με το τέλος των λόγων αυτών, είχαμε φθάσει σχεδόν στο μοναστήρι. Για να μη χάσω την επαφή με τον σοφόν αυτόν γερο - μοναχό, και για να βρω όσο μπορούσα γρηγορότερα αυτό που ήθελα, έσπευσα να τον παρακαλέσω, λέγοντας: «Κάνετέ μου την χάριν, άγιε πάτερ, να μου δείξετε τι σημαίνει **αδιάλειπτη προσευχή** και **πώς να την αποκτήσω**; Κατάλαβα, πάτερ μου, ότι όλα αυτά δεν σας διαφεύγουν».

Συγκατατέθηκε εις την παράκλησί μου ο άγιος αυτός γέρος και μ' επήρε εις το κελλί του.

«Έλα μέσα», μού 'πε, «θα σου δώσω ένα τόμο των Πατέρων της Εκκλησίας απ' τον οποίον, με του Θεού τη βοήθεια, θα μπορέσης να μάθης για την προσευχή αυτή, καθαρά και με λεπτο-μέρειες».

Εμπήκαμε εις το κελλί του κι άρχισε να μου μιλή με τα παρακάτω λόγια.

«Η **ακατάπαυστη** εσωτερική προσευχή του

Χριστού, είναι μιὰ **συνεχής αδιάκοπη επίκλησις** του θείου ονόματος του Ιησού Χριστού, με τα χείλη, με το πνεύμα, και με την καρδιά, ενώ συγχρόνως μέσ' στο μυαλό σχηματίζεται η εικόνα της **διαρκούς παρουσίας Του** και κυριαρχεί η Χάρις Του, σε κάθε ασχολία μας, σε κάθε στιγμή, σε κάθε τόπο, ακόμη και όταν κοιμώμεθα. Η επίκλησις αποτελείται από τα λόγια: "Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με"¹⁰.

«Εκείνος που **συνηθίζει** τον εαυτόν σου σ' αυτή την επίκλησι, παίρνει εις την ψυχή του σαν αποτέλεσμα, μια βαθειά **παρηγοριά** και **αισθάνεται** την **ανάγκη** να **προσεύχεται πάντοτε**, μη μπορώντας πια να ζήσει χωρίς την επίκλησι αυτή, ενώ ο εσωτερικός του εαυτός συνεχίζει να την απαγγέλλη σιωπηλά, ώστε να μοιάζη η άφωνη αυτή απαγγελία σαν αρμονική ηχώ των λέξεων που άρθρωναν τα χείλη του. Κατάλαβες τώρα τι είναι η **αδιάλειπτη προσευχή;**»

¹⁰ Διευκρινίζουμε ότι, σύμφωνα με τους αγίους Πατέρες, η πλήρης και αρτία Ευχή (και καλόν είναι να μην αλλάζουμε συνεχώς τον τύπο αυτό) είναι το: «**Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με**»

«Βεβαίως κατάλαβα, πάτερ μου, αλλ' εις την αγάπη του Χριστού, σε παρακαλώ, δίδαξέ με ακόμα, πώς να αποκτήσω την συνήθειαν αυτήν;» εφώναξα συνεπαρμένος από χαρά.

«Διάβασε αυτό το βιβλίο», μου είπε, «ονομάζεται «Φιλοκαλία των Νηπτικών» και περιλαμβάνει σε λεπτομέρειες την επιστήμη της **συνεχούς εσωτερικής προσευχής**, γραμμένη από τριάντα Πατέρες της Εκκλησίας. Το βιβλίο αυτό περιέχει υψηλή σοφία και είναι τόσο ωφέλιμο για τον αναγνώστη, ώστε θεωρήθηκε ότι είναι **το καλύτερο, της εσωτερικής μυστικής και πνευματικής ζωής, εγχειρίδιο**¹¹.

Ο όσιος Νικηφόρος, γράφει οτι το βιβλίο αυτό οδηγεί τον κάθε ένα εις την σωτηρία, χωρίς κόπο και ιδρώτα».

«Είναι πιο υψηλό και άγιο και από την Αγία

¹¹ Παρόλο που ένα εξαιρετικό εγχειρίδιο που εισάγει και καθοδηγεί στην άσκηση της Νοεράς Προσευχής (διά της Ευχής του Ιησού) είναι αυτό τούτο το ανά χειράς βιβλίο "Οι Περιπέτειες ενός Προσκυνητού".

Γραφή;» ερώτησα.

«Όχι, δεν είναι. Αλλά περιλαμβάνει σαφή ερμηνεία για όσα η Αγία Γραφή μιλεί, με κεκαλυμμένο τρόπο, και τα οποία δεν μπορούμε εύκολα να τα συλλάβουμε με τις ασθενείς μας ανθρώπινες δυνάμεις. Θα σου πω ένα παράδειγμα σχετικό. Ο ήλιος είναι το πίο μεγάλο, το πίο λαμπρό και το πιο θαυμάσιο απ' όλα τα ουράνια σώματα, αλλά δεν μπορεί κανείς να τον συλλάβη και να τον εξετάση με απροστάτευτα μάτια. Πρέπει να χρησιμοποιήση μαύρα γυαλιά που είναι σε επιφάνεια εκατομμύρια φορές μικρότερα από τον ήλιο. Όμως, μέσα από τα μικρά αυτά μαύρα γυαλιά μπορεί κανείς να εξετάση τον μεγαλόπρεπο μονάρχη των άστρων, μπορεί να τον χαρή χωρίς να τον βλάβουν οι σουβλερές του ακτίνες.»

Η Αγία Γραφή είναι σαν τον λαμπερόν ήλιο, και το βιβλίο τούτο η «Φιλοκαλία», είναι τα μικρά γυαλιά που μας κάνουν ικανούς να εντυφήσουμε εις τον ήλιο και την βασιλική του λάμψη. Αλλά τώρα άκουσέ με. Θα σου διαβάσω

ένα κομμάτι που πραγματεύεται γι' αυτή την ατελεύτητη εσωτερική προσευχή».

Άνοιξε το βιβλίο κ' edιάβασε τα παρακάτω από τον Συμεών τον Νέο θεολόγο:

«Κάθησε κάτω μόνος σε σιωπή, χαμήλωσε το κεφάλι σου, κλείσε τα μάτια σου, ανάπνεε ήρεμα και φαντάσου ότι βλέπεις μες της καρδιάς σου τα βάθη. Κάνε ώστε οι σκέψεις σου να βαδίζουν απ' εκεί μέσ' την καρδιά σου και με το ρυθμό της αναπνοής σου λέγε, Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με!

Λέγε την επίκλησιν αυτήν ελαφρά με τα χείλη σου ή καλύτερα με το μυαλό σου, προσπάθησε να διώξης κάθε άλλη σκέψη και με υπομονή και ηρεμία προχώρει επαναλαμβάνοντάς την συνεχώς».

Ο γερο - μοναχός μου τα εξήγησε όλα αυτά με λόγια και με παραδείγματα. Έπειτα edιαβάσαμε απ' την «Φιλοκαλία» σελίδες του αγίου Γρηγορίου του Σιναΐτου, του αγίου Καλλίστου, του αγίου Ιγνατίου, και ο,τι edιάβαζαμε μου το

εξηγούσε ο γέροντας με δικά του λόγια. Άκουγα με προσοχή και με μεγάλην ευχαρίστησι και προσπαθούσα να τα χαράξω στο μυαλό μου, για να μπορώ να θυμούμαι και την πιο μικρή λεπτομέρειά τους. Έτσι επεράσαμε όλη τη νύχτα κ' επήγαμε εις τον Όρθρο το πρωί, χωρίς νά 'χουμε κοιμηθή καθόλου.

Ο Πνευματικός οδηγός μου, με άφησε να φύγω δίδοντάς μου την ευλογία του και λέγοντάς μου ότι, κατά το διάστημα που θα έκανα εξάσκησι για την προσευχή, θα έπρεπε συχνά να τον επισκέπτωμαι και να του λέγω με λεπτομέρεια κάθε απορία και δυσκολία που θα συναντούσα, επειδή η εσωτερική πρόοδος δεν ημπορεί να προχωρήση καλά και με επιτυχία, χωρίς την καθοδήγησι του πνευματικού διδασκάλου.

Εις την εκκλησία μέσα, αισθάνθηκα να γιγαντώνεται η επιθυμία μου, να κάνω το κάθε τι που θα περνούσε από το χέρι μου, για να μπορέσω να μάθω την ακατάπαυστη εσωτερική προσευχή -την προσευχή της καρδιάς- και

παρεκάλεσα τον Θεό να με βοηθήση σ' αυτό¹². Έπειτα άρχισα να διερωτώμαι πώς θα μπορούσα να καταφέρω να ιδώ τον Πνευματικό μου οδηγό πάλι, για να τον συμβουλευθώ και να εξομολογηθώ, επειδή δεν ημπορούσε κανείς να πάρη άδεια για να μείνη εις τον ξενώνα του μοναστηριού περισσότερο από τρεις ημέρες και δυστυχώς ούτε άλλα σπίτια, κοντά γύρω εκεί, υπήρχαν.

Ευτυχώς έμαθα, ότι σε μικρή απόστασι, μόνο τέσσερα πέντε χιλιόμετρα, από το μοναστήρι, ήταν ένα χωριουδάκι κ' επήγα για να βρω κανένα μέρος να μείνω, πράγμα που ο Θεός εύκολα μου το εχάρισε. Ένας χωρικός με άφησε να κατοικήσω σ' ένα καλύβι εις το κτήμα του για όλο το καλοκαίρι, με την υποχρέωσι να προσέχω τον μικρό του κήπο. Ήμουν ικανοποιημένος γιατί θα έμενα όλο το καλοκαίρι μόνος. Ας έχη δόξαν ο Θεός. Είχα βρη ένα ήρεμο μέρος. Έτσι εγκαταστάθηκα εις την καλύβα μου, άρχισα να εφαρμόζω όσα είχα μάθει για την εσωτερική

¹² Χωρίς την βοήθεια του Θεού όλες μας οι προσπάθειες πηγαίνουν στο κενό.

προσευχή και θα πήγαινα κάθε τόσο να επισκέπτομαι τον Πνευματικό μου οδηγό.

Για μιαν εβδομάδα εφρόντισα να εφαρμόσω όλα όσα μέχρι τη στιγμή είχα μάθει. Εις την αρχή τα πράγματα επήγαν καλά. Μα έπειτα η προσπάθεια μ' εκούραζε πολύ. Αισθανόμουν οκνηρία και στενοχώρια, μ' εκυρίευε η νύστα και σύννεφα από σκέψεις όλων των ειδών με περικυκλώνανε. Επήγα με θλίψη εις τον γέρον οδηγό μου να του εξομολογηθώ την κατάστασί μου.

Μ' εχαιρέτησε και μου είπε με πολύ φιλικό τρόπο: «Αδελφέ μου, ήλθε επάνω σου η επίθεσις του κόσμου του σκότους, επειδή ο κόσμος εκείνος τίποτε άλλο δεν έχει χειρότερο από την ιδική μας εγκάρδια προσευχή. Ο κόσμος αυτός του σκότους προσπαθεί με κάθε τρόπο να σ' εμποδίση και να σε απομακρύνη από την προσευχή της καρδιάς. Όμως μη φοβείσαι. Ο Θεός ουδέποτε επιτρέπει τον πειρασμό να είναι για τον άνθρωπο μεγαλύτερος από ό,τι χρειάζεται».

«Φαίνεται πως πρέπει η ταπεινώσί σου να δοκιμαστή ακόμα, γιατί παρά τον περίσσιο σου ζήλο, είναι ίσως πολύ ενωρίς να πλησιάσης την υψηλότερη είσοδο της καρδιάς. Υπάρχει φόβος να πέσης σε πνευματικό χάος. Θα σου δώσω αυτή τη φορά γι' αυτήν την περίπτωση συμβουλές όχι δικές μου, αλλά από την "Φιλοκαλία"».

Ξεφύλλισε τις σελίδες του οσίου Νικηφόρου κ' εδιάβασε:

«Εάν έπειτα από μερικές προσπάθειες δεν επιτυγχάνης να μπης μέσα εις τα βασίλεια της καρδιάς σου, όπως εδιδάχθηκες, κάνε αυτό που θα σου πω τώρα, και με του Θεού την βοήθεια θα βρης εκείνο που ζητείς. Η ικανότης να προφέρη κανείς τις λέξεις, βρίσκεται εις τον λάρυγγα και την γλώσσα. Απόρριψε όλες τις άλλες σκέψεις - μπορείς να το κάνης αυτό αν θελήσης- και κάνε την γλώσσα σου να επαναλαμβάνη **συνεχώς** τις ακόλουθες λέξεις: "Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με"¹³.

¹³ Επαναλαμβάνουμε ότι η πλήρης ευχή περιλαμβάνει και το "Υιέ του Θεού" (βλ. επόμενη υποσημείωση).

»Πίεσε τον εαυτόν σου να κάνη το ίδιο **συνεχώς**. Εάν επιτύχης για κάμποσο χρόνο, τότε χωρίς καμμιάν αμφιβολία, η καρδιά σου θα ανοίξη, τέλος, για προσευχή. Αυτό το ξεύρουμε από **πειρά**».

«Έχεις γι' αυτό την διδασκαλία των αγίων πατέρων», μού 'πε ο οδηγός μου, «έτσι, λοιπόν, πρέπει από τώρα και εις το εξής να εφαρμόζης τις οδηγίες μου με πεποίθησι και να επαναλαμβάνης την προσευχή του Χριστού **όσο το δυνατόν συχνότερα**. Να ένα κομποσχοίνι προσευχής. Πάρε το και άρχισε να λες την παραπάνω προσευχή, τρεις χιλιάδες φορές την ημέρα. Είτε στέκεσαι, είτε κάθεσαι κι όταν περπατής κι όταν είσαι ξαπλωμένος ακόμη, λέγε **χωρίς διακοπή**: "Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με". «Λέγε το μέσα σου, χωρίς βιασύνη¹⁴, αλλ' ούτε

¹⁴ Είναι καλά η Ευχή να λέγεται αργά, ήρεμα και χωρίς βιασύνη. Όταν λέγεται εκτός του καθορισμένου Κανόνος, κάθε συλλαβή που τονίζεται να είναι και ένας κόμπος του κομποσχοινιού ή ένας κτύπος ρυθμικά με το δάκτυλο: "**Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με**" (σύνολο 7 κόμποι). Ή, αν θέλουμε πιο γρήγορα, ένας κόμπος σε κάθε δυό συλλαβές που τονίζονται: "**Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με**" (σύνολο 4 κόμποι).

λιγότερο, ούτε περισσότερο¹⁵ από τρεις χιλιάδες φορές την ημέρα. Ο Θεός θα σε βοηθήσει και με τον τρόπον αυτό θα κατορθώσεις να φθάσεις εις το σημείο, που της καρδιάς η ενεργητικότητα γίνεται **ακατά-παυστη**».

Με χαρά άκουσα την καθοδήγησι και άρχισα εις την καλύβα μου, αμέσως, πιστά την εφαρμογή της. Για δυο ημέρες μου ήταν λίγο δύσκολο, **αλλ' έπειτα συνήθισα τόσο, και μου ήταν τόσο ευχάριστο, ώστε αν καμιά φορά σταματούσα, αισθανόμουν σαν ανάγκη εσωτερική να εξακολουθήσω την προσευχή του Ιησού και στο τέλος την επανελάμβανα εντελώς θεληματικά και ελεύθερα, χωρίς καθόλου να βιάζω τον εαυτόν μου, όπως μου συνέβαινε εις την αρχή.**

Ανέφερα όλα αυτά εις τον Πνευματικό μου οδηγό, που μου είπε να επαναλαμβάνω την Προσευχή, τώρα, **έξη χιλιάδες φορές την ημέρα, να είμαι ήρεμος, να εφαρμόζω με κάθε δυνατή ακρίβεια τον αριθμό της επαναλήψεως της**

¹⁵ Πρέπει να είμαστε **ακριβείς** σε ό,τι μας λέγει ο Πνευματικός μας. Ούτε να προσθέτουμε ούτε ν' αφαιρούμε.

προσευχής κι ο Θεός θα με παρηγορή και θα μου παρέχη την Χάρι Του.

Εις την απομονωμένη μου κατοικία έλεγα την προσευχή του Ιησού έξη χιλιάδες φορές την ημέρα, για μιαν εβδομάδα.

Δεν αισθάνθηκα ούτε την παραμικρή ανησυχία. Δεν έδυνα καμμιά σημασία στις επιθέσεις άλλων λογισμών που είχα, παρά μόνο εις την απόφασί μου να εφαρμόσω τις οδηγίες του γέρου οδηγού μου. Και τι έγινε τέλος; Απλούστατα, συνήθισα τόσο πολύ την προσευχή μου αυτή, ώστε όταν συνέβαινε να σταματήσω μια στιγμή, ενόμιζα πως η στιγμή αυτή πήγαινε χαμένη, ενόμιζα πως κάτι έχανα. Από την ίδια στιγμή που ξανάρχιζα την προσευχή, προχωρούσα εύκολα κι όλο χαρούμενα την κάθε φορά. Όταν συναντούσα τυχόν κάποιον, δεν αισθανόμουν την επιθυμία ούτε να του μιλήσω. Το μόνο που λαχταρούσα ήταν να μένω μόνος και να λέγω την προσευχή του Ιησού Χριστού. Τόσο πολύ την συνήθισα την προσευχή μέσα σε μιαν εβδομάδα!

Ο οδηγός μου δεν με είχε ιδή για δέκα μέρες. Την ενδεκάτη όμως ημέρα ήλθε ο ίδιος να με συναντήσει κ' έμαθε την πρόδοό μου.

Άκουσε με προσοχή όλα όσα του είπα, και μου απήντησε: «Τώρα συνήθισες την νοερά προσευχή, αλλά πρέπει να διατηρήσης την συνήθεια και να την δυναμώσης. Μη χάνης καιρό, λοιπόν, και ζήτησε από σήμερα την βοήθεια του Θεού, να λες εις το εξής την προσευχή δώδεκα χιλιάδες φορές την ημέρα. Μείνε εις την μοναξιά σου, να σηκώνεσαι ενωρίς το πρωί, να κοιμάσαι αργά το βράδυ και νά 'ρχεσαι κάθε δεκαπέντε ημέρες σε μένα για συμβουλές».

Έκανα όπως με συμβούλευσε. Την πρώτην ημέρα κατώρθωσα να φέρω εις πέρας τις δώδεκα χιλιάδες επικλήσεις αργά το βράδυ. Την δεύτερη ημέρα το ίδιο έγινε ευκολώτερα και με ευχαρίστησι. Εις την αρχή αυτή η πραγματικά ατελείωτη προσευχή μού 'φερε ωρισμένα συμπτώματα κοπώσεως. Την γλώσσα την αισθανόμουν σαν μουδιασμένη, είχα ένα

στυγνό αίσθημα εις τα σαγόνια μου, εις την αρχή είχα ένα αίσθημα ευχαριστήσεως στον ουρανίσκο που έγινε όμως έπειτα δυσάρεστο από ένα είδος πόνου. Ο αντίχειρ του αριστερού μου χεριού με τον οποίο μετρούσα τις προσευχές εις τους κόμπους του κομποσχοινιού είχε λίγο ματώσει. Το ίδιο μου χέρι είχε ένα γλυκόν ερεθισμό απ' το κάτω μέρος μέχρι τον αγκώνα¹⁶. Παρ' όλα ταύτα όμως, όλα όσα ανέφερα, με παρώτρυναν περισσότερο εις την επανάληψι της επικλήσεως.

Για πέντε ημέρες επανελάμβανα καθημερινά τις δώδεκα χιλιάδες επικλήσεις, και μόλις απέκτησα και την συνήθειαν αυτήν, αισθάν-θηκα συγχρόνως και την ευχαρίστησι της ικανοποιήσεως για την επιτυχία μου.

Ενωρίς ένα πρωί, η Προσευχή με εξύπνησε κι άρχισα να λέγω τις συνηθισμένες μου προσευχές του όρθρου, αλλά η γλώσσα μου αδυνατούσε

¹⁶ Εμείς, δεν θα εφαρμόσουμε από μόνοι μας την ακραία αυτή κατάσταση. Αλλά, παίρνοντας το πνεύμα (το νόημα) της συχνότητος, μπορούμε να εφαρμόσουμε στον εαυτό μας μια μικρή, σε σχέση με αυτά, αναλογία.

να τις λέγην εύκολα και με ακρίβεια.

Η όλη μου επιθυμία ήταν προσηλωμένη σ' ένα μόνο πράγμα, εις το να λέγω την προσευχή του Ιησού. Όπως δε προχωρούσα εγέμιζα από χαρά και ανακούφισι.

Τα χείλη μου και η γλώσσα μου προφέρανε τα λόγια αυτά της προσευχής εντελώς αυθόρμητα, χωρίς καμμιά από μέρους μου προσπάθεια.

Επέρασα όλη την ημέραν αυτή σε μια κατάστασι μεγίστης ευχαριστήσεως και είχα την εντύπωσι ότι είχα αποξενωθή από κάθε άλλο πράγμα.

Εζούσα σαν σ' έναν άλλον κόσμον, και ενωρίς το βραδάκι ετελείωσα τις δώδεκα χιλιάδες επικλήσεις.

Αισθανόμουν την επιθυμία μέσα μου να προχωρήσω, αλλ' ο Πνευματικός μου οδηγός μου είχεν ειπή να μη ξεπεράσω τις δώδεκα χιλιάδες.

Κάθε μέρα έκανα το ίδιο, και τ' όνομα του Ιησού μου έδινε μεγάλη ετοιμότητα και ευχαρίστησι.

Τέλος, επήγα να ιδώ τον γέρο οδηγό μου και του είπα τα καθέκαστα, ειλικρινά, και με κάθε λεπτομέρεια¹⁷.

Αυτός με άκουσε και μου είπε: «Να είσαι ευγνώμων εις τον Θεό επειδή σε αξίωσε να έχης την επιθυμία αυτή για την Προσευχή και σε εβοήθησε να προοδεύσης σ' αυτή, με ευκολία». Αυτό είναι η φυσική συνέπεια που ακολουθεί την συνεχή προσπάθεια και τα πνευματικά κατορθώματα.

«Έτσι και μια μηχανή την βάζει κάποιος σε κίνησι, κ' έπειτα αυτή εργάζεται μόνη της, αλλά για να εξακολουθήση να εργάζεται θέλει λάδωμα και κάθε τόσο ένα καινούργιο ξανάρ-χισμα.

«Βλέπεις, λοιπόν, πόσα ο Θεός χαρίσματα, με την αγάπη του προς τον άνθρωπο, έχει χαρίσει, όχι μόνο εις την ψυχή του αλλά και στο ανθρώπινο το υλικό του σώμα;

¹⁷ Ακριβώς, ο,τιδήποτε (σημαντικό) μας συμβαίνει, είναι συνετό να το αναφέρομε στον Πνευματικό μας, προς αποφυγήν τυχόν πλάνης.

«Βλέπεις τι συναισθήματα είναι δυνατόν να παραχθούν, έστω κ' έξω απ' την κατάσταση της Χάριτος του Θεού, σε μια ψυχή αμαρτωλή και υποκείμενη σε πάθη, όπως συ ο ίδιος έλαβες ανάλογη πείρα;

«Αλλ' ακόμη πόσο θαυμάσιο, πόσον ευχάριστο, και πόσο παρηγορητικό πράγμα είναι, όταν ο Θεός ευαρεστήται να χαρίση το δώρο της αυτοενεργούσης πνευματικής Προσευχής, καθώς και το δώρο της καθάρσεως της ψυχής από κάθε γήϊνη αίσθησι! Είναι μία κατάσταση που είναι αδύνατον να περιγραφή, και η ανακάλυψις αυτού του μυστηρίου της Προσευχής είναι μία πρόγευσις, εις την γη, της ευλογίας των ουρανών, του Παραδείσου.

«Παρόμοια ευτυχία φυλάσσεται γι' αυτούς που ακολουθούν τον Θεό με απλότητα και αγάπη καρδιάς. Τώρα σου δίνω την άδεια να επαναλαμβάνης την επίκλησι **όσο συχνά** μπορείς κ' επιθυμείς. Προσπάθησε **κάθε σου στιγμή** να είναι αφιερωμένη εις την προσευχή, επικαλέσου το όνομα του Ιησού Χριστού χωρίς να μετράς

πόσες φορές και υπόταξε τον εαυτόν σου ταπεινά εις του Θεού την θέλησι, παρακαλώντας Τον για βοήθεια. Είμαι βέβαιος οτι δεν θα σε εγκαταλείψη αλλά θα σε οδηγήση εις το αληθινό μονοπάτι».

Υπό την καθοδήγησιν αυτήν επέρασα όλο το καλοκαίρι με ακατάπαυστη προφορική προσευχή προς τον Ιησού Χριστό και αισθανόμουν απόλυτη ειρήνη εις την ψυχή μου. Εις τον ύπνο μου, πολλές φορές ονειρεύτηκα οτι έλεγα την Προσευχή. Κατά το διάστημα της ημέρας, εάν τύχαινε να συναντήσω κάποιον, οποιοδήποτε ανθρώπινο πλάσμα, χωρίς εξαίρεση, συνέβαινε, να τους αισθάνωμαι όλους αγαπητούς τόσο, σαν να ήσαν από τους πιο στενούς συγγενείς μου¹⁸.

Αλλά δεν ερχόμουν σε πολλές σχέσεις μαζί τους. Όλες μου οι ιδέες ήταν ήρεμες με το κάθε τι. Δεν εσκεπτόμουν τίποτε άλλο παρά την Προσευχή. Το μυαλό μου ήταν συνεπαρμένο μ' αυτή και η

¹⁸ Είναι ένας από τους γλυκείς καρπούς της συχνής επαναλήψεως της ευχής, καθώς και τα παρακάτω.

καρδιά μου άρχισε μόνη της να αισθάνεται, πολλές φορές, θερμότητα και ευφροσύνη. Όταν επήγαινα εις την εκκλησία, η μακρά ακολουθία του μοναστηριού μου φαινόταν σύντομη και ποτέ τώρα δεν μ' εστενοχωρούσε, όπως συνέβαινε εις το παρελθόν. Η μικρή μου καλύβα μου φαινόταν λαμπρό παλάτι και δεν εύρισκα τρόπο πώς να ευχαριστήσω τον Θεό που έστειλε σ' εμένα, ένα χαμένον αμαρτωλό, τον άγιο και σοφό Πνευματικό μου οδηγό.

Όμως δεν εχάρηκα πολύ τον γέρον οδηγό και διδάσκαλό μου, που ήταν γεμάτος από θεία σοφία, γιατί εκοιμήθη εις το τέλος του καλοκαιριού. Τον έκλαιψα ήρεμα, τον εγέμισα με χαιρετίσματα και ευγνωμοσύνη για την πατρική διδασκαλία που έδωσε εις τον ερειπωμένο εαυτό μου σαν ευλογία και ενθύμιο, παρεκάλεσα δε να μου χαρισθή το κομποσχοίνι που εις τους κόμπους του, εμετρούσε την ιδική του επίκλησι.

Έτσι έμεινα μόνος. Το καλοκαίρι ετελείωσε και μαζί μ' αυτό και ο κήπος που εφύλαγα. Δεν είχα πια μέρος να μείνω. Ο χωρικός που είχε το κτήμα,

με πρόπεμψε δίδοντάς μου λίγα χρήματα και γεμίζοντάς μου το σακκίδιο με παξιμάδι για το ταξείδι μου. Άρχισα πάλι τα ταξείδια μου. Αλλά τώρα δεν εβάδιζα μόνος, όπως πριν, γεμάτος από φροντίδες. Η επίκλησις του ονόματος του Ιησού Χριστού έκανε χαρούμενο τον δρόμο μου. Ο κάθε άνθρωπος που συναντούσα ήταν ευγενικός σε μένα, και ήμουν βέβαιος ότι το κάθε πλάσμα του Θεού, λογικό ή άλογο, μ' αγαπούσε θερμά.

Όπως περιπλανιόμουν αρχισα να απορώ, τι να κάνω τα λίγα χρήματα που μου είχε δώσει ο χωρικός. Τι τα ήθελα; Εσταμάτησα για μια στιγμή κ' εσκέφθηκα. Τώρα πια δεν είχα Πνευματικόν οδηγό. Γιατί τάχα να μην αγόραζα με τα δυο ρούβλια που είχα μια «Φιλοκαλία», και να εξακολουθήσω περισσότερο να διδάσκωμαι απ' αυτή για την εσωτερική Προσευχή;

Έκανα το σταυρό μου κ' εξακολούθησα το δρόμο μου με την γνωστήν επίκλησι. Έφθασα σε μια μεγάλη πόλι, όπου εζήτησα εις όλα τα βιβλιοπωλεία το βιβλίο που ήθελα. Εις το τέλος το βρήκα, αλλά μου ζήτησαν τρία ρούβλια ενώ

εγώ είχα μόνο δύο. Παζάρευσα για πολλήν ώρα, αλλ' ο βιβλιοπώλης ήταν ανένδοτος. Τέλος μου είπε: «Πήγαινε εις την εκκλησία εδώ κοντά, και μίλησε σ' έναν επίτροπο. Αυτός έχει ένα παλιό και λίγο εφθαρμένο σώμα της "Φιλοκαλίας" κ' ίσως σου το πουλήση για δυο ρούβλια». Επήγα πράγματι και τέλος την αγόρασα. Ήμουν πολύ ευχαριστημένος. Την συμμαζέψα όσο μπορούσα, της έκανα ένα πάνινο κάλυμμα, και την είχα μαζί με την Αγία Γραφή μου.

Τώρα πλέον προχωρώ με την ακατάπαυστην επανάληψη της Προσευχής του Χριστού, που είναι για μένα το πιο πολύτιμο πράγμα εις τον κόσμο αυτό.

Μερικές φορές βαδίζω πενήντα έως πενήντα πέντε χιλιόμετρα την ημέρα και αισθάνομαι ότι δεν περπατώ καθόλου, επειδή το μόνο γεγονός που καταλαβαίνω είναι η προσευχή.

Όταν το πικρό κρύο με περονιάζει, αρχίζω την προσευχή του Χριστού και μια γλυκεία θερμότης απλώνεται σε όλο το κορμί μου. Όταν η πείνα

αρχίζη να με κυριεύη, το όνομα του Ιησού με κάνει να την λησμονώ εντελώς. Όταν οι ρευματισμοί απλώνωνται εις τα πόδια και την πλάτη μου, προσηλώνω τις σκέψεις μου εις την Προσευχή του Ιησού κ' έτσι δεν αισθάνομαι τον πόνο.

Όταν κανείς μου κάνει κακό, σκέπτομαι αμέσως, «πόσο γλυκειά είναι του Ιησού η Προσευχή» και η βλάβη ή η προσβολή, φεύγουν και εξαφανίζονται. Δεν με ενδιαφέρει τίποτα από τις φασαρίες του κόσμου αυτού. Το μόνο που με ικανοποιεί, είναι να βρίσκωμαι μόνος, να προσεύχωμαι αδιάλειπτα, και κάνοντας αυτό γεμίζω από χαρά. Ο Θεός γνωρίζει τι μεγάλο πράγμα έχει συντελεσθή σε μένα τον αμαρτωλό.

Βεβαίως όλα αυτά που μου συμβαίνουν είναι φυσικά και γήϊνα όπως ο Πνευματικός μου οδηγός είχε ειπή. Είναι μια τεχνητή κατάσταση η οποία ακολουθεί την οδό της κατά φυσικό τρόπο. Αλλά εγώ λόγω της αναξιότητός μου και της αμυαλωσύνης μου δεν τολμώ μόνος μου να προχωρήσω, να μάθω περισσότερα και να

εφαρμόσω εις τα βάθη της καρδιάς μου την πνευματική προσευχή, περιμένοντας να μου δώσει ο Θεός την ευκαιρία¹⁹.

Εις το μεταξύ αναπαύομαι με την ελπίδα που έχω εις τις προσευχές του Πνευματικού μου διδασκάλου, για μένα. Έτσι, αν και δεν έχω ακόμη φθάσει εις το ύψος της **αδιαλείπτου πνευματικής προσευχής**, που είναι η **αυτοε-νέργεια** της καρδιάς, όμως ευχαριστώ τον Θεό, επειδή **τώρα αντιλαμβάνομαι την έννοια των λόγων του Αποστόλου «αδιαλείπτως προσεύχεστε».**

Μέρος 2^ο

Επεσκέφθηκα για κάμποσο καιρό διάφορες περιοχές έχοντας, για συνταξειδιώτη μου την **προσευχή του Ιησού Χριστού** που με εγκαρδίωνε και μ' επαρηγορούσε σε όλα μου τα ταξίδια, σε

¹⁹ Πολύ σωστή και συνετή αντιμετώπιση (γιατί, θεμέλιο της άσκησης της Ευχής είναι η **ταπείνωση**).

όλες μου τις συναντήσεις με άλλους ανθρώπους εις τις μακρές μου πορείες.

Τέλος, όμως, άρχισα να αισθάνωμαι την ανάγκη να σταματήσω κάπου και να εγκατασταθώ σε έναν τόπο, για να μπορώ έτσι εις την μοναξιά μου να μελετώ την «Φιλοκαλία».

Αν και την εδιάβαζα όσο μπορούσα, όπου κατέφευγα τη νύκτα ή όπου για λίγο εστεκόμουν την ημέρα, όμως, επιθυμούσα να την διεξέλθω όσο πιο βαθύτερα ήτο δυνατόν, με πίστι και εγκάρδια προσευχή, για να μάθω απ' την μελέτη της, την διδασκαλία της για την αλήθεια και για την σωτηρία της ψυχής μου²⁰.

Αλλ' όσο κι αν εφρόντιζα, όσο κι αν το επιθυμούσα δεν ημύρεσα να βρω το καταφύγιο που ζητούσα, γιατί αδυνατούσα να βρω δουλειά, επειδή το αριστερό μου χέρι ήταν μισοπαράλυτο από τότε που ήμουν παιδί ακόμη.

²⁰ Αυτή η μεγάλη δΐψα για ενασχόληση της ψυχής με την Ευχή, αίτιον έχει αυτό τούτο το Πανάγιον Πνεύμα, το Οποΐον διψά τον αγιασμό και την σωτηρία της κάθε ψυχής.

Έτσι, εσκέφθηκα κι απεφάσισα να πάω εις την Σιβηρία για να προσκυνήσω τον τάφο του αγίου Ιννοκεντίου, εις το Ιρκούτσκ.

Κατέληξα εις την απόφασιν αυτή, γιατί θα μπορούσα εις τα δάση και τις Σιβηριανές στέππες, να ταξιδεύω με μεγάλην ησυχία²¹ κ' έτσι θα είχα μια πολύ καλήν ευκαιρία για την μελέτη και την Προσευχή μου. Άρχισα, λοιπόν, το ταξίδι μου κ' έλεγα, όπως προχωρούσα, την προφορική επίκλησι **χωρίς να σταματώ καθόλου.**

Ύστερα από λίγο χρονικό διάστημα είχα το συναίσθημα ότι η Προσευχή του Χριστού, **πέρασε κάπως, από τα χείλη εις την καρδιά μου, κι αυτό εσήμαινεν ότι με τον κάθε φυσικό κτύπο της καρδιάς μου αυτόματα ελέγοντο οι λέξεις της Προσευχής, όπως π. χ. ένα, Κύριε, δύο, Ιησού, τρία, Χριστέ κ.ο.κ.**²² Είχα σταματήσει να λέγω

²¹ Και η εξωτερική ησυχία, εκτός από την εσωτερική, βοηθεί τα μέγιστα στην άσκηση της Ευχής.

²² (βλ. σχόλιο αρ. 13)

την Προσευχή με τα χείλη μου και απλώς άκουγα αυτό που η καρδιά μου έλεγε με τους κτύπους της. Μου φαινόταν ότι τα μάτια μου έβλεπαν ολόϊσα μέσ' στην καρδιά μου και θυμώμουν έντονα τα λόγια του μακαρίτη του οδηγού μου που μου είχε μιλήσει γι' αυτή την χαρά.

Έπειτα αισθάνθηκα μέσ' στην καρδιά μου κάτι σαν ελαφρό πόνο²³, μα εις τις σκέψεις μου επικρατούσε τόση μεγάλη αγάπη για τον Χριστό, ώστε εδημιουργούσα μέσα μου την εικόνα²³ ότι έβλεπα τον εαυτόν μου ριγμένο εις τα πόδια Του, χωρίς να τ' αφήνω απ' τ' αγκαλιάσματα και τα τρυφερά φιλιά. Έβλεπα²³, με τα μάτια της ψυχής μου, ότι τον ευχαριστού-σα με θερμά δάκρυα επειδή με την μεγάλη Χάρι Του και την αγάπη, με αξίωσε να βρω τόση μεγάλη παρηγοριά εις το Όνομά Του, εγώ ένα αμαρτωλό και ανάξιο πλάσμα. Σαν συνέχεια ήλθε εις την καρδιά μου μια θεία θερμότης²³ που απλώθηκε²³ σ' όλο μου το στήθος.

²³ Εδώ, επιστούμε την προσοχή του αναγνώστη, να μην βιαστεί να φαντάζεται για τον εαυτό του ότι τάχα συμβαίνουν και στον ίδιο τα αυτά πράγματα.

Αυτό μ' εκίνησε σε ακόμη στενότερη μελέτη της «Φιλοκαλίας», με τον σκοπό να εξετάζω τα συναισθήματά μου και να κάνω μια ολοκληρωμένη μελέτη της άφωνης και μυστικής προσευχής της καρδιάς.

Η γνώμη μου ήταν, μήπως χωρίς παρόμοια εξέταση έπεφτα θύμα της ομορφιάς της Προσευχής ή μήπως έπαιρνα κατά λάθος ορισμένα φυσικά φαινόμενα ως αποτελέσματα της χάριτος του Θεού κι ακόμη, μήπως με κατελάμβανε χωρίς να το καταλάβω, υπερηφάνεια για το κατόρθωμά μου αυτό, της Προσευχής²⁴.

Γι' αυτούς τους κινδύνους ο μακαρίτης Πνευματικός μου οδηγός μου είχε μιλήσει όταν εζούσε.

Τώρα απεφάσισα να περπατώ περισσότερο εις το διάστημα της νύκτας για να διαβάζω απ' την «Φιλοκαλία» την ημέρα, κάτω απ' τις σκιές των δένδρων των πυκνών δασών.

²⁴ Πολύ σωστά.

Ω! τι σοφία, ανεκάλυπτα κατά την μελέτη μου αυτή, σοφία που ούτε καν την είχα πριν υποπτευθή²⁵. Εντρυφώντας εις τα βάθη της σοφίας αυτής αισθανόμουν ευτυχία, που ποτέ δεν θα μπορούσα ούτε να την φαντασθώ²⁵.

Είν' αλήθεια ότι μερικά χωρία, πολύ απείχαν από του να τα κατανοήσω, αλλ' η Προσευχή της καρδιάς μου, έκανε ώστε να ξεκαθαρίζω κάπως αυτά, που τέλεια δεν ημπορούσα να τα συλλάβω με το μυαλό μου²⁶.

Άλλοτε πάλι, αν και σπάνια, έβλεπα εις τον ύπνο μου τον μακαρίτη τον Πνευματικό μου οδηγό να μου εξηγή πολλές δυσκολίες, και να καθοδηγή την άξεστή μου ύπαρξι, όλο και περισσότερο εις την ταπείνωσι.

Εις αυτή την κατάστασι της ουρανίου ευλογίας

²⁵ Πράγματι, η άσκηση της Ευχής μάς ανοίγει νέους ορίζοντες και μας παρουσιάζει πράγματα, τα οποία αγνοούσαμε και ποτέ δεν θα μπορούσαμε να φανταστούμε.

²⁶ Βλέπετε, άλλη η λογική του εγκεφάλου και άλλο η νόηση της καρδιάς.

επέρασαν περισσότερο από δυο μήνες απ' το καλοκαίρι. Το περισσότερο μέρος του χρόνου στο διάστημα αυτό, εβάνιζα μέσα από συντομώτερα μονοπάτια των δασών. Σαν έφθασα σ' ένα χωριό εζήτησα μόνο λίγο παξιμάδι και μια χούφτα αλάτι, εγέμισα δε και το παγούρι μου με νερό κ' εξεκίνησα για άλλα εκατό χιλιόμετρα ταξείδι.

Κατά το τέλος του καλοκαιριού εδέχθηκα επίθεσι ενός πειρασμού, που ήταν αποτέλεσμα ίσως αμαρτιών της αθλίας ψυχής μου, ή ανάγκης για την πνευματική μου ζωή, ή και ανάγκης για απόκτησι διδασκαλίας από την πείρα. Μου συνέβη, λοιπόν, το εξής: Μιά ημέρα εβάνιζα εις τον αμαξωτό δρόμο την ώρα που έπεφτε το λυκόφως, όταν συνήντησα δύο ανθρώπους με ξυρισμένα κεφάλια. Ήλθαν ίσια κατεπάνω μου. Τους επήρα για στρατιώτες. Μου εζήτησαν χρήματα. Όταν τους είπα οτι δεν είχα ούτε μια πεντάρα επάνω μου, δεν μ' επίστεψαν και μου φώναξαν άγρια: «Όλοι σεις οι προσκυνηταί είσθε ψεύτες και μαζεύετε ένα σωρό λεφτά, ζητιανεύοντας». «Γιατί να συζητούμε μαζί του»;

είπε μετά ο ένας απ' τους δύο και μούδωσε ένα κτύπημα στο κεφάλι με το δρύινο ραβδί του, αφήνοντάς με αναίσθητο. Δεν ηξεύρω πόσην ώρα έμεινα αναίσθητος αλλ' όταν συνήλθα ήμουν ξαπλωμένος εις την άκρη του δάσους δίπλα εις τον αμαξωτό δρόμο και αντελήφθηκα ότι με είχαν ληστέψει. Το σακκίδιό μου είχε κάνει φτερά και το μόνο που έμεινε απ' αυτό ήταν τα υπόλοιπα κορδόνια μου επάνω εις την πλάτη μου, κομμένα με μαχαίρι.

«Δόξα τω Θεώ» που δεν μου είχαν πάρει το βιβλιάριο με την ταξιδιωτική μου άδεια, γιατί το είχα μέσα εις το γούνινο καπέλλο μου, για ευκολία να το δείχνω αμέσως όταν μου το ζητούσαν. Σηκώθηκα με πικρά δάκρυα, όχι τόσο για τον πόνο εις το κεφάλι μου, όσο για το χάσιμο των βιβλίων μου, της Αγίας Γραφής και της «Φιλοκαλίας» μου, που τα είχα μέσ' στο σακκίδιό μου και μου τα είχαν κλέψει μαζί του.

Όλην αυτή την ημέρα δεν εσταμάτησα να κλαίω και να θρηνώ. Πού να βρισκόταν η Βίβλος μου τώρα, που την είχα μαζί μου και την εδιάβαζα απ'

τα μικρά μου χρόνια; Πού να ήταν η «Φιλοκαλία» μου, που είχα πάρει τόση μεγάλη πνευματική ωφέλεια απ' το διάβασμά της και παρηγοριά; Ω! ο δυστυχής εγώ, που έχασα τον πρώτο και τον τελευταίο θησαυρό μου, πριν ακόμη γεμίσω την ψυχή μου μ' αυτούς. Καλύτερα να με είχαν σκοτώσει, παρά που έμεινα χωρίς την πνευματική τους τροφή, επειδή νομίζω πως ποτέ δεν θα μπορέσω να βρω χρήματα για να ξαναγοράσω βιβλία σαν κι αυτά.

Επί δυο ημέρες έσερνα κυριολεκτικά το κορμί μου εις το δρόμο και ήμουν τόσο συντετριμμένος απ' το βάρος της ατυχίας μου, ώστε την τρίτην ημέρα εξαντλήθηκα τελείως. Εστάθηκα κ' εξάπλωσα εις την σκιά ενός θάμνου, όπου μ' επήρε ο ύπνος. Εις τον ύπνο μου είδα όνειρο. Είδα πως ευρέθηκα πάλι στο μοναστήρι, εις το κελλί του Πνευματικού μου οδηγού και έκλαιγα γι' αυτά που μου πήραν.

Ο Γέροντας προσπαθούσε να με παρηγορήσει. «Ας σου γίνη αυτό ένα μάθημα», μου είπε, «που θα σε διδάξη την αποξένωσι από τα γήινα

πράγματα, επειδή χωρίς αυτά καλύτερα προχωρείς προς τον ουρανό. Αυτό έγινε κατά παραχώρησι, για να σε προλάβη από την πτώσι, που είναι η απλή και σκέτη ευχαρίστησι για τα πνευματικά. Ο Θεός θέλει τον χριστιανό να πετάξη εντελώς από πάνω του, όλες τις επιθυμίες του, τις ευχαριστήσεις, τους συνδέσμους, και να υποτάξη τον εαυτόν του τέλεια εις την θεία θέλησι. Αυτός κατευθύνει κάθε γεγονός για την βοήθεια και την σωτηρία του ανθρώπου, Αυτός, θέλει πάντας σωθήναι".

«Έχε θάρρος, λοιπόν, και πίστευε ότι ο Θεός επιτρέπει τον πειρασμό αλλά και λυτρώνει απ' αυτόν. Παραχωρεί "σύν τω πειρασμώ και την έκβασιν". Γρήγορα θα πάρης πολύ περισσότερη χαρά από όση λύπη έχεις τώρα». Σ' αυτά τα λόγια εξύπνησα και αισθάνθηκα ότι είχα ξαναποκτήσει τις δυνάμεις μου και ότι η ψυχή μου είχε πάρει φως και ειρήνη. Κύριε, «γενηθήτω το θέλημά Σου» είπα, έκανα το σταυρό μου κ' εσηκώθηκα κ' εσυνέχισα τον δρόμο μου. Η Προσευχή άρχισε πάλι να κτυπά μαζί με τους παλμούς της καρδιάς μου κ' εβάδισα τρεις

ημέρες με ειρήνη εις την ψυχή μου.

Αμέσως με το ξεκίνημά μου διεσταυρώθηκα εις τον δρόμο με μιαν ομάδα από κατάδικους που μετεφέροντο υπό συνοδείαν. Όταν επλησίασα, ανεγνώρισα μέσα σ' αυτούς και τους δυο ανθρώπους που με είχαν ληστέψει. Ήσαν κ' οι δυο στην εξωτερική γραμμή της παρατάξεως. Έπεσα σχεδόν εις τα πόδια τους, παρακαλώντας θερμά να μου πουν, τι έκαναν τα βιβλία μου. Εις την αρχή δεν μου έδωσαν σημασία αλλά τέλος ένας απ' αυτούς μου είπε: «Εάν μας δώσης κάτι, θα σου πούμε που είναι τα βιβλία σου. Δώσε μας ένα ρούβλι». Τους εβεβαίωσα πώς για την αγάπη του Χριστού, αν μπορούσα, θα το ζητιάνευα ένα ρούβλι να τους το δώσω και τους προσέφερα το διαβατήριό μου για ενέχυρο. Έτσι μου είπαν ότι τα βιβλία μου ήσαν εις τις αποσκευές που ακολουθούσαν τους καταδίκους, μαζί με άλλα κλεμμένα αντικείμενα.

«Πώς θα μπορέσω να τα πάρω;» ερώτησα. «Παρακάλεσε τον αξιωματικό της συνοδείας» μου απήντησαν, και έσπευσα να τον βρω και να

τον παρακαλέσω. «Λες αλήθεια πως ξεύρεις να διαβάζης την Αγία Γραφή»; μ' ερώτησε. «Μάλιστα», απήντησα, «και όχι μόνο μπορώ να διαβάζω καλά, αλλά, ξεύρω και να γράφω. Εις το Ευαγγέλιό μου πάνω, υπάρχει η υπογραφή μου για να σε βεβαιώση ότι είναι δικό μου. Να το διαβατήριό μου με το όνομα και το επώνυμό μου».

Μετά από αυτά ο αξιωματικός μου είπεν ότι οι λωποδύται ήσαν λιποτάκται, εκρύβοντο σε μια λασπωμένη καλύβα του δάσους και είχαν ληστέψει πολλούς διαβάτες, αλλά ένας έξυπνος αμαξάς όταν του επετέθησαν χθες, κατώρθωσε να τους πιάση και να τους δέση. «Εν τάξει» προσέθεσε «θα σου δώσω τα βιβλία σου, αλλά πρέπει να έλθης μαζί μας μέχρι τον πρώτο σταθμό που θα κάνουμε για την νύχτα. Είναι μόλις τριάμιση χιλιόμετρα απ' εδώ, και θα σταματήσουμε εκεί, γιατί εδώ εις την μέση του δρόμου δεν ημπορούμε να διακόψουμε την πορεία».

Με μεγάλη χαρά επεζοπόρησα δίπλα του και

κουβεντιάζαμε, εγώ πεζός κι αυτός επάνω εις το άλογό του. Ήταν ευγενικός, φαινόταν ειλικρινής και είχε περάσει την πρώτη του νιότη. Μ' ερωτούσε από πού ερχόμουν και πού επήγαινα. Απήντησα σ' όλες τις ερωτήσεις του χωρίς να κρύψω το παραμικρό κ' έτσι εφθάσαμε εις το σπίτι που θα γινόταν η στάθμευσις για την διανυκτέρευσι. Ευρήκε τα βιβλία μου και μου τα έδωσε πίσω, λέγοντας: «Πού να πας τώρα νύχτα καιρό; Κάθησε εδώ και κοιμήσου σ' αυτό εκεί το δωματιάκι». Με έπεισε να μείνω.

Τώρα που είχα βρη τα βιβλία μου ήμουν **τόσον ευτυχής** ώστε δεν ήξευρα πραγματικά πώς να ευχαριστήσω τον Θεό.

Έσφιξα τα βιβλία εις το στήθος μου και τα κράτησα εκεί τόσον, ώσπου τα χέρια μου μουδιάσανε. Έχυσα δάκρυα χαράς, και η καρδιά μου κτυπούσε με ευφροσύνη. Ο αξιωματικός με παρακολουθούσε και είπε: «Πρέπει όπως βλέπω, να αγαπάς πάρα πολύ την ανάγνωσι της Γραφής». Αλλ' η χαρά μου ήτο τόσο μεγάλη ώστε δεν ημπόρεσα να του απαντήσω και

αισθανόμουν διάθεσι να κλάψω.

Έπειτα προχώρησε λέγοντάς μου: «Κ' εγώ διαβάζω τακτικά, κάθε μέρα το Ευαγγέλιο» και έβγαλε ένα μικρό βιβλιαράκι που είχε τα τέσσερα Ευαγγέλια, τυπωμένο εις το Κίεβο και δεμένο με αργυρές πλάκες. «Κάθησε», εξακολούθησε, «και θα σου πω τι μου συνέβη κάποτε».

«Φέρετέ μας κάτι να φάμε για βράδυ», εφώναξε δυνατά κ' επλησιάσαμε εις το τραπέζι ενώ συγχρόνως, άρχιζε την ιστορία του.

«Όταν ήμουν νέος υπηρετούσα εις τον στρατό έξω εις την ύπαιθρο, όχι στα γραφεία. Ήμουν καλός εις την δουλειά μου και οι ανώτεροί μου αξιωματικοί με αγαπούσαν γιατί ήμουν ένας ευσυνείδητος ανθυπολοχαγός. Ήμουν ακόμη νέος όπως και οι φίλοι μου. Δυστυχώς όμως άρχισα να πίνω και σιγά - σιγά το πάθος του ποτού γιγάντωσε μέσα μου. Όταν δεν ήμουν κάτω απ' την επήρεια του οινοπνεύματος ήμουν τακτικός και καλός αξιωματικός, αλλ' όταν

έπινα εγινόμουν ανίκανος για κάθε τι, για πολλές μέρες κάθε φορά.

»Με ανέχθηκαν για αρκετόν καιρόν αλλά μια φορά ύστερα από πολύ ποτό, ασέβησα άσχημα εις τον διοικητή μου κ' ετιμωρήθηκα με φυλάκισι και υποβιβασμό εις την τάξι του στρατιώτου, για τρία χρόνια. Απειλήθηκα με ακόμη βαρύτερη τιμωρία αν εξακολουθούσα να παραδίδωμαι εις το πάθος μου αυτό της μέθης. Παρ' όλες τις ποινές όμως και τις απειλές δεν ημπορούσα να κυριαρχήσω εις τον εαυτό μου και να θεραπευθώ από το καταραμένο πάθος.

»Επιχειρούσα, αλλά κάθε φορά απετύγχανα. Οι ανώτεροί μου απογοητευμένοι από την κατάστασί μου απεφάσισαν να με στείλουν σε σωφρονιστικές φυλακές. Όταν το έμαθα αυτό, το μυαλό μου πήγε να σταματήσει. Ήμουν απορροφημένος σε θλιβερές σκέψεις μέσ' στο στρατώνα, όταν ήλθε εκεί ένας μοναχός που έκανε εράνους για μιαν εκκλησία. Καθένας μας τούδωσε ό,τι μπορούσε.

»Έπειτα ο μοναχός αυτός ήλθε κοντά μου και μ' ερώτησε γιατί ήμουν τόσο θλιμμένος. Του είπα τι μου συνέβαινε και αυτός με συμπάθησε πολύ για τη δυστυχία μου και μου είπε: "Το ίδιο συνέβηκε, κάποτε με τον αδελφό μου. Τι νομίζεις, όμως, ότι τον εβοήθησε; Ο πνευμα-τικός του του έδωσε ένα Τετρανάγγελο με αυστηρό κανόνα να διαβάζη ένα κεφάλαιο, χωρίς ούτε μιας στιγμής καθυστέρησι²⁷, κάθε φορά που θα αισθανόταν την επιθυμία να πιη.

»Εάν η επιθυμία εξακολουθούσε, έπρεπε να προχωρήση εις το διάβασμα και άλλου κεφαλαίου και άλλου, μέχρις ότου το πάθος θα αναχαιτιζόταν. Ο αδελφός μου ακολούθησε πιστά την συμβουλή του πνευματικού του και έπειτα από λίγον καιρό κατώρθωσε να απαλλαγή απ' το πάθος του ποτού.

»Πάνε δεκαπέντε περίπου χρόνια από τότε και τα χείλη του δεν άγγιξαν ούτε σταλαγματιά από οποιοδήποτε ποτό. Κάνε το ίδιο, και θα δης ότι και συ θα γλυτώσης από την δυστυχίαν αυτή.

²⁷ Ακριβώς, αυτό είναι "νήψη", να διώχνω το κακό μόλις εμφανιστεί.

Έχω ένα Τετρανάγγελο και θα έλθω επίτηδες πάλι, για να σου το φέρω.»

»Τον άκουσα με προσοχή και μόλις ετελείωσε του είπα: "Πώς θα μπορέσουν τα Ευαγγέλιά σου να με βοηθήσουν αφού όλες οι προσπάθειες οι δικές μου και των γιατρών απέτυχαν από του να με σώσουν απ' το πάθος του ποτού"; Εμίλησα κατ' αυτόν τον τρόπο γιατί δεν ήξευρα τι είναι το Ευαγγέλιο και δεν το είχα ποτέ διαβάσει". "Μή το λες αυτό", μου είπεν, ο μοναχός, "σε βεβαιώνω εγώ ότι θα σε βοηθήση", και την άλλη μέρα μου έφερε το Τετρανάγγελο.»

»Το άνοιξα, έρριξα μια ματιά μέσα και είπα: "Δεν το παίρνω, γιατί πώς θα το χρησιμοποιήσω μή γνωρίζοντας, όπως οι ιερωμένοι, την παλαιο-σλαυονική γλώσσα"; Όμως ο μοναχός προχώρησε για να με βεβαιήση ότι οι λέξεις αυτές καθ' εαυτές του Ευαγγελίου, είναι γεμάτες από θεία χάρι, και έχουν θεία δύναμι, επειδή με αυτές είναι γραμμένο εκείνο που ο ίδιος ο Θεός παρέδωσε και απεκάλυψεν εις τους ανθρώπους. Δεν πειράζει αν εις την αρχή δεν καταλαβαίνεις

καλά, μόνον, προχώρησε εις το διάβασμα με επιμέλεια.

»Ένας άγιος μοναχός είπε κάποτε: "Εάν συ δεν καταλαβαίνης τις λέξεις του Ευαγγελίου του Λόγου του Θεού, τα πονηρά πνεύματα καταλαβαίνουν τι διαβάζεις και τρέμουν". Το πάθος σου για το ποτό είναι οπωσδήποτε σατανική ενέργεια. Θα σου πω και κάτι άλλο. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος γράφει, ότι και εις το δωμάτιο όπου φυλάσσεται ένα Ευαγγέλιο τα πνεύματα του σκότους κρατούνται έξω απ' αυτό με τη δύναμί του, μέσα δε εκεί τρέμουν και το σκέπτονται πολύ να κάνουν κακό".»

»Έδωσα λίγα χρήματα εις τον μοναχό, δεν θυμάμαι πόσα, και αγόρασα το Τετρανάγγελο, το έβαλα μέσα σ' ένα μπαούλο με άλλα πράγματα και το εξέχασα εκεί. Σε λίγο μια ταραχή για το πάθος του ποτού άρχισε να με φοβίζει. Μια ακατανίκητη επιθυμία για να πιω μ' έκανε ώστε, σαν τυφλός να σπεύσω να ανοίξω το μπαούλο για να πάρω κάμποσα χρήματα και να τρέξω στο ποτό. Αλλά τα μάτια μου έπεσαν αμέσως στο

Τετραάγγελο και σε μια στιγμή πέρασαν ζωηρά μέσ' στο μυαλό μου όλα αυτά που ο μοναχός μου είχεν ειπή.

»Άνοιξα το βιβλίο κι άρχισα να διαβάζω απ' το πρώτο κεφάλαιο του ευαγγελιστού Ματθαίου. Έφθασα εις το τέλος του κεφαλαίου αυτού χωρίς να καταλάβω ούτε μία λέξι, αλλά θυμήθηκα πως ο μοναχός μου είχεν ειπή: "Μη στενοχωρήσαι αν δεν καταλαβαίνης αυτά που διαβάζεις, μόνο προχώρησε εις το διάβασμα με επιμέλεια". Εμπρός, είπα στον εαυτό μου, θα διαβάσω και το δεύτερο κεφάλαιο. Τώρα διαβάζοντας άρχισα κάπως να καταλαβαίνω κάτι.

Έτσι συνέχισα το τρίτο κεφάλαιο κ' έπειτα ξαφνικά σήμανε το σιωπητήριο του στρατοπέδου. Τώρα πλέον δεν επετρέπετο η έξοδος σε κανένα κ' έπρεπε όλοι να πανε για ύπνο. Όταν εξύπνησα το πρωί, μαζί μου ξύπνησε και η ανεκπλήρωτη επιθυμία για να πιω, όμως, ξαφνικά, εσκέφθηκα να διαβάσω ακόμη ένα κεφάλαιο, για να έβλεπα, τέλος πάντων, ποιά θα ήτο η αποτελεσματικότης του Ευαγγελίου.

»Το εδιάβασα πράγματι, ηρέμησα για λίγο και δεν επήγα να αγοράσω ποτό. Ξαναγιγάντωσε σε λίγο μέσα μου η επιθυμία, αλλά ξαναδιάβασα ακόμη ένα κεφάλαιο και αισθάνθηκα ανακούφισι. Αυτό μου έδωσε θάρρος κ' έκτοτε κάθε φορά που αισθανόμουν τον πειρασμό του πάθους της μέθης να με κυριεύη, εδιάβαζα ένα κεφάλαιο από εκεί που είχα μείνει και κάθε φορά υπερνικούσα το πάθος.

»Το περισσότερο δε, όσο επερνούσεν ο καιρός, τόσο και η κατάστασίς μου καλυτέρευε και όταν πάνω-κάτω ετελείωνα την ανάγνωσι των τεσσάρων Ευαγγελίων, τελείωνα και με το πάθος μου, που προχωρούσε ραγδαία προς τα πίσω, κοντεύοντας ν' ανήκη πια εις το παρελθόν.

Σε λίγον καιρό σιχαινόμουνα το ποτό και είναι είκοσι περίπου χρόνια, αφ' ότου ούτε μια σταγόνα δεν έβαλα στο στόμα μου.

»Όλοι εκπλαγήκανε για την μεταβολή μου αυτή. Τρία χρόνια αργότερα επανήλθα εις τον βαθμό μου, προβιάστηκα έπειτα και τέλος, ξαναμπή-

κα εις την σειρά προαγωγής που μου ανήκε, αλλά που την είχα χάσει εξ αιτίας του ποτού. Έπειτα παντρεύτηκα, και ζω ευλογημένα με την σύζυγο μου, έχουμε όλα τα καλά και δοξάζουμε τον Θεόν που μας έδωσε άφθονα τα πάντα. Βοηθούμε τους πτωχούς κατά δύναμι και φιλοξενούμε όταν μπορούμε τους προσκυνητάς. Έχω κ' ένα γυιό αξιωματικό, πρώτης τάξεως παιδί. Σημείωσε όμως και το εξής: Αφ' ότου θεραπεύθηκα απ' το πάθος του ποτού έκανα τάμα να διαβάζω με τη σειρά, ένα ολόκληρο Ευαγγέλιο απ' τα τέσσερα, κάθε μέρα, κάθε είκοσι τέσσερεις ωρες, ώσπου να κλείσω τα μάτια μου και φύγω απ' τον κόσμο αυτό.

»Τίποτε εις τον κόσμο δεν ημπορεί να με εμποδίση από του να τηρώ κάθε μέρα το τάξιμό μου αυτό. Όταν είμαι καμμιά φορά πολύ κουρασμένος, ξαπλώνω και παρακαλώ τη γυναίκα μου να διαβάζη, ώστε ποτέ να μη χαλάσω τον κανόνα που έχω καθιερώσει. Για ευγνωμοσύνη και δοξολογία προς τον Θεό, το έντυσα αυτό το Τετρανάγγελο με καθαρό ασήμι, και το έχω πάντοτε μαζί μου μέσα εις την επάνω

τσέπη του σακκακιού μου».

Άκουσα με πολλή χαρά όλη την ιστορία αυτή, και του είπα ότι κ' εγώ ήξευρα μιά παρόμοια περίπτωση. «Εις ένα εργοστάσιο εις το χωριό μου, ήταν ένας τεχνίτης πολύ ικανός, καλός κ' ευγενής άνθρωπος. Δυστυχώς όμως έπινε και συχνά μάλιστα. Ένας θεοφοβούμενος άνθρωπος μια μέρα, τον συνεβούλευσε, ώστε όταν επρόκειτο να τον καταλάβη η επιθυμία τού ποτού να επαναλαμβάνη την προσευχή του Ιησού Χριστού τριάντα τρεις φορές, προς τιμήν της Αγίας Τριάδος και εις ανάμνησιν των τριάντα τριών ετών της ζωής του Χριστού.

»Η συμβουλή του έγινε ακουστή, και ο άνθρωπος με το πάθος την εφήρμοσε, και αλήθεια, πολύ σύντομα απαλλάχτηκε απ' αυτό.

»Τρία χρόνια αργότερα ο άνθρωπος αυτός ελεύθερος πια, αφιέρωσε εις τον Θεό τον εαυτόν του και εκλείστηκε σ' ένα μοναστήρι».

«Και ποιό είναι καλύτερο, να επαναλαμβάνη

κανείς την Προσευχή του Χριστού, ή να διαβάξη από τα Ευαγγέλια»; μ' ερώτησε ο αξιωματικός.

«Είναι το ίδιο», απήντησα. «Ό,τι είναι το Ευαγγέλιο είναι και η Προσευχή του Χριστού, επειδή το θείον όνομα του Ιησού Χριστού κατέχει μέσα του όλη την ευαγγελική αλήθεια. Οι άγιοι Πατέρες λένουν ότι η Προσευχή του Χριστού είναι η περίληψις του Ευαγγελίου²⁸».

Μετά την συνομιλία μας εκάναμε την προσευχή μας και ο ταγματάρχης άρχισε να διαβάξη το Ευαγγέλιο του ευαγγελιστού Μάρκου απ' την αρχή του, ενώ εγώ άκουγα λέγοντας την «Προσευχή» μέσ' στην καρδιά μου.

Εις τας δύο μετά τα μεσάνυκτα ετελειώσαμε κ' επήγε ο καθένας να κοιμηθή.

Εσηκώθηκα, όπως συνήθως, ενωρίς το πρωί. Όλοι εκοιμούνται ακόμη. Όταν άρχισε να φέγγη

²⁸ Το ίδιο και για τις Ιερές Ακολουθίες. Η Ευχή είναι η σύνοψη όλων όσων λέγονται μέσα στον ιερό ναό. Και αντιστρόφως: Οι Ιερές Ακολουθίες είναι μια λεπτομερής ανάλυση της Ευχής του Ιησού.

λίγο, επήρα εις τα χέρια μου με χαρά την αγαπημένη μου «Φιλοκαλία». Με τι ευχαρίστησι την άνοιξα! Δεν θα εχαιρόμουν τόσο, ούτε και τον πατέρα μου αν έβλεπα ή τον πιο αγαπημένο μου φίλο, να νεκραναστένωνται. Την ασπάστηκα και ευχαρίστησα τον Θεό που μου την ξαναχάρισε.

Άρχισα αμέσως να διαβάζω από τον Θεόληπτο Φιλαδελφείας, εις το δεύτερο μέρος του βιβλίου. Η διδασκαλία του με εξέπληξε, όταν edιάβασα που έγγραφε ότι ένα και το αυτό πρόσωπο μπορεί συγχρόνως να απασχολήται με τρία διαφορετικά πράγματα, να τρώη όταν κάθεται στο τραπέζι, να ακούη ανάγνωσι και συγχρόνως να προσεύχεται με το μυαλό του. Αλλά η ανάμνησις της τόσο ευχάριστης προηγουμένης βραδυάς, με έκανε, από την ίδια μου την πείρα, να καταλάβω την έννοια της σκέψεως αυτής του Θεόληπτου και ακόμη κατάλαβα ότι το μυαλό και η καρδιά είναι διαφορετικά πράγμα-τα²⁹.

²⁹ Πολύ σωστή ρήσις. Το μυαλό, δηλ. ο εγκέφαλος, είναι του σώματος, ενώ νους -ή η καρδιά, η πνευματική- είναι της ψυχής.

Όταν ο ταγματάρχης εσηκώθηκε, επήγα να τον ευχαριστήσω για την καλωσύνη του και να τον αποχαιρετήσω. Μου έδωσε τσάϊ κ' ένα ρούβλι και με κατευώδωσε.

Άρχισα τον δρόμο μου πάλι, ευχαριστημένος. Είχα προχωρήσει δύο χιλιόμετρα, όταν εθυμήθηκα ότι είχα ύποσχεθή εις τους λιποτάκτας ένα ρούβλι και να που το ρούβλι μου είχε έλθει, χωρίς να το ζητήσω από πουθενά.

Έπρεπε να το δώσω ή όχι; Εις την αρχή εσκέφθηκα ότι αυτοί μ' εκτύπησαν και με ελήστευσαν. Έπειτα, σε τι θα τους εχρησίμευε το ρούβλι αυτό αφού ήσαν φυλακισμένοι; Αργότερα όμως έκανα άλλες σκέψεις, θυμήθηκα ότι είναι γραμμένο εις την Καινή Διαθήκη, «εάν πεινά ο εχθρός σου ψώμιζε αυτόν», θυμήθηκα ότι και ο ίδιος ο Χριστός είπεν: «αγαπάτε τους εχθρούς υμών».

Εγύρισα πίσω και μόλις έφθασα εις το σπίτι του αξιωματικού όλοι οι κατάδικοι ήσαν έτοιμοι για να ξαναρχίσουν τον δρόμο τους. Επήγα γρήγορα

κοντά σ αυτούς τους δύο στρατιώτες και τους έδωσα το ρούβλι λέγοντας: «Μετανοείτε και προσεύχεστε· ο Χριστός αγαπά όλους τους ανθρώπους και δεν θα σας εγκαταλείψη ποτέ³⁰» κι αμέσως τους άφησα κ' εξακολούθησα τον δρόμο μου. Μετά από 40 χιλιομέτρων πορεία εις τον αμαξωτό δρόμο, έκοψα σ' ένα μονοπάτι για νάχω περισσότερη ησυχία και να διαβάσω.

Περπάτησα κάμποσο μέσα από την καρδιά του δάσους και πολύ σπάνια συναντούσα κανένα συνοικισμό. Μερικές φορές, εκαθόμουν όλη την ημέρα κάτω από τα δένδρα και εδιάβαζα με μεγάλη προσοχή την «Φιλοκαλία», απ' την οποία έπαιρνα πολλές, πάρα πολλές γνώσεις. Η καρδιά μου εφλεγόταν από την επιθυμία να ενωθή με τον Θεό με την εσωτερική προσευχή και ανυπομονούσα να μάθω σχετικώς για την ένωσιν αυτή, με το μέτρο και την καθοδήγησι του βιβλίου μου αυτού.

³⁰ Πόση απλότης και ανεξικακία σ' αυτό τον άνθρωπο! Γι' αυτό και ο Θεός του έδωσε πλούσια την χάρη Του. Πράγματι, το κακό νικάται όχι με το κακό, αλλά με το καλό.

Συγχρόνως ήμουν και λυπημένος γιατί δεν είχα μια κατοικία που θα μπορούσα να διαβάζω ήσυχος αυτά που ήθελα. Εδιάβαζα κι απ' το Ευαγγέλιο και αισθανόμουν οτι καταλάβαινα καθαρώτερα τώρα από άλλοτε, μερικά που δεν ήμπορούσα να εννοήσω καθαρά και που με έκαναν να πέσω θύμα των διαφόρων αμφιβολιών.

Οι άγιοι Πατέρες είχαν πολύ δίκιο όταν είπαν ότι η «Φιλοκαλία» είναι το κλειδί για την κατανόηση των μυστηρίων της Αγίας Γραφής. Με την βοήθειά της άρχισα να αντιλαμβάνωμαι πολλές από τις κεκαλυμμένες έννοιες του Λόγου του Θεού. Άρχισα να ξεκαθαρίζω στο μυαλό μου ρητά, όπως «ο εσωτερικός μυστικός άνθρωπος της καρδιάς», «η βασιλεία του Θεού εντός υμών εστιν», «η αληθής προσευχή λατρεύει εν πνεύματι», «το Πνεύμα εντυγχάνει υπέρ υμών στεναγμούς αλαλήτοις», «μείνατε εν εμοί», «δος μοι υιέ σην καρδιάν», «ενδύσασθε τον Κύριον Ιησούν Χριστόν», «δους (ο Χριστός) τον αρραβώνα του Πνεύματος εν ταις καρδίαις ημών και την κραυγήν εκ του βάθους των καρδιών

ημών, διά της οποίας κράζομεν αββά ο πατήρ», και άλλα³¹.

Έχοντας όλα αυτά εις το μυαλό μου προσευχήθηκα με την καρδιά μου και κάθε τι γύρω μου, εφαινόταν θαυμάσιο κ' ευχάριστο. Τα δένδρα, η πρασινάδα, τα πουλιά, ο αέρας, το φως, μου εφαινόταν πώς μου έλεγαν, ότι δημιουργήθηκαν για την εξυπηρέτησι του ανθρώπου και για να μαρτυρούν την αγάπη του Θεού προς αυτόν, την αγάπη που δείχνει ο Θεός εις τον άνθρωπο με αυτά, και με όλα τ' άλλα πλάσματά του που τον δοξολογούν καθημερινά.

Έτσι κατενόησα αυτό που η «Φιλοκαλία» ονομάζει «γνώσιν της γλώσσης των πλασμάτων» και αντελήφθηκα τον τρόπο με τον οποίο συνομιλούν τα πλάσματα με τον πλάστη τους.

Περιπλανήθηκα έπειτα για κάμποσο και περπάτησα τρεις ολόκληρες ημέρες, χωρίς να συναντήσω ούτε ένα χωριό, ενώ τα παξιμάδια

³¹ Πράγματι, η άσκηση της Ευχής διανοίγει τον νούν και τον φωτίζει, ώστε να αισθάνεται και να κατανοεί χωρία όπως τα ανωτέρω.

μου άρχισαν να τελειώνουν, και με κατέλαβε ο φόβος μήπως εξακολουθήσει έτσι η κατάσταση, και πεθάνω από την πείνα μέσα στην ερημιά. Άρχισα να προσεύχωμαι περισσότερο από τα τρίςβαθα της καρδιάς μου, κι όλοι οι φόβοι μου διαλυθήκανε, γιατί έθεσα εις τον Θεόν όλη μου την ελπίδα. Η ειρήνη του μυαλού μου επανήλθε και πάλι, καθώς επίσης και η ευδιαθεσία μου.

Όταν προχώρησα ακόμη εις τον αμαξωτό δρόμο που εκτεινότανε στο μάκρος ενός τεραστίου δάσους, είδα ένα σκύλο να βγαίνει απ' αυτό και να έρχεται ολόγισια κατ' επάνω μου. Του σφύριξα και μ' εζύγωσε κουνώντας ήμερα την ουρά του. Εδόξασα τον Θεό που μούδειξε ακόμη μια φορά την αγαθότητά του.

Σίγουρα θα υπήρχε κανένα κοπάδι ή κανέναν κυνηγός μέσα εις το δάσος και οπωσδήποτε θα εύρισκα κανένα κομμάτι ψωμί, που είχα εικοσιτέσσερεις ώρες να φάγω, ή θα μπορούσα να μάθω, έστω, πού βρισκόταν το πλησιέστερο χωριό.

Ο σκύλος στριφογύρισε λίγο γύρω μου χαρούμενα, περιμένοντας να του δώσω κάτι, και έπειτα γύρισε προς το δάσος όπου μπήκε ακολουθώντας ένα στενό μονοπάτι. Τον ακολούθησα και σε πεντακόσια μέτρα απόστασι περίπου, τον είδα να μπαίνει σε μια τρύπα από την οποία ξαναβγήκε κι άρχισε να γαυγίζει. Συγχρόνως ένας ισχνός και μεσόκοπος χωρικός εβγήκε πίσω από ένα μεγάλο δένδρο. Μ' ερώτησε από πού έρχομαι αλλά κ' εγώ πράγματι πολύ ήθελα να μάθω γιατί μένει εκεί, κ' έτσι αρχίσαμε φιλική συζήτησι.

Μ' επήρε μέσα εις την λασπωμένη καλύβα του και μου είπε ότι ήταν φύλακας εις το μέρος αυτό του δάσους που είχε πουληθή για υλοτομία.

Μου έδωσε να φάγω ψωμί και αλάτι κι αρχίσα-με τη συζήτησι.

«Πόσο ζηλεύω», του είπα, «που μπορείς να είσαι μόνος και να ζης εδώ τόσο ήσυχα και δεν είσαι σαν και μένα που γυρίζω από τόπο σε τόπο και συναντώμαι με κάθε είδους ανθρώπους»!

«Μπορείς να μείνης και εσύ εδώ, αν θέλεις» μου απήντησε. «Κοντά εδώ υπάρχει του παλιού φύλακος η καλύβα, και είναι μεν λίγο χαλασμένη, αλλά καλή να μείνης το καλοκαίρι αυτό. Πιστεύω πως έχεις διαβατήριο. Όσο για ψωμί θα έχουμε, γιατί μου φέρνουνε κάθε εβδομάδα αρκετό απ' το χωριό. Η πηγή αυτή εδώ έχει πάντα άφθονο νερό. Όσο για μένα, αδελφέ μου, τα τελευταία δέκα χρόνια δεν τρώγω τίποτε άλλο από ψωμί και δεν πίνω τίποτα άλλο από νερό.

«Έτσι έχουν τα πράγματα. Όταν έλθη το φθινόπωρο και οι χωρικοί τελειώσουν την εργασία τους εις την γη, τότε θα έλθουν διακόσιοι περίπου εργάται για να κόψουν όλο το τμήμα αυτό του δάσους. Τότε κ' εγώ θα φύγω από εδώ, αλλά κ' εσύ δεν θα μπορέσης να μείνης περισσότερο».

Όταν άκουσα όλα αυτά που μου είπε, θέλησα απ' τη χαρά μου να πέσω στα πόδια του και να τον ευχαριστήσω. Δεν ήξευρα πώς να ευχαριστήσω τον Θεό για την καλωσύνη του προς εμένα, θα

περνούσα τέσσερεις μήνες εκεί μέχρι το φθινόπωρο, κ' έτσι εις την ησυχία και τη σιωπή, θα απελάμβανα την μελέτη της «Φιλοκαλίας», με σκοπό να μάθω περισσότερο την **ασίγαστη** προσευχή της καρδιάς.

Συνωμίλησα ακόμη λίγο με αυτόν τον απλό αδελφό, που μου παρεχώρησε το καταφύγιο, κ' έμαθα την ιστορία της ζωής του και τις ιδέες του.

«Ήμουν καλός νοικοκύρης στο χωριό μου», μου είπε, «είχα ένα βαφείο υφασμάτων κ' εζούσα καλά, αν κι όχι δίχως αμαρτία. Πολλές φορές απατούσα εις τις συναλλαγές τους συνανθρώπων μου, έπαιρνα ψεύτικους όρκους, έπινα κ' εφιλονικούσα. Εις το χωριό μου όμως εζούσε ένας αναγνώστης, που είχε ένα βιβλίο «Περί της μελλούσης Κρίσεως», εσυνήθιζε δε να πηγαίνει από σπίτι σε σπίτι και να διαβάζη εις επήκοον των οικογενειών, παίρνοντας και κάτι, σαν μικρό φιλοδώρημα. Ήλθε και σε μένα. Με λίγα χρήματα κ' ένα ποτήρι κρασί μπορούσε να σου διαβάση ολόκληρη νύκτα.

Εδιάβασε και για μένα κ' εγώ άκουγα καθώς εδούλευα. Μου έκαναν μεγάλη εντύπωση αυτά που άκουσα για το τι μας περιμένει εις την Κόλασι, για την αλλαγή του κόσμου αυτού, για την ανάστασι των νεκρών, για τις σάλπιγγες που θα ηχήσουν και για το πώς ο Χριστός θα κρίνη ζώντας και νεκρούς και θα ευλογήση τους καλούς και ενάρετους, θα στείλη δε τους φαύλους και κακούς εις «το πυρ το εξώτερον».

Μια μέρα όπως άκουγα την ανάγνωσι, με κατέλαβε τρόμος μεγάλος και είπα με τον εαυτόν μου: Αλλοίμονο! Τι βασανιστήρια έχω να υποστώ! Θα φροντίσω απ' εδώ και πέρα να εργασθώ για τη σωτηρία της ψυχής μου, ελπίζοντας ότι με την δύναμι της προσευχής θα αποφύγω τα αποτελέσματα της αμαρτίας. Εσκέφθηκα πολύ μ' αυτόν τον τρόπο, και τέλος άφησα την εργασία μου, επούλησα το σπίτι μου κι όπως ήμουν μόνος εις τον κόσμο, έπιασα δουλειά ως φύλακας δασών και το μόνο που παρεκάλεσα τις κοινοτικές αρχές για την αμοιβή μου, ήταν να μου δίνουν ψωμί, ρούχα και μερικές λαμπάδες για τις προσευχές μου. Έτσι

δουλεύοντας, έχω περάσει πάνω από δέκα χρόνια τώρα. Τρώγω μια φορά την ημέρα ψωμί και πίνω μόνο νερό. Σηκώνομαι το πρωί σχεδόν νύκτα για τις πρωινές μου προσευχές κι ανάβω εμπρός εις τις εικόνες επτά λαμπάδες.»

Όταν κάνω κάθε μέρα τον συνηθισμένο γύρο, στο δάσος, φοράω σιδερένιες αλυσίδες εις το κορμί μου που έχουν βάρος είκοσι οκάδες. Ποτέ δεν γκρινιάζω, ποτέ δεν πίνω ποτό, ποτέ δεν μαλώνω με κανένα και δεν συναναστρέφομαι με γυναίκες καθόλου εις την ζωήν μου. Εις την αρχή η ζωή αυτή με ευχαριστούσε, αλλά τελευταία άλλες σκέψεις έχουν καταλάβει την ψυχή μου και δεν ημπορώ να απαλλαγώ απ' αυτές.

Ο Θεός ηξεύρει αν θα μπορέσω να λειώσω τις αμαρτίες μου μ' αυτήν την σκληρή ασκητική ζωή που κάνω. Αλλά τώρα τελευταία, σκέπτομαι πολλές φορές, τάχα είναι αληθινό το κάθε τι που έγραφε το βιβλίο αυτό; Πώς είναι δυνατόν ένας νεκρός να αναστηθή, εάν μάλιστα είχε πεθάνει εδώ και διακόσια χρόνια πριν και δεν υπάρχει ούτε η σκόνη του; Ποιος ηξεύρει αν πραγματικά

υπάρχει Κόλασις; Ποιος είναι δυνατόν να γνωρίζη τίποτε για τον άνθρωπο όταν αυτός πεθαίνη και αποσυντίθεται; Ίσως αυτό το βιβλίο το έγραψαν παπάδες και θεολόγοι για να φοβίσουν εμάς τους ανόητους φτωχούς και να μας κρατούν ήσυχους.

Ποιά βεβαιότητα, πώς όλα είναι όπως τα γράφει το βιβλίο αυτό, μπορεί να έχη κανείς που σαν εμένα υποθήκευσε τον εαυτό του για τίποτα, και κατεδίκασε μάταια κάθε ευχαρίστησι του κόσμου; Υπόθεσε ότι δεν υπάρχει άλλη ζωή απ' αυτήν. Δεν είναι, λοιπόν, καλύτερα να χαρή κανείς τούτη την ζωή του εδώ και να μη στενοχωρήται για τίποτα; Σκέψεις σαν τις παραπάνω συχνά με στενοχωρούν και δεν ηξεύρω αν καμμιά μέρα δεν γυρίσω πάλι εις την παλιά μου εργασία».

Τον άκουσα με συμπάθεια. Λένε μόνον ότι οι μορφωμένοι και οι ευφυείς σκέπτονται ελεύθερα και δεν πιστεύουν σε τίποτα. Αλλά να ένας της δικής μου τάξεως άνθρωπος, ένας απλός χωρικός, έγινε λεία παρόμοιας απιστίας. Η

βασιλεία του σκότους ανοίγει τις πύλες της μπροστά στον κάθε ένα, ίσως δε μάλιστα εις τους απλούς επιτίθεται πολύ πιο εύκολα. Όστε ο καθένας πρέπει να μάθη να είναι συνετός και να δυναμώνη την ψυχή του με την μελέτη του λόγου του Θεού, όσο μπορεί περισσότερο, εναντίον των εχθρών της ψυχής.

Έτσι με αντικειμενικό σκοπό να βοηθήσω τον αδελφό μου αυτόν και να κάνω, ό,τι θα περνούσε από το χέρι μου για να ενισχύσω την πίστι του, έβγαλα από το σακκιδιό μου την «Φιλοκαλία». Εγύρισα εις το 109ον κεφάλαιον, που γράφει «Περί ησυχίας» και του το εδιάβασα. Έβαλα όλα τα δυνατά μου να του αποδείξω πόσο ανωφελές και μάταιο πράγμα είναι η αποφυγή της αμαρτίας απλώς και μόνο για το φόβο των βασάνων της Κολάσεως.

Του είπα ότι, η ψυχή είναι δυνατόν να ελευθερωθή από τις εφάμαρτες σκέψεις με την θέλησι, με την κυριαρχία επάνω εις το μυαλό μας και με την κάθαρσι της καρδιάς, και πώς αυτά μπορούν να γίνουν κατορθωτά με την εσωτερική προσευχή.

Πρόσθεσα ακόμη ότι σύμφωνα με όσα οι άγιοι Πατέρες λένε, όποιος πράττει καλές πράξεις απλώς και μόνο από φόβο να μη κολασθή, ακολουθεί το δρόμο της δουλείας, αυτός δε που αγαθοεργεί για να λάβη την ανταπόδοσι του Παραδείσου ακολουθεί τον δρόμο κάποιου παζαρέματος με τον Θεό. Ο πρώτος ονομάζεται δούλος, ο δεύτερος μισθοφόρος.

Αλλά ο Θεός θέλει όλους μας να έλθουμε προς Αυτόν σαν τα παιδιά εις τον πατέρα τους. Θέλει όλους μας να συμπεριφερώμεθα προς Αυτόν με τιμή, και από αγάπη προς Εκείνον, να εργαζώμεθα δε με ζήλο το θέλημά Του. Θέλει όλους μας να ευρίσκουμε την ευτυχία μας εις την ένωσι του εαυτού μας με Αυτόν, εις την ένωσι του νου και της καρδιάς μας με τον Σωτήρα μας.

«Όσοδήποτε και αν αναλώσης τον εαυτόν σου με το να κακοποιής το σώμα σου», του είπα, «ποτέ δεν θα βρης την ειρήνη εις τον νουν σου με αυτόν τον τρόπο, και εάν δεν έχης το Θεό μέσα εις τον νου σου και την **ασίγαστη** Προσευχή του

Χριστού μέσα εις την καρδιά σου, θα κινδυνεύης κάθε στιγμή να πέσης εις την αμαρτία με την παραμικρότερη αφορμή. Άρχισε, αδελφέ μου, την εργασία να συνηθίσης να λες **αδιάκοπα** την Προσευχή του Ιησού Χριστού.

Έχεις τόσο ωραία ευκαιρία να το κάνης αυτό εδώ σ' αυτό το μοναχικό μέρος, και σε λίγο χρονικό διάστημα θα κατορθώσης να κερδίσης την επιτυχία της. Δεν θα σε καταλάβουν πιά άθεες σκέψεις και η αληθινή πίστις και η αγάπη για τον Χριστό θα αποκαλυφθούν σε σένα. Θα καταλάβης τότε, με ποιόν τρόπο οι νεκροί θα αναστηθούν, και θα ιδής την Μέλλουσα Κρίσι εις το πραγματικό της φως.

Η Προσευχή αυτή θα σε κάνη να αισθάνεσαι τόσην ανακούφισι και τόσην ευλογία μέσ' στην καρδιά σου, ώστε και συ ο ίδιος θα απορήσης γι' αυτό και όλη η πορεία της ζωής σου δεν θα είναι πια ούτε θλιβερή ούτε βασανισμένη».

Έπειτα προχώρησα για να του εξηγήσω, όπως καλύτερα μπορούσα, πώς να αρχίση και πώς να

προχωρήση χωρίς διακοπή, με την Προσευχή του Ιησού Χριστού, και ακόμη, το πώς ο Λόγος του Θεού και τα συγγράμματα των αγίων Πατέρων, μάς διδάσκουν σχετικά με αυτή.

Συμφώνησε με όλα όσα του είπα, και αμέσως μου εφάνηκε ότι έγινε ηρεμώτερος.

Τον άφησα έπειτα απ' αυτό, κ' εκλείστηκα εις την καλύβα που μου είχε δείξει.

Ω! Πόσον ευχαριστημένος ήμουν, πόσον ήρεμος και ευτυχής, όταν επερνούσα το κατώφλι αυτής της μοναχικής καλύβας ή καλύτερα αυτού του τάφου! Σε μένα εφαινόταν σαν ένα μεγαλόπρεπο παλάτι με κάθε είδους ανάπαυσι και ευχαρίστησι. Με δάκρυα εκστάσεως ευχαρίστησα τον Θεό και είπα εις τον εαυτό μου: Εδώ εις την ειρήνην αυτή και την ησυχία πρέπει να εργασθώ σοβαρά και να ικετεύσω τον Θεό να μου χαρίση φώτισι. Έτσι άρχισα το διάβασμα της «Φιλοκαλίας» πάλι³², απ' την αρχή μέχρι το τέλος, με μεγάλη προσοχή.

³² Αυτά τα πράγματα πρέπει κανείς να τους δίνει "γύρο", ξανά και ξανά, για να μπορέσει να τα αφομοιώσει όσο το δυνατόν πληρέστερα.

Μέρος 3^ο

Ύστερα από όχι μεγάλο χρονικό διάστημα την edιάβασα όλη και αντελήφθηκα πόση σοφία, πόση αγιότητα και πόσο βάθος ενοράσεως υπήρχε σ' αυτό το ευλογημένο βιβλίο. Είδα δε ακόμη ότι χειρίζεται τόσα άλλα θέματα, και περιλαμβάνει τόσες διδασκαλίες από τους θείους Πατέρας, έτσι που δεν μπορούσα να συλλάβω με μιας όλα όσα ήταν γραμμένα για την εσωτερική Προσευχή, επειδή εγώ ενδιαφερόμουν να μάθω απ' το βιβλίο αυτό, κυρίως, πώς να εφαρμόσω την Προσευχή που αυτοενεργεί εις την καρδιά μέσα.

Αυτή ήταν η μεγάλη μου επιθυμία, σύμφωνα και με του αποστόλου Παύλου τα λόγια, «Ζηλούτε δε τα χαρίσματα τα κρείττονα» και «Το Πνεύμα μη σβέννυτε». Περιεργάστηκα το ζήτημα αυτό μέσ' στη σκέψη μου αρκετό χρόνο. Τι έπρεπε να γίνη; Το μυαλό μου και η αντίληψίς μου δεν είχαν ανάλογη δύναμη με το έργο που εζητούσα να

φέρω εις πέρας και δεν είχα κανένα να μου το εξηγήση όταν εχρειάζετο.

Απεφάσισα, λοιπόν, να ικετεύσω τον Θεό εις τις προσευχές μου, μήπως με βοηθήση να το καταλάβω κάπως. Επί είκοσι τέσσερεις ώρες δεν έκανα τίποτε άλλο παρά να προσεύχωμαι χωρίς ούτε μιας στιγμής διακοπή. Τέλος η σκέψις μου ηρέμησε και αποκοιμήθηκα. Εις τον ύπνο μου ωνειρεύθηκα οτι ήμουν με τον μακαρίτη τον Πνευματικό μου³³ οδηγό εις το κελλί του και ότι αυτός μου εξηγούσε την «Φιλοκαλία». «Το άγιο αυτό βιβλίο είναι γεμάτο από πλούτο σοφίας», μου έλεγε, «είναι ένα μυστικό θησαυροφυλάκιο διαφόρων εννοιών και εντολών του Θεού. Δεν είναι καταληπτό παντού κι απ' τον κάθε ένα, δίνει όμως ασφαλώς εις τον κάθε άνθρωπο ό,τι του χρειάζεται· εις τον σοφό είναι σοφός οδηγός και εις τον απλό παρέχει απλά την καθοδήγησι. Γι' αυτό σεις οι απλοί που δεν έχετε μεγάλη μόρφωσι δεν πρέπει να διαβάσετε τα κεφάλαιά

³³ Ο πολός του πόθος και η θερμή προς τούτο προσευχή του, "ηνάγκασε" την αγάπη του Θεού να ανταποκριθεί άμεσα στο αίτημά του.

του το ένα ύστερα από το άλλο, όπως είναι με την σειρά τους μέσ' στο βιβλίο. Η σειρά είναι βαλμένη έτσι, για τους θεολόγους. Αυτοί που δεν έχουν εμβαθύνει εις την θεολογία αλλ' επιθυμούν να μάθουν για την εσωτερική Προσευχή απ' αυτό το βιβλίο, πρέπει να διαβάζουν απ' εκείνο σύμφωνα με την παρακάτω σειρά:

1. Πρώτα απ' όλα πρέπει να διαβάσουν όσα έχει γράψει ο μοναχός Νικηφόρος κι αυτό βρίσκεται εις το δεύτερο μέρος της «Φιλοκαλίας».
2. Έπειτα, όλο το βιβλίο του Γρηγορίου του Σιναΐτου, εκτός από τα μικρά κεφάλαια.
3. Μετά, ό,τι έχει γράψει ο Συμεών ο Νέος θεολόγος για τους τρεις τύπους της Προσευχής, καθώς και τους λόγους «Περί Πίστεως» και,
4. Τέλος, το βιβλίο που έγραψαν οι μοναχοί Κάλλιστος και Ιγνάτιος. Εις αυτούς τους Πατέρας υπάρχει τέλεια καθοδήγησις και διδασκαλία για την εσωτερική Προσευχή της καρδιάς, με τέτοιον τρόπο που ο κάθε ένας μπορεί να την καταλάβη. Κι αν θέλης ακόμη να βρης μιά πολύ καταπληκτική διδασκαλία για την

Προσευχή, γύρισε εις το τέταρτο μέρος του βιβλίου και θα βρής ένα περιληπτικό σχέδιο «Περί Προσευχής», γραμμένο απ' τον αγιώτατο Κάλλιστο, τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως»³⁴.

³⁴ Μαζί με τον πιο πάνω κατάλογο -που του σύστησεν ο "μακαρίτης πνευματικός του"- αναφέρουμε και μερικά άλλα κεφάλαια από την "Φιλοκαλία", τα οποία είναι βοηθητικά για την άσκηση της Νοεράς Προσευχής (οι σελίδες αναφέρονται στην έκδ. "Το περιβόλι της Παναγίας", 1η 1984):

1) Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου.

«Προοίμιο», τόμος Α΄ (σελ. 17-24)

2) Αγίου Νικοδήμου του Αγιορείτου.

ότι «Όλοι οι Χριστιανοί πρέπει να προσεύχονται ακατάπαυστα», τόμος Ε΄ (σελ. 314-319).

3) Αγίου Μαξίμου του Καυσοκαλυβίτη.

«Απόσπασμα από το βίο του», τόμος Ε΄ (σελ. 310-313).

(συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

4) Αγίου Συμεών Θεσσαλονίκης.

«διά την Ιεράν και θεοποιόν προσευχήν», τόμος Ε΄ (σελ. 281-283).

5) Αγίου Μάρκου του Ευγενικού.

«περί των λόγων που περιέχει η θεία ευχή, δηλαδή το "Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με"» τόμος Ε΄ (σελ. 285-288).

6) Ανωνύμου.

«Ερμηνεία του "Κύριε ελέησον"», τόμος Ε΄ (σελ. 289-292).

7) Αγίου Νικηφόρου του Μονάζοντος.

«Γιά τή νήψη και φύλαξη της καρδιάς», τόμ. Δ΄ (σελ. 161-171).

8) Αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου.

«Λόγος περί πίστεως και διδασκαλία», τόμος Ε΄ (σελ.293-299).

9) Αγίου Συμεών του Νέου Θεολόγου.

Εις το όνειρό μου αυτό είδα πως εκρατούσα την «Φιλοκαλία» εις τα χέρια μου και άρχισα να ψάχνω για το περιληπτικό αυτό σχέδιο, αλλά δεν ημπορούσα να το βρω. Ο Πνευματικός μου οδηγός όμως εγύρισε κάμποσες σελίδες και μου είπε: «Εδώ είναι, θα το σημειώσω για να μη το χάσης». Πήρε δε ένα κομματάκι κάρβουνο από κάτω και εσημείωσε μιά γραμμή εις το περιθώριο εκεί που άρχιζε το κεφάλαιο. Τον άκουγα με πολλή προσοχή και προσπάθησα να εντυπώσω στο μυαλό μου κάθε μιά του λέξι όπως την έλεγε.

Όταν εξύπνησα ήταν ακόμη σκοτάδι. Ήμουν

«περί των τριών τρόπων της προσευχής», τόμ. Ε΄ (σελ. 300-308).

10) Αγίων Καλλίστου και Ιγνατίου των Ξανθοπούλων.

«Μέθοδος και Κανόνας ακριβής», τόμος Ε΄ (σελ. 20-125), μόνον τα κεφάλαια με αρ. (1-13) (16B-16I) (17-24) 29, 43, 47, (49-53) (56-62) (64-66) (77-82) (90-100).

11) Αγίου Καλλίστου Πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως [Κάλλιστος Αγγελικούδης].

«περί Προσευχής», τόμος Ε΄ (σελ. 131-133).

12) Αγίου Ησυχίου του Πρεσβυτέρου.

«Λόγος περί νήψεως και αρετής», τόμος Α΄ (σελ. 180-215).

(Όλα. Σπουδαία τα υπ' αρ. 16, 94, 100).

13) Αγίου Γρηγορίου του Παλαμά.

«Υπέρ των ιερών ησυχάζόντων», τόμ. Δ΄ (σ.279-288) (289-291).

ακόμη ξαπλωμένος, όταν η σκέψη μου περιστράφηκε γύρω εις το όνειρό μου και σ' αυτά που ο μακαρίτης ο οδηγός μου μου είχε ειπή. «Ο Θεός ξεύρει» εσκέφθηκα, «εάν αληθινά ήταν το πνεύμα του μακαρίτη αυτό που είδα, ή ήταν όλο αυτό αποτέλεσμα των σκέψεών μου, που προέρχονται από την «Φιλοκαλία» και από όσα με edίδαξε αυτός όταν εζούσε».

Με αυτή την αμφιβολία εις το μυαλό μου εσηκώθηκα, επειδή άρχισε να χαράζει. Και τι είδα; Επάνω εις την πλάκα που εχρησίμευε για τραπέζι της καλύβας βρισκόταν ανοιγμένη η «Φιλοκαλία» στην σελίδα που μου είχε δείξει η ψυχή του οδηγού μου και είχε την γραμμή τραβηγμένη με κάρβουνο εις το περιθώριο, όπως ακριβώς είχε συμβή και εις το όνειρό μου! Ακόμη και το κομματάκι το κάρβουνο, ήταν αφημένο επάνω εις την πλάκα, δίπλα εις το βιβλίο! Το εκοίταξα με μεγάλη έκπληξι, γιατί θυμώμουν πολύ καλά πως το βιβλίο από βραδύς το είχα βάλει κλειστό, κάτω από τα πανιά που μου εχρησίμευαν για μαξιλάρι και οτι δεν υπήρχε τίποτα εκεί που τώρα έβλεπα την γραμμή,

τραβηγμένη με κάρβουνο. Ύστερα απ' αυτά εβεβαιώθηκα για την αλήθεια του ονείρου μου και για το ότι ο ευλογημένος και αξέχαστος διδάσκαλός μου είχε βρει «παρρησία» εις τον Θεόν.

Άρχισα, λοιπόν, να διαβάζω απ' την «Φιλοκαλία» όλα αυτά που είχε αυτός ορίσει. Τα επέρασα με την σειρά μια φορά κ' έπειτα δεύτερη, αυτή δε η μελέτη άναψε μέσ' στην καρδιά μου την επιθυμία και τον ζήλο να εφαρμόσω τέλεια αυτά που είχα διαβάσει. Κατενόησα πολύ καθαρά τι σημαίνει εσωτερική Προσευχή, πώς κατορθώνεται, ποιοί είναι οι καρποί της, πώς γεμίζει την καρδιά του ανθρώπου και την ψυχή του με ευφροσύνη και πώς αυτός που την αποκτά μπορεί να εξηγήσει εάν αυτή η ευφροσύνη προέρχεται από τον Θεό, από τον εξωτερικό κόσμο, ή από τον πειρασμό.

Έτσι άρχισα να ερευνώ την καρδιά μου σύμφωνα με την διδασκαλία του Συμεών του νέου θεολόγου. Με κλειστά τα μάτια μου προσήλωσα την σκέψη μου και την φαντασία μου επάνω εις

την καρδιά μου. Προσπάθησα να την απεικονίσω και να ακούσω τα κτυπήματά της εις το αριστερό μέρος του στήθους μου. Άρχισα να το πράττω αυτό κάμποσες φορές την ημέρα, για μισή ώρα κάθε φορά, και στην αρχή δεν αισθάνθηκα παρά μόνον μίαν αίσθησι σκοταδιού. Όμως, σιγά-σιγά, για πολύ λίγο χρονικό διάστημα κάθε φορά, μπορούσα να απεικονίζω την καρδιά μου μέσ' στο μυαλό μου και να παρακολουθώ τις κινήσεις της. Με τη βοήθεια δε του ρυθμού της αναπνοής μου μπορούσα να ρυθμίζω την προσευχή του Χριστού όπως την διδάσκουν σχετικώς οι Πατέρες, Γρηγόριος ο Σιναΐτης και ο Κάλλιστος και ο Ιγνάτιος.

Όταν ανέπνεα, με την εισπνοή έλεγα: «Κύριε, Ιησού Χριστέ», και με την εκπνοή συμπλήρωνα λέγοντας εις την καρδιά μου μέσα: «ελέησόν με». Εις την αρχή αυτό διαρκούσε μίαν ώρα, έπειτα δύο ωρες, μετά όσο περισσότερο ημπορούσα, και εις τέλος όλη την ημέρα. Εάν συνέβαινε καμμιά δυσκολία, εάν με κατελάμβανε οκνηρία ή αμφιβολία, έσπευδα να ανοίξω την «Φιλοκαλία»

και να διαβάσω τα μέρη αυτά που πραγματεύονται για την εργασία της καρδιάς, και έτσι ξανάβρισκα τον ζήλο και την θερμότητα για την «Προσευχή» αυτή.

Έπειτα από τρεις εβδομάδες αισθάνθηκα ένα πόνο εις την καρδιά μου κ' έπειτα μιά εξαιρετικά ευφροσύνη θερμότητα και παρηγοριά και ειρήνη. Αυτό μου έδωσε μεγάλη ενίσχυσι και με παρεκίνησε να αφιερωθώ όσο περισσότερο ημπορούσα στην φροντίδα μου να λέω την «Προσευχή» και συνέβη ώστε να αισθανθώ ύστερα απ' αυτό, σαν να είχα καταληφθή απ' αυτή, πράγμα που μούδινε άφατη χαρά. Από το σημείο αυτό άρχισα να έχω από καιρό σε καιρό διαφορετικά συναισθήματα εις την καρδιά και σκέψεις εις το μυαλό μου. Άλλοτε η καρδιά μου αισθανόταν σαν να εκόχλαζε από χαρά, τόσοσ ήταν ο φωτισμός, η ελευθερία και η παρηγοριά που εδρεύανε μέσα της. Άλλοτε αισθανόμουν μιά καυτερή αγάπη για τον Χριστό και για όλα τα πλάσματα του Θεού. Άλλοτε εβούρκωναν τα μάτια μου από δάκρυα ευγνωμοσύνης προς τον Θεό για το έλεος το πλούσιο που έδειξε σε μένα,

έναν άθλιο αμαρτωλό. Άλλοτε η διάνοιά μου, που πολλές φορές πριν, είχεν αποδειχθή αδύνατη και ατελής, έπαιρνε τόσο φως, ώστε εγινόταν ικανή να κατανοήση και να περιεργασθή θέματα και ζητήματα, που μέχρι τότε δεν ήταν σε θέσι ούτε καν να τα φαντασθή. Άλλοτε η αίσθησις της θερμής ευχαριστήσεως μέσ' στην καρδιά μου απλωνότανε και κατελάμβανε όλη μου την ύπαρξι και άλλοτε με κατελάμβανε βαθειά συγκίνησις από το γεγονός ότι μπορούσα να κατανοώ τί είναι η πανταχού παρουσία του Θεού. Άλλοτε, τέλος, με την επίκλησι του ονόματος του Ιησού Χριστού, σκεπαζόμουνα από ουράνια ευλογία και τότε μπορούσα να καταλάβω την έννοια των λόγων «η Βασιλεία του Θεού εντός υμών εστιν».

Έχοντας όλα αυτά κι άλλα παρόμοια συναισθήματα, αντελήφθηκα ότι η «Προσευχή» φέρνει τους καρπούς της με τρεις τρόπους: με το Πνεύμα, με τα συναισθήματα και με τις αποκαλύψεις.

Εις την πρώτη περίπτωσι π.χ. καρπός της

Προσευχής είναι: «η γλυκύτης της αγάπης του Θεού, η εσωτερική ειρήνη, η ήρεμη χαρά του νου, η καθαρότης της σκέψεως και η γλυκεία ανάμνησις του Θεού». Εις την δευτέρα περίπτωση καρπός είναι: «η ευχάριστη θερμότης της καρδιάς, η πληρότης της ευτυχίας που καταλαμβάνει και όλα τα μέλη του σώματος ακόμη, το κόχλασμα ευτυχίας εις την καρδιά, ο φωτισμός και το θάρρος, η βαθύτερη άγνωστη χαρά της ζωής και η δύναμις της υπομονής εις την λύπη και την αρρώστια». Εις την τρίτη, τέλος, περίπτωσι, αποτέλεσμα και καρπός της «Προσευχής» είναι: «η διάνοιξις του νου με φωτισμό, η κατανόησις των Αγίων Γραφών, η γνώσις της γλώσσης των διαφόρων δημιουργημάτων, η απόκτησις ελευθερίας μέσα από την ματαιότητα και τον θόρυβον, η γνώσις της χαράς της εσωτερικής ζωής, και τέλος, η βεβαιότης της προσεγγίσεως του Θεού προς εμάς και η γνώσις της αγάπης Του για όλους μας».

Έπειτα από πέντε μήνες ζωής με προσευχή και με ευτυχία σαν κι αυτή, συνήθισα τόσο πολύ την

«Προσευχή του Χριστού», ώστε την είχα σύντροφό μου συνεχή και σταθερό. Εις το τέλος η «Προσευχή» ενεργούσε μόνη της μέσα στο μυαλό μου, χωρίς καθόλου προσπάθεια από μέρους μου και αυτό συνέβαινε όχι μόνον όταν ήμουν ξύπνιος αλλά και εις τον ύπνο μου ακόμη. Τίποτε δεν ημπορούσε να την διασπάση ούτε για ένα λεπτό της ώρας και καμμιά μου απασχόλησις δεν την έβλαπτε. Η ψυχή μου έστελνε συνεχώς ευχαριστίες προς τον Θεό και η καρδιά μου έλειωνε από ατέλειωτη ευτυχία.

Ήλθε όμως κι ο καιρός που το δάσος έπρεπε να υλοτομηθή. Οι εργάται άρχισαν να έρχωνται ομάδες - ομάδες κ' εγώ έπρεπε να εγκαταλείψω την ήσυχη αυτή διαμονή μου. Ευχαρίστησα τον φύλακα του δάσους, είπα μερικές προσευχές, φίλησα το μέρος της γης επάνω εις το οποίον ο Θεός κατεδέχθη να χαρίση σε μένα τον ανάξιο, το μέγα του έλεος, έβαλα εις την πλάτη μου το σακκίδιο με τα βιβλία κ' εξεκίνησα.

Για ένα πολύ μεγάλο διάστημα περιπλανιώμουν σε διάφορα μέρη, μέχρις ότου έφθασα τέλος

εις το Ιρκούτσκ. Η αυτοενεργούσα Προσευχή μέσ' στην καρδιά μου, μου ήταν σε όλο το δρόμο μου ανακούφισις και παρηγοριά. Ο,τιδήποτε και αν συναντούσα, η «Προσευχή» δεν εσταματούσε από του να με χαροποιή σε ανάλογο βαθμό, ανάλογα με τις διάφορες καταστάσεις. Όπου κι αν ήμουν, ό,τι κι αν έκανα, η «Προσευχή» ούτε εμπόδιο ήταν σε τίποτε, ούτε από τίποτε εμποδιζόταν.

Την ώρα της εργασίας η «Προσευχή του Χριστού» προχωρεί μόνη της μέσ' στην καρδιά μου κ' η δουλειά τελειώνει γρηγορώτερα. Όταν διαβάζω ή παρακολουθώ ή ακούω κάτι με προσοχή, η «Προσευχή» καθόλου δεν με σταματά, και το ίδιο χρονικό διάστημα είμαι ενήμερος και των δύο, σαν να έχω δύο εαυτούς, σαν να έχω δύο ψυχές, σε ένα και το αυτό σώμα. Τί μυστήριο αλήθεια είναι ο άνθρωπος! Γι' αυτό ο καθένας με όλη την ψυχή του ας δοξολογή τον Θεό λέγοντας: «ως εμεγαλύνθη τα έργα σου, Κύριε, πάντα εν σοφία εποίησας».

Πολλά μου συνέβησαν εις τον δρόμον αυτό·

πολλές και παράξενες περιπέτειες. Εάν δε άρχιζα να τις διηγούμαι όλες δεν θα μου έφθανε ούτε ένα ημερονύκτιο ολόκληρο.

Ένα χειμωνιάτικο βράδυ, π.χ., εβάδιζα μόνος μου μέσα σ' ένα δάσος προς ένα χωριουδάκι που το έβλεπα ν' απέχη μόλις ενάμιση χιλιόμετρο εμπρός μου και που λογάριαζα να παραμείνω την νύκτα αυτή. Ξαφνικά ένας λύκος πρόβαλε μπροστά μου και έκανε να έλθη προς το μέρος μου. Είχα στα χέρια μου το μάλλινο κομποσχοίνι του γέροντα οδηγού μου, γιατί δεν το αποχωριζόμουν ποτέ κ' έκανα να κτυπήσω τον λύκο μ' αυτό. Μου έφυγε όμως το κομποσχοίνι από τα χέρια μου κ' ετυλίχθηκε εις του λύκου τον λαιμό. Το ζώον άρχισε να απομακρύνεται από μένα, αλλά όπως επήδησε πió πέρα επάνω σ' ένα θαμνώδες αγκάθι, επιάστηκαν σ' αυτό τα πισινά του πόδια κι όπως εγύριζε να ελευθερωθή, έμπλεξε και το κομποσχοίνι σ' ένα πάσσαλο ξερού δένδρου έτσι, ώστε σε κάθε στροφή του ο λύκος τυλιγόταν και περισσότερο. Έκανα το σταυρό μου με πίστι κ' επροχώρησα να ελευθερώσω το αγρίμι, κυρίως γιατί φοβόμouνα

μήπως εις την αγωνία του, κόβοντας το κομποσχοίνι το έσερνε μαζί του, και έτσι θα έχανα το πολύτιμο αυτό δώρο του Γέροντά μου. Εκράτησα κάπως το κομποσχοίνι κ' έτσι ελευθερώθηκε το κεφάλι του λύκου, που έφυγε χωρίς ν' αφήση ίχνη. Ευχαρίστησα τον Θεό, έχοντας εις το μυαλό μου τον ευλογημένο Πνευματικό οδηγό, κ' έφθασα ασφαλώς εις το χωριό, όπου εζήτησα κατάλυμα για μιά νύχτα σ' ένα χάνι.

Εμπήκα μέσα. Δυό άνδρες εκεί, ο ένας γέρος και ο άλλος μεσόκοπος και καλοδεμένος, ήσαν καθισμένοι σε μιά γωνιά σ' ένα τραπέζι, πίνοντας τσάϊ. Δεν εφείνονταν να είναι απλοί άνθρωποι κ' ερώτησα τον ιπποκόμο τους, ποιό ήσαν. Έμαθα, λοιπόν, απ' αυτόν ότι ο γέρος ήταν δάσκαλος σ' ένα δημοτικό σχολείο και ο άλλος γραμματέυς επαρχιακού δικαστηρίου. Ήσαν και οι δυό άνθρωποι καλυτέρας τάξεως, επήγαιναν δε σ' ένα πανηγύρι καμμιά δεκαπενταριά χιλιόμετρα απ' εκεί. Αφού εκάθησα λίγο, παρεκάλεσα την οικοδέσποινα του καταφυγίου μου να μου δώση λίγη κλωστή και μιά βελόνα, εζύγωσα στο

φως μιας λαμπάδας κ' εκάθησα να ράψω το κομποσχοίνι μου, που είχε ξυλωθή σ' ένα μέρος κ' ήταν έτοιμο να κοπή.

Ο γραμματεύς μ' εκοίταξε και μου είπε:
«Φαντάζομαι πόσο σκληρά θα προσευχήθηκες για να σπάση το κομποσχοίνι σου».

«Δεν το έσπασα εγώ», απήντησα, «ένας λύκος μου το έκανε έτσι».

«Ένας λύκος; Ωστε και οι λύκοι λένε προσευχές»;
είπε πειρακτικά.

Τους είπα όσα συνέβησαν και πόσο πολύτιμο ήταν αυτό το κομποσχοίνι για μένα.

Ο γραμματεύς εγέλασε, λέγοντας πάλι:
«Θαύματα πάντα συμβαίνουν σε σας τους φθηνούς αγίους. Σαν τι αγιότητα μπορεί να έχη ένα γεγονός σαν κι αυτό που μας είπες; Είναι απλούστατο. Ο λύκος εφοβήθηκε από αυτό που του πέταξες και έφυγε. Είναι γεγονός ότι οι λύκοι και οι σκύλοι τρομάζουν όταν τους πετάξη κανείς κάτι και το να μπλέκουνε σ' ένα θάμνο είναι κάτι το πολύ κοινό. Αυτά πολλές φορές συμβαίνουν. Πού το βλέπετε το θαύμα»;

Αλλά ο γέρος απήντησε ως εξής: «Μην πηδάς σε συμπεράσματα σαν κι αυτά, αγαπητέ μου. Σου διέφυγε η βαθύτερη έννοια του περιστατικού. Από μέρους μου, εγώ βλέπω εις την ιστορίαν του χωρικού αυτού το μυστήριο της φύσεως απ' τις δυο του μεριές, την αισθητή και την πνευματική».

«Πώς συμβαίνει αυτό»; ερώτησεν ο γραμματεύς.

«Λοιπόν, τα πράγματα έχουν πάνω - κάτω ως εξής: "Αν και δεν έχης πανεπιστημιακή μόρφωσι, έχεις βεβαίως όμως μάθει την ιερά ιστορία της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης, με το σύστημα των περιληπτικών ερωτήσεων και απαντήσεων, εις το σχολείο, θυμάσαι ότι τον προπάτορα Αδάμ, όταν ευρίσκετο ακόμη εις την κατάστασι της αγίας αθωότητος, όλα τα ζώα τον υπάκουαν, τον εξύγωναν με φόβο κι αυτός έδωσε εις το καθένα το όνομά του; Ο γέρος εις τον οποίον ανήκε το κομποσχοίνι αυτό, ήταν άγιος άνθρωπος. Λοιπόν, ποιά είναι η έννοια της αγιότητος; Για τον αμαρτωλό δεν είναι τίποτε

άλλο παρά η επάνοδος, με την προσπάθεια και αυτοκυριαρχία, σε μιά κατάστασι αθωότητος και αναμαρτησίας που ζυγώνει την αγνότητα των πρωτοπλάστων. Όταν η ψυχή καθίσταται αγία, το σώμα επίσης γίνεται άγιο. Το κομποσχοίνι αυτό βρισκότανε, ποιος ξέρει για πόσα χρόνια, στα χέρια ενός ανθρώπου που καθημερινά αγίαζε τον εαυτό του. Η επαφή του μ' αυτό, το έκανε να πάρη από την άγια δύναμι της αγνότητος του πρώτου ανθρώπου, πριν από την αμαρτία! Αυτό είναι το μυστήριο της πνευματικής φύσεως! Όλα τα ζώα πάντοτε καταλαβαίνουν αυτήν την δύναμι, την οσφραίνονται κατά ένα τρόπο, επειδή είναι γνωστό, ότι εις όλα τα ζώα η οσφρησις είναι η σπουδαιότερα των αισθήσεων. Αυτό είναι το μυστήριον της φύσεως».

«Σεις οι μορφωμένοι διανοείσθε σχετικά με τη δύναμι και την σοφία, αλλά εμείς αντιλαμβανόμεθα τα πράγματα πολύ απλά. Αδειάζουμε μ' ευχαρίστησι ένα ποτήρι γεμάτο βότκα κι αυτό αποτελεί την ιδικήν μας τη δύναμι», είπε ο γραμματεύς κ' επροχώρησε για

να πληρώση.

«Αυτά είναι για σένα μόνο», είπε ο δάσκαλος, «αλλά θέλω να σε παρακαλέσω, την γνώσι να την αφήσης για μας»...

Μου άρεσε ο τρόπος που μίλησε, τον εξύγωσα και του είπα: «Θα μπορούσα να σας απασχολήσω λίγο, λέγοντάς σας κάτι περισσότερο για τον Πνευματικό μου οδηγό»; Έτσι του διηγήθηκα για την εμφάνισή του εις τον ύπνο μου, την διδασκαλία που μου έκανε τότε και το σημάδι που εχάραξε με το καρβουνάκι εις την «Φιλοκαλία».

Με άκουγε με προσοχή σε όσα του έλεγα, αλλά ο γραμματεύς, που είχε πιο πέρα ξαπλώσει σε μιά πολυθρόνα, εμουρμούρισε:

«Είναι αλήθεια ότι το πολύ διάβασμα της Γραφής παίρνει τα μυαλά του ανθρώπου. Έτσι δεν είναι, όταν πιστεύης ότι ένα φάντασμα νεκρού ανθρώπου κάνει την νύκτα διάφορα σημάδια σ' ένα βιβλίο; Απλούστατα, άφησες το βιβλίο να πέση στο έδαφος, ενώ ήσουν μισοκοιμισμένος

και όπως έπεσε, το κάρβουνο που ήτανε κάτω, έκανε τη γραμμή που λες εις το περιθώριο του βιβλίου. Αυτό είναι το θαύμα του βιβλίου σου. Απατεώνες! Έχω συναντήσει μέχρι τώρα πολλούς από σας».

Μουρμουρίζοντας όλα αυτά, ο γραμματεύς εγύρισε προς τον τοίχο για ν' αποκοιμηθή κ' εγώ ξαναγυρίζοντας προς τον διδάσκαλο, του είπα εάν θέλη να του δείξω το ίδιο το βιβλίο με τη γραμμή εις το περιθώριο.

«Κοίταξέ το με προσοχή», του είπα, βγάζοντάς το από το σακκιδίό μου, «είναι σημειωμένο προσεκτικά και όχι λερωμένο. Αυτό που με εκπλήσσει, εξακολούθησα, είναι το πώς ένα πνεύμα χωρίς σώμα μπορεί να πιάση ένα κάρβουνο και να γράψη μ' αυτό».

Ο δάσκαλος, εκοίταξε τη χαραγμένη γραμμή και είπε: «Αυτό επίσης είναι ένα πνευματικό μυστήριο και θα προσπαθήσω να σου το εξηγήσω. Όταν τα πνεύματα παρουσιάζονται σ' ένα πρόσωπο, περιβεβλημένα με ανθρώπινο

σώμα, το σώμα τους αυτό γίνεται αντιληπτό να μπαινοβγαίνει π.χ. κάπου και να κάνει ένα σωρό κινήσεις και πράξεις, όταν δε εξαφανίζεται, αποθέτει πάλι το υλικό στοιχείο, που είχε για λίγο χρόνο περιβληθή. Ακριβώς όπως η ατμόσφαιρα έχει τη δύναμη να συστέλλεται και να διαστέλλεται, έτσι και η ψυχή μέσα στο σώμα, μπορεί να πάρη ο,τιδήποτε σχήμα, μπορεί να πράξη οποιαδήποτε κίνηση, καθώς και να γράψη. Αλλά ποιό είναι αυτό το βιβλίο; Ας του ρίξω μιά ματιά».

Με το άνοιγμα έπεσε το μάτι του εις τους λόγους Συμεών του Νέου θεολόγου.

«Αυτό πρέπει να είναι θεολογικό έργο», είπε. «Είναι όλο ένα απάνθισμα», του εξήγησα. «Πραγματεύεται και για την εσωτερική προσευχή της καρδιάς, την νοερά, που γίνεται με την επίκλησι του ονόματος του Ιησού Χριστού, το περιεχόμενό του δε προέρχεται από συγγράμματα τριάντα Πατέρων της Εκκλησίας».

«Α! κ' εγώ ξεύρω κάτι γι' αυτή την εσωτερική προσευχή», απήντησε.

Τον ικέτευσα πραγματικά, να μου μιλήση γι' αυτή, και το έκανε, λέγοντας:

«Λοιπόν, η Καινή Διαθήκη, λέγει ότι ο άνθρωπος και όλη η Πλάσις είναι υποκείμενα εις την ματαιότητα όχι θεληματικά, και στενάζουν με την προσπάθεια και την επιθυμία να εισέλθουν εις την ελευθερία των τέκνων του Θεού. Ο μυστηριώδης αυτός αναστεναγμός της όλης δημιουργίας, η εσωτερική αυτή τάσις κάθε ψυχής προς τον Θεό, είναι ακριβώς αυτό που λέμε εσωτερική προσευχή, δεν είναι όμως ανάγκη να την διδαχθή κανείς, γιατί είναι φυσική εις τον κάθε ένα από μας».

«Μα τι πρέπει να κάνη κανείς, να την βρει την Προσευχή αυτή, να την αισθανθή, να την αναγνωρίση εις την θέλησί του μέσα, να την πάρη και να απολαύση την ευτυχία της και το φως της, για να φθάση έτσι εις την σωτηρία του»; ερώτησα.

«Δεν ηξεύρω αν το θέμα αυτό θίγεται εις τα θεολογικά βιβλία», απήντησε.

«Λοιπόν, εδώ το κάθε τι είναι απλοποιημένο», είπα, δείχνοντας το βιβλίο μου και πάλι.

Ο δάσκαλος εσημείωσε τον τίτλο του βιβλίου και είπε, πως θα αγόραζε απαραίτητα ένα από το Τομπόλσκ, για να το μελετήσει. Μετά, εχωρίσαμε για να πάρη ο καθένας την πορεία του. Ευχαρίστησα τον Θεόν γι' αυτή την συνομιλία με το δάσκαλο, και παρεκάλεσα ο Θεός να ευδοκήση ώστε και ο γραμματέυς να καταλάβη την ανάγκη να διαβάση την «Φιλοκαλία», έστω και για μιά φορά, για να βρει με τη βοήθειά της την σωτηρία του.

Άλλη μια φορά, ήταν άνοιξις τότε, επέρασα από ένα χωριό όπου φιλοξενήθηκα από τον παπά. Ήταν ένας εξαιρετικός άνθρωπος κ' εζούσε κατάμονος. Επέρασα τρεις ημέρες κοντά του. Με παρηκολούθησε το λιγοστό αυτό διάστημα και μου είπε: «Μείνε εδώ, και θα έχης και μιά μικρή πληρωμή. Έχω ανάγκη από έναν έμπιστον άνθρωπο. Όπως βλέπεις έχουμε αρχίσει να κτίζουμε μιά πετρόκτιστη εκκλησία κοντά εις

την παλιά ξύλινη και είναι καιρός που γυρεύω να βρω έναν τίμιον άνθρωπο να επιβλέπη τους εργάτας και να μένη την ημέρα μέσ' στο μικρό εκκλησάκι, όπου βρίσκεται το κουτί των προσφορών για την ανέγερσι. Είναι ακριβώς ό,τι χρειάζεται για σένα και για τον τρόπο της ζωής σου. Θα είσαι μόνος στο παρεκκλησάκι και θα λες τις προσευχές σου. Υπάρχει εκεί παραπλεύρως ένα μικρό μοναχικό δωμάτιο για τον νεωκόρο. Σε παρακαλώ μείνε εκεί, τουλάχιστον μέχρις ότου τελειώσει η εκκλησία που κτίζουμε.

Αρνήθηκα για κάμποσο, αλλ' εις το τέλος υποτάχθηκα εις τις παρακλήσεις του καλού ιερέως και παρέμεινα εκεί, μέχρι το φθινόπωρο, εις το δωματιάκι που ήταν προωρισμένο για τον νεωκόρο. Εις την αρχή το βρήκα ήσυχο και κατάλληλο για προσευχή, αν και πολύς κόσμος εμπαινόβγαινε προ παντός τις εορτές· άλλοι για να προσευχηθούν, αλλά και μερικοί με τον σκοπό να κλέψουν χρήματα από τον δίσκο της ανοικοδομήσεως της εκκλησίας.

Εδιάβαζα την Αγία Γραφή και την «Φιλοκαλία»

κάθε βράδυ, μερικοί δε βλέποντάς με, με παρεκάλεσαν να διαβάζω δυνατά για ν' ακούνε.

Έπειτα από καιρό, παρατήρησα ότι μια χωριατοπούλα ερχόταν συχνά εις το παρεκκλήσι και προσευχόταν πολλή ώρα. Παρακολουθώντας το ψιθύρισμά της, κατάλαβα ότι τα λόγια που έλεγε σαν προσευχόταν, ήσαν παράξενα και οι προσευχές της διαφορετικές από τις συνηθισμένες. Την ερώτησα πού τα έμαθε αυτά τα πράγματα και μου είπε ότι της τα edίδαξε η μητέρα της, που ήταν εκκλησιαστική γυναίκα. Μου είπε ακόμη, ότι ο πατέρας της ανήκε σε μιαν αίρεσι, που δεν παραδεχόταν την ιερωσύνη.

Την ελυπήθηκα και αισθάνθηκα καθήκον μου να την συμβουλεύσω να λέγη τις προσευχές με τον ορθό τρόπο και σύμφωνα με την παράδοσι της ορθοδόξου Εκκλησίας μας. Έπειτα της edίδαξα την πραγματική σειρά του «Πάτερ ημών» και των «Χαιρετισμών» της Θεοτόκου, και τελικά την παρώτρυνα να λέγη την Προσευχή του Ιησού Χριστού όσο πιο συχνά μπορούσε, επειδή αυτή φέρνει τον άνθρωπο κοντά στο Θεό περισσότερο

από κάθε άλλη προσευχή. Η κοπέλλα εύκολα τα αφομοίωσε. Συνέβη δε ύστερα από λίγο χρονικό διάστημα να συνηθίση τόσο πολύ την «Προσευχή», ώστε, όπως η ίδια μου είπε, την αισθανόταν ότι την προσείλκυε συνεχώς, ότι την ευχαριστούσε να την λέγη όσο συχνότερα μπορούσε, και ότι αργότερα εγέμιζε από αγαλλίασι την καρδιά της, οπότε ξανάρχιζε να την επαναλαμβάνη ακούραστα και πάλι.

Εχάρηκα εξαιρετικά από όλα όσα άκουσα και την παρώτρυνα να προχωρήση περισσότερο εις την χρησιμοποίησι της «Προσευχής».

Το καλοκαίρι επλησίαζε και πάλι. Πολλοί επισκέπτες έρχονταν εις το παρεκκλήσι για να ιδούνε κ' εμένα, όχι μόνο για να τους διαβάσω και να πάρουν τη συμβουλή μου, αλλά και για να μου προξενούν ένα σωρό φασαρίες, ζητώντας τη βοήθειά μου για πράγματα που είχαν χάσει και για υποθέσεις στις οποίες είχαν αποτύχει.

Μερικοί απ' αυτούς ενόμιζαν πως ήμουν μάγος. Το κορίτσι για το οποίο εμίλησα πάρα πάνω,

ήλθε μιά μέρα σε μιά κατάστασι μεγάλης λύπης και αμηχανίας, μη ξεύροντας τι να κάνη.

Ο πατέρας της ήθελε να την παντρέψη με έναν άνδρα της αιρέσεώς του και θα γινόταν ο γάμος χωρίς τις ευλογίες του ιερέως, με μόνη μια ιεροτελεστία που θα έκανε ένας χωρικός που ανηήκε εις την ίδια αίρεσι. «Πώς είναι δυνατόν ένας τέτοιος γάμος να είναι κανονικός και νόμιμος; Δεν θα είναι μιά παράνομη και αμαρτωλή συμβίωσι;» έλεγεν η χωριατοπούλα κλαίγοντας κι αποφασισμένη να φύγη από το σπίτι της με πρώτη ευκαιρία.

«Μα πού θα πας»; της είπα εγώ. «Θα σε βρούνε οπωσδήποτε, θα ψάξουν και πουθενά δεν θα μπορέσης να κρυφθής. Καλύτερα να προσευχηθής με θέρμη εις τον Θεό, να εμποδίση τον πατέρα σου από του να σε παντρέψη έτσι όπως θέλει, και να φυλάξη την ψυχή σου από την αίρεσι.

»Αυτό είναι το καλύτερο που έχεις να κάνης και όχι να φύγης απ' το σπίτι σου».

Έτσι με την πάροδο του χρόνου, όλος αυτός ο θόρυβος και η φασαρία άρχισαν να αυξάνουν περισσότερο από ό,τι μπορούσα να βαστάξω, τέλος δε με την πάροδο του καλοκαιριού απεφάσισα να φύγω και να εξακολουθήσω τις προσκυνηματικές πορείες μου όπως πρώτα. Συνωμίλησα με τον παπά γι' αυτές τις αποφάσεις μου, λέγοντας: «Πάτερ μου, σεις ξεύρετε τα σχέδιά μου. Πρέπει να έχω εξασφαλισμένο ένα ήσυχο μέρος για την προσευχή, εδώ δε, μ' όλο που υπάρχει μεγάλη ησυχία, επέρασα ένα ολόκληρο καλοκαίρι. Δώστε μου τώρα την άδεια να φύγω και την ευχή σας να εξακολουθήσω τα ταξείδια μου».

Ο ιερέυς όμως δεν ήθελε να μ' αφήσει να φύγω, κ' εφρόντισε να με πείση λέγοντάς μου: «Τι σε εμποδίζει από την προσευχή σου; Δεν είσαι υποχρεωμένος να μιλάς σε κανένα, αν δεν θέλεις συ ο ίδιος. Έχεις το καθημερινό σου φαγητό εδώ. Λέγε τις προσευχές μέρα-νύκτα όπως επιθυμείς και ζήσε όπως θέλεις με τα καθήκοντά σου με τον Θεό. Είσαι χρήσιμος εδώ. Μη συναναστρέφεται με κανένα που έχει όρεξη για

φλυαρία. Η παρουσία σου είναι πολύ επωφελής για τον Ναό μας. Αυτή η υπηρεσία σου είναι πιά αξιόλογη εις τα μάτια του Θεού, παρά οι προσευχές σου. Γιατί επιθυμείς να είσαι συνεχώς μόνος σου; Η κοινή προσευχή είναι πιά ευχάριστη. Ο Θεός δεν έπλασε τον άνθρωπο για να σκέπτεται μόνο για τον εαυτό του, αλλά για να βοηθή ο ένας τον άλλον εις το μονοπάτι της σωτηρίας, ο κάθε ένας ανάλογα με την δύναμί του. Έτσι έκαμαν οι Πατέρες της Εκκλησίας. Επάλευαν μέρα-νύκτα, εφρόντιζαν για τις ανάγκες του ποιμνίου, εκήρυσσαν παντού και δεν παρέμεναν μόνοι σ' ένα μέρος, φροντίζοντας να κρυφθούν από τον κόσμο».

«Ο κάθε ένας έχει το δώρο του από τον Θεό» του απήντησα.

«Όπως υπήρξαν πολλοί ιεροκήρυκες πατέρες, έτσι υπήρξαν και πολλοί ερημίται. Ο κάθε ένας κάνει ό,τι μπορεί, και παρακολουθεί την ιδική του τη γραμμή, με την σκέψιν ότι ο ίδιος ο Θεός δείχνει και σ' αυτόν, όπως και εις τον καθένα, το δρόμο της σωτηρίας του. Πώς σου φαίνεται το

γεγονός ότι πολλοί από τους αγίους παρητήθησαν από τις επισκοπές τους ή τις ενορίες τους, και άλλοι άφησαν το μοναστήρι για να πάνε εις την έρημο και να αποφύγουν την φασαρία που προέρχεται από το συγχρωτισμό με άλλους ανθρώπους; Ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος π.χ. έφυγε από το ποίμνιό του, που εποίμαινε ως επίσκοπος, και ο άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης άφησε τη Μεγίστη Λαύρα, ακριβώς διότι σε τέτοιους ανθρώπους τα μέρη που εξούσαν και ειργάζοντο, ήσαν γεμάτα από πειρασμούς και έπίστευαν όλοι αυτοί ειλικρινά εις τα λόγια του Κυρίου μας, "τι γάρ ωφελήσει άνθρωπον εάν κερδίση τον κόσμον όλον και ζημιωθή την ψυχήν αυτού;"

«Ναί, αλλά αυτοί ήσαν άγιοι», είπεν ο παπάς.

«Εάν, όμως», απήντησα, «αυτοί που ήσαν άγιοι έλαβαν μέτρα να προφυλαχθούν από τους κινδύνους της αναμίξεώς των με τους ανθρώπους, τι καλύτερο, σας παρακαλώ, ένας αδύνατος αμαρτωλός μπορεί να κάνει;

Έτσι εις το τέλος απεχαιρέτησα τον καλόν ιερέα κι αυτός με την καρδιά του με κατευόδωσε.

Μέρος 4^ο

Σε απόστασι δέκα χιλιομετρων πίο πέρα εσταμάτησα για μια νύχτα σ' ένα χωριό. Εις το πανδοχείο ευρήκα ένα χωρικό απελπιστικά άρρωστο και συνεβούλευσα τους δικούς του να φροντίσουν να τον μεταλάβουν.

Συμφωνήσανε και το επόμενο πρωί έστειλαν να φέρουν τον παπά της ενορίας. Έμεινα κ' εγώ, επειδή ήθελα να προσκυνήσω τα άχραντα μυστήρια και να προσευχηθώ, όταν αυτά θα βρίσκονταν μέσα στο σπίτι. Εβγήκα έξω και εκάθησα εις το πεζούλι περιμένοντας τον παπά.

Προς μεγάλην μου έκπληξι, όμως, είδα να τρέχη προς το μέρος μου από την πίσω αυλή, η χωριατοπούλα που συνήθιζε να προσεύχεται εις το παρεκκλήσι.

«Πώς ήλθες εδώ»; την ερώτησα.

«Ώρισαν, αλλοίμονο, και την ημέρα των αρραβώνων με τον άνθρωπο που σας είπα κ' έτσι έφυγα», μου απήντησε και γονατίζοντας μπροστά μου εξακολούθησε λέγοντας:

«Λυπήσου με, πάρε με μαζί σου για να με βάλεις σ' ένα μοναστήρι, ή αλλού πουθενά. Δεν θέλω να παντρευτώ, θέλω να ζήσω σε μοναστήρι για να αφοσιωθώ εις τον Θεό, εις την αρετή και την προσευχή. Εσένα θα σε ακούσουν και θα με δεχθούν σε μοναστήρι».

«Θεέ μου»! είπα έκπληκτος· «πού μπορώ εγώ να σε πάγω; Δεν ηξεύρω ούτε ένα μοναστήρι σ' αυτήν εδώ την περιοχή. Εκτός τούτου δεν ημπορώ να σε πάρω πουθενά χωρίς διαβατήριο. Πρώτον, δεν θα σε δεχθούνε πουθενά και δεύτερον, είναι αδύνατον εις την σημερινή εποχή να κρυφθής. Θα σε πιάσουν, θα σε στείλουν στο σπίτι σου και θα σε τιμωρήσουν.»

Το καλύτερο που έχεις να κάνης είναι να γυρίσης στο σπίτι σου και να λες τις προσευχές σου εκεί, κι αν δεν θέλεις να παντρευθής, να προφασισθής ότι είσαι άρρωστη. Η αγία μήτηρ Κλημεντίνη έκανε το ίδιο, καθώς και η οσία Μαρίνα,

προφασίσθηκε ότι ήταν άνδρας, όταν κατέφυγε σ' ένα ανδρικό μοναστήρι. Υπάρχουν πολλά περιστατικά παρόμοια, και η πράξις αυτή ονομάζεται σωστική πρόφασις».

Όταν συνέβαιναν όλα αυτά και καθόμαστε κουβεντιάζοντας, είδαμε τέσσαρες άνδρες να έρχονται καλπάζοντας καταπάνω μας, μέσα σ' ένα αμάξι με δυό άλογα. Έπιασαν την κοπέλλα και την έβαλαν μεσ' στο αμάξι κι ο ένας από αυτούς έφυγε μαζί της, ενώ οι άλλοι τρεις μού έδεσαν τα χέρια και με ωδήγησαν πίσω στο χωριό, που είχα περάσει το καλοκαίρι. Η μόνη τους απάντησις σε κάθε τι που έλεγα ήταν, «θα σε μάθουμε εμείς ψευτο-άγιο να αποπλανάς τις νέες κοπέλλες».

Την ίδια βραδυά με έφεραν μπροστά εις το δικαστήριο του χωριού, έβαλαν τα πόδια μου στα σίδερα και μ' έβαλαν μεσ' στη φυλακή για να γίνη την άλλη ημέρα η δίκη μου. Ο παπάς άκουσε οτι ήμουν στη φυλακή και ήλθε για να με ιδή. Μούφερε και λίγο φαγητό και μ' επαρηγόρησε λέγοντάς μου ότι θα έκανε ό,τι μπορούσε για

μένα και ότι θα εβεβαίωνε σαν πνευματικός, ότι δεν ήμουν άνθρωπος όπως με φαντάζονταν. Κάθησε κάμποσο μαζί μου και έπειτα έφυγε.

Ο δικαστής ήλθε αργά το βράδυ κ' εσταμάτησε εις το σπίτι του αντιπροσώπου του, όπου έμαθε το κάθε τι που είχε συμβή. Διέταξε τους χωρικούς να έλθουν όλοι μαζί στο σπίτι που με μετέφεραν και που εχρησιμοποιείτο για δικαστήριο. Εμπήκαμε μέσα και περιμέναμε. Ήλθε τέλος και ο δικαστής, εμπήκε μέσα κ' εκάθησε εις την έδρα του, φορώντας το καπέλλο στο κεφάλι του. «Λοιπόν, Επιφάνιε», εφώνασε, «επήρε τίποτα μαζί της η κόρη σου φεύγοντας από το σπίτι»; «Όχι, κύριε δικαστά, δεν επήρε τίποτα» ήταν η απάντησις. «Έκανε κανένα κακό μόνη της ή μαζί μ' αυτόν εδώ τον ανόητο, αφ' ότου απέδρασε από το σπίτι»; «Τίποτα». «Τότε, λοιπόν, η απόφασίς μου η δικαστική πάνω σ' αυτό το ζήτημα είναι η εξής: Κάνε εσύ τους λογαριασμούς σου με την κόρη σου, και ως προς τον φίλο μας εδώ, εγώ θα του διδάξω αύριο το μάθημα που του χρειάζεται και θα τον διώξω από το χωριό με αυστηρή διαταγή να μην

ξαναεμφανισθή εις τα όριά του. Αυτό είναι που εγώ από μέρος μου θα πράξω».

Λέγοντας αυτά, κατέβηκε κάτω από την έδρα κ' επήγε να κοιμηθή, ενώ εμένα με εκλείδωσαν στη φυλακή. Ενωρίς το πρωί δυό χωροφύλακες με εξυλοκόπησαν και με έβγαλαν έξω από το χωριό. Εδοξολόγησα τον Θεό γιατί αξίωσε εμένα τον ανάξιο, να υποφέρω άδικα για το όνομά του. Αυτό μ' επαρηγόρησε και έδωσε περισσότερη θερμότητα και δύναμι, εις την ακατάπαυστη νοερά προσευχή μου. Τίποτ' από όλα όσα έπαθα δεν εστάθη ικανό να με κάνη να αισθανθώ ότι ήμουν ένας παραπεταμένος άνθρωπος. Μου εφάνοντο όλα αυτά σαν να συνέβαιναν σε κάποιον άλλον και πως εγώ απλώς τα παρατηρούσα. Ακόμη και το μαστίγωμα, το υπέφερα χωρίς κόπο.

Η «Προσευχή» έφερνε γλυκύτητα εις την καρδιά μου και μ' έκανε αδιάφορο για ο,τιδήποτε μου συνέβαινε.

Δυο - τρία χιλιόμετρα πιο πέρα συνήντησα τη

μητέρα της κοπέλλας που ερχόταν από ένα παζάρι φορτωμένη με ψώνια. Βλέποντάς με, μου είπε, ότι ο υποψήφιος γαμβρός της απέσυρε την μήνυσι εναντίον μου. «Βλέπεις ανησύχησε επειδή έφυγε η Όλγα», προσέθεσε, και μούδωσε λίγο ψωμί και μερικά γλυκά, φεύγοντας. Ο καιρός ήταν καλός και ξηρός και δεν επιθυμούσα να περάσω την νύχτα σε χωριό. Έτσι, λοιπόν, προχώρησα μέσα εις το δάσος, όπου βρήκα μια κατάλληλη γωνιά σ' ένα ψηλό αχυρένιο φράχτη και εκοιμήθηκα το βράδυ αυτό. Την νύχτα «ονειρεύτηκα, ότι εβάδιζα διαβάζοντας το κεφάλαιο, του αγίου Αντωνίου του Μεγάλου, απ' την «Φιλοκαλία».

Ξαφνικά ο Πνευματικός μου οδηγός μ' έφθασε και μου είπε, «μη διαβάξης εκείνο αλλά αυτό εδώ» και μούδειξε το 35ον κεφάλαιο του αγίου Ιωάννου του Καρπαθίου. «Ο αληθινός διδάσκαλος υποτάσσεται πολλές φορές εις την χλεύη και υφίσταται ταλαιπωρίες προς χάριν των πνευματικών του παιδιών». Μετά μου εσημείωσε στο 41ον κεφάλαιο τα λόγια, «αυτοί που δίνουν τον εαυτόν τους εντελώς ιδιαίτερα

στην προσευχή, γίνονται πολλές φορές ο στόχος σφοδρών και τρομερών πειρασμών». Έπειτα, μου είπε: «Έχε θάρρος και μην απογοητεύεσαι. Ουμήσου του Αποστόλου τα λόγια "μείζων εστί ο εν υμίν ή ο εν τω κόσμω. Τώρα έχεις αποκτήσει την πείρα της αληθείας. Κανένας πειρασμός δεν είναι μεγαλύτερος από τη δύναμι του ανθρώπου, και ο Θεός χορηγεί επί πλέον λύτρωσι από τους κινδύνους των πειρασμών.»

Η πεποίθησις εις αυτή την θεία βοήθεια έχει δυναμώσει αγίους ανθρώπους αφωσιωμένους στην "Προσευχή" και τους έχει κάνει να αποκτήσουν μεγαλύτερο ζήλο και θερμότερη δραστηριότητα, για να αφιερώσουν όχι μόνον την ζωή τους εις την αδιάλειπτη προσευχή, αλλά επίσης, με αγάπη από μέσα από την καρδιά τους, να την αποκαλύψουν και να την διδάξουν και εις τους άλλους, ανάλογα με τις διάφορες περιστάσεις.»

Ο άγιος Γρηγόριος ο Θεσσαλονίκης, ομιλεί σχετικά και λέγει, ότι "δεν οφείλουμε μόνον, σύμφωνα με την βουλή του Θεού να

προσευχώμεθα ακατάπαυστα εις το όνομα του Ιησού Χριστού, αλλ' ότι έχουμε υποχρέωσι να την φανερώνουμε και να την διδάσκουμε εις τους συνανθρώπους μας, εις τον κάθε ένα, είτε ρασοφόρος είναι αυτός, είτε κοσμικός, μορφωμένος ή απλός, άνδρας ή γυναίκα. Ακόμη και σε παιδιά πρέπει να την διδάσκουμε και να εμπνέουμε σ' όλους ζήλο γι' αυτού του είδους την Προσευχή.

Με τον ίδιο τρόπο ο πατήρ Κάλλιστος Τηλικούδης ομιλεί γράφοντας, ότι ο κάθε ένας, δεν φθάνει μόνον να κατευθύνη τις σκέψεις του προς τον Θεό με την εσωτερική προσευχή και με την Θεωρία και να κατευθύνη την ψυχή του προς τα ύψη μόνο για τον εαυτόν του, αλλά χρειάζεται να σημειώνη το κάθε τι για να χρησιμοποιηθή έτσι αυτό κι από τους άλλους, όπως και η Γραφή λέγει: "Αδελφός υπό αδελφού βοηθούμενος ως πόλις οχυρά. Εξαιρετικά σ' αυτή την περίστασι, περισσότερο από κάθε άλλη, είναι απαραίτητο να αποφύγη κανείς τους αυτοεπαίνους έχοντας υπ' όψιν του, ότι ο σπόρος της θείας διδασκαλίας δεν σπέρνεται ποτέ επάνω εις τον άνεμο."»

Εξύπνησα μ' ένα συναίσθημα μεγάλης χαράς εις την καρδιά μου και με δύναμι εις την ψυχήν μου και εξηκολούθησα έτσι τον δρόμο μου. Κάμποσο καιρό ύστερα, κάτι άλλο μου συνέβη και θα σας το διηγηθώ, αν θέλετε.

Μιά μερα, ήταν η 24η Μαρτίου, για να είμαι ακριβής, και αισθάνθηκα επιτακτική την ανάγκη να κοινωνήσω την επομένη, εορτή του Ευαγγελισμού.

Ερώτησα αν η εκκλησία ήταν μακριά και έμαθα πως ήταν σε τριάντα χιλιόμετρα απόστασι. Περπάτησα, λοιπόν, το υπόλοιπο της ημέρας και όλη τη νύκτα που ακολούθησε, με το σκοπό να φθάσω εγκαίρως για τον όρθρο. Ο καιρός ήτο όσο χειρότερος μπορούσε να γίνη, εχιόνιζε κ' έβρεχε και ο δυνατος αέρας ήταν παγωμένος. Έπρεπε να περάσω κ' ένα ποτάμι, μόλις δε έφθασα εις το μέσον του, έσπασε ο πάγος κάτω από τα πόδια μου και εβυθίστηκα μέχρι τη μέση εις το νερό. Έφθασα βρεγμένος όπως ήμουν, πρόφθασα εις τον όρθρον, εστάθηκα μέχρι το

τέλος της λειτουργίας και με τη χάρι του Θεού εκοινωνήσα. Θέλοντας να περάσω την ημέρα με ησυχία και χωρίς να χαλάσω την πνευματική μου αυτή ευτυχία, παρεκάλεσα τον νεωκόρο να μου επιτρέψει να μείνω εις το δωματιάκι του μέχρι το άλλο πρωί. Δεν ημπορώ να εκφράσω πόσο ευτυχισμένος ήμουν αυτή την ημέρα και πόση ήταν η πλημμύρα της χαράς της καρδιάς μου. Έπεσα εις το σανιδένιο κρεβάτι του ψυχρού αυτού δωματίου, κ' ενόμιζα πως ευρισκόμουν εις τους κόλπους του Αβραάμ.

Η «Προσευχή» ήταν πολύ ενεργητική. Η αγάπη του Ιησού Χριστού και της Παναγίας φαινόταν σαν να επλημμύριζε την καρδιά μου, με κύματα γλυκύτητος και σαν να εγέμιζε την ψυχή μου με παρηγοριά και θρίαμβο συγχρόνως.

Εις το διάστημα της νύκτας επιάσανε φοβεροί ρευματικοί πόνοι τα πόδια μου και αυτό με έκανε να θυμηθώ σοβαρά ότι ήταν μουσκεμένα από την προηγούμενη μέρα. Δεν έδωσα σημασία εις το πράγμα, μόνον όσο δυνατώτερο πόνο αισθανόμουν, τόσο περισσότερο έλεγα την

«Προσευχή», εις την καρδιά μου μέσα. Το πρωί όταν, ηθέλησα να σηκωθώ, αντελήφθηκα ότι δεν ημπορούσα να κουνήσω τα πόδια μου καθόλου. Είχανε εντελώς παραλύσει και τα αισθανόμουν αδύνατα σαν κλωστές. Ο νεωκόρος με έσυρε από το κρεβάτι με δύναμι, για να με ξαπλώση κατά γης, όπου έμεινα ακίνητος για δυο ημέρες. Την τρίτην ημέρα ο νεωκόρος μ' έβγαλε έξω κι από το δωμάτιο, λέγοντάς μου: «Υπόθεσε πως πεθαίνεις εδώ, τι φασαρία έχει να γίνη»! Με πολύ μεγάλη δυσκολία εσύρθηκα σιγά - σιγά χρησιμοποιώντας χέρια και πόδια και έφθασα μέχρι τα σκαλιά της εκκλησίας. Εξάπλωσα εκεί σε μίαν άκρη και έμεινα δυό μερες. Οι άνθρωποι που πηγαινοέρχονταν δεν έδιναν καμιά σημασία ούτε σ' εμένα ούτε στις ικεσίες μου. Εις το τέλος ένας χωρικός μ' επλησίασε, εκάθησε κοντά μου και μου εμίλησεν. Έπειτα από λίγο, εις την συνομιλία, με ερώτησε: «Τι θα μου δώσης για να σε θεραπεύσω; και εγώ κάποτε είχα την ίδια ακριβώς αρρώστια με σένα, γι' αυτό ξεύρω και την θεραπεύω».

«Δεν έχω τίποτα να σου δώσω», απήντησα.

«Μα τι έχεις στο σακκίδιό σου»;

«Λίγο παξιμάδι και μερικά βιβλία».

«Ωραία! Τι θάλεγες να εργασθής για μένα ένα καλοκαίρι και να σε θεραπεύσω»;

«Όπως βλέπεις δεν ημπορώ να εργασθώ μ' ένα χέρι, όπως είμαι, επειδή το άλλο μου χέρι είναι παράλυτο».

«Τι, λοιπόν, μπορείς να κάνης»;

«Δυστυχώς, τίποτα, εκτός από το να διαβάζω και να γράφω».

«Α! ώστε γράφεις; Τότε να διδάξης γραφή εις το παιδάκι μου. Ξεύρει και διαβάζει λίγο, αλλά θέλω να μάθη να γράφη· κοστίζουν όμως πολύ τα μαθήματα και δυστυχώς για να μάθη να γράφη πρέπει να πληρώσω είκοσι ρούβλια, ποσόν που είναι βαρύ για μένα».

Συμφώνησα κ' εγώ, με τη βοήθεια δε του νεωκόρου με μετέφερε εις το μέρος που κατοικούσε και μ' ετοποθέτησε σ' ένα μικρό δωματιάκι εις την πίσω αυλή του σπιτιού του.

Έπειτα άρχισε την θεραπεία με την εξής μέθοδο: Εμάζεψε από τα διαμερίσματα, απ' τις αυλές και απ' όπου άλλου μπορούσε κ' εγέμισε ένα κουβά

από κάθε είδους μισοφαγωμένα κόκκαλα ζώων, πουλιών, και άλλα. Τα έπλυνε, τα κομμάτισε με μια πέτρα και τα έβαλε σ' ένα πήλινο δοχείο. Τα εσκέπασε μ' ένα σκέπασμα που είχε μιά τρυπούλα εις το επάνω μέρος, αναποδογύρισε το δοχείο και το έβαλε σ' ένα άλλο δοχείο θαμμένο εις το έδαφος. Εσκέπασε με λάσπη το επάνω μέρος του δοχείου, που ήταν βυθισμένο μεσ' στη γη και βάζοντας ένα σωρό ξύλα από πάνω, έβαλε φωτιά και την εκράτησε αναμμένη επί εικοσιτέσσερις ώρες, λέγοντας: «Θα πάρουμε μερικά υπολείμματα σαν απόσταγμα από τα κόκκαλα». Την άλλη ημέρα όταν έβγαλε από το χώμα το ένα δοχείο, μέσα του είχε καταστα-λάξει, εκατό δράμια περίπου, πυκνόρευστο υγρό που είχε μείνει από όσον είχαν εξατμισθή σιγά-σιγά από την τρύπα του σκεπάσματος του άλλου δοχείου.

Το υγρό αυτό ήταν σαν κόκκινο λάδι και μύριζε δυνατά σαν ωμό κρέας. Ως προς τα κόκκαλα μέσα εις το δοχείο, είχαν γίνει κάτασπρα, καθαρά και διαφανή σαν σεντέφι.

Άλειφα με αυτή την ύλη τα πόδια μου και τα

έδενα, πέντε φορές την ημέρα.

Και ω του θαύματος! Ύστερα από 24 ώρες μπορούσα να κουνώ τα δάχτυλα, μετά δε από μιά μέρα ακόμη, μπορούσα και τα πόδια μου να μετακινώ. Την πέμπτην ημέρα εστάθηκα ορθός και με τη βοήθεια ενός μαστουνιού περπάτησα ένα μέτρο. Με δυό λόγια σε διάστημα μιας εβδομάδος τα πόδια μου έγιναν γερά όπως πρώτα. Ευχαρίστησα τον Θεό, και εσκέφθηκα πολύ για την μυστηριώδη δύναμι που δίνει πολλές φορές σε παραπεταμένα πράγματα. Ξερά και μισοφαγωμένα κόκκαλα, λίγο πριν γίνουν στάχτη, είχαν τόση ζωτική δύναμι, χρώμα, μυρουδιά και ευεργετική ενέργεια σε ανθρώπινο σώμα, ώστε έδωσαν και εις το δικό μου σώμα ζωή, που ήταν μισοπεθαμένο.

Αυτό μοιάζει σαν μιά υποθήκη της μελλοντικής αναστάσεως των σωμάτων. Πόσο θα ήθελα να πω, αυτό που έπαθα και είδα, σ' αυτόν τον δασοφύλακα που συνήντησα άλλοτε και που είχε αμφιβολίες για την ανάστασι όλων των νεκρών.

Αφού καλυτέρευσα αρκετά από την αρρώστια μου, άρχισα να διδάσκω το παιδί. Αντί για τη συνηθισμένη αντιγραφή τον έβαλα και έγγραφε την «Προσευχή του Ιησού» στην αρχή. Όπως την αντέγραφε πολλές φορές τον edίδαξα πώς να την γράφει καλλιγραφικά. Το παιδί ήταν πολύ απησχολημένο εις το διάστημα της ημέρας επειδή εργαζότανε σ' ένα μεγάλο κτήμα εκεί κοντά, μπορούσε δε να έρχεται σ' εμένα μόνον όταν ο επιστάτης του κτήματος κοιμώτανε, δηλαδή, από τα βαθειά χαράματα μέχρι τη λειτουργία. Ήταν ένα έξυπνο παιδί και άρχισε να μαθαίνει πολύ καλο γράψιμο. Ο μισθωτής του τον είδε που έγγραφε και τον ερώτησε ποιος τον edίδαξε. «Ένας προσκυνητής με ένα χέρι, που μένει σ' ένα μικρό σπιτάκι μας», είπε το παιδί.

Ο επιστάτης, που ήταν Πολωνός, ενδιαφέρθηκε και ήλθε να μου ρίξει μια ματιά. Με βρήκε να διαβάζω την «Φιλοκαλία» και άρχισε να με ρωτά τι ήταν αυτό που edιάβαζα. «Α!» είπε, «αυτό είναι η "Φιλοκαλία", το έχω ξαναδή αυτό το βιβλίο εις το σπίτι των εφημερίων μας όταν ήμουν εις την Βίλνα. Πάντως μου είπαν ότι γράφει παράξενα

πράγματα, σχήματα και σοφίσματα, σχετικά με την προσευχή, γραμμένα από Έλληνας μοναχούς. Είναι σαν αυτά που γράφουν οι φανατικοί εις τας Ινδίας και εις την Μποχάρα, που κάθονται κάτω και κάνουν εκπνοή κατά ένα ιδιότυπο τρόπο, προσπαθών-τας να δημιουργήσουν κάτι σαν γαργάλισμα εις την καρδιά τους και με ηλιθιότητα πιστεύουν ότι αυτό το σωματικό αίσθημα είναι προσευχή, το θεωρούν δε δώρο του Θεού. Αυτό που είναι αναγκαίο είναι ο κάθε άνθρωπος να εκπληρώνη το καθήκον της προσευχής προς τον Θεόν απλά, να λέγη δηλαδή ορθός το "Πάτερ ημών", όπως μας το edίδαξεν ο Χριστός.

«Αυτό είναι αρκετό για όλη την ημέρα και όχι η επανάληψίς του κάθε λίγο και λιγάκι. Η επανάληψις αυτή, πολλές φορές κάνει τον άνθρωπο τρελλό, εκτός που προξενεί και καρδιακές παθήσεις».

«Μη σκέπτεσαι έτσι γι' αυτό το άγιο βιβλίο, αγαπητέ μου», του απήντησα. «Δεν είναι γραμμένο από απλούς Έλληνας καλογήρους,

αλλά από μεγάλους και αγίους ανθρώπους, παλαιών χρόνων, τους οποίους τιμά για αγίους και η δική σας, η Ρωμαιοκαθολική Εκκλησία, αυτοί είναι: ο άγιος Αντώνιος ο μέγας, ο άγιος Μακάριος ο μέγας, ο Μάρκος ο πνευματικός αθλητής, ο άγιος Ιωάννης Κασσιανός ο Ρωμαίος και πολλοί άλλοι. Απ' αυτούς οι μοναχοί των Ινδιών και της Μποχάρα έμαθαν την μέθοδο "της καρδιάς", την εσωτερική δηλαδή προσευχή, με την διαφορά ότι διέστρεψαν πολλά, κατά την εφαρμογή αυτών που εδιδάχθησαν, όπως και ο Γέροντάς μου μου εξήγησε. Εις την "Φιλοκαλία" η διδασκαλία για την εφαρμογή της προσευχής της καρδιάς, είναι παρμένη από τον Λόγο του Θεού, από την Αγία Γραφή εις την οποίαν ο Χριστός μάς επρόσταξε να λέμε το "Πάτερ ημών", όπως μας edίδαξεν επίσης και την ασίγαστη προσευχή της καρδιάς.»

Αυτός είπε, "Αγαπήσεις Κύριον τον Θεόν σου εξ όλης της ψυχής σου και εξ όλης της διανοίας σου", "Γρηγορείτε και προσεύχεσθε", "Μείνατε εν εμοί καγώ εν υμίν". Έτσι οι άγιοι Πατέρες αποδεικνύοντας με την ζωή τους τα λόγια του

Προφητάνακτος και ψαλμωδού Δαβίδ "Γεύσασθε και ίδετε ότι Χριστός ο Κύριος", μας τα εξηγούν συγχρόνως ως εξής: Ο χριστιανός οφείλει να χρησιμοποιή κάθε δυνατή ευκαιρία ώστε να ζητή και να ευρίσκη απόλαυσι εις την προσευχή και χωρίς διακοπή να φροντίζει να βρίσκη παρηγοριά σ' αυτήν, επίσης δε να μην αναπαύεται λέγοντας απλώς το "Πάτερ ημών" μια φορά την ημέρα.

«Άκουσε να σου διαβάσω πώς αυτοί οι Άγιοι επιτιμούν αυτούς που δεν προσπαθούν να φθάσουν και ν' ανεβούν τα σκαλοπάτια της προσευχής της καρδιάς. Γράφουν, ότι για τρεις λόγους αυτό είναι κακό, πρώτον, γιατί αυτοί που πιστεύουν έτσι, είναι αντίθετοι με την Θεόπνευστον Αγία Γραφή, δεύτερον, διότι δεν θέτουν εμπρός τους μίαν υψηλότερη και τελειότερη κατάστασι της ψυχής που αποκτάται με τον χρόνο και με προσπάθεια, αλλ' ικανοποιούνται με μόνη την εξωτερική αρετή, χωρίς να μπορούν να αισθανθούν την πείνα και την δίψα για την αλήθεια και έτσι χάνουν την μεγάλη ευλογία και την χαρά του Κυρίου, και

τρίτον, διότι αφήνοντας το μυαλό τους να ασχοληθεί με τόν εαυτόν τους και τις καθημερινές εξωτερικές αρετές, συχνά κινδυνεύουν από τον πειρασμό της υπερηφάνειας, που όταν απατηλά τους νικήση, χάνουν τα πάντα».

«Είναι περίφημο αυτό που μου edιάβασες», είπεν ο επιστάτης, «αλλά νομίζω και δύσκολο για μας τους μικρούς και κοινούς λαϊκούς σαν και μένα». Λοιπόν, θα σου διαβάσω κάτι απλούστερο που λέγει, πώς, άνθρωποι με καλή διάθεσι παρ' ότι ζουν μέσα εις τον κόσμον, μπορούν να μάθουν τον τρόπο να προσεύχωνται χωρίς διακοπή».

Ευρήκα και του edιάβασα από την «Φιλοκαλία» τον λόγο του Συμεών του Νέου Θεολόγου προς Γεώργιον τον Νέον, αυτό δε τον ευχαρίστησε πολύ και μου είπε: «Δώσε μου το βιβλίο αυτό να του ρίξω μιά ματιά την ώρα της αναπαύσεώς μου, μέχρις ότου βρω ευκαιρία και το διαβάσω με προσοχή». «θα σου το δώσω ευχαρίστως για 24 ώρες», απήντησα, «αλλά όχι για περισσότερο, γιατί το διαβάζω κάθε μέρα και δεν ημπορώ να

ζήσω χωρίς αυτό».

«Καλά, λοιπόν, τότε αντίγραφέ μου αυτό το κομμάτι που μου edιάβασες και εγώ θα σε πληρώσω για τον κόπο σου». «Δεν θέλω πληρωμή», είπα, «θα το γράψω αυτό για σένα και για την αγάπη του Χριστού, με την ελπίδα ότι ο Θεός θα σου δώσει την επιθυμία για νοερά Προσευχή».

Αμέσως και με ευχαρίστησιν, αντέγραψα το κομμάτι από τον Λόγο που είχα διαβάσει. Το edιάβασε και εις την σύζυγό του και ευχαριστήθηκαν και οι δύο πολύ. Τέλος αποφασίσαμε να στέλνουν όταν θέλουν να με καλούν να πηγαίνω και να τους διαβάζω από την «Φιλοκαλία», τις ώρες που αναπαύονταν και έπιναν τσάι. Μιά φορά μ' εκράτησαν σε γεύμα. Η γυναίκα του επιστάτη, μία πολύ καλή μεσόκοπη κυρία, καθόταν μαζί μας εις το τραπέζι τρώγοντας τηγανισμένο ψάρι, όταν, δυστυχώς, ένα κόκκαλο εκάθησε μέσ' στον λαιμό της. Δεν ημπορούσαμε με τίποτε να την ανακουφίσουμε και εστάθη αδύνατον να την απαλλάξουμε από

το κόκκαλο. Πονούσε τόσο πολύ ο λαιμός της, ώστε μετα από δυο ώρες αναγκάστηκε να πέση στο κρεβάτι. Έστειλαν να φωνάξουν τον γιατρό που έμενε τριάντα πέντε χιλιόμετρα μακριά απ' εκεί, αλλ' επειδή άρχιζε να βραδυάζη, εγώ απεχώρησα, εις το καλύβι μου, πολύ λυπημένος για την κυρία. Την νύκτα, ενώ εκοιμώμουν μάλλον ελαφρά, άκουσα του Πνευματικού μου οδηγού τη φωνή. Δεν είδα τίποτε, μόνον άκουσα που μου έλεγε: «Ο άνθρωπος, εις το μέρος του οποίου ζης, σ' εθεράπευσε, γιατί όμως εσύ δεν βοηθείς την σύζυγό του; Ο Θεός έδωσεν εντολή να αγαπάμε τον πλησίον μας».

«Να την βοηθήσω με ευχαρίστησι, αλλά πώς»; απήντησα, «δεν ηξεύρω κανένα τρόπο».

«Λοιπόν αυτό που πρέπει να κάνης είναι το εξής: Η γυναίκα αυτή από μικρό κοριτσάκι απεχθάνεται το λάδι. Όχι μόνον η γεύσις του την ενοχλεί, αλλά και η μυρωδιά του ακόμη την αρρωσταίνει. Δώσε της να πιη μια κουταλιά και θα της προξενήση εμετό. Η βία του εμετού θα βγάλη το κόκκαλο, το λάδι θα μαλακώση την

πληγή εις τον λαιμό κ' έτσι όλα θα περάσουν».

«Και πώς θα μπορέσω να της δώσω το λάδι, αφού τόσο πολύ το απεχθάνεται; Τι να κάνω αν δεν θελήση να το πιη»;

«Πες εις τον σύζυγό της να της κρατήση το κεφάλι και να της ρίξης ξαφνικά το λάδι μεσ' στο στόμα της, εν ανάγκη δε χρησιμοποίησε και βία».

Εσηκώθηκα κ' επήγα στον επιστάτη λέγοντάς του, το κάθε τι όπως μου συνέβη.

«Τί μπορεί να κάνη το λάδι τώρα; είπε. Αυτή είναι σε κακή κατάσταση παραμιλάει και ο λαιμός της είναι πρησμένος».

«Καλά, ας δοκιμάσουμε», είπα, «πάντως και αν δεν έχη κανένα αποτέλεσμα το λάδι, δεν θα βλάβη όμως και σε τίποτα».

Έρριξε λίγο, μέσα σ' ένα ποτήρι του κρασιού και κατώρθωσε με διάφορα μέσα να την κάνη να το καταπιή. Αμέσως ενοχλήθηκε και σε λίγα λεπτά

με εμετό εβγήκε το κόκκαλο μαζί με λίγο αίμα. Απαλλάχθηκε έτσι από το βάρος και έπεσε σε βαθύν ύπνο. Το πρωί που επήγα να ρωτήσω πώς πάει, την ευρήκα να πίνει το τσαΐ της ήσυχα. Και αυτή και ο άνδρας της ήσαν γεμάτοι ενθουσιασμό για τον τρόπο της θεραπείας, και περισσότερο, γεμάτοι από έκπληξι που η απέχθειά της για το λάδι μου είχε ανακοινωθεί σε όνειρο, επειδή κανείς άλλος, εκτός απ' αυτούς, ε γνώριζεν αυτήν την λεπτομέρεια. Ακριβώς την ώρα αυτήν έφθασε κι ο γιατρός και ο επιστάτης του είπε όλα τα συμβάντα, καθώς και εγώ, για τον τρόπο της θεραπείας των ποδιών μου.

Ο γιατρός τα άκουσε όλα και έπειτα είπε: «Ούτε η μια περίπτωση ούτε η άλλη είναι τόσο σπουδαίες, ώστε να θαυμάζη κανείς, επειδή η ίδια φυσική δύναμις ενήργησε και τις δύο φορές. Πάντως όμως θα το σημειώσω αυτό», προσέθεσε κ' έβγαλε το μολύβι και έγραψε κάτι σχετικό εις το σημειωματάριό του. Ύστερα απ' αυτά, διαδόθηκε το γεγονός γρήγορα και με θεωρούσαν σ' όλη την γύρω περιοχή πως ήμουν, άλλοι, προφήτης, άλλοι γιατρός και άλλοι, μάγος.

Άρχισε έτσι μια ατελείωτη ουρά από επισκέπτες από όλα τα γύρω μέρη, που έρχονταν να μου πουν όλες τις υποθέσεις τους και τις διάφορες δυσκολίες που αντιμετώπιζαν. Μου έφερναν δώρα, μου συμπεριεφέροντο με σεβασμό και εφρόντιζαν για την καλή διαβίωσή μου. Υπέφερα όλα αυτά για μια εβδομάδα και έπειτα, από το φόβο μήπως πέσω εις την παγίδα της κενοδοξίας και από τον φόβο άλλων κινδύνων, εγκατέλειψα το μέρος αυτό, κρυφά την νύκτα.

Ακόμη μιά φορά, λοιπόν, ξεκίνησα από την μοναχική διαμονή μου, αλλά αισθανόμουν ελεύθερος σαν να είχε φύγει από επάνω μου ένα μεγάλο βάρος. Η προσευχή με ανεκούφιζε όλο και περισσότερο και μερικές φορές η καρδιά μου γέμιζε με άπειρη αγάπη για τον Χριστό, με την απόλαυσι δε της Προσευχής, αισθανόμουν ρεύματα ανακουφίσεως και αγάπης να διατρέχουν όλη μου την ύπαρξι. Το όνομα του Ιησού Χριστού ήτο τόσο πολύ τυπωμένο μεσ' στο μυαλό μου ώστε όπως εδιάβαζα το Ευαγγέλιο, ενόμιζα πως τα διάφορα γεγονότα που εξιστορούσε, εκτυλίγονταν εμπρός εις τα ίδια

μου τα μάτια. με έπιαναν δάκρυα χαράς και μερικές φορές η ευτυχία μου ήταν τόσο μεγάλη ώστε ήταν αδύνατο να την εκφράσω με λόγια.

Πολλές φορές συνέβαινε ώστε, για δυό - τρεις ημέρες συνέχεια, να μην συναντώ ούτε σπίτι ούτε άνθρωπο και έχοντας εις την ψυχή μου το αίσθημα της μονώσεως, ενόμιζα πως ήμουν εις την γη επάνω μόνος και ταλαίπωρος αμαρτωλός, μπροστά εις τον Θεό που τόσον αγαπά τους ανθρώπους.

Αυτό το αίσθημα της μοναξιάς μ' εγέμιζε παρηγοριά και με έκανε να αισθάνωμαι την απόλαυσι της Προσευχής πολύ βαθύτερη, παρ' ό,τι εάν θα ήμουν μαζί με άλλους ανθρώπους.

Τέλος έφθασα εις το Ιρκούτσκ. Μετά την προσευχή μου μπροστά εις τα λείψανα του αγίου Ιννοκεντίου, άρχισα να συλλογίζωμαι για ποιό άλλο προσκύνημα έπρεπε τώρα να ξαναρχίσω. Δεν ήθελα να μείνω εκεί για πολύ, επειδή η πόλις ήταν αρκετά μεγάλη και θορυβώδης. Περπατούσα σκεπτικός σε έναν από τους

δρόμους της πόλεως όταν συναντήθηκα τυχαίως με ένα ντόπιον έμπορο.

«Είσαι προσκυνητης»; με ερώτησε, και προσθέτοντας, «γιατί δεν έρχεσαι σπίτι μου»; μ' επήρε μαζί του εις την πλούσια κατοικία του και άρχισε να μ' ερωτά για την ζωή και τα σχέδιά μου. Του διηγήθηκα για τα ταξείδια μου και όταν ετελείωσα μου είπε: «Πρέπει να μην παράλειψης ένα ταξείδι εις την Ιερουσαλήμ, όπου υπάρχουν τόσα προσκυνήματα ιερά και μοναδικά εις τον κόσμο».

«Θα ήμουν εξαιρετικά ευτυχής αν μπορούσα να πάγω, αλλά με τί χρήματα»; απήντησα. «Μπορώ να περπατώ όσο ευρίσκομαι εις την στεριά αλλά όταν φθάσω σε θάλασσα πρέπει να πληρώσω, γιατί ταξείδι με πλοίο δεν γίνεται χωρίς λεπτά».

«Θα ήθελες να σου εξοικονομήσω εγώ χρήματα για ένα τέτοιο ταξείδι; Πέρσι μόλις, εφρόντισα και έστειλα έναν άλλο προσκυνητή σαν και σένα εις τα Ιεροσόλυμα», μου είπεν ο έμπορος.

Έπεσα εις τα πόδια του, ενώ εκείνος προχώρησε λέγοντας: «Θα σου δώσω ένα γράμμα για τον γυιό μου που μένει εις την Οδησσό. Έχει εμπορικές συναλλαγές με την Κωνσταντινούπολι και θα βρη οπωσδήποτε πλοίο για κει. Έπειτα απ' εκεί, διάφοροι γνωστοί του πράκτορες θα σε βάλουν σε άλλο πλοίο για την Παλαιστίνη».

Με κατέλαβε άπλετη χαρά εις το άκουσμα αυτών των λόγων και ευχαρίστησα τον καλό μου φίλο για την τόση του καλωσύνη. Ακόμη περισσότερο, ευχαρίστησα τον Θεό για την τόσο πλούσια πατρική του αγάπη και την φροντίδα του για μένα, έναν ταλαίπωρον αμαρτωλό, ένα πλάσμα που δεν είναι ικανό να κάνη καλό, ούτε εις τον εαυτόν του ούτε σε άλλον και που τρώει ανάξια το ψωμί του, ζητώντας το απ' τους άλλους.

Έμεινα τρεις ημέρες εις το σπίτι του ευγενικού αυτού εμπόρου.

Όπως μου είχεν υποσχεθή, έγγραψε το γράμμα για το παιδί του και εγώ το επήρα με πρόθεσι ν'

αρχίσω το ταξίδι μου για την Οδησσό, που θα ήταν η αφετηρία για την Ιερουσαλήμ. Αλλά δεν ήξευρα αν μέχρι τέλους θα εγίνετο ίλεως ο Κύριος και αν θα με αξίωνε να προσκυνήσω τον ζωοποιό Του τάφο.

Μέρος 5ο

Λίγο προτού αφήσω το Ιρκούτσκ επήγα να ιδώ τον πνευματικό μου πατέρα, με τον οποίο πολλάκις είχα συζητήσει, για να του πω αυτή τη φορά:

«Πηγαίνω εις την Ιερουσαλήμ, και ήλθα να σε ευχαριστήσω για την χριστιανική σου αγάπη προς εμένα, ένα φτωχό προσκυνητή».

«Ο Θεός να ευλογήση το ταξίδι σου», απήντησε. «Πώς, όμως, συνέβη, ώστε ποτέ να μη μου πης τίποτε για τον εαυτό σου, ποιος είσαι και από πού έρχεσαι; Έχω ακούσει ένα σωρό για τα ταξίδια σου, αλλά θάθελα να γνωρίζω κάτι και για το μέρος που γεννήθηκες καθώς και για την ζωή σου προτού γίνης προσκυνητής».

«Γιατί όχι; Με μεγάλην ευχαρίστησι», απήντησα, «θα σου πω το κάθε τι, άλλως τε δεν είναι ζήτημα

που θα μας απασχολήσει πολλήν ώρα. Εγεννήθηκα σ' ένα χωριό της περιοχής της διοικήσεως του Ορέλ. Μετά τον θάνατο των γονέων μας εμείναμε μόνοι εγώ και ο αδελφός μου, αυτός δέκα χρόνων κ' εγώ δύο. Μας ανέθρεψεν ο παππούς μας, που ήταν ένας καλός και πλούσιος γέρος, ιδιοκτήτης ενός πανδοχείου εις τα μισά ενός δρόμου.

Χάρης εις την καλή καρδιά του παππού μου, πολλοί ταξιδιώται τον προτιμούσαν κ' εσταματούσαν εκεί. Ο αδελφός μου, που ήταν πολύ παλιόπαιδο, επερνούσε τον περισσότερον καιρό γυρίζοντας εδώ και εκεί στο χωριό, αλλά εμένα μου άρεσε καλύτερα να μένω κοντά στον παππού μου. Τις Κυριακές και τις γιορτές επηγαίναμε μαζί εις την εκκλησία. Εις το σπίτι ο παππούς συνήθιζε να διαβάζη την Αγία Γραφή, αυτή την ίδια που έχω εγώ τώρα.

Όταν ο αδελφός μου εμεγάλωσε, άρχισε να πίνη. Μιά φορά όταν ήμουν επτά χρόνων και είμαστε οι δύο ξαπλωμένοι κοντά στη θερμάστρα, μ' έσπρωξε τόσο πολύ, ώστε κατρακύλισα και

πέφτοντας εκτύπησα το αριστερό μου μπράτσο στις σκάλες, τόσο, ώστε πια δεν κατέστη δυνατόν να το χρησιμοποιήσω, επειδή από τότε εις την πραγματικότητα το χέρι μου παρέλυσε. Ο παππούς μου βλέποντας ότι ύστερα από αυτό, ποτέ δεν θα μπορούσα να εργασθώ εις την γη, με έμαθε να διαβάζω. Μη έχοντας άλλο βιβλίο για αναγνωστικό εχρησιμοποιούσε την Αγία Γραφή.

Με edίδαξε το αλφάβητο, με έμαθε να φτιάχνω λέξεις και να διακρίνω τα διάφορα γράμματα, όταν τα έβλεπα. Χωρίς να καταλάβω επαναλαμβάνοντας συνεχώς ό,τι edιάβαζε αυτός, έμαθα σιγά - σιγά και ύστερα από κάμποσο χρονικό διάστημα, μπορούσα να διαβάζω ελεύθερα. Αργότερα, όταν το φως του παππού μου άρχισε να ελαττώνεται, με έβαζε συχνά να του διαβάζω δυνατά από την Αγία Γραφή και με διώρθωνε όταν έκανα λάθη. Την εποχή αυτή, συνήθιζε και ένας κύριος γραμματισμένος, να έρχεται συχνά εις το πανδοχείο μας.

Έγραφε πολύ ωραία γράμματα και μου άρεσε να

τον βλέπω όταν καλλιγραφούσε. Αντέγραφα το γράψιμό του και αυτός άρχισε να με διδάσκη. Μου έδωσε χαρτί και μελάνη, μου έφτιαξε πέννες από φτερά κ' έτσι έμαθα να γράφω πολύ καλά. Ο παππούς μου ήταν πολύ ευχαριστημένος και μιά μέρα μου είπε τα εξής: «Ο Θεος σου έδωσε το χάρισμα της μαθήσεως που θα σε κάνει άνθρωπο. Να δοξάζης, λοιπόν, το όνομά Του και να προσεύχεσαι συχνά». Συνηθίζαμε να πηγαίνουμε σ' όλες τις ακολουθίες της εκκλησίας, συχνά δε εκάναμε προσευχές και εις το σπίτι.

Εμένα μούπεφτε πάντοτε στη σειρά μου να διαβάζω τον πεντηκοστό ψαλμό, την ώρα που ο παππούς μου και η γιαγιά μου έκαναν μετάνοιες και γονάτιζαν. Όταν ήμουν δέκα επτέ ετών η γιαγιά μου πέθανε. Ο παππούς έπειτα από αυτό, μου είπε: "Το σπίτι μας δεν έχει πια οικοδέσποινα και αυτό είναι άσχημο πράγμα. Ο αδελφός σου είναι ελεεινός. Φροντίζω, λοιπόν, να σου βρω μια γυναίκα να παντρευτείς". Εγώ ήμουν αντίθετος εις την σκέψη του αυτή, λέγοντάς του ότι ήμουν ένας ανάπηρος, αλλά ο παππούς μου δεν υποχωρούσε. Ευρήκε μιά καλή κοπέλλα είκοσι

χρόνων, κ' επαντρευτήκαμε. Έπειτα από ένα χρόνο ο παππούς μου αρρώστησε βαρεια.

Γνωρίζοντας ότι ο θάνατός του ήταν κοντά, με εκάλεσε και με απεχαιρέτησε, λέγοντας: "Σου αφήνω το σπίτι μου με όλα όσα έχει. Να είσαι τίμιος, ευσυνείδητος, να μην απατήσης ποτέ άνθρωπο και πάνω απ' όλα να προσεύχεσαι τακτικά, για το κάθε τι, για όλα που ο Θεός μάς δίνει. Μόνον σ' αυτόν να εμπιστεύεσαι τα πάντα συ και η γυναίκα σου· να πηγαίνετε τακτικά εις την εκκλησία, να διαβάζετε την Αγία Γραφή και να θυμάστε την γιαγιά σας κ' εμένα εις τις προσευχές σας. Να και τα χρήματα μου. Είναι χίλια ρούβλια χρυσά και σου τα χαρίζω. Φρόντισε να μην ξοδέψης άσκοπα ούτε ένα από αυτά, φρόντισε να μη σου κυριεύσουν την ψυχή και δώσε μερικά εις τους φτωχούς και εις την Εκκλησία». Μετά λίγες ημέρες απέθανε και τον εκηδεύσαμε σεμνά.

Αλλ' ο αδελφός μου, με εφθόνησε φοβερά επειδή όλη η περιουσία έγινε δική μου. Ο θυμός του εναντίον μου εμεγάλωνε συνεχώς και ο Σατανάς

τον παρώτρυνε τόσο εις το μίσος του εναντίον μου, ώστε εσχεδίαζε να με σκοτώση. Τελικά δεν μ' εσκοτώσε αλλά έκανε το εξής: Μιά νύχτα ενώ κοιμώμαστε, μη έχοντας πελάτες εις το πανδοχείο, διέρρηξε το δωμάτιο μεσ' στο οποίο είχαμε τα λεπτά, τα επήρε από το μπαούλο κ' έπειτα έβαλε φωτιά. Η φωτιά ξαπλώθηκε σ' όλο το σπίτι χωρίς να το καταλάβουμε, μόλις δε κατωρθώσαμε εγώ κ' η γυναίκα μου να γλυτώσουμε, πηδώντας μεσ' στις φλόγες από ένα παράθυρο, φορώντας μόνο τα ρούχα του ύπνου. Η Αγία Γραφή ήταν κάτω από το μαξιλάρι μας, μα με όλη την παραζάλη κατώρθωσα να την πάρω μαζί μου. Καθώς εβλέπαμε το σπίτι μας να καίγεται, είπαμε ο ένας εις τον άλλο. «Δόξα τω Θεώ που εσώσαμε τη ζωή μας και την Αγία Γραφή, για να την έχουμε παρηγοριά, εις τις συμφορές που μας ευρήκαν». Έτσι ό,τι είχαμε και δεν είχαμε το χάσαμε και ο αδελφός μου εξαφανίστηκε χωρίς ν' αφήση κανένα ίχνος. Αργότερα εμάθαμε ότι μεθυσμένος κάποτε εκόμπαζε, λέγοντας με τι τρόπο πήρε τα χρήματα και έκαψε το σπίτι.

Εμείναμε γυμνοί και κατεστραμμένοι, σχεδόν ζητιάνοι. Εδανειστήκαμε μερικά χρήματα, εφτιάξαμε μια μικρή καλύβα και αρχίσαμε να ζούμε όπως οι ακτήμονες χωρικοί. Η γυναίκα μου ήταν προκομμένη κι άρχισε να πλέκη, να υφαίνει και να ράβη. Είχε πολλή δουλειά κ' έτσι συντηρούσε υποφερτά τον εαυτό της κ' εμένα. Εγώ με την πάθησι του χεριού μου δεν ημπορούσα ούτε σκέτα ξυλοπάπουτσα να φτιάχνω.

Έτσι εκαθόμουνα δίπλα της όταν εδούλευε και της edιάβαζα κομμάτια από την Αγία Γραφή. Άκουγε πάντα με προσοχή και ευλάβεια και μερικές φορές έκλαιγε. Όταν ερωτούσα γιατί έκλεγε, λέγοντάς της, ότι ο Θεός μάς εχάρισε το πολυτιμότερο αγαθό, τη ζωή, αυτή μου απαντούσε: «Συγκινούμαι τόσο πολύ από την ανάγνωσι της Αγ. Γραφής»!

Εκτελούσαμε όσα ο παππούς μας, μας είχε παραγγείλει, ενηστεύαμε συχνά, κάθε πρωί ελέγαμε τους Χαιρετισμούς της Παναγίας και την νύκτα εκάναμε εκατό μετάνοιες ο καθένας, για να αποφύγουμε το πέσιμό μας σε πειρασμό.

Έτσι εζήσαμε ήρεμα δύο ολόκληρα χρόνια. Αλλά αυτό που είναι εκπληκτικό, είναι το γεγονός, ότι αν και δεν καταλαβαίναμε, επειδή δεν είχαμε ακούσει τίποτε για την εσωτερική προσευχή της καρδιάς, παρά προσευχόμεθα με το στόμα μόνον και με τις μετάνοιες χωρίς βαθύτερη σκέψη, σαν κούκλες που κάνουν παιγνίδια, παρ' όλα αυτά, η επιθυμία για γνήσια προσευχή υπήρχε μέσα μας και οι μακρές προσευχές που τις ελέγαμε χωρίς να τις καταλαβαίνουμε, δεν μας εκούραζαν, αλλά πραγματικά μας άρεσαν.

Η καθαρή αλήθεια είναι, όπως ένας διδάσκαλος μου είπε κάποτε, ότι η μυστική Προσευχή πάντοτε κρύβεται μέσα εις την ανθρώπινη καρδιά. Ο άνθρωπος τις περισσότερες φορές δεν το γνωρίζει αυτό, αλλ' αυτή εργάζεται κατά τρόπο μυστηριώδη μέσα εις την ψυχή και προτρέπει σε εκδήλωσι, ανάλογα με του κάθε ανθρώπου την γνώσι και την δύναμι.

Ύστερα από δυο χρόνια που εζήσαμε έτσι, η σύζυγός μου αρρώστησε με υψηλό πυρετό. Την εκοινωνήσαμε και την ενάτην ημέρα της

αρρώστιας απέθανε. Τώρα ήμουν ολομόναχος εις τον κόσμον. Δεν ημπορούσα να κάμω καμμιά εργασία κ' έπρεπε συγχρόνως να ζήσω· μά και η ζητιανιά μού φαινόταν ασυνείδητο πράγμα. Εκτός αυτού είχα τόση λύπη για το θάνατο της γυναίκας μου, ώστε δεν ήξευρα τί να κάμω. Όταν επήγαινα μέσα στην καλύβα κ' έβλεπα τα ρούχα της, επνιγόμεουν εις τα δάκρυα τόσο, που δυο - τρεις φορές, έπεσα κάτω αναίσθητος. Κατάλαβα, λοιπόν, ότι δεν ημπορούσα πιά να ζήσω εις το μέρος αυτό. Επούλησα την καλύβα μου για είκοσι ρούβλια και έδωσα τα λίγα ρούχα της γυναίκας μου εις τους φτωχούς. Επειδή ήμουν ανάπηρος, οι αρχές του τόπου μου δώσανε ένα διαβατήριο, το οποίον με ελευθέρωνε από κάθε δημόσια υποχρέωσι και έτσι παίρνοντας μαζί μου την Αγία Γραφή άρχισα τα ταξείδια χωρίς να ενδιαφέρωμαι πού πηγαίνω.

Έπειτα από λίγο καιρό άρχισα να σκέπτομαι πού θα ημπορούσα να πάγω και είπα με τον εαυτόν μου: Πρώτα απ' όλα θα πάγω εις το Κίεβο. Θα προσκυνήσω εκεί τα μέρη αυτών που ευαρεστήσανε το Θεό και θα τους παρακαλέσω

να με βοηθήσουν στα βάσανά μου.

Κάνοντας τις σκέψεις αυτές, άρχισα να αισθάνωμαι καλύτερα κ' εγέμισε η ψυχή μου από ανακούφιση, αρχίζοντας το ταξίδι μου για το Κίεβο. Από τότε, δέκα τρία ολόκληρα χρόνια έχω περάσει ταξιδεύοντας από τόπο σε τόπο, κ' έχω προσκυνήσει σε πάμπολλες εκκλησίες και σε μοναστήρια, αλλά τον τελευταίο καιρό έχω περπατήσει περισσότερο μέσα σε λειβάδια και στέπες. Δεν ηξεύρω αν ο Θεός θα ευδοκήση να πάω εις την Ιερουσαλήμ. Εάν αυτό είναι η θέλησί Του, τα αμαρτωλά μου κόκκαλα θα αναπαυθούν εκεί.

«Και πόσων χρόνων είσαι τώρα»;

«Τριάντα τριών».

«Ωστε, αγαπητέ μου αδελφέ, έχεις φθάσει την ηλικία του Κυρίου μας Ιησού Χριστού»!

Μέρος 6ο

*«Εμοί δε τω προσκολλάσθαι τω Θεώ αγαθόν
εστι τίθεσθαι εν τω Κυρίω την ελπίδα μου».*

Η ρωσική παροιμία που λέγει: «Ο άνθρωπος καταθέτει και ο Θεός διαθέτει» αληθεύει, είπα, όταν εγύρισα πίσω εις τον πνευματικό μου. Εσκεπτόμουν ότι τώρα, ασφαλώς, θα είχα αρχίσει τον δρόμον μου για την Ιερουσαλήμ, αλλά κοίταξε πόσο αντίθετα εξελίχθησαν τα πράγματα. Κάτι εντελώς ανεπάντεχο συνέβη και μ' εκράτησε εις το ίδιο μέρος για άλλες τρεις ημέρες. Δεν ημπορούσα δε να μην έλθω να σου πω και να σε συμβουλευθώ, προτού τελικά αποφασίσω για ο,τιδήποτε.

Συνέβη, λοιπόν, το εξής: Τους είχα αποχαιρετήσει όλους και με την βοήθεια του Θεού άρχισα τον δρόμο μου. Είχα φθάσει εις τα κράσπεδα της πόλεως όταν είδα ένα γνωστό μου άνδρα να κάθεται εις την πόρτα του τελευταίου σπιτιού. Ήταν κι αυτός κάποτε προσκυνητής σαν κ' εμένα, αλλά δεν τον είχα ιδή τρία ολόκληρα χρόνια. Χαιρετισθήκαμε και μ' ερώτησε, πού επήγαινα.

«Αν ο Θεός θέλη, απήντησα, σκοπεύω να πάω εις τα Ιεροσόλυμα».

«Δόξα τω Θεώ! Υπάρχει ένας πολύ καλός συνταξειδιώτης για σένα», είπε.

«Ο Θεός να ευλογή και σένα και αυτόν, είπα, αλλά ασφαλώς γνωρίζεις ότι ποτέ δεν ταξιδεύω με παρέα. Συνηθίζω πάντα να περιπλανιέμαι μόνος μου».

«Ναι, μα άκουσε πρώτα, γιατί νομίζω ότι αυτός που σου λέω είναι συνταξειδιώτης όπως θα τον ήθελες, θα σου ταιριάξη πραγματικά, σαν κοστούμι. Άκουσε, λοιπόν: Ο πατέρας του κατόχου αυτού του σπιτιού εδώ που υπηρετώ, έχει τάξει να προσκυνήσει εις την Ιερουσαλήμ. Είναι πολύ καλός άνθρωπος, αλλά είναι εντελώς κουφός. Οσοδήποτε κι αν φωνάζεις δεν ακούει ούτε λέξι. Όταν χρειάζεται να του πης κάτι, πρέπει να του το γράψης. Βλέπεις, λοιπόν, δεν θα σε στενοχωρήση καθόλου στο δρόμο και ούτε θα σου μιλά, γιατί κ' εδώ εις το σπίτι κάθε μέρα

γίνεται και πιο σιωπηλός. Από μέρους σου, εσύ θα του είσαι βοηθός στο ταξίδι. Ο γυιός του θα του παραχωρήσει ένα αμάξι με άλογα που θα σας πάη μέχρι την Οδησό κι από εκεί θα τα πουλήσετε και τα δυο. Ο γέρος θα προτιμούσε να πεζοπορήσει, αλλά δεν ημπορεί γιατί έχει αποσκευές μαζί του και μερικά πράγματα που θέλει να φέρη εις τον Τάφο του Κυρίου. Θα βάλης κ' εσύ το σακκίδιό σου μέσα εις το αμάξι.»

Τώρα σκέψου, πώς είναι δυνατόν ν' αφήσουμε ένα γέρον άνθρωπο και κουφό, να φύγη μόνος του μ' ένα αμάξι για ένα τόσο μεγάλο ταξίδι; Έχουμε ερευνήσει, έχουμε ψάξει παντού να βρούμε κάποιον για συνοδό, αλλά όλοι τους ζητούν πολλά λεπτά και εκτός απ' αυτό, είναι δυνατόν να μπλέξουμε με κανέναν απατεώνα, που μπορεί να του κλέψη και τα χρήματα που θα έχη μαζί του και να τον εγκαταλείψη. Πες μου το ναι, αδελφέ μου, και όλα θα πάνε καλά. Κάνε την απόφασι για την δόξα του Θεού και την αγάπη του πλησίον. Θα χαρούνε πάρα πολύ οι δικοί του, που είναι καλοί άνθρωποι και μου έχουν δείξει τόση αγάπη, δυο χρόνια τώρα που εργάζομαι

κοντά τους».

Όλη αυτή η συνομιλία έγινε στην πόρτα και έπειτα μ' επήρε μέσ' στο σπίτι. Ο νοικοκύρης ήταν εκεί και αμέσως κατάλαβα καθαρά ότι ήταν πλούσιοι και ευγενείς άνθρωποι. Τέλος συμφώνησα με το σχέδιό τους. Εκανονίσαμε να αρχίσουμε το ταξίδι μας, με την ευλογία του Θεού, δυό μέρες μετά την Λειτουργία των Χριστουγέννων. Αλλά πόσα απροσδόκητα πράγματα συναντά κάνεις στο δρόμο τούτο της ζωής του! Εις όλο αυτό το διάστημα, η θεία Πρόνοια καθοδήγησε τις πράξεις μας και εκυβέρνησε τα σχέδιά μας σύμφωνα με το γραμμένο: «Θεός εστίν ο ενεργών εν ημίν και το θέλειν και το ενεργείν».

Ακούγοντας όλα αυτά ο εξομολόγος μου, μου είπε: «Χαίρω με όλη μου την καρδιά, επειδή ο Θεός επέτρεψε να σε δω και πάλιν, έτσι ανεπάντεχα και γρήγορα. Τώρα που έχεις, λοιπόν, καιρό διαθέσιμο μένοντας με αγάπη κοντά μου, θα μου πης περισσότερα από τη διδακτική πείρα που πήρες από τόσα και τόσα

προσκυνηματικά ταξίδια. Το ενδιαφέρον μου να ακούσω, γεννήθηκε όταν σε πρωτοάκουσα να μου διηγείσαι για όλα αυτά που έχεις ιδή. Είμαι, λοιπόν, έτοιμος να ξανακούσω την συνέχεια με μεγάλη ευχαρίστησι και ενδιαφέρον».

«Και εγώ είμαι έτοιμος και ευτυχής να σου διηγηθώ περισσότερα», απήντησα, και άρχισα ως εξής:

«Πολλά μου έχουν συμβή άλλα καλά και άλλα άσχημα. Για να σου τα διηγηθώ όμως όλα, πρέπει να έχω πάρα πολύ χρόνο εις την διάθεσί μου, αλλα επίσης έχω ξεχάσει και μερικά εν τω μεταξύ, επειδή μόνη μου προσπάθεια ήταν πάντα να μη λησμονήσω εκείνα τα περιστατικά που μ' εβοηθούσαν και ωδηγούσαν την αμελή ψυχή μου εις την Προσευχή. Όλα τα υπόλοιπα μόλις τα θυμούμαι ή μάλλον εφρόντισα να τα ξεχάσω, σύμφωνα και με την εντολή του Αποστόλου Παύλου που λέγει: "Τα μεν οπίσω επιλανθανόμενος τοις δε έμπροσθεν επεκτεινόμενος, κατά σκοπόν διώκω επί το βραβείον της άνω κλήσεως του Θεού εν Χριστώ Ιησού".»

Ο μακαρίτης ο Πνευματικός μου οδηγός συνήθιζε επίσης να λέγη, ότι οι δυνάμεις οι αντίθετες εις την προσευχή της καρδιάς, μας επιτίθενται από δύο μεριές, από αριστερά και από δεξιά. Δηλαδή όταν ο εχθρός δεν ημπορεί να μας εμποδίση από την προσευχή με τις μάταιες και τις αμαρτωλές σκέψεις, φέρνει εις το μυαλό μας καλές διδασκαλίες και όμορφες ιδέες, ώστε να μας παγιδεύση ή με τον ένα ή με τον άλλο τρόπο και να ματαιώση την Προσευχή που δεν ημπορεί με κανέναν τρόπο να την ανεχθή και να την βαστάξη. Ονομάζεται "κλέπτης εκ δεξιών", και αν ο άνθρωπος απατηθή, εγκαταλείπει την συνομιλία με τον Θεό, για να συνομιλή με τον εαυτό του ή με άλλους. Έτσι με edίδαξε να μην επιτρέπω καμμιάν άλλη, έστω και την πιο ωραία, απασχόλησι εις το μυαλό μου την ώρα της προσευχής και πολλές φορές όταν εξώδευα την ημέρα, περισσότερο χρόνο σε σκέψεις ή συνομιλίες, αντί για την νοερά Προσευχή, είπιστευα ότι κάτι επήγε χαμένο, ενώ άλλοτε κατελάμβανε την ψυχή μου ένα είδος πνευματικής δίψας. Είναι αλήθεια, μου είπεν ακόμη, ότι οι αρχάριοι, ειδικώτερα, επειδή έχουν

ανάγκη να αφιερώνουν πολύ χρόνο εις την προσευχή, πρέπει το περισσότερο μέρος της ημέρας να προτιμούν να το αφιερώσουν εις αυτήν, παρά σε οποιαδήποτε άλλη πνευματική απασχόλησι. Αλλά ο άνθρωπος δεν ημπορεί να ξεχάση, όλα όσα του συνέβησαν, έστω και αν πολλές φορές για πολύν καιρό δεν τα επανέφερε εις την μνήμη του.

«Θυμάμαι, λοιπόν, πως όταν ήμουν εις την περιοχή του Τομπόλσκ, συνέβη να περάσω από μιαν επαρχιακή πόλι. Τα παξιμάδια μου εκόντευαν να τελειώσουν, γι αυτό αναγκάσθηκα να μπω σ' ένα σπίτι και να ζητήσω λίγα. Μόλις άνοιξαν την πόρτα, ο οικοδεσπότης μού είπε: "Έρχεσαι ακριβώς την πιο κατάλληλη στιγμή. Η σύζυγός μου μόλις τώρα ξεφούρνισε. Πάρε, λοιπόν, ένα μεγάλο και ζεστό καρβέλι, για να μας θυμάσαι εις τις προσευχές σου". Τον ευχαρίστησα και όπως έβαζα το καρβέλι μέσ' στο σακκίδιό μου η νοικοκυρά βλέποντάς το μου είπε: "Πολύ ετρίφτηκε αυτό το σακκίδιό σου, έχω όμως εγώ ένα καινούργιο και θα σου το δώσω". Μου έδωσε, λοιπόν, ένα καινούργιο και γερό

σακκίδιο και εγώ αφού τους ευχαρίστησα και πάλι θερμά, εκίνησα για να φύγω. Βγαίνοντας από την πόλι, εχρειάσθηκα λίγο αλάτι, κ' εζήτησα από ένα σπίτι, όπου οι καλοί άνθρωποι εκεί, μου έδωσαν άφθονο. Αγαλλίασε πραγματικά η καρδιά μου και ευχαρίστησα τον Θεό που με ωδήγησε σε τόσο καλούς ανθρώπους. "Τώρα, είπα με τον εαυτόν μου, μη έχοντας να φροντίσω για τροφή, θα ευφρανθώ ψυχικά για μιαν ολόκληρη εβδομάδα. Ευλογημένο το όνομα του Κυρίου".

«Πέντε χιλιόμετρα από εκεί, περνώντας μέσα από ένα φτωχικό χωριό, είδα μια μικρή ξύλινη εκκλησία, κομψή και όμορφα χρωματισμένη απ' έξω. Όπως επερνούσα δίπλα, αισθάνθηκα την ανάγκη να προσευχηθώ λιγάκι μέσα εκεί κ' εμπήκα εις τον πρόναο. Εις την πρασινάδα της αυλής της εκκλησίας έπαιζαν δυό παιδάκια πέντε έως έξη χρόνων. Ήσαν καλοντυμένα και τα πήρα πως ήσαν τα παιδιά του παπά. Ετελείωσα την προσευχή μου κ' επροχώρησα στο δρόμο μου, αλλά δεν είχα κάνει δέκα - δώδεκα βήματα όταν άκουσα να με φωνάζουν:

"Ζητιανάκο, ζητιανάκο, στάσου". Τα δύο μικρά που είχα ιδή, ένα αγοράκι και ένα κοριτσάκι, με εφώναζαν κ' έτρεχαν πίσω μου. Εσταμάτησα, και αυτά μ' επήραν από το χέρι λέγοντας: "Έλα από το σπίτι, η μητέρα μας έχει συμπάθεια εις τους ζητιάνους .

"Δεν είμαι ζητιάνος, είπα, είμαι ένας περαστικός άνθρωπος.

"Γιατί τότε έχεις σακκούλα;

"Την έχω για το ψωμί που τρώγω εις τον δρόμο".

"Το ίδιο κάνει' έλα, η μητέρα μας να σου δώση χρήματα για το ταξίδι σου".

"Μα πού είναι η μητέρα σας"; ερώτησα.

"Κάτω εκεί, πίσω από την εκκλησία, μέσα σ' αυτό το μικρό πάρκο"»

Με οδήγησαν σε ένα όμορφο κήπο που εις τη μέση του ήταν ένα μεγάλο επαρχιακό σπίτι. Εμπήκαμε μέσα. Πόσο όμορφα και καθαρά ήσαν όλα εκεί. Η οικοδέσποινα έτρεξε να μας πη: "Καλώς ωρίσατε! Καλώς ωρίσατε! Ο Θεός σάς έστειλε' καθήστε, σας παρακαλώ". Με τα ίδια της

τα χέρια επήρε το σακκίδιό μου και το έβαλε επάνω σ' ένα τραπέζι και εμένα μ' εκάθισε σε μια μαλακή και αναπαυτική πολυθρόνα.

"Μήπως θέλετε να φάτε κάτι; Μήπως θέλετε τσάι; Ό,τι χρειάζεστε υπάρχει εδώ".

"Σας ευχαριστώ, απήντησα, μα έχω ένα σακκίδιο γεμάτο παξιμάδια. Είναι αλήθεια πως δεν απεχθάνομαι το τσάι, αλλά, σαν χωρικός που είμαι, δεν το έχω πολυσυνηθίσει. Με ευχαριστεί και με υποχρεώνει το εγκάρδιό σας καλωσόρισμα, τόσο, που δεν θέλω τίποτε άλλο. Θα προσευχηθώ να σας ευλογή ο Θεός, που δείχνετε εις τους ξένους τόσην αγάπη, ποτισμένη με το πνεύμα του Ευαγγελίου".»

Ενώ μιλούσα, ένα ισχυρό συναίσθημα με κατέλαβε σπρώχνοντάς με να μείνω μόνος. Η Προσευχή μού αναστάτωνε την καρδιά και είχα ανάγκη από σιωπή και ηρεμία, ν' αφήσω ελεύθερο αυτό το ξύπνημα που μου έφερνε της Προσευχής η φλόγα, καθώς επίσης να κρύψω από τους άλλους τα εξωτερικά σημάδια που το ακολουθούν, όπως τα δάκρυα, οι αναστεναγμοί και οι συσπάσεις εις το πρόσωπο και εις τα χείλη

που λέγονται "αλλοιώσις", κ' εσηκώθηκα λέγοντας :

"Να με συγχωρήτε, αλλά πρέπει να φύγω τώρα. Ο Χριστός να είναι μαζί σας, και μαζί με τ' αγαπημένα σας παιδάκια".

"Ω, όχι! Θεός φυλάξοι· δεν θα φύγετε! Δεν σας αφήνω. Ο άνδρας μου, που είναι δικαστής, θα γυρίση απ' την πόλι απόψε, κι αλήθεια πόσο θα ευχαριστηθή να σας συναντήση! Θεωρεί τους προσκυνητάς αγγελιαφόρους του Θεού. Εάν φύγετε, θα λυπηθή πολύ, που δεν θα σας ιδή. Εκτός αυτού αύριο είναι Κυριακή· θα προσευχηθήτε, λοιπόν, μαζί μας εις την εκκλησία, και το μεσημέρι θα φάτε εδώ, ό,τι ο Θεός μάς δώση. Εις τις γιορτές πάντοτε έχουμε καμμά τριανταριά επισκέπτας, όλους πτωχούς αδελφούς μας. Ελάτε τώρα, γιατί δεν μου είπατε ακόμη τίποτε για τα ταξείδια σας; Πού επήγατε και πού θα πάτε να προσκυνήσετε; Μιλήστε μου μου αρέσει τόσο πολύ να συνομιλώ με αφωσιωμένους εις τον Θεόν ανθρώπους. Παιδιά, παιδιά! Πάρτε το σακκίδιο του προσκυνητού και φυλάξετέ το μέσα, γιατί θα μείνη απόψε εδώ".»

Η έκπληξίς μου ήτο τόσο μεγάλη και όπως άκουγα αυτά που έλεγε ερώτησα τον εαυτόν μου, εάν μιλούσα με άνθρωπο ή με κάποιο είδος επιγείου αγγέλου!»

Έμεινα, λοιπόν, κ' επερίμενα τον σύζυγό της. Της διηγήθηκα με συντομία για τα ταξίδια μου και της είπα ότι επήγαινα στο Ιρκούτσκ.

"Τότε, λοιπόν, θα περάσετε από το Τομπόλσκ, είπε η κυρία, εκεί είναι η μητέρα μου, καλογριά σ' ένα μοναστήρι. Είναι μεγαλόσχημη τώρα. Θα σας δώσουμε ένα γράμμα γι' αυτήν και θα χαρή πάρα πολύ να σας δη. Πολύς, πάρα πολύς κόσμος πηγαίνει να την συμβουλευτή για πνευματικά ζητήματα, θα σας παρακαλέσουμε να της δώσετε ένα βιβλίο του αγίου Ιωάννου της Κλίμακος, που μας έγραψε και το παραγγείλαμε εις την Μόσχα".»

Είχε φθάσει εν τω μεταξύ η ώρα του φαγητού κ' εκαθήσαμε στο τραπέζι. Τέσσερεις άλλες κυρίες εκάθησαν μαζί μ' εμάς. Όταν το πρώτο πιάτο

ετελείωσε, μια απ' αυτές εσηκώθηκε, υποκλίθηκε εις την εικόνα και σ' εμάς, επήγε και έφερε το δεύτερο πιάτο κ' εκάθησε πάλι. Έπειτα με την σειρά άλλη μια από τις κυρίες εσηκώθηκε κ' έφερε το τρίτο πιάτο. Όταν είδα αυτά, είπα προς την οικοδέσποινα: "Θα ήθελα, αλλά δεν ξεύρω αν πρέπει να τολμήσω, να σας ερωτήσω, εάν οι κυρίες αυτές είναι συγγενείς σας".

"Μάλιστα! Είναι σαν αδελφές μου. Αυτή εδώ είναι η μαγείρισσα και η άλλη είναι η σύζυγος τού αμαξά. Η τρίτη κρατάει όλα τα κλειδιά και η τετάρτη είναι η βοηθός μου. Είναι όλες πανδρεμένες. Σε όλη την υπηρεσία μου δεν έχω καμμίαν ανύπανδρη κοπέλλα".»

Όσο περισσότερο έβλεπα και άκουγα αυτά, τόσο και πιο πολύ με κατελάμβανε έκπληξις και εδόξαζα τον Θεό που παρεχώρησε να γνωρίσω τόσον ευσεβείς ανθρώπους. Αρχισα, όμως, να αισθάνωμαι την επιθυμία για προσευχή να αναταράζη την καρδιά μου και επιθυμούσα να μείνω μόνος όσο πιο γρήγορα μπορούσα, επειδή δεν άντεχα να αναβάλω την Προσευχή περισσότερο. Είπα, λοιπόν, εις την κυρία μόλις

εσηκωθήκαμε απ' το τραπέζι: "Δεν αμφιβάλλω ότι θα αναπαυθήτε τώρα μετά το φαγητό. Εγώ όμως επειδή είμαι πολύ συνηθισμένος να περπατώ, θα κάμω μια βόλτα μέσα εις τον κήπο".

"Α, όχι! δεν αναπαυόμεθα, απήντησεν η οικοδέσποινα, θα έλθω και εγώ εις τον κήπο μαζί σας, και θα συνομιλήσουμε για κάτι εποικοδομητικό. Εάν πάτε μόνος σας τα παιδιά θα σας διαταράξουν την γαλήνη, γιατί μόλις σας δουν θα έλθουν κοντά σας, επειδή αγαπούν πολύ τους προσκυνητάς και τους ξένους .»

Δεν έμενε, λοιπόν, τίποτε άλλο παρά να υποχωρήσω εις τα όσα είπε. Θέλοντας ν' αποφύγω να μιλώ όλο εγώ, όταν εφθάσαμε στον κήπο, υποκλίθηκα μπροστά της και της είπα: "Σας παρακαλώ πάρα πολύ, πέστε μου, πόσον καιρό περνάτε την ζωήν σας με αυτόν τον τρόπον της αφοσιώσεως εις τον Χριστό και τον πλησίον και ποιά ήταν η αιτία που σας ωδήγησε σε μια τέτοια ευλογημένη διαβίωση";

"Θα σας διηγηθώ όλην την ιστορία, αν το

θέλετε", ήταν η απάντησις.

"Η μητέρα μου ήταν δισέγγονη του αγίου Ιωάσαφ, του οποίου τα λείψανα ευρίσκονται εις το Μπυελκορόδ. Είχαμε ένα μεγάλο σπίτι, κ' ένα διαμέρισμά του το είχαμε ενοικιάσει σε ένα κύριο που ήταν πολύ καλός, αλλ' όχι πλούσιος. Σε λίγο καιρό όμως ο ατυχής απέθανε και η σύζυγός του, που ήταν έγκυος, απέθανε κι αυτή στον τοκετό.

"Το μωρό, ένα αγοράκι, έμεινε πεντάρφανο και πάμπτωχο, η δε μητέρα μου το ευσπλαγχνίσθηκε και το ανέλαβε να το αναθρέψει. Εγώ εγεννήθηκα ένα χρόνο αργότερα. Εμεγαλώσαμε μαζί, επήγαμε εις το σχολείο μαζί, είχαμε τους ίδιους διδασκάλους, τους ίδιους παιδαγωγούς και είχαμε συνηθίσει τόσο πολύ ο ένας τον άλλο, που δεν ξεχωρίζαμε από πραγματικά αδέρφια. Αργότερα ο πατέρας μου απέθανε και η μητέρα μου μας επήρε και ήλθαμε εις αυτό εδώ το κτήμα.

"Όταν εμεγαλώσαμε μάς επάνδρευσε, μας εδώρισε το κτήμα τούτο και το σπίτι κ' εκείνη

απεχώρησε σε μοναστήρι, όπου είχε κτίσει από πριν, ένα κελλί δικό της. Μας έδωσε την μητρική της ευλογία, σαν υποθήκη δε, την επιθυμία της να ζούμε ζωή καλών χριστιανών, να προσευχώμεθα θερμά και να εφαρμόζουμε την εντολή της αγάπης δείχνοντάς την με έργα προς τον πλησίον, τρέφοντας και βοηθώντας τους πτωχούς με απλότητα και ταπείνωση, για να τους διδάσκουμε με τα έργα μας αυτά, τον φόβο του Θεού.

"Μας edίδαξε ακόμη να συμπεριφερώμεθα προς τους υπηρέτας μας σαν να είναι αδελφοί μας. Έτσι λοιπόν, από τότε ζούμε συνεχώς σύμφωνα με τις υποθήκες της, προσπαθώντας να τις εφαρμόζουμε όσο καλύτερα μπορούμε.

"Έχουμε ένα ξενώνα για τους περαστικούς και τους δυστυχημένους, αυτή δε την στιγμή υπάρχουν μέσα σ' αυτόν περισσότεροι από δέκα δυστυχημένοι και ανάπηροι. Αν θέλεις μπορούμε να τους ιδούμε αύριο".

«Όταν ετελείωσε, δίδοντάς μου όλες αυτές τις

πληροφορίες, την ερώτησα αν μπορούσα να ιδώ αυτό το βιβλίο της Κλίμακος του αγίου Ιωάννου, που ήθελε να το στείλη εις την μητέρα της. "Ελάτε μέσα, μου είπε, και θα το βρω αμέσως".

«Μόλις είχαμε καθήσει για να διαβάσουμε, ήλθε ο σύζυγός της και βλέποντάς με μ' εκαλωσώρισε θερμά. Ασπασθήκαμε ο ένας τον άλλον σαν αδελφοί, μ' επήρε δε εις το δωμάτιό του λέγοντας: "Ελα, αγαπητέ μου αδελφέ, ας περάσουμε στο γραφείο μου. Η γυναίκα μου θα σε ζάλισε τόση ώρα. Μόλις βλέπει κανένα προσκυνητή ή κανένα ανάπηρο ζητιάνο, δεν τους αφήνει με την κουβέντα και τις ερωτήσεις να ησυχάσουν ούτε μέρα ούτε νύκτα. Αυτό κάνει για χρόνια και χρόνια τώρα".

«Εμπήκαμε εις το γραφείο. Αλήθεια πόσα βιβλία υπήρχαν μέσα εκεί! Τι ωραίες εικόνες, τι ωραίος Εσταυρωμένος σε φυσικό μέγεθος, τι όμορφο Τετρανάγγελο! Απήγγειλα μια προσευχή και έπειτα είπα: "Ζήτε πραγματικά σ' έναν Παράδεισο του Θεού. Εκεί είναι ο Χριστός, η αγία του Μητέρα και οι Άγιοι, εδώ δε είναι η θεία

διδασκαλία, τα ζωντανά και αιώνια λόγια της ζωής. Είμαι βέβαιος πως πολύ συχνά απολαμβάνετε την θεία τροφή που παρέχουν".

"Αλήθεια! Παραδέχομαι πώς είμαι πολύ φίλος της μελέτης" απήντησε.

"Τι είδους βιβλία έχετε εις την βιβλιοθήκη σας"; ερώτησα.

"Έχω μεγάλο αριθμό θρησκευτικών βιβλίων", ήταν η απάντησις.

"Εδώ είναι οι βίοι των Αγίων όλου του έτους, τα έργα του αγίου Ιωάννου του Χρυσοστόμου, του αγίου Βασιλείου του Μεγάλου, και πολλών άλλων θεολόγων και Φιλοσόφων. Έχω αρκετούς τόμους κηρυγμάτων, γραμμένους από σπουδαίους συγχρόνους ιεροκήρυκας. Η αξία της βιβλιοθήκης μου είναι πάνω από εκατό χρυσές λίρες"

"Έχετε τίποτε που να γράφη για την Προσευχή;

"Βεβαίως, γιατί μου αρέσει πάρα πολύ να διαβάζω για την προσευχή. Εδώ είναι μια τελευταία εργασία για την προσευχή, γραμμένη

από έναν ιερέα απ' την Πετρούπολι". Κατέβασε ένα βιβλίο που έγραφε για την Κυριακή προσευχή και αρχίσαμε να το διαβάζουμε με αγαλλίασι. Έπειτα από λίγο ήλθε η κυρία φέρνοντας τσάϊ. Την ακολουθούσαν τα παιδάκια κρατώντας και τα δυο μαζί ένα μεγάλον ασημένιο δίσκο, γεμάτο από μπισκότα και γλυκά τόσο ωραία, που ποτέ προηγουμένως δεν είχα παρόμοια γευθή. Έπειτα ο κύριος επήρε από τα χέρια μου το βιβλίο και το έδωσε εις την σύζυγό του λέγοντας: "Τώρα θα μας διαβάση η κυρία. Διαβάζει πάρα πολύ όμορφα κ' εμείς θα ζεσταθούμε με το καλοφτιαγμένο τσάϊ". Έτσι άρχισε να διαβάζη κ' εμείς ακούγαμε. Αλλ' όπως παρακολουθούσα, αισθάνθηκα την ενέργεια τής Προσευχής να αναδεύη την καρδιά μου και όσο προχωρούσε το διάβασμα, τόσο η ενέργεια αυτή εμεγάλωνε, γεμίζοντάς με από ευφροσύνη.

«Ξαφνικά είδα κάτι λαμπερό να περνά αστραπιαία στον αέρα εμπρός από τα μάτια μου, κάτι σαν τη φυσιογνωμία του μακαρίτη του Πνευματικού μου οδηγού. Θέλοντας να κρύψω όλο αυτό που μου συνέβαινε, είπα: "Να με

συγχωρήτε, αλλά πρέπει να κοιμηθώ έστω κ' ελάχιστα". Έπειτα αισθάνθηκα σαν να μ' εφώτιζε η ψυχή του Πνευματικού μου οδηγού και ο φωτισμός αυτός ήλθε μέσα στο μυαλό μου, σαν ένα είδος διαφόρων ιδεών για την Προσευχή. Έκανα το σταυρό μου και όπως άρχισα να τακτοποιώ τις ιδέες αυτές εις τον νου μου, η κυρία είχε φθάσει διαβάζοντας εις το τέλος του βιβλίου, ο δε σύζυγός της μ' ερώτησε αν μου άρεσε. Έτσι, λοιπόν, η συζήτησίς μας ξανάρχισε παλι. "Πάρα πολύ", απάντησα. "Το Πάτερ ημών, είναι η υψηλότερη και η πιο πολύτιμη απ' όλες τις προσευχές για μας τους χριστιανούς, επειδή προέρχεται από το ίδιο το στόμα του Χριστού. Η εξήγησις που εδιαβάσαμε μόλις, ήταν πολύ καλή, μόνο που το περισσότερο της μέρος, πραγματεύεται για την πρακτική πλευρά τής πνευματικής ζωής, ενώ εγώ διαβάζοντας τους αγίους Πατέρας, συνήντησα περισσότερο την θεωρητική και μυστικιστική εξήγησι της Προσευχής' της λεγομένης Καρδιακής Προσευχής".

"Σε ποιους από τους Πατέρας το εδιαβάσατε

αυτό;

"Εις τον άγιο Μάξιμο τον Ομολογητή επί παραδείγματι, και εις τον ιερομάρτυρα Πέτρο τον Δαμασκηνό, εις την «Φιλοκαλία»".

"Θυμάστε τίποτε από αυτά; Πέστε και σε μας κάτι, σας παρακαλούμε".

"Βεβαιότατα. Οι πρώτες λέξεις της Προσευχής - Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς- ερμηνεύονται εις το βιβλίον σας σαν μια κλήσις για αδελφική αγάπη για τον πλησίον, εφ' όσον όλοι μας είμεθα παιδιά του ενός Πατέρα· αυτό δε είναι αλήθεια. Αλλά εις τους Αγίους Πατέρας η ερμηνεία πηγαίνει βαθύτερα και είναι πιο πνευματική, επειδή εκείνοι λένε ότι όταν χρησιμοποιούμε αυτές τις λέξεις πρέπει να υψώνουμε τον νου μας εις τον ουρανόν, προς τον ουράνιό μας Πατέρα και να θυμώμεθα κάθε στιγμή, ότι οπουδήποτε και αν εύρισκώμεθα είμεθα μπροστά στο Θεό.

"Τα λόγια Αγιασθήτω το όνομά Σου εις το βιβλίο που εδιαβάσαμε εξηγούνται, ότι πρέπει να είναι φροντίδα μας να μη πιάνουμε για το τίποτα στο στόμα μας το όνομα του Θεού, να μη παίρνουμε ψεύτικους όρκους και με μιά λέξι, να

προφέρουμε με σεβασμό πάντοτε το θείον όνομα και να μη το "λαμβάνωμεν επί ματαίω". Αλλά οι μυστικισταί συγγραφείς διαβλέπουν εδώ μιά σαφή κλήση για την εσωτερική Προσευχή της καρδιάς, που σύμφωνα μ' αυτή το άγιον όνομα του Θεού τυπώνεται εσωτερικά επάνω εις την καρδιά του ανθρώπου και εξαγιάζεται από αυτενεργούσα Προσευχή και αγιάζει όλα τα συναισθήματα και τις δυνάμεις της ψυχής.

"Τα λόγια Ελθέτω η Βασιλεία Σου οι Πατέρες τα εξηγούν: είθε η εσωτερική ειρήνη και γαλήνη και πνευματική αγαλλίασις να έλθουν μέσ' στις καρδιές μας. Εις το βιβλίο σας πάλι, τα λόγια Τον άρτον ημών τον επιούσιον δος ημίν σήμερον, θεωρούνται ότι είναι παρακλητικά για τις καθημερινές ανάγκες της ζωής της ιδικής μας και του πλησίον μας. Αλλ' ο άγιος Μάξιμος ο Ομολογητής αντιλαμβάνεται τον άρτον τον επιούσιον σαν τροφή της ψυχής με ουράνιον άρτον που είναι ο Λόγος του Θεού και σαν ένωση της ψυχής με Εκείνον που γίνεται με την εγκατοίκησί της εις Αυτόν, με τη σκέψη και την ασίγαστη εσωτερική Προσευχή της καρδιάς".

"Ναι, αλλά η απόκτησις της εσωτερικής Προσευχής είναι δύσκολο πράγμα και σχεδόν αδύνατο για όσους δεν είναι μοναχοί ή ιερωμένοι, μου είπε ο κύριος που μ' εφίλοξενούσε, κ' εμείς είμαστε τυχεροί που μπορούμε να λέμε τις τακτικές καθημερινές προσευχές μας χωρίς οκνηρία".

"Μην τα σκέπτεσθε έτσι τα πράγματα, απήντησα. Εάν ήταν κάτι δύσκολο και ακατόρθωτο να το εκπληρώσουμε, ο Θεός δεν θα το απαιτούσε από μας. "Η δύναμις του εν ασθενεία τελειούται". Οι Πατέρες που ομιλούν από την ιδική τους πείρα, μας παρέχουν τον τρόπο και το σύστημα να κερδίσουμε ευκολώτερα την Προσευχή της καρδιάς. Φυσικά για τους ασκητάς και τους ερημίτας προσφέρουν ειδικάς μεθόδους υψηλάς, αλλά και γι' αυτούς που ζουν εις τον κόσμον, τα συγγράμματά τους δείχνουν τρόπους που οδηγούν με ασφάλεια εις την γνώσι και την εφαρμογή της εσωτερικής Προσευχής".

"Θέλεις να σου διαβάσω σχετικά μ' αυτό, κάτι απ' τη «Φιλοκαλία»; τον ερώτησα, βγάζοντας το βιβλίο απ' το σακκίδιό μου. Ευρήκα ένα κεφάλαιο του αγίου Πέτρου του Δαμασκηνού, εις το τρίτο μέρος του βιβλίου, κ' edιάβασα τα ακόλουθα: Πρέπει κανείς να μάθη να επικαλήται το όνομα του Θεού συχνότερα και από την αναπνοή του, πάντοτε, παντού και οποιαδήποτε κι αν είναι η εργασία του. Ο απόστολος είπε, «αδιαλείπτως προσεύχεσθε», με αυτό δε, διδάσκει τους ανθρώπους να έχουν τη σκέψη τους στο Θεό, σε κάθε στιγμή, σε κάθε τόπο, σε οποιαδήποτε περίστασι.

"Όταν πρόκειται να κάνει ο άνθρωπος κάτι, φέρνει εις το μυαλό του τον Δημιουργό των όλων. Όταν βλέπη το συνηθισμένο φως, θυμάται τον φωτοδότη Χριστό. Όταν ρίχνη τα μάτια του εις τον ουρανό ή την γη, την θάλασσα και όλα όσα υπάρχουν εις την φύσι, θαυμάζει με την ψυχή του και υμνεί τον πάνσοφο Καλλιτέχνη. Όταν φορή τα ρούχα του, σκέπτεται τίνος δώρα είναι αυτά, και δοξάζει τον Προνοητή που προνοεί και για το πιο άσημο πλάσμα της γης αυτής, γενικά δε ο άνθρωπος φροντίζει ώστε

κάθε πράξις του να γίνη αιτία να θυμάται και να δοξολογή το όνομα του Θεού, οπότε πραγματοποιεί την ασίγαστη προσευχή, ενώ η ψυχή του γεμίζει από εσωτερική πνευματική ευτυχία και γαλήνη".

"Είναι, λοιπόν, όπως αντιλαμβάνεσαι, αυτός ο τρόπος της αδιαλείπτου προσευχής, εύκολος και κατορθωτός από τον κάθε ένα που έχει φόβο Θεού και ομαλά τα ανθρώπινα συναισθήματα".»

Και οι δυο τους ευχαριστήθηκαν εξαιρετικά από αυτό που τους edιάβασα, ο άνδρας δε αφού μου έσφιξε το χέρι, πήρε εις τα χέρια του την "Φιλοκαλία" και την περιεργάστηκε, λέγοντας: "Πρέπει και εγώ να πάρω ένα αντίτυπο της "Φιλοκαλίας" και θα το παραγγείλω αμέσως εις την Πετρούπολι, αλλά προς το παρόν και για να θυμάμαι τη στιγμή αυτή, θα αντιγράψω αυτό το κομμάτι που μου edιάβασες".

«Αντέγραψε, λοιπόν, το χωρίον αυτό καλλιγραφικά και μόλις το ετελείωσε εστάθηκε για μια στιγμή με έκπληξη και είπε: "Ω, Θεέ μου!

Έχω την εικόνα του αγίου Πέτρου του Δαμασκηνού. Είναι αυτή επάνω εκεί εις το εικονοστάσι". Έβαλε έπειτα αυτό που έγραψε σε μια κορνίζα με τζάμι και το εκρέμασε κάτω από την εικόνα. "Τώρα θα είναι, προσέθεσε, τα ζωντανά λόγια του Αγίου κάτω απ' την εικόνα του για να μου θυμίζουν να τα εφαρμόζω τέλεια εις τη ζωή μου.

«"Έπειτα επήγαμε για το δείπνο. Όπως και κατά το γεύμα, έτσι και τώρα όλο το προσωπικό εκάθησε εις το ίδιο τραπέζι μ' εμάς. Πόσο ήσυχο και επιβλητικό ήταν το δείπνο αυτό! Μόλις ετελειώσαμε, όλοι μαζί και τα παιδάκια, εκάναμε προσευχή. Με παρεκάλεσαν να διαβάσω τον ικετήριο κανόνα εις τον γλυκύτατον Ιησού. Μετά από αυτό οι υπηρέτες και τα παιδιά επήγαν να κοιμηθούν κ' εμείναμε οι τρεις εμείς πάλι μόνοι. Αμέσως τότε η κυρία μού έφερε ένα άσπρο πουκάμισο και ένα ζευγάρι κάλτσες. Υποκλίθηκα ευχαριστώντας, αλλά της είπα ότι δεν θα πάρω τις κάλτσες, επειδή ποτέ εις την ζωή μου δεν είχα φορέσει, εκτός από τις συνηθισμένες πάνινες ρωσικές μπότες που τύλιγα τα πόδια μου. Επήρε

έτσι τότε τις κάλτσες κ' έφερε απ' την προίκα της ένα κίτρινο μάλλινο ύφασμα απ' όπου μού έκοψε ένα ζευγάρι περίφημες μπότες, λέγοντας συγχρόνως εις τον άνδρα της: "Τα παπούτσια του αγαπητού μας φίλου είναι λειωμένα, φέρε, λοιπόν, ένα καινούργιο ζευγάρι καλά στιβάλια δικά σου, να του δώσουμε". Μ' επήραν έπειτα σ' ένα διπλανό δωμάτιο για να φορέσω το καινούργιο πουκάμισο. "Όταν ήλθα κοντά τους πάλι, με καθήσανε σε μια καρέκλα, όπου μου φόρεσαν οι ίδιοι τα καινούργια στιβάλια που μου χαρίσανε. Εις την αρχή δεν ήθελα να τους αφήσω, αλλά αυτοί επέμεναν λέγοντάς μου ότι και ο Χριστός ένιψε τα πόδια των μαθητών του. Υπήκουσα έπειτα από όλα αυτά και εδάκρυσα από ευτυχία, μόλις δε με είδαν εδάκρυσαν και αυτοί. Έστερα από την ένδειξι της αγάπης αυτής, η κυρία επήγε να κοιμηθή, ενώ ο σύζυγός της και εγώ προχωρήσαμε σ' ένα καλοκαιρινό σπιτάκι εις τον κήπο.

Ο φίλος μου άρχισε πρώτος:

"Τώρα, χωρίς περιστροφές, σε παρακαλώ, πες μου, στή συνείδησί σου, πες μου την αλήθεια.

Ποιός είσαι; Φαίνεσαι να κατάγεσαι από οικογένεια ευγενών και προφασίζεσαι τον άσημο, μετημφιεσμένος σε απλό χωρικό. Εσύ γράφεις και διαβάζεις τόσο καλά και για να είμαι πιο σαφής, είσαι ικανός να συζητήσεις τόσα πράγματα, που είναι αφύσικο και πολύ δύσκολο σε χωρικούς να το κατορθώσουν".

"Είπα την καθαρή αλήθεια εις την γυναίκα σας και σε σας τον ίδιο, όταν σας διηγήθηκα για την καταγωγή μου, ποτέ δε, δεν εσκέφθηκα να σας πω ψέματα ή να σας γελάσω. Για ποιό λόγο, άλλως τε, θα το έκανα αυτό; Όσο για αυτά που σας είπα, δεν είναι δικά μου, επειδή τα έμαθα από τον μακαρίτη τον Πνευματικό μου οδηγό, που ήταν γεμάτος από θεία σοφία, ή τα edιάβασα προσεκτικά εις τα συγγράμματα των Αγίων Πατέρων.

"Αλλά περισσότερο η αγραμματώσύνη μου εξαλείφτηκε, από την γνώσι της εσωτερικής Προσευχής, που δεν την κατώρθωσα μόνος μου, παρά μου την εχάρισε το έλεος του Θεού και η φροντίδα του Πνευματικού μου οδηγού. Την

εσωτερική αυτή Προσευχή μπορεί ο κάθε ένας να την αποκτήσει. Δεν στοιχίζει τίποτε, παρά την προσπάθεια της βυθίσεως εις την σιωπή και εις τα βάθη της καρδιάς, καθώς και την πρόνοια για την επίκλησι, όσο το δυνατόν περισσότερο του γλυκύτατου ονόματος του Ιησού Χριστού, που γεμίζει τον άνθρωπο με αγαλλίασι³⁵.

Ο κάθε ένας που κάνει την προσπάθειαν αυτή, αισθάνεται αμέσως εσωτερικά, κατανόησι για όλα τα πράγματα και αντιλαμβάνεται μερικά από τα μυστήρια της Βασιλείας του Θεού³⁶, με την δύναμι του φωτός της γνώσεως αυτής.

"Καταλαβαίνει ακόμη πόσο βάθος και πόσο φως, υπάρχει μέσα εις το μυστήριο του ανθρώπου, όταν γνωρίση τον τρόπο και αποκτήση την δύναμι να βυθίζεται εις τον εαυτόν του για να τον δη από μέσα, να βρη την ευφροσύνη της αυτογνωσίας, να λυπηθή για τα σφάλματά του και να χύση ανακουφιστικά δάκρυα για τις πτώσεις του και τις αδυναμίες της θελήσεώς του.

³⁵ ΕΥΧΗ. Σε ποια ατμόσφαιρα εκτελείται.

³⁶ ΕΥΧΗ. Αποκαλύπτονται μυστήρια.

"Να δείξη κανείς καλή διάθεσι για το κάθε τι, και να συνομιλή με όλους δεν είναι δύσκολο και ο κάθε ένας ημπορεί αυτό να το κάνη, επειδή ο νους και η καρδιά διατίθενται ευνοϊκά χωρίς δυσκολία σ' αυτό. Όταν ο νους διατίθεται ευχάριστα για κάτι, η εργασία, είτε πρακτική, είτε επιστημονική είναι, προοδεύει με επιτυχία, αλλ' όταν δεν έχη διάθεσι, και η πιο εύκολη και η πιο ευχάριστη εργασία, χωλαίνει³⁷. Το δυστύχημα είναι ότι ζούμε έξω από τον εαυτόν μας και δεν επιθυμούμε να γυρίσουμε μέσα εις τον πλούτο του³⁸.

"Αλήθεια! Πάντα τρέχουμε μακρυά από αυτό που είναι τόσο κοντά μας και αποφεύγουμε να έλθουμε κοντά, πρόσωπο προς πρόσωπο με τους πραγματικούς εαυτούς μας, ανταλλάσσουμε δε την αλήθεια με μηδαμινά πράγματα.

"Λέμε συνήθως: Θα ήθελα να αρχίσω να

³⁷ ΠΟΘΟΣ - ΝΟΥΣ. Ο πόθος κάμνει μια εργασία πολύ πιο εύκολη κ' πιο επιτυχή.

³⁸ ΕΞΩΣΤΡΕΦΕΙΑ κ' ΕΣΩΣΤΡΕΦΕΙΑ.

ενδιαφέρωμαι για τα πνευματικά πράγματα και να προσεύχωμαι θερμά, αλλά πού να βρω καιρό για όλα αυτά, με τις δουλειές μου και τις φασαρίες μου;

"Ποιό όμως έχει μεγαλύτερη αξία εις την ζωή, η αρετή και η σωτηρία της ψυχής ή ο ασταθής αυτός βίος και το φθαρτό σώμα, για το οποίο τόσο κοπιάζουμε; Αυτά όλα λέγω πάντοτε όταν συζητώ και άλλοι μεν διδάσκονται, άλλοι όμως δεν δίνουν καμμιά σημασία".

"Συγχώρησέ με, αδελφέ μου, δεν σ' ερώτησα από απλή περιέργεια, αλλά από αγάπη και χριστιανικό ενδιαφέρον και ακόμη, επειδή δυο χρόνια πριν, συνήντησα κάποιον άνθρωπο που με έκανε από τότε, να υποβάλλω πάντοτε τις ερωτήσεις αυτές. Συνέβη, λοιπόν, το εξής: Ήλθε σαν ζητιάνος κάποτε εδώ εις το σπίτι μας ένας άνθρωπος, αυτός που ανέφερα, έχοντας ένα διαβατήριο απομαχικό, του στρατού. Ήταν γέρος και καταβεβλημένος, τόσο δε πτωχός που τα ρούχα του σχεδόν είχαν πέσει από πάνω του. Μιλούσε πολύ λίγο και με τόσο απλό τρόπο ώστε

δεν σου έμενε αμφιβολία ότι ήταν χωρικός, μεγαλωμένος εις τις στέππες. Τον επήραμε εις τον ξενώνα, αλλά ύστερα από πέντε ημέρες έπεσε βαρειά άρρωστος. Τον μετα-φέρουμε εις αυτό εδώ το σπιτάκι για να έχη ησυχία, και τον εφροντίζαμε, η δε γυναίκα μου τον περιποιόταν μόνη της. Ύστερα από λίγες ημέρες ήταν φανερό ότι επλησίαζε προς το τέλος του. Αρχίσαμε, λοιπόν, να τον προπαρα-σκευάζουμε. Καλέσαμε τον εφημέριο, για το Ευχέλαιο, την Εξομολόγησι και την Αγία Κοινωνία. Την παραμονή του θανάτου του, ανασηκώθηκε κάπως, μου εξήτησε λίγο χαρτί και μελάνι και με παρεκάλεσε να μη μπη άλλος εις το δωμάτιο, για να γράψη την τελευταία του θέλησι, την οποία μου ανέθεσε να την στείλω, μόλις θα έκλεινε τα μάτια του, εις τον γυιο του, εις την Πετρούπολι.

Έμεινα έκπληκτος όταν είδα πώς ήξευρε να γράφη και μάλιστα ωραιότατα. Η σύνθεσις των γραφομένων του ήταν επίσης υπέροχη, αλάνθαστη και έδειχνε πολύ καλλιεργημένο συναίσθημα. Θα σου την διαβάσω από ένα αντίγραφο που έχω κρατήσει και θα ιδής και συ

ο ίδιος με τα μάτια σου, αυτά που σου λέγω. Όλα εκείνα, εκτός από την έκπληξι, μου εγέννησαν και την περιέργεια να τον ερωτήσω ποιος ήταν, ποιά ήταν η καταγωγή του και ποιό το νόημα της ζωής του.

Αφού επήρε την υπόσχεσί μου ότι δεν θα απεκάλυπτα, πριν από το θάνατό του, τίποτε από όσα θα μου έλεγε, μου διηγήθηκε προς δόξαν Θεού, της ζωής του την ιστορία.

Μέρος 7ο

«Είμαι Πρίγκιπας. Το όνομά μου είναι... Μετά τον θάνατο της συζύγου μου, εξούσα με το γυιό μου, που ήταν λοχαγός της ανακτορικής φρουράς. Μια μέρα ενώ ετοιμαζόμουν να πάγω εις ένα χορό εις το σπίτι ενός σπουδαίου προσώπου, θύμωσα πολύ με τον υπηρέτη μου και αφού τον εκτύπησα άσχημα εις το κεφάλι, διέταξα να τον στείλουν εις το χωριό του. Αυτά έγιναν από βραδύς, αλλά τα ξημερώματα ο υπηρέτης απέθανε από το κτύπημα που του είχα δώσει.

»Το γεγονός αυτό δεν με συνεκίνησε και πολύ. Μετάνιωσα φυσικά για την παραφορά μου και το κακό που του έκανα, αλλά σε λίγο εξέχασα όλο το συμβάν. Έξη εβδομάδες μετά από το ατύχημα, άρχισα να βλέπω τον υπηρέτη μου να παρουσιάζεται στον ύπνο μου και να με επιπλήττει κάθε νύκτα, επαναλαμβάνοντας αδιάκοπα τις λέξεις: Ασυνείδητε άνθρωπε! Είσαι ένας φονιάς! Όσο περνούσεν ο καιρός, άρχισα να τον βλέπω και όταν ήμουν ξύπνιος και οι εμφανίσεις του εγίνοντο με τον καιρό όλο και πυκνότερες, μέχρις ότου η ταραχή που μου προξενούσαν έγινε κατάστασις εις την ψυχήν μου. Εις το τέλος το θύμά μου αυτό, παρουσιαζόταν μαζί με άλλους ανθρώπους, άνδρες και γυναίκες, που είχα διαφθείρει ή είχα βλάψει και αδικήσει.

»Τώρα με απόπαιρναν όλοι μαζί, χωρίς να σταματούν, ώστε έχασα την ηρεμία μου εντελώς και μαζί μ' αυτή και τον ύπνο μου και τα πάντα. Άρχισα να αδυνατίζω τόσο, που κόλλησε το δέρμα μου εις τα κόκκαλά μου. Οι γιατροί δεν μπορούσαν να μου προσφέρουν τίποτε. Επήγα

εις το εξωτερικό για να βρω τη θεραπεία, αλλά επέρασαν έξι ολόκληροι μήνες και η κατάστασίς μου δεν εσημείωσε ούτε την παραμικρή βελτίωσι. Τουναντίον δε οι ψυχές, τα πνεύματα, που με ταλαιπωρούσαν, εβασάνιζαν την ψυχή μου σταθερά, όλο και περισσότερο. Μ' έφεραν σπίτι μου πίσω, περισσότερο νεκρό παρά ζωντανό.

»Η ύπαρξις μου εβάδιζε μέσα από τρόμους κι απ' τα βασανιστήρια της πιο φρικτής κολάσεως.

Έτσι επείσθηκα αποδεικτικά για την πραγματική της Κολάσεως ύπαρξι, αφού ο ίδιος την εζούσα από ζωντανός.

»Ενώ ευρισκόμουν εις αυτήν την κατάστασι, ανεγνώρισα εις το βάθος τους, όλες τις αμαρτωλές μου πράξεις. Μετενόησα και εξωμολογήθηκα με πλήρη συντριβή. Ελευθέρωσα όλους τους υπηρέτες και τους σκλάβους μου, έταξα δε να συνθλίψω τον εαυτόν μου για όλο το υπόλοιπο της ζωής μου, με όσο περισσότερο βασανισμένη ζωή και αν μπορούσα να μεταμορφώσω τον εαυτόν μου σε ζητιάνο. Επεθύμησα, για τις πολλές μου αμαρτίες, να γίνω

ο ταπεινότερος δούλος των συνανθρώπων μου και να ζήσω του πρόσκαιρου τούτου βίου, την πιο άσημη μορφή. Μόλις έλαβα τις αποφάσεις αυτές, οι φρικτές οράσεις εξαφανίσθηκαν και αισθάνθηκα ανακούφισι και ευτυχία ανείπωτη, επειδή εγέμισε την ψυχή μου η πληροφορία, ότι ειρήνευσα με τον Δίκαιο Κριτή.

Έτσι στ' αλήθεια μού εφάνηκε ότι επέρασα από την Κόλασι εις τον Παράδεισο και ότι η Βασιλεία του Θεού μου είχεν αποκαλυφθή κι ακόμη κατάλαβα, πώς αποκαλύπτεται απ' τη μια στιγμή στην άλλη η Βασιλεία του Θεού, εις τους ανθρώπους. Αμέσως η υγεία μου άρχισε να αναλαμβάνη και σε λίγο ήμουν έτοιμος να πραγματοποιήσω το τάξιμό μου.

"Εγκατέλειψα κρυφά την γενέτειρά μου, με μόνο εφόδιο αυτό το διαβατήριο της αποστρατείας μου και επί δεκαπέντε χρόνια τώρα, έχω σχεδόν γυρίσει όλη την Σιβηρία.

»Πολλές φορές εδούλεψα εργάτης εις τα χωράφια των χωρικών. Άλλοτε συντηρήθηκα από τη ζητιανιά, χορταίνοντας περισσότερο από την ταπείνωσι, παρά από τα ξεροκόμματα που

εμάζενα.

»Πόσο μεγάλη ήταν η χαρά και η ευλογία που αισθανόμουν, πόσο δε ανέκφραστη η ειρήνη εις το μυαλό και την καρδιά μου, από όλες αυτές τις θεληματικές στερήσεις, μόνον όποιος πέρασε απ' την Κόλασι εις τον Παράδεισο με το έλεος του Μεγάλου Πρεσβευτού, του Ιησού Χριστού, μπορεί να το καταλάβη».

Όταν ετελείωσε την ιστορία του αυτή, μου έδωσε την γραμμένη τελευταία του θέλησι για να την στείλω εις τον γιού του, και την άλλην ημέρα έκλεισε τα μάτια του για πάντα. Το αντίγραφό της το έχω μέσα σ' ένα πορτοφόλι εκεί πάνω, δίπλα εις την Αγία Γραφή. Εάν θέλης μπορείς να το δης.

Το άνοιξα και άρχισα να διαβάζω ως εξής:

"Εις το όνομα της Αγίας Τριάδος, του Πατρός και του Υιού και του Αγίου Πνεύματος".

«Αγαπητό μου παιδί.

Έχουν περάσει δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια αφ' ότου δεν είδες τον πατέρα σου. Αλλ' αν εσύ δεν

είχες νέα του, αυτός εύρισκε κάθε τόσο ευκαιρίες να μαθαίνει ειδήσεις για σένα και να αισθάνεται την αγάπη του πατέρα για το παιδί του.

»Η ίδια αγάπη τον κάνει να σου στείλη, απ' το κρεβάτι που κοιτάται ετοιμοθάνατος, τις λίγες αυτές γραμμές. Είθε να αποτελέσουν για σένα δίδαγμα σ' όλη σου τη ζωή!

»Γνωρίζεις πόσο υπέφερα από την αμελή και ασύνετη ζωή μου, αλλά δεν ηξεύρεις πόση ευλογία επήρα από το άγνωστο σε όλους προσκύνημά μου και με πόση χαρά εγέμισαν την ψυχή μου οι καρποί της μετανοίας.

»Πεθαίνω ειρηνικά εις το σπίτι ενός, που εδείχθηκε καλός σ' εμένα και σε σένα, γιατί η καλωσύνη του προς τον πατέρα σου, πρέπει να συγκινή ένα γυιο εις του οποίου την καρδιά υπάρχει της ευγνωμοσύνης το συναίσθημα. Δείξε σ' αυτόν την ευγνωμοσύνη με όποιον τρόπο μπορείς.

»Δίδοντάς σου την πατρική ευχή μου σε εξορκίζω, να θυμάσαι πάντα τον Θεό, και να προσέχης την συνείδησί σου. Να είσαι συνετός, καλός και λογικός. να μεταχειρίζεσαι τους

κατωτέρους σου φιλικά και με όση περισσότερη καλοκαγαθία μπορείς. Να μη περιφρονής τους ζητιάνους και τους προσκυνητάς, αλλά να θυμάσαι ότι εις την ζητιανιά και εις τα προσκυνήματα, ο πατέρας σου, που πεθαίνει τη στιγμήν αυτή, ευρήκε ειρήνη και η μαρτυρικά βασανισμένη ψυχή του, ευρήκε τη γαλήνη της εμπράκτου μετανοίας.

»ΙΚετεύω του Θεού την ευλογία για σένα και κλείνω ήρεμα τα μάτια μου, με την ελπίδα της αιωνίου ζωής, που θα μου χαρίση το έλεος του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, του Σωτήρος των ανθρώπων.

Ο πατέρας σου».

Όπως καθόμαστε επάνω εις τον καναπέ κ' εκουβεντιάζαμε, ερώτησα με την σειρά μου: "Φαντάζομαι πώς ο ξενώνας που διατηρείτε θα σας παρέχη κ' ένα σωρό φασαρίες. Δεν είναι έτσι; Βεβαίως, επειδή υπάρχουν πολλοί άνθρωποι που γίνονται προσκυνηταί, γιατί δεν έχουν τι να κάνουν, ή επειδή είναι τεμπέληδες, μερικοί δε απ' αυτούς κάποτε, κάνουν και καμμιά κλεψιά εις τον δρόμο όταν ημπορέσουν. Έχω ιδή αρκετούς

τέτοιους με τα ίδια μου τα μάτια".

Δεν είναι μεγάλος ο αριθμός των προσκυνητών αυτού του είδους, ήταν η απάντησις. Οι περισσότεροι που συνήντησα ήσαν καλοί προσκυνηταί. Αλλά εμείς καλοδεχόμεθα και τους κακούς με χαρά, με την ελπίδα ότι εις την συναναστροφή με τους καλούς εις τον ξενώνα μας, θα δοθή η ευκαιρία να αλλάξουν τον χαρακτήρα τους και να γίνουν καλοί, έτσι δε το καλό γίνεται διπλό. Ένα σχετικό γεγονός συνέβη λίγο καιρό πριν. Ήταν ένας άνθρωπος που ανήκε εις την κατώτερη μέση τάξι της πόλεώς μας εδώ και είχε κατανήσει τόσον ελεεινός ώστε όπου παρουσιαζόταν τον έδιωχναν, χωρίς να του δίνουν ούτε ένα ξεροκόμματο. Έπινε και εμάλωνε με όλους, το χειρότερο δε έκλεβε ό,τι εύρισκε.

Μια μέρα ήλθε εις τον ξενώνα μας άθλιος και πεινασμένος ζητώντας λίγο ψωμί και κρασί επειδή το κρασί πολύ το αγαπούσε. Τον εδεχθήκαμε φιλικά και του είπαμε, μείνε εδώ μαζί μας και θα σου δίνουμε όσο κρασί θέλεις, με την συμφωνία, όμως, ότι θα πηγαίνης κατ'

ευθείαν να πέφτης εις το κρεβάτι σου μόλις πίνης. Εάν δεν συμμορφώσης εντελώς με αυτό και αρχίσης τις φασαρίες και τις ανοησίες, όχι μόνον θα σε διώξουμε, αλλά θα σε αναφέρουμε εις την αστυνομία για να σε στείλη εις το άσυλο που κλείνουν τους απατεώνες. Συμφώνησε απόλυτα κ' έτσι έμεινε κοντά μας.

Για μιαν ολόκληρη εβδομάδα, εις την αρχή, έπινε όσο ήθελεν η ψυχή του. Αλλ' επειδή είχε δώσει τις υποσχέσεις που είπαμε και φοβόταν μήπως τον διώξουμε και χάση το κρασί, που το ελάτρευε, επήγαινε πράγματι και έπεφτε εις το κρεβάτι, όταν δε βαρυότανε το κρεβάτι, επήγαινε εις τον μικρό κήπο έξω από την κουζίνα κ' εξάπλωνε στο χορτάρι, αρκετά ήσυχος. Όταν ήταν νηστικός οι αδελφοί εις τον ξενώνα προσπαθούσαν να τον πείσουν να συνηθίση να επιβάλλεται εις τον εαυτόν του σιγά - σιγά, κάνοντας αρχή κάποτε, επί τέλους.

"Έτσι, χωρίς να το καταλάβη, άρχισε να μετριάζη το ποτό και στο τέλος, πέντε μήνες αργότερα, ενίκησε εντελώς το πάθος κ' έγινε νηφάλιος. Έπιασε δουλειά και εργάζεται τώρα, χωρίς να

γίνεται βάρος και να εξαρτάται από την ελεημοσύνη των άλλων. Προχθές ακριβώς ήλθε να με ιδή και να με ευχαριστήσει ακόμη μια φορά.

Τι τέλεια σοφία, εσκέφθηκα, προπαρασκευάζει η αγάπη! Και είπα: "Ευλογημένο το όνομα του Θεού που πλουτίζει με τόση χαρά το έργο του ξενώνα σας". Έπειτα απ' αυτή την συνομιλία κοιμηθήκαμε μια έως μιάμιση ώρα κ' εξυπνήσαμε με τις καμπάνες της εκκλησίας. Ετοιμασθήκαμε κ' εξεκινήσαμε για την εκκλησία. Μπαίνοντας μέσα, είδαμε ότι η κυρία με τα παιδάκια της ήταν κιόλας εκεί. Εσταθήκαμε κοντά όλοι και παρακολουθήσαμε τον Όρθρο. Εισ την Λειτουργία ο οικοδεσπότης με το αγοράκι του προχώρησε μέσ' στο ιερό, ενώ η κυρία με το κοριτσάκι πλησίασαν εις την αριστερή Πύλη για να μπορέσουν να δουν την υψωσι των Τιμίων Δώρων. Τους έβλεπα γονατισμένους που προσεύχονταν θερμά και εδάκρυσαν απ' αυτό και από την χάρι του Θεού, που διέκρινα ζωγραφισμένη εις τα πρόσωπά τους. Όταν ετελείωσε η εκκλησία, το εκκλησίασμα, ο παπάς, οι ψάλτες, ο νεωκόρος, οι

ζητιάνοι, όλοι, επήγαμε μαζί εις την τραπεζαρία. Επάνω από σαράντα μαζεύτηκαν όλοι, με τους αναπήρους και τα παιδιά. Κάθησαν χωρίς εξαίρεσι εις το τραπέζι, εθαύμασα δε την ησυχία που επεκράτησε.

Εζύγωσα τον οικοδεσπότη και του ψιθύρισα:

"Εις τα μοναστήρια διαβάζουν τους βίους των αγίων την ώρα του φαγητού στην τράπεζα, γι' αυτό δεν θά 'ταν άσχημο, νομίζω, να εκάνατε και σεις το ίδιο, αφού μάλιστα έχετε τα βιβλία εις την βιβλιοθήκη σας".

"Τι λες, Μαρία, να το εφαρμόσουμε; είπε, γυρίζοντας προς την σύζυγό του. Θα είναι πολύ εποικοδομητικό, θα αρχίσω από το βράδυ να διαβάσω πρώτος, έπειτα εσύ, έπειτα θα παρακαλέσουμε τον παπά, και μετά, με τη σειρά, θα διαβάζουν όλοι οι αδελφοί που γνωρίζουν ανάγνωσι".

Ο παπάς άρχισε, ενώ έτρωγε, να κουβεντιάζη συγχρόνως. "Μου αρέσει να ακούω, αλλ' ως προς το διάβασμα, με όλη την αγάπη που σας έχω, θα σας παρακαλέσω να μη με υπολογίζετε. Δεν έχετε ιδέα σε τι δίνη βρίσκομαι όταν είμαι εις το σπίτι, πόσες φασαρίες και δουλειές έχω, την μια

συνέχεια της άλλης. Όλη μέρα δεν στέκομαι καθόλου. Πάει καιρός τώρα που έχω ξεχάσει όλα όσα έμαθα εις την ιερατική σχολή".

Σαν να εκρύωσα όταν άκουσα αυτά, αλλά την ίδια στιγμή η οικοδέσποινα, που εκαθόταν δίπλα μου, μ' εσκούντισε και μου είπε: "Ο παππούλης τα λέγει αυτά από ταπεινώσι. Συνηθίζει να τα λέγη αλλ' εις την πραγμα-τικότητα είναι πολύ τακτικός και ενάρετος. Η πρεσβυτέρα του είναι τώρα είκοσι χρόνια πεθαμένη κι αυτός έχει στη ράχη του μια μεγάλη οικογένεια παιδιών και εγγόνων. Παρ' όλα αυτά, λειτουργεί πολύ συχνά".

Όταν τα άκουσα αυτά, ήλθε εις τον νου μου αυτό που γράφει ο Νικήτας ο Στηθάτος εις την "Φιλοκαλία". "Η φύσις των πραγμάτων κρίνεται με την εσωτερική διάθεσι της ψυχής", δηλαδή, ο άνθρωπος σχηματίζει γνώμη για το ποιόν του γείτονά του, από το ποιόν του εαυτού του. Έπειτα προχωρεί ο όσιος, λέγοντας: "Αυτός που κατώρθωσε την πραγματική προσευχή και απέκτησε την αγάπη, δεν διακρίνει τις διαφορές μεταξύ των πραγμάτων. Δεν διακρίνει τον δίκαιο από τον αμαρτωλό, αλλά αγαπά με τον

ίδιο τρόπο όλους τους ανθρώπους και δεν κατακρίνει κανένα, όπως ο Θεός ανατέλλει τον ήλιο επί πονηρούς και αγαθούς και βρέχει επί δικαίους και αδίκους".

Εσιωπήσαμε πάλι. Απέναντί μου εκαθόταν ένας από τους ζητιάνους τού ξενώνος που ήταν εντελώς τυφλός. Ο οικοδεσπότης τον επεριοποιείτο μόνος του, του έκοβε το ψωμί, του έδινε νερό και του εκαθάριζε το ψάρι απ' τα κόκκαλα.

Παρατηρούσα τον ζητιάνο αυτόν με προσοχή και είδα ότι εκρατούσε το στόμα του ανοιχτό κάπως, ενώ η γλώσσα του μέσα, συνεχώς εκινείτο σαν να έτρεμε. Σίγουρα, εσκέφθηκα, θα προσεύχεται και εξακολουθήσα να τον κοιτάζω. Ακριβώς εις το τέλος του φαγητού μια γυναίκα αρρώστησε ξαφνικά και άρχισε το βογγητό. Το ανδρόγυνο την έβαλαν εις το δικό τους το κρεβάτι και η κυρία την εφρόντιζε η ίδια ενώ ο κύριος έστειλε το αμάξι του εις την πόλι να φέρη γρήγορα τον γιατρό. Ο παπάς έφερε τα Άχραντα Μυστήρια και εμείς όλοι επήγαμε να ησυχάσουμε.

Αισθανόμουν μια δίψα να προσευχηθώ, μιαν επιτακτική ανάγκη να αφήσω την ψυχή μου να αναλυθί σε προσευχή, επειδή δεν είχα μείνει μόνος για 48 ολόκληρες ώρες. Αισθάνθηκα σαν να υπήρχε μέσ' στην καρδιά μου ένα κύμα αίματος που προσπαθούσε να ξεσπάση και να ξεχυθή σε όλα μου τα μέλη. Προσπαθώντας να το κρατήσω, μου προξενούσε έναν ισχυρό πόνο εις την καρδιά, ένα πόνο που για να γλυκαθή εχρειαζόταν ησυχία, σιωπή και προσευχή. Τότε, λοιπόν, κατάλαβα γιατί αυτοί που εφαρμόζουν την εσωτερική αυτοενεργούσα προσευχή αποφεύγουν την επικοινωνία με τους ανθρώπους και πηγαίνουν σε μοναχικά μέρη. Κατενόησα ακόμη γιατί εις την κατάστασι της ιεράς ησυχίας και η πιο επωφελής πνευματική συζήτησις ονομάζεται ανώφελη, εάν είναι μεγάλη, ακριβώς όπως ο άγιος Εφραίμ ο Σύρος λέγει: "Η καλή συνομιλία είναι ασήμι, αλλ' η σιωπή είναι χρυσάφι".

Όπως τα εσκεπτόμουν όλα αυτά, προχώρησα προς τον ξενώνα. Όλοι μετά το γεύμα αναπαύονταν. Ανέβηκα κ' εγώ επάνω στη σοφίτα,

όπου εξεκουράστηκα και προσευχήθηκα.

Όταν εξύπνησαν αυτοί εις τον ξενώνα, ευρήκα τον τυφλό τον επήρα κ' επήγαμε εις τον κήπο της κουζίνας, όπου εκαθήσαμε κι αρχίσαμε την κουβέντα.

"Πες μου, σε παρακαλώ, του είπα, χρησιμοποιείς την Προσευχή του Ιησού Χριστού, για την ψυχή σου";

"Είναι τώρα πολύς καιρός που την λέγω, χωρίς ούτε στιγμή να σταματήσω".

"Μπορείς να μου πης ποιό είναι άραγε το κυριότερο αίσθημα που σου αφήνει";

"Το αίσθημα ότι δεν ημπορώ να ζω χωρίς να την λέγω μέρα και νύκτα".

"Πώς το εφανέρωσε αυτό σε σένα ο Θεός; Πες μου, πες μου, το κάθε τι, αγαπητέ μου αδελφέ".

"Λοιπόν, συνέβη ως εξής: Εις αυτήν εδώ την περιοχή που ανήκω, είχα το επάγγελμα του ράπτου κ' εζούσα απ' αυτό. Επήγαινα σε διάφορα χωριά και έρραβα ρούχα για τους χωρικούς. Κάποτε συνέβη να μείνω κάπου για αρκετό διάστημα, για να ράψω σε μιαν οικογένεια σ' ένα χωριό. Κάποια μέρα, μίαν άγια ημέρα, είδα πως εις το εικονοστάσι του σπιτιού μαζί με τις

εικόνες υπήρχαν και τρία βιβλία. Ερώτησα, φυσικά, ποιος εις το σπίτι εγνώριζεν ανάγνωσι. Κανένας, μου απήντησαν, αυτά τα βιβλία, μας τα άφησε ένας θείος μας, που ήξευρε να γράφη και να διαβάζη. Επήρα ένα απ' αυτά τα βιβλία, το άνοιξα αμέσως, θυμάμαι δε σαν να είναι τώρα, εδιάβασα πάνω - κάτω τα ακό-λουθα: Αδιάλειπτη προσευχή είναι η επίκλησις του ονόματος του Θεού πάντοτε κι όταν κανείς κάθεται κι όταν συνομιλή κι όταν περπατή κι όταν τρώγη, όταν, ο,τιδήποτε κι αν κάνη, παντού και πάντοτε, προφέρη με τα χείλη του ή νοερά, του Θεού το όνομα.

"Όπως εδιάβασα το κομμάτι αυτό άρχισα να σκέπτομαι πόσο απλό και εύκολο θα ήταν για μένα να το εφαρμόσω και άρχισα το είδος αυτό της προσευχής σαν ένα ψίθυρο την ώρα που έρραβα. Μου άρεσε αληθινά! Διάφοροι συνάδελφοί μου που το αντελήφθησαν άρχισαν να με κοροϊδεύουν. Είσαι μάγος και ψιθυρίζεις συνεχώς, κι όλο μουρμουρίζεις; μου έλεγαν. Έτσι για να αποφεύγω τα σχόλια, εσταμάτησα να προφέρω του Θεού το όνομα με τα χείλη και το

έλεγα με τη γλώσσα ασίγαστα ημέρα και νύκτα, επειδή με επλημμύριζε με αγαλλίασι. Έπειτα είχα το ατύχημα να χάσω το φως μου από γλαύκωμα, αρρώστια κληρονομική της οικογενείας μου κ' επειδή ήμουν πολύ πτωχός με έβαλαν σε ένα άσυλο εις το Τομπόλσκ, την πρωτεύουσα της περιοχής αυτής. Εκεί πηγαίνω τώρα. Από εδώ είμαι περαστικός, περιμένοντας να μου δώσει ο φιλόξενος οικοδεσπότης που εγνωρίσατε, ένα αμάξι για να ταξιδεύσω άνετα.

"Ποιό ήταν το όνομα του βιβλίου; Μήπως το Θυμάσαι; Μήπως ήταν η «Φιλοκαλία»";

"Για να είμαι ειλικρινής, δεν ηξεύρω. Δυστυχώς δεν εκοίταξα καθόλου να ιδώ τον τίτλο του".

Έφερα την "Φιλοκαλία", άνοιξα εις το κεφάλαιο, "Περί Προσευχής" κ' εδιάβασα απ' αυτό ένα κομμάτι, γραμμένο απ' τον αγιώτατο Κάλλιστο, τον Πατριάρχη Κωνσταντινουπόλεως.

"Αυτά είναι! Τα ίδια λόγια! φώναξε ο τυφλός. Διάβασε, εξακολούθησε το διάβασμα, αδελφέ μου".

Όταν έφθασα σ' ένα σημείο που έγραφε "ο καθένας οφείλει να προσεύχεται με την καρδιά του" ο τυφλός άρχισε τις ερωτήσεις "τί σημαίνει

αυτό; πώς κατορθώνεται εκείνο"; και άλλα.

Του εξήγησα ότι όλη η διδασκαλία για την Προσευχή της καρδιάς παρέχεται από το βιβλίο της "Φιλοκαλίας", αυτός δε με παρεκάλεσε θερμά να του διαβάσω απ' αυτό όλα εκείνα που πραγματεύονται για το εξαιρετο είδος αυτής της Προσευχής.

"Θα σου διαβάσω κάθε τι που έχει σχέσι μ' αυτή, του υποσχέθηκα. Πότε, όμως, φεύγεις για το Τομπόλσκ";

Ακριβώς αύριο, απήντησε.

"Πολύ ωραία, λοιπόν, αύριο αναχωρώ και εγώ. Θα φύγουμε μαζί και εις τον δρόμο θα σου διαβάσω για την προσευχή της καρδιάς, θα σου δείξω δε και τον τρόπο για να την αποκτήσης".

"Ναι, αλλά το αμάξι"; ερώτησε. "Τι πειράζει; Το Τομπόλσκ από εδώ είναι 160 χιλιόμετρα, θα βαδίσουμε σιγά - σιγά οι δυό μας μόνοι και θα διαβάζουμε ή θα συζητούμε γι' αυτό που επιθυμείς να μάθης". Συμφωνήσαμε, λοιπόν, εντελώς.

Το βράδυ ήλθε ο ίδιος ο κύριος του ξενώνος και μας εκάλεσε να προσέλθουμε για το δείπνο, μετά

δε ταύτα εγώ του ανεκοίνωσα την απόφασί μας να αναχωρήσουμε μαζί με τον τυφλό, για να εντρυφήσουμε εις την Προσευχή και την "Φιλοκαλία".

Ακούγοντας αυτά ο οικοδεσπότης είπε: "Και εμένα μου αρέσει πάρα πολύ η "Φιλοκαλία". Έγραψα δε ήδη κ' έδωσα και τα χρήματα να μου στείλουν ένα αντίτυπο απ' την Πετρούπολι. Ελπίζω πως αύριο θα το λάβω εις το γραφείο μου".

Εξεκινήσαμε, λοιπόν, το πρωί, όπως είχαμε σχεδιάσει, αφού ευχαριστήσαμε για την τόσο στοργική περίθαλψη, αυτούς που μας εφιλοξένησαν.

Μας συνώδευσαν και οι δύο, ένα χιλιόμετρο απόστασι περίπου και μας κατευώδωσαν από εκεί κι ο δικαστής και η κυρία του.

Προχωρούσαμε δέκα έως δώδεκα χιλιόμετρα την ημέρα. Τον υπόλοιπο χρόνο εκαθόμαστε κάπου κ' εδιαβάσαμε. Του εδιάβασα απ' την "Φιλοκαλία" όλα όσα είναι γραμμένα για την

Προσευχή της καρδιάς, με την σειρά την οποία μου έδειξε κάποτε ο μακαρίτης ο πνευματικός μου οδηγός, αρχίζοντας από τον Νικηφόρο τον μονάζοντα και τον άγιο Γρηγόριο τον Σιναΐτη.

Με πόση προσοχή και προθυμία άκουγε, ενώ η χαρά είχε ξεχυθή εις το πρόσωπό του! Έπειτα άρχισε να μου υποβάλλη τέτοιες ερωτήσεις που δύσκολα μπορούσα να βρίσκω να του δίνω τις κατάλληλες απαντήσεις. Όταν εδιαβάσαμε τα απαραίτητα απ' την "Φιλοκαλία", με παρεκάλεσε με επιμονή να του δείξω τον τρόπο με τον οποίο ο νους συναντάται με την καρδιά και σταλάζει μέσα της το θείο όνομα του Ιησού Χριστού, που φέρνει την ανείπωτη χαρά της επιτυχίας της εσωτερικής Προσευχής.

Του τα εξήγησα, λοιπόν, ως εξής: "Τώρα εσύ επειδή είσαι τυφλός δεν ημπορείς να ιδής τίποτα. Όμως ασφαλώς μπορείς με τη μνήμη και με τη φαντασία σου να σχηματίσης εις το μυαλό σου μιαν εικόνα, μια παράστασι ενός ανθρώπου, ενός ζώου, ενός δένδρου, ενός σπιτιού, όπως τα είχες ιδή εις το παρελθόν όταν είχες την όρασί σου.

Δεν ημπορείς, λοιπόν, να σχηματίσης πλήρη εικόνα των χεριών σου, των ποδιών σου, όπως όταν θα είχες υγιά την όρασί σου";

"Βεβαιότατα, μπορώ", απήντησε.

"Φαντάσου, λοιπόν, την εικόνα της καρδιάς σου, κατά τον ίδιον τρόπο, γύρισε τα άφωτα, έστω, μάτια σου προς αυτήν και κράτησε την εικόνα της αυτή, όσο δυνατώτερα και καθαρώτερα ημπορείς. Τα αυτιά σου θα ακροώνται όσο περισσότερο ηπορούν ένα - ένα τους κτύπους της. Όταν το επιτύχης αυτό, άρχισε πάλι την προσπάθεια να συνηθίσης να προσκομίζης τα λόγια της Προσευχής με τον κάθε ένα κτύπο. Έτσι εις τον πρώτο κτύπο πες με το μυαλό σου: "Κύριε", εις τον δεύτερο, Ιησού , εις τον τρίτο, Χριστέ , εις τον τέταρτο, ελέησόν , εις τον πέμπτο, "με".

"Αυτό δεν θα σταματάς να το επαναλαμβάνης συνεχώς και θα το οικειοποιηθής εύκολα, επειδή έχεις ήδη κατορθώσει να βάλης τα θεμέλια και να κτίσης τον πρώτον όροφο του παλατιού της εγκάρδιας προσευχής.

"Το δεύτερο στάδιό της είναι, όπως σου είπα ήδη, η προσαρμογή της εις την αναπνοή σου, όπως οι

άγιοι Πατέρες μας εδίδαξαν.

"Σύμφωνα με την δεύτερη και υψηλήν αυτή περίοδο, θα εισπνέης λέγοντας εις το μυαλό σου: "Κύριε Ιησού Χριστέ" και με την εκπνοή θα συμπληρώνης λέγοντας νοερά "ελέησόν με". Ενέργησε αυτό όσο πιο συχνά μπορείς και θα αισθανθής ύστερα από κάμποσο χρόνο ένα ευχάριστο πόνο εις την καρδιά σου και μια θερμότητα να σε καταλαμβάνη. Τότε με τη χάρι του Θεού θα μπης μέσ' στη χαρά τής "αυτοενεργούσης προσευχής της καρδιάς"! Τότε όμως πρέπει να προσέχης και να ασφαλίζης τον εαυτό σου από τον κίνδυνο των διαφόρων οραμάτων που θα σου παρουσιασθούν.

Μη παρασύρεσαι και μη παραδέχεσαι κανένα απ' αυτά, επειδή οι άγιοι Πατέρες επιμένουν αφάνταστα εις το γεγονός, ότι πρέπει η εσωτερική προσευχή να κρατηθή μακριά κ' ελεύθερη απ' τα οράματα, επειδή αυτά είναι πολύ επισφαλή και ρίχνουν την ψυχή σε τρομερούς πειρασμούς και κινδύνους".

»Ο τυφλός εφάνηκε σαν να ερρούφηξε

κυριολεκτικά όλα αυτά που του είπα και άρχισε να τα εφαρμόζει όπως τα άκουσε αμέσως, περισσότερο όμως τις νύχτες, όταν διακόπταμε για πολλές ώρες την πορεία. Πέντε ημέρες αργότερα άρχισε να αισθάνεται γλυκεία θερμότητα εις την καρδιά του και άρρητη ευτυχία, επήρε δε πλέον η υπόλοιπη ταλαιπωρημένη ζωή του, περιεχόμενο και ανείπωτη παρηγοριά εις την Προσευχή την ασίγαστη, που τον έκανε να καίγεται κυριολεκτικά απ' την αγάπη προς τον γλυκύτετον Ιησού. Από καιρό σε καιρό έβλεπε φως, αν και δεν μπορούσε να το προσδιορίσει επακριβώς. Μερικές φορές όταν ο τυφλός έκανε την είσοδο εις την καρδιά του, του εφαινόταν πως έβλεπε κάτι σαν φλόγα που την επυρπολούσε, βγαίνοντας δε απ' έξω απ' αυτήν, τον επλημμύριζε με φως. Με το φως αυτής της φλόγας μπορούσε να βλέπει απομακρυσμένα πράγματα κι αφανή γεγονότα. Άλλη μια φορά του συνέβη το εξής: Περπατούσαμε μέσ' από ένα δάσος. Είμεθα και οι δυό σιωπηλοί, δοσμένοι ολότελα εις την Προσευχή, όταν ξαφνικά μου είπε:

"Τί κρίμα! Η εκκλησία καίγεται εκεί. Το καμπαναριό της έπεσε κάτω συντρίμμι φοβερό"! "Σταμάτησε το απατηλό όραμα, του είπα. Είναι του πειρασμού. Πρέπει αυτές τις φαντασίες να τις αποδιώχνης αμέσως. Πώς ημπορείς να βλέπης πράγματα που συμβαίνουν εις την πόλι, από την οποία απέχουμε δέκα τρία ολόκληρα χιλιόμετρα";

Με υπήκουσε και προχώρησε εις την Προσευχή. Το βραδάκι εφθάσαμε στην πόλι και είδαμε εις την πραγματικότητα αρκετά σπίτια καμμένα και ένα ξύλινο κωδωνοστάσιο πεσμένο. Ο κόσμος ήταν μαζεμένος και εθαύμαζαν όλοι το συμβάν του καμπαναριού, που έπεσε χωρίς να προξενήση πουθενά την παραμικρότερη ζημιά. Ερώτησα πότε συνέβη η πυρκαϊά και είδα ότι έγινε ακριβώς την ώρα που την είδε ο τυφλός, όταν είμεθα ακόμη στο δάσος.

Αρχίσαμε οι δυό μας να συζητούμε γι' αυτό: "Είχες την γνώμη ότι το όραμα ήταν απατηλό, μου είπε, αλλ' όμως, ό,τι είδα, συνέβη εις την πραγματικότητα. Πώς ημπορώ να μη δοξάζω με

δάκρυα τ' όνομα του Κυρίου Ιησού, που εκχύνει την Χάρι του σ' ανθρώπους μωρούς και τυφλούς και αμαρτωλούς, σαν κ' εμένα; Σε ευχαριστώ και σένα θερμά, που με edίδαξες την προσευχή της ενεργείας της καρδιάς".

"Λάτρευε τον Κύριον Ιησού, του είπα και Αυτόν ευχαρίστησε με όλο σου το είναι. Αλλά προσπάθησε να μη θεωρής το όραμά σου σαν απ' ευθείας ενέργεια της Χάριτος του Θεού, επειδή γεγονότα σαν αυτό που είδες είναι δυνατόν να συμβαίνουν σύμφωνα και με τους φυσικούς νόμους.

Η ψυχή του ανθρώπου δεν δεσμεύεται απ' την ύλη ή τον χώρο. Ημπορεί πολλές φορές να δη και μέσα στο σκοτάδι και να διακρίνη γεγονότα που συμβαίνουν μακριά, αλλά δεν πρέπει να τα περιβάλλουμε όλα αυτά με πίστι ότι είναι αποτελέσματα χριστιανικής αρετής και θείας Χάριτος. Οι δυνάμεις που έχουμε μέσα μας, ατονούν και εξαφανίζονται κάτω από το παχύλο βάρος των υλικών μας σωμάτων, των υλικών σκέψεών μας και φροντίδων. Αλλ' όταν

αυτοσυγκεντρούμεθα, και απομακρυνώμεθα από κάθε τι που μας περιβάλλει και γινώμεθα πιο τέλειοι, σαν εξαϋλωμένοι, η ψυχή τότε επανέρχεται εις τον πραγματικό της εαυτό και εργάζεται με αδέσμευτες όλες μας τις δυνάμεις. Έτσι, ό,τι συνέβη σε σένα προηγουμένως, δεν είναι κάτι το υπερφυσικό.

Άκουσα κάποτε από τον μακαρίτη τον Πνευματικό μου οδηγό που έλεγε, ότι ακόμη και άνθρωποι, χωρίς να έχουν μπη εις τα βασίλεια της προσευχής της καρδιάς, συμβαίνει πολλές φορές να κατέχουν την ικανότητα αυτή, ή συμβαίνει να την αποκτούν κατά το διάστημα μιας αρρώστιας που οι δυνάμεις του σώματος υποχωρούν αφήνοντας ελευθερία κινήσεως εις τις διάφορες ικανότητες της ψυχής. Τότε μέσα στο σκοτάδι, διακρίνουν πνεύματα ανθρώπων που ευρίσκονται μακριά, επικοινωνούν με ψυχές που ευρίσκονται εις τον άλλο κόσμο και άλλοτε διαβάζουν εις των συνανθρώπων των τις σκέψεις. Αλλ' αυτό που προέρχεται κατ' ευθείαν απ' του Θεού τη Χάρι εις την περίπτωσιν της εσωτερικής προσευχής, είναι το γέμισμα της

καρδιάς από γλυκύτητα και ευφροσύνη, τις οποίες "ουκ εξόν ανθρώπω λαλήσαι", επειδή δεν υπάρχει εις την γην κάτι ανάλογο δια να συγκριθούν, αντίθετα δε όλες οι χαρές της γης υστερούν, όσο κι αν παραβληθούν με την πνευματικήν αυτή γλυκύτητα και ευφροσύνη".

Ο τυφλός φίλος μου με άκουγε με πολλή προσοχή και έγινε ακόμη πιο ταπεινός. Η προσευχή ανδρώθηκε μέσ' στην καρδιά του και τον εγέμιζε με αγαλλίασι. Εχαιρόμουν μέσ' απ' την ψυχή μου και ευχαρίστησα με την καρδιά μου τον Θεό που ευδόκησε να γνωρίσω ένα τόσον ευλογημένο δούλο Του.

Εφθάσαμε τέλος εις το Τομπόλσκ. Ωδήγησα τον τυφλό εις το άσυλο και φεύγοντας τον εχαιρέτησα με τον ασπασμό της χριστιανικής αγάπης.

Περιπλανήθηκα ένα περίπου μήνα χωρίς να βιάζωμαι για τίποτα, έχοντας βαθειά συναίσθησι τού τρόπου με τον οποίο το αγαθόν υπάρχει, ζη, διδάσκει, και παρακινεί τους ανθρώπους να το υιοθετήσουν. Εδιάβασα πολλά από την

"Φιλοκαλία" κι εβεβαιώθηκα απ' αυτή, ότι όλα ήσαν σωστά όσα είχα πη εις τον τυφλό. Η προθυμία υπέκαψε και τον ιδικό μου ζήλο, για ευγνωμοσύνη και αγάπη προς τον Θεό. Η προσευχή της καρδιάς μου, μου έδινε τόσην ανακούφισι ώστε αισθανόμουν ότι δεν υπήρχε ευτυχέστερο πλάσμα από εμένα εις την γη και διαλογιζόμουν πόσο μεγαλύτερη θα ήταν η ευτυχία, εις την Βασιλεία των Ουρανών. Η αγαλλίασις αυτή δεν περιωριζόταν μόνον εις την ψυχή μου μέσα, αλλά και όλον τον άλλο κόσμο γύρω μου τον έβλεπα ότι ήταν βουτηγμένος εις την ομορφιά και την ευφρο-σύνη. Το κάθε τι μου προξενούσε αυθόρμητες ευχαριστίες προς τον Θεόν.

Τους ανθρώπους, τα δένδρα, τα φυτά, τα ζώα, όλα τα θεωρούσα σαν συγγενικά μου πλάσματα, και διέβλεπα μέσα σ' αυτά την μαγεία της μυστηριώδους δυνάμεως του Θεού. Μερικές φορές η χαρά μ' έκανε να νομίζω ότι δεν περπατούσα, αλλ' επετούσα. Άλλοτε συγκέντρωνα τις σκέψεις μου εις τον εαυτόν μου και εθαύμαζα την λεπτομέρεια, την σκοπιμότητα,

την τελειότητα και την σοφία με την οποίαν επλάσθησαν για να εργάζωνται, όλα τα διάφορα όργανα του ανθρώπινου οργανισμού. Τέλος η πολλή μου χαρά με έκανε να θεωρώ τον εαυτό μου σαν κυρίαρχο όλου του κόσμου. Σ' αυτές τις καταστάσεις της πνευματικής ευτυχίας, ευχόμουν να έλθη ο θάνατος, για να μετατεθώ απ' την ευτυχία της γης, αμέσως εις την ευφροσύνη των ουρανών και να προσκυνήσω το "υποπόδιον των ποδών του Κυρίου", μαζί με τα πνεύματα εκείνων που ελεήθηκαν απ' Αυτόν.

Παρ' ότι εφαινόμουν ότι έπλεα σε πελάγη πνευματικής ευτυχίας χαρισμένης απ' του Θεού την συγκατάβασι, όμως, κάπου - κάπου αισθανόμουν ένα είδος σαν φόβο και σεισμό εις την καρδιά μου. Εσκεπτόμουν ότι κάποια καινούργια φασαρία ή ατυχία θα έπεφτε επάνω μου, όπως τότε μ' αυτή την χωριατοπούλα που της edίδαξα την Προσευχή του Ιησού Χριστού. Τέτοια σύννεφα σκέψεων ετριγυρνούσαν εις το μυαλό μου και εθυμήθηκα τα λόγια του Ιωάννου του Καρπαθίου που λένε: "Ο διδάσκαλος πρέπει συχνά να ταπεινώνεται και να υποφέρει

ατυχήματα και πειρασμούς, για να διδάσκωνται τα πνευματικά του παιδιά".

Επολέμησα αυτές τις μελαγχολικές σκέψεις και προσευχήθηκα αυτή την φορά με θέρμη πρωτοφανή. Η Προσευχή απόδιωξε όλες αυτές τις ανησυχίες και καταλαμβάνοντας πάλι την καρδιά μου με έκανε να πω εις τον εαυτό μου, "γενηθήτω το θέλημα του Θεού -είμαι έτοιμος για τις αδυναμίες μου και την υπερηφάνεια που υποβόσκει μέσα μου να υποφέρω ο,τιδήποτε στείλη ο Χριστός σ' εμένα", γιατί και αυτοί εις τους οποίους είχα την ευκαιρία να διδάξω το μυστικό της εισόδου εις την καρδιά καθώς και την εσωτερική προσευχή, πολύ πριν με συναντήσουν, είχαν προπαρασκευασθή απ' την απ' ευθείας μυστική του Θεού διδασκαλία.

Μέρος 8ο

Ειρηνευμένος με τις τελευταίες σκέψεις και αποφάσεις, άρχισα τον δρόμο με την Προσευχή.

Είχε βρέξει δυο ολόκληρες ημέρες και ο δρόμος ήτο τόσο λασπωμένος ώστε με μεγάλη δυσκολία μπορούσα να περπατώ. Εβάδισα, λοιπόν, παραπλεύρως εις την στέππα, μίαν ολόκληρη απόστασι δεκαπέντε χιλιομέτρων. Δεν συνήντησα πουθενά ψυχή ζώσα. Επί τέλους βράδυ - βράδυ, συνήντησα ένα μοναχικό σπίτι, κτισμένο από το δεξιό μέρος του δρόμου. Εχάρηκα επειδή θα μπορούσα να παρακαλέσω να μείνω το βράδυ εκεί κι ως την άλλην ημέρα θα είχε ο Θεός, ίσως δε υποχωρούσε και η κακοκαιρία. Όπως εξύγωσα, είδα να κάθεται σ' ένα πεζούλι ένας γέρος μισομεθυσμένος, φορώντας ένα χονδρό στρατιωτικό μανδύα.

Τον εχαιρέτησα και του είπα:

"Ποιόν θα μπορούσα να παρακαλέσω να μου επιτρέψη να μείνω το βράδυ εδώ;

"Ποιος άλλος από εμένα θα μπορούσε να δώση την άδεια; εφώναξε δυνατά. Εγώ είμαι ο αφέντης εδώ. Αυτό εδώ είναι το ταχυδρομείο και εγώ είμαι ο υπεύθυνος".

"Θα μ' αφήσετε, λοιπόν, να περάσω την νύκτα στο σπίτι σας";

Έχεις ταξιδιωτική άδεια; δώσε μου ό,τι άλλο επίσημο χαρτί έχεις".

Του έδωσα το διαβατήριό μου και ενώ το εκρατούσε μ' ερώτησε: "Πού είναι το διαβατήριο σου";

"Αυτό είναι που κρατείτε εις τα χέρια σας", του απήντησα.

Τότε, λοιπόν, έλα μέσα, μου είπε.

Φόρεσε τα γυαλιά του, εδιάβασε το διαβατήριο απ' την αρχή μέχρι το τέλος και είπε:

"Εν τάξει είναι. Μείνε εδώ τη νύκτα. Εγώ είμαι καλός άνθρωπος, πιε μια βότκα".

"Δεν πίνω, δεν ήπια ποτέ μου", απήντησα.

"Καλά, τότε πιε ό,τι θέλεις. Πιε νερό σκέτο, δεν με νοιάζει. Πάντως κάθησε να δειπνήσουμε μαζί.

Κάθησαν εις το τραπέζι, αυτός και η μαγείρισσά του, μια νέα γυναίκα, που είχε και αυτή πιη κάμποσο, με παρεκάλεσαν δε να καθήσω κ' εγώ. Ελογόφερναν σ' όλο το διάστημα του φαγητού, βριστήκανε αρκετά και στο τέλος πιαστήκανε στα χέρια. Ο άνδρας επήγε να κοιμηθή στο ανώγι, ενώ η μαγείρισσα άρχισε να πλένη τα πιάτα εξακολουθώντας το υβρεολόγιο. Εκάθησα

σε μια καρέκλα κ' εσκεπτόμουν ότι θα περάση κάμποση ώρα μέχρις ότου τελειώση. Σε λίγο την ερώτησα πού θα κοιμηθώ, επειδή ήμουν πάρα πολύ κουρασμένος απ' την πεζοπορία. "Θα σου φτιάξω το κρεβάτι σου" μου απάντησε κ' έστρωσε πάνω σε δυό πάγκους κοντά εις το παράθυρο, μια κουβέρτα, δείχνοντάς μου επί πλέον κ' ένα μαξιλάρι. Εξάπλωσα και έκλεισα τα μάτια μου για να κοιμηθώ. Η μαγείρισσα απασχολήθηκε ακόμη για κάμποσο, έπειτα έσβησε τη φωτιά και έφυγε για να κοιμηθή.

Δεν είχε περάσει, όμως, λίγη ώρα, όταν ξαφνικά, το παράθυρο δίπλα μου, η κορνίζα, τα τζάμια, τα εξώφυλλα έγιναν κομμάτια, ενώ συγχρόνως ένας τρομερός κρότος ετρύπησε τ' αυτιά μου. Όλο το σπίτι εφάνηκε πως έφυγε απ' τη θέση του κ' ένα ξεφωνητό ακούστηκε. Όλα αυτά ετρόμαξαν την μαγείρισσα και καθώς εγύρισε πάλι εις το δωμάτιο για να ιδή τί συμβαίνει, παραπάτησε και έπεσε κάτω στο πάτωμα. Επετάχτηκα κ' εγώ τρομαγμένος, νομίζοντας ότι η γη είχε ανοίξει εμπρός εις τα πόδια μου. Μέσ' στον τρόπο μου, είδα δυο αμαξάδες να φέρνουν

μέσα εις το δωμάτιο έναν άνδρα, του οποίου το κεφάλι δεν ξεχώριζε από τα αίματα. Αυτό μ' ετρόμαξε περισσότερο. Ο τραυματίας ήταν ταχυδρόμος του Τσάρου και είχε φθάσει εις τον σταθμόν αυτόν για ν' αλλάξει άλογα. Ο οδηγός δεν υπελόγισε καλά την στροφή και το ένα από τα τιμόνια εκτύπησε εις το παράθυρο, που ήταν γωνιακό, ενώ ο τροχός του αμαξιού υπεχώρησε σ' ένα χαντάκι που ήταν μπροστά και όλο το αμάξι έκανε ένα άσχημο αναποδογύρισμα. Ο αγγελιαφόρος του βασιλέως έπεσε έξω από το αμάξι κ' εκτύπησε πολύ το κεφάλι του σ' ένα στύλο. Ο τραυματίας παρεκάλεσε να του δέσουν το τραύμα, ήπια ένα ποτήρι βότκα κ' εφώναξε: "Άλογα"!

Προχώρησα προς το μέρος του και του είπα:

"Δεν πρέπει, κύριε, με το τραύμα που έχετε να ταξειδεύσετε, νύχτα καιρό".

"Ένας πιστός του Τσάρου δεν έχει καιρό να αρρωστήση", απήντησε, για να φύγη σε λίγο, μόλις τον ετοίμασαν.

Οι αμαξάδες εσήκωσαν την μαγείρισσα απ' το

πάτωμα, που είχε μείνει αναίσθητη, και την έφεραν κοντά εις την σόμπα, λέγοντας: "Δεν έχει τίποτα, σε λίγο θα συνέλθη". Ο οικοδεσπότης ήπιε ένα ποτήρι βότκα κ' εξαναπήγε εις το κρεβάτι του. Έτσι έμεινα μόνος. Σε λίγο η γυναίκα συνήλθε, εσηκώθηκε, περπάτησε κάμποσο μέσα στο δωμάτιο και παραληρώντας εβγήκε έξω από το σπίτι. Ο φόβος που επήρα μου εφάνηκε ότι μου ενέκρωσε τις δυνάμεις μου και αφού άφησα τον εαυτό μου να προσευχηθή για λίγο, εκοιμήθηκα, ενώ η ώρα ήταν λίγο πριν από τα χαράματα.

Το πρωί εξεκίνησα και μόλις επροχώρησα λιγάκι, άρχισα την Προσευχή με πίστι, με βεβαιότητα και με ευχαριστίες προς τον Πατέρα των πάντων, η ευλογία και η συγκατάνευσις του οποίου με είχαν σώσει από τόσους παλαιούς και προσφάτους κινδύνους.

Έξη χρόνια αργότερα επερνούσα έξω από ένα γυναικείο μοναστήρι κ' εμπήκα μέσα εις την εκκλησία του για να προσευχηθώ. Η ηγουμένη, μια ευγενέστατη γυναίκα, με καλωσώρισε και με

προσκάλεσε να πάρω τσάϊ μετά τη Λειτουργία. Όλως απρόοπτα μερικοί ξένοι εξήτησαν να την ιδούν, εβγήκε, λοιπόν, έξω, αφήνοντάς με με μερικές καλογριές, που περίμεναν να τελειώσει το τσάϊ, για να της μιλήσουν για τις διάφορες δουλειές του μοναστηριού.

Ερώτησα μιαν απ' αυτές, αυτήν ακριβώς που μας σερβίριζε το τσάϊ και που φαινόταν ψυχή με πολλή ταπείνωση, πόσα χρόνια είχε στο μοναστήρι.

"Πέντε χρόνια", μου απήντησε.

"Είχε πάθει το μυαλό μου και με τη δύναμι του Θεού, ευρήκα εδώ τη γιατρεία μου. Μετά το θαύμα που συνέβη σε μένα κ' ευρήκα την υγεία μου, έλαβα το σχήμα και αφιερώθηκα εις τον Θεό με την φροντίδα της αγίας ηγουμένης".

"Πώς σου συνέβη να αρρωστήσης"; την εξαναρώτησα.

"Από φόβο, μου απήντησε. Εργαζόμουν σε ένα απομεμακρυσμένο ταχυδρομείο, και μια βραδυά ένα αμάξι έπεσε επάνω στο παράθυρό του και συνέτριψε τα πάντα. Τόσο πολύ ετρόμαξα ώστε δεν συνήλθα από τότε παρά ύστερα από ένα

ολόκληρο χρόνο, όταν ο Θεός εφώτισε τους δικούς μου να με φέρουν σε τούτο εδώ το άγιο μοναστήρι".

Όταν τα άκουσα αυτά, εχάρηκε εις τα βάθη της η ψυχή μου, που είδα, με τα μάτια μου τα ίδια πόσους τρόπους έχει ο Θεός για να ομιλή και να ξυπνά απ' τον λήθαργο της αμαρτίας, τις ψυχές των ανθρώπων.

Είδα κ' ένα σωρό άλλα πράγματα κατά τις προσκυνηματικές μου πορείες, είπα εις τον εξομολογητή μου, αλλά δεν μας φθάνουν τρεις ολόκληρες ημέρες και νύχτες να σου τα εξιστορήσω όλα. Όμως απ' αυτά ένα γεγονός δεν μπορώ να μη σου το διηγηθώ.

Μιάν ολοκάθαρη καλοκαιρινή ημέρα, παρατήρησα ένα κοιμητήριο, κοντά στο δρόμο, που είχε κ' ένα σπιτάκι για τον ιερέα δίπλα στην εκκλησία. Αυτή την στιγμή εκτυπούσαν οι καμπάνες για την Λειτουργία κ' επροχώρησα προς τα εκεί για να πάω κ' εγώ. Ορισμένοι επίσης που κατοικούσαν εκεί γύρω, ήσαν εις τον δρόμο

για το ίδιο εκκλησάκι, πολλοί δε απ' αυτούς αντί να μπούνε μέσα παρέμεναν έξω και εκάθονταν επάνω στο χορτάρι. Όπως με είδαν να βιάζωμαι για να μπω μέσα, μου είπαν: "Μη σπεύδης γιατί θα μείνης ορθός πολλήν ώρα μέχρις ότου αρχίση η Ακολουθία. Όλες οι Ακολουθίες εδώ αργούνε πάρα πολύ, επειδή η υγεία του παπά δεν είναι τόσο καλή και δεν ημπορεί να βιάζεται".

Πραγματικά ο Όρθρος και η Λειτουργία εκράτησαν πάρα πολύ. Ο παπάς ήταν νέος άνθρωπος, μα πολύ ωχρός και αδύνατος. Ελειτούργησε εξαιρετικά αργά, αλλά με πολύ μεγάλη προσοχή και αφοσίωσι και προτού τελειώση, εκήρυξε ένα απλό αλλά όμορφο λόγο εποικοδομητικό, πώς να αυξανώμεθα εις του Θεού την αγάπη. Μου είπε να φάμε μαζί και να μείνω κοντά του. Κατά το διάστημα του γεύματος του είπα: "Πόσο αργά αλλά και με πόση κατάνυξι ελειτουργήσατε, πάτερ μου"!

"Μάλιστα, απήντησε, αλλά των ενοριτών μου δεν αρέσει αυτό και όλο μουρμουρίζουν. Τί να κάνω όμως, θέλω να εμβαθύνω και να χαίρωμαι την

ομορφιά κάθε ευχής προτού την απαγγείλω. Χωρίς αυτή την εμβάθυνση και τα ανάλογα συναισθήματα, κάθε λέξις που απαγγέλλεται είναι ανωφελής και γι' αυτόν που την λέγει και γι' αυτούς που την ακούν. Το κάθε τι πρέπει να συγκεντρώνεται εις την εσωτερική ζωή και την εσωτερική προσευχή. Αλλά είναι λίγοι αυτοί που καταλαβαίνουν αυτά τα μεγάλα ζητήματα κι αυτό συμβαίνει γιατί νεκρώνεται μέσα τους η τάσις και η επιθυμία για πνευματικά".

"Όμως για να αποκτήση κανείς και να διατηρήση αυτήν την επιθυμία και την τάσι για τα πνευματικά και την κατανόησί τους, θα συναντήσει ίσως, μεγάλες δυσκολίες", του είπα, για να κατορθώσω να μάθω περισσότερα.

"Δεν είναι δύσκολο καθόλου, μου απήντησε. Για να αποκτήση κανείς πνευματική φώτισι και να γίνη άνθρωπος της συγκεντρωμένης εσωτερικής ζωής, πρέπει να συνηθίση να παίρνη ένα κομμάτι, μισή ή μια σελίδα της Αγίας Γραφής και να συγκεντρώνεται εις αυτό μερικές ώρες για κάμποσες ημέρες με όλη του την δύναμι, έτσι

δε ύστερα από μια τέτοιαν επανάληψη, θα πάρη φως και θα αποκτήση κατανόηση. Συγχρόνως πρέπει με τον ίδιο τρόπο να προσεύχεται, για να γίνη δε η προσευχή του καθαρή, αληθινή και ευχάριστη, πρέπει να αποτελείται από λίγες δυνατές και περιεκτικές λέξεις που θα τις εκλέξη ο άνθρωπος και θα τις επαναλαμβάνη συχνά για ένα μεγάλο διάστημα. Μετά απ' αυτά θα βρη ευφροσύνη πραγματική εις την Προσευχή".

Η διδασκαλία αυτή του εφημερίου με ευχαρίστησε πάρα πολύ. Πόσο απλή και πρακτική ήταν, αλλά συγχρόνως και πόσο βαθειά και σοφή. Ευχαρίστησα τον Θεό με την σκέψη μου, που ευδόκησε να γνωρίσω ένα τέτοιον εκκλησιαστικό ποιμένα.

Όταν το φαγητό ετελείωσε, μου είπε: "Εσύ να κοιμηθής λιγάκι τώρα, κ' εγώ θα διαβάσω την αυριανή περικοπή του Ευαγγελίου, για να ετοιμασθώ για το κήρυγμα".

Εμπήκα, λοιπόν, εις την κουζίνα, όπου δεν υπήρχε κανείς, εκτός από μια πολύ γριά γυναίκα,

που καθόταν σε μια γωνιά κ' έβηχε δυνατά. Εκάθησα μπροστά σε ένα μικρό παράθυρο, έβγαλα τη "Φιλοκαλία" από το σακκίδιό μου κι άρχισα να διαβάζω. Σε λίγο άκουσα πως η γριά εψιθύριζε αδιάκοπα την Προσευχή του Χριστού. Αυτό με ευχαρίστησε και με εξέπληξε συγχρόνως κ' έτσι της είπα: "Τί όμορφο πράγμα είναι να προφέρη κανείς συνεχώς το άγιο όνομα του Κυρίου σε διαρκή προσευχή! Δεν είναι αυτό μια απ' τις πιο θρησκευτικές και τις πιο γλυκειές χριστιανικές πράξεις";

"Μάλιστα! απήντησε. Το "Κύριε ελέησον" είναι το μόνο πράγμα εις το οποίον μπορώ να ακουμπήσω και να αναπαύσω τα γεράματά μου".

"Την έχεις από πολύ καιρό συνηθίσει αυτού του είδους την προσευχή";

"Αφ' ότου ακόμη ήμουν νέα, γιατί η προσευχή αυτή με έσωσε από την καταστροφή και τον θάνατο".

Πώς; Σε παρακαλώ, πες μου, για του Θεού την δόξα και για της ίδιας της Προσευχής τη χάρι".

Έβαλα την "Φιλοκαλία" μέσ' στο σακκίδιό μου παλι κ επλησίασα κοντά της ν' ακούσω, ενώ αυτή

άρχιζε την ιστορία της:

"Ήμουν ένα νέο κι όμορφο κορίτσι. Οι γονείς μου με είχαν αρραβωνιάσει με ένα νέο. Την παραμονή του γάμου, εντελώς ξαφνικά, ο αρραβωνιαστικός μου, σε επίσκεψί του εις το σπίτι μας, έπαθε μια ζάλη, έπεσε κάτω και ξεψύχησε αυτοστιγμεί, χωρίς να βγάλη μιλιά".

"Το ξαφνικό αυτό και τρομερό ατύχημα με εφόβισε και με συνέτριψε τόσο πολύ, ώστε απεφάσισα να μην πανδρευθώ πια. Εις την απόφασί μου αυτή έμεινα σταθερή. Όταν δε πέρασε η επιρροή του γεγονότος, και ηρέμησαν τα συναισθήματά μου, εσκέφθηκα τελικά να αφιερωθώ σε προσκυνηματικές πορείες, αλλά με ταλαιπωρούσε ο φόβος ότι δεν θα το κατώρθωνα ποτέ, επειδή ήμουν γυναίκα και θα ήταν πολύ δύσκολο να ταξιδεύω μόνη μου. Μια ηλικιωμένη γυναίκα όμως μ' edίδαξε την Προσευχή του Κυρίου και μου είπε, ότι αυτή θα γίνη η βακτηρία μου και η ασπίς μου εις τους τυχόν κινδύνους που θα μου παρουσιασθούν ώστε όλους να τους υπερνικήσω και κανείς να μη με βλάψη. Προσκύνησα και εις τα πιο απόμερα

μέρη της Ρωσίας και Σιβηρίας, τίποτα δε ποτέ δεν μου συνέβη. Οι γονείς μου όσο εζούσαν μου έδιναν πάντοτε χρήματα για τα ταξείδια. Τώρα που εγέρασα εκλονίστηκε και η υγεία μου, αλλ' ο παπάς εδώ μου παρέχει τροφή και στέγη".

Έμεινα συντετριμμένος από εκείνα που άκουσα, επειδή σ' αυτά είδα ένα τόσο ζωντανό παράδειγμα για την εκδήλωσι του Ελέους, της Προνοίας, και της Χάριτος του Θεού. Εζήτησα την ευλογία του σεμνού ιερέως και ξανάρχισα τον δρόμο μου.

Έπειτα πάλι, ενώ εβάδιζα εις την περιοχή αυτήν εδώ, της διοικήσεως του Καζάν, είχα την ευκαιρία να μάθω επί πλέον, πως η δύναμις της προσευχής του Ονόματος του Χριστού φανερώνεται καθαρά και ισχυρά και σ' αυτούς ακόμη που την χρησιμοποιούν, μόνον επαναλαμβάνοντάς την συχνά και πώς φέρνει τους ευλογημένους καρπούς της γρήγορα και με τρόπον ασφαλή.

Συνέβη, λοιπόν, να μείνω μια νύχτα σ' ένα

Ταταρικό χωριό. Τη στιγμή κατά την οποία έφθασα κ' έμπαινα μέσα, είδα ένα ρωσικό αμάξι και τον αμαξά, έξω από το παράθυρο μιας από τις καλύβες. Τα άλογα έβοσκαν εκεί γύρω.

Ευχαριστήθηκα, επειδή παρ' ότι το χωριό ήταν μουσουλμανικό, θα έμενα τη νύκτα με τους περαστικούς αυτούς χριστιανούς.

Επλησίασα και ερώτησα πού επήγαιναν. Έμαθα δε ότι εταξείδευαν από το Καζάν προς την Κριμαία.

Όταν εμιλούσα με τον αμαξά, ο κάτοχος του αμαξιού έσυρε τις κουρτίνες, μ' εκοίταξε μέσα απ' το αμάξι και είπε: "Θα μείνω κ εγώ την νύκτα εδώ, μα δεν ετόλμησα να μπω σε καμμιά από αυτές τις ταταρικές καλύβες γιατί είναι απαίσιες. Θα κοιμηθώ, λοιπόν, μέσ' στο αμάξι". Έπειτα εβγήκε έξω κ εκάναμε μια βόλτα, κουβεντιάζοντας κάτω απ' την εξαιρετική αστροφεγγιά. Μου έκανε ένα σωρό ερωτήσεις, αλλά μου είπε και για τον εαυτό του τα ακόλουθα: "Μέχρι τα εξήντα πέντε μου χρόνια

ήμουν πλοίαρχος εις το ναυτικό άλλ' όπως προχωρούσε η ηλικία μου, με κατέλαβε μια δυνατή ισχυαλγία αθεράπευτη. Για τον λόγον αυτό, απεχώρησα από την υπηρεσία κ' εζούσα σε μιαν αγρέπαυλη της συζύγου μου εις την Κριμαία.

"Η γυναίκα μου, όμως, δυστυχώς, ήταν πολύ ιδιότροπη και φοβερή χαρτοπαίκτης. Με παράτησε, λοιπόν, μόνο μου και άρρωστο, επήρε όλα τα υπάρχοντα του σπιτιού και το υπηρετικό προσωπικό κ' επήγε να μείνη εις το Καζάν με την κόρη της, που ήταν πανδρεμένη μ' ένα δημόσιον υπάλληλο.

Το μόνο που μου άφησε ήταν ένας υπηρέτης, βαπτιστικός μου, οκτώ ετών παιδάκι. Έμεινα τρία ολόκληρα χρόνια εις την κατάστασιν αυτήν. Το παιδάκι που ήταν κοντά μου ήταν έξυπνο και εργατικό, με περιποιείτο, μου μαγεύε, άναβε τη σόμπα και μου έφτιαχνε το σαμβάρι. Αλλά συγχρόνως ήταν πολύ ζωηρό και έκανε ένα σωρό ζημιές, εκτυπούσε απρόσεκτα τις πόρτες, εφώναζε και με ενωχλούσε

υπερβολικά. Όπως ήμουν άρρωστος, ταλαιπωρημένος και απογοητευμένος, άρχισα να διαβάζω συνεχώς, έπεσε δε εις τα χέρια μου, ευτυχώς, ένα θαυμάσιο βιβλίο για την Προσευχή του Ιησού, γραμμένο από τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά. Το εδιάβαζα συνεχώς και επανειλημμένως και συνήθισα αρκετά την Προσευχή, αλλ' ο βαπτιστικός μου με τη φασαρία του, μου διασπούσε την προσοχή συνεχώς και ούτε συμβουλές ούτε τιμωρίες ημπορούσαν να έχουν καμιά επίδρασι επάνω του. Τέλος εφήρμοσα την ακόλουθη μέθοδο: Τον έβαλα να κάθεται σ' ένα κάθισμα δίπλα μου και τον υπεχρέωνα να απαγγέλλη την Επίκλησι του Ιησού Χριστού, χωρίς καθόλου να σταματά.

Εις την αρχή αντέδρασε πάρα πολύ, όπως ήταν φυσικό, και έκανε ό,τι επερνούσε απ' το χέρι του για να την αποφύγη. Εγώ όμως επήρα μια βέργα και τον εφοβέριζα να υπακούση και να υποταχθή. Έτσι έλεγε την επίκλησι χωρίς την θέλησί του, ενώ εγώ ή έλεγα το ίδιο μαζί του, ή εδιάβαζα από το βιβλίο του αγίου Γρηγορίου. Μόλις το παιδί εσταματούσε, του έδειχνα το ξύλο

που εκρατούσα και έτσι εφοβόταν κ' εξακολουθούσε.

Με αυτόν τον τρόπο, εγλύτωσα από τις φασαρίες του και εβασίλευσε η ησυχία εις το σπίτι μου.

Έπειτα από κάμποσο χρονικό διάστημα αντελήφθηκα ότι η απειλή της βέργας ήταν περιττή, επειδή το παιδί υπήκουε πρόθυμα πια σε ό,τι του έλεγα, παρατήρησα δε ακόμη ότι ο χαρακτήρ του είχε μεταβληθή, είχε παύσει να είναι ενοχλητικό, ήτο ήρεμο και γλυκύ και έκανε τις δουλειές εις το σπίτι καλύτερα από κάθε άλλη φορά. Άρχισα, λοιπόν, με ευχαρίστησι να του αφίνω περισσότερη ελευθερία.

Ποιο δε νομίζεις ότι ήταν το αποτέλεσμα; Άκουσε, λοιπόν! Συνήθισε τόσο πολύ την Προσευχή του Ιησού, ώστε την έλεγε συνεχώς όλη μέρα, χωρίς πια κανείς να του την επιβάλη. Όταν τον ερώτησα σχετικώς με αυτό, μου είπεν ότι, καταλαβαίνει μέσα του μιαν ακατανίκητη ώθησι και επιθυμία να την λέγη ακατάπαυστα.

"Και τι αισθάνεσαι όταν λέγης την προσευχή";
τον ξαναρώτησα.

"Τίποτε, μου απήντησε, καταλαβαίνω μόνον ότι
είναι καλό να την λέγω".

Τι εννοείς όταν λες ότι είναι καλό να την λέγης;
"Δεν ηξεύρω, δεν ημπορώ να το εξηγήσω
ακριβώς".

Εννοείς ότι σε κάνει να αισθάνεσαι χαρά;

"Ναι, χαρά, πολλή χαρά! απήντησε.

Ήταν δώδεκα ετών όταν εκηρύχθηκε ο
Κριμαϊκός πόλεμος και εγώ μετεφέρθηκα από
την Κριμαία εις το Καζάν. Τον επήρα μαζί μου.
Έμεινε με τους άλλους υπηρέτας εις την κουζίνα,
αλλά πολύ τον εστενοχωρούσαν οι φασαρίες
τους.

Ήλθε και μου παρεπονέθη, ότι οι άλλοι με τα
παιγνίδια τους και τις κοροϊδίες, τον εμπόδιζαν
από την Προσευχή. Τέλος ύστερα από τρεις
μήνες ήλθε και μου είπε:

"Θα φύγω για τον τόπο μου, γιατί υποφέρω πάρα
πολύ από την φασαρία".

"Και πώς θα ταξιδεύσης μόνος σου μια τόση
μεγάλην απόστασι; του είπα. Περίμενε και θα σε

πάρω μαζί μου όταν θα πάγω κ' εγώ".

"Την άλληνη ημέρα ο βαπτιστικός μου αυτός εξαφανίσθηκε.

Εφάγαμε τον τόπο να ψάχνουμε, αλλά ο μικρός πουθενά δεν ευρέθη.

Τέλος έλαβα ένα γράμμα από την Κριμαία, από τους ανθρώπους μας που εργάζονταν εις τα κτήματά μας εκεί, που μου ανήγγειλαν ότι το παιδί ευρέθη πεθαμένο μέσα εις το ακατοίκητο σπίτι, την Δευτέρα της Λαμπρής, 4 Απριλίου.

Ήτο ξαπλωμένο εις το δάπεδο του δωματίου μου με τα χέρια σταυρωμένα εις το στήθος του. Έφορούσε το ίδιο ελαφρό σακκάκι του, όπως και στο σπίτι όταν έκανε τις διάφορες δουλειές. Έτσι όπως το βρήκαν, το έθαψαν με συγκίνηση εις τον κήπο.

"Όταν έλαβα αυτά τα νέα, επήγα πραγματικά να χάσω το μυαλό μου. Πώς εφθασε ο μικρός τόσο σύντομα από τα Ουράλια στην Κριμαία; Τον εχάσαμε εις τις 26 Φεβρουαρίου και ευρέθηκε νεκρός εις τις 4 Απριλίου. Μόνον ένας

ταξιδιώτης, με του Θεού τη βοήθεια και με καλά
άλογα, θα μπορούσε να καλύψει σε ένα μήνα την
απόστασιν αυτή, που είναι τρεις χιλιάδες
διακόσια χιλιόμετρα, βαδίζοντας εκατό
χιλιόμετρα περίπου την ημέρα! Χωρίς ρούχα,
χωρίς χρήματα, χωρίς ταξιδιωτική άδεια! Εάν
υποθέσουμε ότι κάποιος ταξιδιώτης τον επήρε
εις το αμάξι του, και πάλι μια τέτοια ευκαιρία δεν
ημπορεί παρά να οφείλεται εις του Θεού την
επέμβασιν και τη χάριν. Ο βαπτιστικός μου αυτός
απέλαυσε τους καρπούς της Προσευχής,
συνεπλήρωσε ο κύριος αυτός και προσέθεσε,
εγώ όμως πεπειραμένος και γέρος άνθρωπος δεν
έφθασα ακόμη εις το ύψος που έφθασεν
εκείνος".

Έπειτα από λίγο του είπα: "Το βιβλίο του αγίου
Γρηγορίου του Παλαμά που μου ανεφέρατε
προηγουμένως ότι το εδιαβάσατε, είναι
σπουδαίο. Το γνωρίζω κ' εγώ, αλλά πραγμα-
τεύεται μόνο για την προφορική Προσευχή του
Χριστού. Πρέπει όμως να διαβάσετε την
"Φιλοκαλία". Εκεί δε θα βρήτε τα πάντα, για να
μελετήσετε πώς να αποκτήσετε την πνευματική
Προσευχή του Ιησού Χριστού εις το μυαλό και

την καρδιά και θα διδαχθήτε ακόμη πώς να γευθήτε του γλυκού καρπού της". Του έδειξα συγχρόνως και το ίδιο το βιβλίο της "Φιλοκαλίας". Ευχαριστήθηκε από την συμβουλή μου και υπεσχέθη ότι θα αγοράσει και αυτός ένα αντίτυπό της, ενώ εγώ αναλογιζόμουν μέσ' στο μυαλό μου τους τρόπους με τους οποίους η δύναμις του Θεού εκδηλώνεται διά μέσου της Προσευχής αυτής: Πόση σοφία και διδαχή υπήρχε εις την ιστορία που μόλις είχα ακούσει! Η ράβδος έκανε ώστε να διδαχθή η Προσευχή εις το παιδί, ενώ έπειτα απετέλεσε παρηγοριά και βοήθεια εις αυτό.

Δεν είναι, λοιπόν, οι θλίψεις μας και οι δοκιμασίες που συναντούμε στο δρόμο της Προσευχής όπως η ράβδος, εις του Θεού τα χέρια; Προς τι, λοιπόν, να τρομάζουμε και να ενοχλούμεθα όταν ο ουράνιος Πατέρας μας, από απέραντη αγάπη επιτρέπει διάφορες θλίψεις, αφού εκείνες μας παροτρύνουν εις το καλό και εις την προθυμία να μάθουμε τον τρόπο πώς να προσευχώμεθα, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα ανέκφραστη παρηγοριά για τον καθένα μας;

Όταν ετελείωσα, λέγοντας όλα αυτά εις τον εξομολόγο μου, πρόσθεσα: «Συγχώρησέ με, πάτερ μου, εφλυάρησα πάρα πολύ, και οι άγιοι Πατέρες ονομάζουν φλυαρία και την πνευματική συνομιλία ακόμη, όταν εκείνη διαρκή πάρα πολύ. Είναι πιά καιρός να πάγω για να συναντήσω το συνταξειδιώτη μου, να φύγουμε για την Ιερουσαλήμ. Εύχου για μένα τον άθλιον αμαρτωλό, ο Θεός με το έλεός του, να ευλογήση το ταξίδι μου»!

«Με όλη μου την καρδιά το εύχομαι αυτό, αδελφέ μου, απήντησε. Είθε η χάρις του Θεού, που αγαπά τα πάντα, να φωτίση τον δρόμο σου, και να σε συνοδεύση σ' όλο το διάστημα του μακρυνού σου ταξιδιού, όπως ο άγγελος Ραφαήλ συνώδευσε τον Τωβία».

Μέρος 9ο

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΜΕΡΟΣ

Α'

Ο πνευματικός:

Ένας ολόκληρος χρόνος είχε περάσει αφ' ότου για τελευταία φορά είχα ιδή τον Προσκυνητή, όταν ένα κτύπημα εις την πόρτα και μια συμπαθής γνωστή φωνή ανήγγειλε τον ερχομό του αδελφού αυτού του αφιερωμένου εις τον Θεό τον οποίον καλωσόρισα με την καρδιά μου, λέγοντας:

«Έλα μέσα, αγαπημένε μου αδελφέ, έλα να ευχαριστήσουμε μαζί τον Θεό που ευλόγησε το ταξίδι και την επάνοδό σου».

Ο προσκυνητής:

Ευλογημένο να είναι το όνομα του Πανάγαθου Θεού, για την αφθονία των αγαθών, που σύμφωνα με την αγία Του βουλή παρέχει σε μας τους προσκυνητάς και ξένους σε ξένα μέρη.

Να με πάλιν. Ο αμαρτωλός που έφυγα τον περασμένο χρόνο. Με την βοήθεια του Θεού και το έλεός του, ξαναήλθα για να ευχαριστηθώ με το θερμό σου καλωσόρισμα.

Ασφαλώς θα περιμένης να μάθης πολλά απ' την Αγία πόλι του Θεού, την Ιερουσαλήμ εις την

οποία με τόση θέρμη επιθυμούσα να πάγω για να προσκυνήσω. Αλλά οι επιθυμίες του ανθρώπου δεν εκπληρώνονται όλες όπως αυτός θέλει, αυτό δε συνέβη και μ' εμένα. Όμως δεν εκπλήττομαι γι' αυτό, γιατί πώς ημπορώ, εγώ ένας ταλαίπωρος αμαρτωλός, να φαντασθώ τον εαυτόν μου άξιο να πατήσω εις τα άγια χώματα, τα οποία άγιασαν τα πανάχραντα του Χριστού μας πόδια;

Θυμάσαι, πάτερ μου, ότι σε άφησα πέρυσι, έχοντας ένα κουφό γέρο σύντροφό μου και ένα γράμμα ενός εμπόρου από το Ιρκούτσκ προς τον γυιό του εις την Οδησσό, που τον παρακαλούσε να με στείλη εις την Ιερουσαλήμ;

Εφθάσαμε τότε εις την Οδησσό πολύ καλά και εγκαίρως. Ο σύντροφός μου έβγαλε αμέσως το εισιτήριο μ' ένα πλοίο για την Κωνσταντινούπολι και ανεχώρησεν. Εγώ άρχισα την έρευνα να βρω την διεύθυνσι του σπιτιού του γυιου του εμπόρου. Δεν άργησα, αλήθεια, να την εύρω, αλλά προς μεγάλην μου έκπληξι και θλίψιν, επληροφορήθηκα ότι αυτός που εξητούσα δεν

υπήρχε πια, γιατί είχε πεθάνει ξαφνικά πριν είκοσι μέρες. Το γεγονός αυτό με έφερε σε αμηχανία, αλλά η ελπίδα προς τον Θεό δεν με εγκατέλειψε.

Όλοι του σπιτιού εθρηνούσαν και η χήρα με τρία παιδιά, ήταν τόσο πολύ θλιμμένη και απογοητευμένη, ώστε έκλαιγε νύκτα - μέρα και κάθε τόσο ελιποθυμούσε από την λύπη την πολλή. Πολλοί έλεγαν ότι δεν θα ζήσει απ' τον μεγάλο της πόνο.

Την παρηγόρησα όσον ημπορούσα, αλλ' όπως ήταν φυσικό, μετά τον θάνατο του ανδρός της, δεν ήτο δυνατόν να με στείλη εις τα Ιεροσόλυμα. Με παρεκάλεσε να μείνω σπίτι της μέχρις ότου πάη ο πεθερός της από το Ιρκούτσκ εις την Οδησό, για να τακτοποιήση τις υποθέσεις της ορφανεμένης οικογενείας. Συμφώνησα και έμεινα.

Επέρασεν μια εβδομάδα, ένας μήνας, δύο, αλλ' αντί να έλθη αυτός που περιμέναμε, έγραψεν ότι οι δουλειές δεν του επέτρεπαν ν' αφήση το

Ιρκούτσκ και να πάη στην Οδησό, συνεβούλευε δε την χήρα να πληρώση ό,τι εχρωστούσε εις τους υπαλλήλους και να αναχωρήση αμέσως με τα παιδιά για το Ιρκούτσκ.

Άρχισεν όμως ύστερα απ' αυτό, αρκετή φασαρία εις το σπίτι για την τακτοποίησι τόσων ζητημάτων κ' εγώ αντελήφθηκα ότι έπρεπε να φύγω, πράγμα που έκανα, αφού εξέφρασα τις πολλές ευχαριστίες μου για την φιλοξενία που ευγενικά μου είχε παρασχεθή.

Ξανάρχισα, λοιπόν, και πάλι τις περιοδείες μου μέσα εις την Ρωσία. Εσκέφθηκα και ξανασκέφθηκα. Πού να πάω τώρα; Τέλος απεφάσισα να αναχωρήσω για το Κίεβο που είχα χρόνια να το επισκεφθώ.

Ανεχώρησα, λοιπόν. Φυσικά εις την αρχή εστενοχωρήθηκα διότι δεν κατώρθωσα να πραγματοποιήσω το ιερό προσκύνημά μου εις τους Αγίους Τόπους, αλλ' εσκέφθηκα έπειτα, ότι η θεία Πρόνοια θα είχε κάποιο σκοπό που δεν μου επέτρεψε να πάγω κ' έτσι ηρέμησα με την ελπίδα ότι ο Θεός που αγαπά όλους τους ανθρώπους, θα

μ' εβοηθούσεν εις το μέλλον και δεν θα με εγκατέλειπε χωρίς να μου δώση κάποιαν ευκαιρία καταρτισμού και πνευμα-τικής ωφελείας, έπειτα από ένα τόσο μεγάλο ταξειδι που είχα κάνει μέσα εις την Ρωσία.

Είχα αλήθεια συναντήσει εις το διάστημα αυτό τόσους ανθρώπους που με edίδαξαν και με εφώτισαν για τόσα πράγματα και ζητήματα τα οποία με εβοήθησαν εις την σωτηρία της ψυχής μου. Εάν δεν είχα κάνει το μακρύ αυτό ταξειδι δεν θα είχα γνωρίσει τόσους ανθρώπους για να πάρω τόση μεγάλη ψυχικήν ωφέλεια.

Έτσι περπάτησα μιαν ολόκληρην ημέρα λέγοντας την προσευχή του Ιησού και το βράδυ όταν εσταμάτησα για να διανυκτερεύσω, edιάβασα την «Φιλοκαλία» για να στηρίξω την ψυχή και να την παρακινήσω για την νίκη εις τον αγώνα της, εναντίον των αοράτων εχθρών της σωτηρίας της.

Εις τον δρόμο μου, σαράντα περίπου χιλιόμετρα απ' την Οδησό, είδα το εξής περίεργο.

Συνήντησα μια σειρά από τριάντα περίπου αμάξια φορτωμένα με εμπορεύματα. Παρεκάλεσα και μ' επήραν μαζί τους. Ο οδηγός του πρώτου, απ' όλα, αμαξιού, περπατούσε δίπλα εις το άλογό του, ενώ οι άλλοι άνδρες εβάδιζαν λίγο πιό κάτω, όλοι μαζί, αποτελώντας μια μεγάλη ομάδα. Όπως προχωρούσαν έφθασαν κοντά σε μια μεγάλη δεξαμενή που την διαπερνούσε ένα ρεύμα μέσα εις το οποίο, την εποχή αυτή της ανοίξεως, εκυλούσαν με θόρυβο, μαζί με το νερό, κομμάτια πάγου, που στοιβάζονταν εις τις άκρες της δεξαμενής.

Ξαφνικά ο οδηγός του πρώτου αμαξιού, ένας νέος άνθρωπος, εσταμάτησε το άλογό του, μαζί δε με αυτό εσταμάτησαν αναγκαστικά, και όλη η υπόλοιπη σειρά των αμαξιών. Οι άλλοι αμαξηλάται έτρεξαν προς το μέρος του πρώτου, όπου έκπληκτοι τον είδαν ότι είχε αρχίσει να βγάξη τα ρούχα του. Τον ερώτησαν γιατί ξεντώνεται και αυτός απήντησεν ότι ήθελε να πάρη ένα λουτρό εις την δεξαμενή.

Μερικοί απ' τους αμαξάδες άρχισαν να γελούν,

άλλοι τον εκορόϊδευαν αποκαλώντας τον τρελλό και ο αδελφός του ο μεγαλύτερος προσπάθησε να τον σταματήσει εμποδίζοντάς τον με σπρωξιές. Αυτός όμως αντιστάθηκε, μη θέλοντας με κανένα τρόπο να υπακούση εις τις προτροπές να μη κάνη το λουτρό που εσκεπτόταν. Κάμποσοι από τους νεωτέρους της παρέας άρχισαν να βγάζουν νερό απ' την δεξαμενή με τους γκουβάδες που επότιζαν τα άλογα και για αστείο το πετούσαν εις τον νέο που ήθελε να κάνη το λουτρό, λέγοντας: «Θέλεις λουτρό; Λοιπόν, εμείς θα σου κάνουμε ένα». Όπως, όμως, τον έβρεξε το νερό εφώναζε δυνατά: «Α! είναι εξαιρετικό»! κ' εκάθησε κάτω εις το έδαφος. Οι άλλοι εξηκολούθησαν ρίχνοντας το νερό, αλλ' ο νέος όπως ήταν καθισμένος, σιγά - σιγά ξαπλώθηκε κάτω και προς μεγάλην έκπληξιν όλων εξεψύχησεν εμπρός εις τα μάτια μας. Όλοι ετρομοκρα-τήθησαν απ' το γεγονός αυτό και εσάστισαν συγχρόνως, μη μπορώντας να καταλάβουν καλά - καλά τι είχε συμβή.

Οι μεγαλύτεροι εμαζεύτηκαν γύρω απ' τον νεκρό λέγοντας ότι πρέπει να ειδοποιηθούν οι αρχές,

ενώ οι άλλοι συζητούσαν ότι αυτή ήταν η μοίρα του νεαρού νεκρού και φυσικά ό,τι έγινε έτσι έπρεπε να γίνη.

Έμεινα και εγώ εκεί μαζί τους μιάν ώρα περίπου και έπειτα εξηκολούθησα τον δρόμο μου. Δυόμιση χιλιόμετρα απ' εκεί, ενώ περπατούσα, είδα ένα χωριό παραπλεύρως εις τον αμαξωτό δρόμο και όπως επλησίασα συνήνητησα ένα γέρο ιερέα που περπατούσε εις τον δρόμον αυτόν. Εσκέφθηκα ότι θα μπορούσα να του διηγηθώ ό,τι είχαν μόλις ιδή τα μάτια μου, για να μπορέσω να μάθω τις σκέψεις του επάνω σ' αυτό το γεγονός. Ο παπάς μ' επήρε εις το σπίτι του, όπου ευρήκα την ευκαιρία να του διηγηθώ την ιστορία του θανάτου του νέου αμαξηλάτη και να τον παρακαλέσω να μου δώση μιαν εξήγηση.

«Δεν ημπορώ να σου πω τίποτα γι' αυτό το γεγονός, αγαπητέ αδελφέ, εκτός ίσως από το ότι υπάρχουν πολλά θαυμάσια εις την φύσι, τα οποία δεν ημπορούμε να τα καταλάβουμε, έχουν δε από τον Θεό ορισθή κατά τέτοιον τρόπον, ώστε να δείχνουν εις τους ανθρώπους τους νόμους του Θεού επάνω εις την φύσι καθώς και την Πρόνοιά

Του περισσότερο καθαρά, διά μέσου των αλλαγών εις τους νόμους αυτούς, και των διαφόρων φαινομένων που είναι αφύσικα.

Συνέβη κάποτε και εγώ να παρακολουθήσω μια παρόμοια περίπτωση. Κοντά εις το χωριό μας υπάρχει ένα απότομο και βαθύ βάραθρο, όχι πολύ μακρύ και καμιά τριανταριά μέτρα βάθος. Είναι τρομακτικό να κοιτάζης το σκοτεινό βάθος του. Γύρω του έχει κτισθή ένα τοίχωμα προστατευτικό των ανθρώπων. Ένας χωρικός εις την ενορία μου, καλός οικογενειάρχης και αξιοσέβαστος άνθρωπος, ξαφνικά, χωρίς κανένα λόγο, κατελήφθηκε από μιαν ακατανίκητη επιθυμία να πέση μέσα εις το βάραθρο.

Επολέμησε σκληρά τον παράλογο και επικίνδυνον αυτόν πόθο μιαν ολόκληρην εβδομάδα, αλλά εις το τέλος ενικήθηκε. Εσηκώθηκε, λοιπόν, ένα πρωί, έτρεξε προς την χαράδρα, επήδησε το τοίχωμα και έπεσε μέσα εις το βάραθρο. Ευτυχώς άκουσαν εγκαίρως τα μουγγρητά των πόνων του και με χίλια δύο βάσανα κατώρθωσαν να τον βγάλουν, με τα δύο

πόδια σπασμένα, μέσα απ' την άβυσσο που είχε πέσει.

Όταν τον ερώτησαν γιατί έκανε αυτό το διάβημα, απήντησεν ότι αν και υπέφερε τώρα από φρικτούς πόνους, όμως του ήταν αδύνατο να αντισταθή εις την παράλογη και ακατανίκητη επιθυμία που τον εβασάνισε μιαν ολόκληρη εβδομάδα, λέγοντάς του επιτακτικά, να πέση μέσα εις το βάραθρο, αδιαφορώντας για τον κίνδυνο της ζωής του.

Έμεινεν ένα ολόκληρο χρόνο εις το νοσοκομείο. Συνήθιζα και επήγαινα και τον έβλεπα, πολλές δε φορές είδα τους γιατρούς γύρω του να τον περιεργάζονται. Ήθελα, όπως και εσύ, ν' ακούσω από αυτούς και να μάθω την αιτία του διαβήματος αυτού. Με μια φωνή όλοι οι γιατροί μου απήντησαν ότι αυτό που έκανε ο άνθρωπος αυτός να πέση εις το βάραθρο, ήταν αποτέλεσμα τρέλλας. Όταν τους εξήτησα μιαν επιστημονικήν εξήγησι, για την περίπτωσιν αυτή που καταλαμβάνει καμμιά φορά τους ανθρώπους, δεν ημπόρεσα καμμιάν απάντησι να πάρω, εκτός

από το ότι οι περιπτώσεις αυτές είναι μυστικά της φύσεως, τα οποία δεν έχει ακόμη η επιστήμη ανακαλύψει».

Εις αυτά παρετήρησα λέγοντας ότι εάν σε παρόμοιες περιστάσεις ο άνθρωπος απευθυνόταν εις τον Θεό με δυνατή προσευχή, ή αν ευρίσκοντο άνθρωποι να διδάξουν την προσευχή, σ' αυτούς που έχουν τις εκδηλώσεις αυτής της τρέλλας, είμαι βέβαιος ότι ο ακυβέρνητος αυτός παροξυσμός δεν θα κατώρθωνε να επιτύχη του καταστρεπτικού σκοπού του.

Αλήθεια, υπάρχουν πολλά ακόμα εις την ανθρώπινη ζωή, τα οποία, δυστυχώς, δεν μπορούμε να τα καταλάβουμε τέλεια.

Ενώ εξακολουθούσαμε την συνομιλία επάνω σ' αυτό το ζήτημα, άρχισε να βραδυάζη. Εκοιμήθηκα αυτήν την νύκτα εις του παπά. Το πρωί ο δήμαρχος έστειλε το γραμματέα του να παρακαλέση τον ιερέα για την κηδεία του νεκρού εις το κοιμητήριο και να του πη ότι οι γιατροί μετά από την νεκροψία δεν ανεκάλυψαν

σημεία τρέλλας, απέδωσαν δε το θάνατο σε συγκοπή καρδιάς.

«Κοίταξε τώρα, είπε ο παπάς, απευθυνόμενος προς εμένα, η ιατρική επιστήμη δεν ημπορεί να μας ειπή ποιά ήτο η ακριβής αιτία της ακυβέρνητης ορμής που εξεδήλωσεν ο δυστυχής αυτός για το νερό».

Μετά από αυτά, εχαιρέτησα τον ιερέα και ξανάρχισα τον δρόμο μου. Ύστερα από ταξίδι κάμποσων ημερών και ενώ άρχισα να κουράζωμαι κάπως, έφθασα σε μιαν αρκετά μεγάλην εμπορική πόλι που ονομάζετο Μπυελάγια - Τσερκώβ. Επειδή είχεν αρχίσει να βραδυάζη άρχισα να ερευνώ για την νυκτερινή διαμονή μου, οπότεν εις την αγορά συνήντησα έναν άνθρωπο που εφαινέτο πως ήταν κι αυτός ταξιδιώτης. Ερωτούσε κ' εκείνος εις τα διάφορα καταστήματα για την διεύθυνσι ενός προσώπου που κατοικούσε σ' αυτό το μέρος. Μόλις με είδε ήλθε κοντά μου και μου είπε:

«Φαίνεσαι κ' εσύ να είσαι προσκυνητής σαν κ' εμένα γι' αυτό ας πάμε μαζί να βρούμε έναν

άνθρωπο που μένει σ' αυτήν εδώ την πόλι και ονομάζεται Εβραϊνῶφ. Είναι ένας καλός χριστιανός, έχει ένα σπουδαίο ξενοδοχείο και ευχαριστείται να φιλοξενεί προσκυνητάς. Κοίταξε, έχω την διεύθυνσί του γραμμένη».

Μ' ευχαρίστησι συμφώνησα, ύστερα δε από λίγο ευρήκαμε το σπίτι που εζητούσαμε. Αν και ο οικοδεσπότης απουσίαζεν, η σύζυγός του, μια εξαιρετική γυναίκα, μας εδέχθη με καλωσύνη και ευγένεια και μας έδωσε ένα μοναχικό δωμάτιο εις το ανώγι του σπιτιού για ν' αναπαυθούμε κάπως.

Ύστερα από λίγο ο νοικοκύρης του σπιτιού ήλθε και μας επήρε να δειπνήσουμε μαζί. Κατά το διάστημα του δείπνου εκουβεντιάσαμε συνηθισμένα πράγματα, έπειτα, όμως, η συνομιλία μας εστράφη εις την ετυμολογία του ονόματος του οικοδεσπότη, το οποίον ήτο, όπως είπαμε, Εβραϊνῶφ. «Θα σας ειπώ παράξενα πράγματα για τ' όνομά μου» είπεν ο ενδιαφερόμενος και άρχισε να διηγείται:
«Συνέβη ως εξής: Ο πατέρας μου ήτο Εβραίος.

Είχε γεννηθή εις το Σκλοβ κ' εμισούσε πολύ τους χριστιανούς. Από τα νεανικά του χρόνια προπαρασκευαζόταν για να γίνη ραββίνος και εσπούδαζε κ' εμελετούσε σκληρά για να μάθη όλα τα ιουδαϊκά μυστικά και τις παραδόσεις, οι οποίες υπήρχαν, με σκοπό την κατηγορία του Χριστιανισμού. Μιαν ημέρα έτυχε να περάση μέσα από ένα χριστιανικό νεκροταφείο, όπου συνέβη να μπλεχθεί εις τα πόδια του ένα ανθρώπινο κρανίο, που εφαίνετο πως αυτές τις ημέρες το είχαν μόλις ξεθάψει. Είχε και το κάτω σαγόκι, τα μεγάλα δε και γυμνά δόντια του του έδιναν μιαν απαίσιαν εμφάνισι. Σε μια κατάστασι μίσους εκλώτσησε το κρανίο κ' έπειτα το έφτυσε. Σε λίγο, χωρίς να αρκεσθή σ' αυτά, το επήρε και το έστησε σ' ένα στύλο, όπως στήνουν τα κρανία των ζώων για να φοβούνται τα πουλιά. Την νύκτα, όμως, εις τον ύπνο του, παρουσιάσθηκεν ένας άγνωστός του και με παράπονο μαζί και αγανάκτησι του είπε: "Πώς ετόλμησες να ασεβήσης εις τα λείψανά μου; Εγώ είμαι χριστιανός, ενώ συ είσαι εχθρός του Χριστού"!

»Το φάντασμα αυτό παρουσιάσθηκε πολλές φορές τις νύκτες, έκανε δε τον άνθρωπον αυτόν να χάση τελείως τον ύπνο του. Έπειτα, σαν να μη έφθαναν οι νύκτες, άρχισε να τον ταλαιπωρεί και την ημέρα, κατά το διάστημα της οποίας, τα αυτιά του άκουγαν σαν ηχώ τα ίδια επιτιμητικά λόγια. Όπως επερνούσεν ο καιρός, οι εμφανίσεις του φαντάσματος έγινον-το όλο και συχνότερες ώστε ο ταλαίπωρος, κάθε μέρα έχανε από τις σωματικές και τις ψυχικές του δυνάμεις. Επήγεν εις τον Ραββίνο, ο οποίος του edιάβασε ευχές και εξορκισμούς, αλλ' εις μάτην, γιατί το φάντασμα όχι μόνον δεν εξηφανίσθη αλλά παρουσιάζετο συχνότερα τώρα και ισχυρότερο.

»Το περιστατικό αυτό εγνώσθη από πολλούς, συνέβη δέ να το μάθη και ένας φίλος του έμπορος, χριστιανός, ο οποίος άρχισε να τον συμβουλεύη να ασπασθή την Χριστιανική θρησκεία, προσπαθούσε δε να τον πείση ότι δεν θα γλυτώση τελικά απ' το μαρτύριο αυτό αν δεν γίνη χριστιανός.

»Αλλ' ο άνθρωπος, σαν σπουδασμένος Εβραίος

που ήτο, ήταν πολύ δύσκολο να απαρνηθή την θρησκεία του. Τέλος, όμως, επείσθηκε να ειπή ότι "θα κάνω ό,τι μου λες, φθάνει να με βεβαιώσης ότι θα απαλλαγώ από το μαρτύριο αυτό του φαντάσματος που μ' ευρήκε και με βασανίζει". Ο χριστιανός μόλις άκουσε τα λόγια αυτά, με πολλή χαρά εφρόντισε να τον πείση να κάνη μιαν αίτησι προς τον επίσκοπο, για να τον δεχθή αυτός ως κατηχούμενον και να τον βαπτίση εις την Χριστιανικήν Εκκλησία. Η αίτησις, τέλος, συντάχθηκε και ο Εβραίος, αφού υπερνίκησε κάμποσες δυσκολίες, την υπέγραψε.

»Το θαύμα, όμως, έγινε! Μόλις υπέγραψεν ο Εβραίος την αίτησιν εκείνη, την ίδιαν αυτή στιγμήν το φάντασμα εχάθηκε και δεν εξαναφανερώθηκε.

»Η χαρά που κατέλαβε τον ταλαιπωρημένον αυτόν άνθρωπον ήτο τόσο μεγάλη, ώστε αισθάνθηκεν αμέσως ακατανίκητα, θερμή την πίστι προς τον Χριστό να τον κυριεύη. Επήγε αμέσως ο ίδιος και επεσκέφθηκε τον επίσκοπο, του εξωμολογήθη τα πάντα και εξέφρασε την

θερμή του επιθυμία να βαπτισθή. Με μεγάλη προθυμία και κατάνυξιν έμαθε τα ορθόδοξα δόγματα και μετά το βάπτισμά του ήλθε κ' εγκαταστάθηκεν εις την πόλιν αυτήν εδώ. Έζησε μια πολύ αγία και ήσυχη ζωή, έκανε δε πολλές ελεημοσύνες εις τους πτωχούς. Με εδίδαξε να ζω όπως ο ίδιος έζησε την χριστιανική ζωή, προ δε του θανάτου του, μου έδωσε πολύτιμες συμβουλές και την ευχή του. Εξ αιτίας αυτής της προελεύσεώς του από Εβραίους επήρε η οικογένειά μας το όνομα Εβραϊίνωφ».

Παρηκολούθησα την ιστορίαν αυτή με σεβασμό και συντριβή και εβυθίστηκα σε σκέψεις, λέγοντας εις τον εαυτόν μου: «Πόσον εύσπλαγχνος και καλός είναι ο Κύριός μας Ιησούς Χριστός και πόσο μεγάλη είναι η αγάπη Του! Πόσο πλούσιους τρόπους έχει να οδηγή κοντά του τους αμαρτωλούς.

Με πόση μεγάλη σοφία χειρίζεται μικρά κι ασήμαντα γεγονότα, για να φέρη μεγάλα αποτελέσματα. Ποιος θα μπορούσε να φαντασθή ότι μια ευτελής πράξις μίσους ενός Εβραίου και ένα πεταμένο κρανίο θα έφερναν εις την αληθινή

γνώσι του Χριστού έναν άνθρωπο και θα τον οδηγούσαν να ζήσει μια ζωή αγίου»;

Μετά από το δείπνο ευχαριστήσαμε τον Θεό και τον άνθρωπο που μας φιλοξενούσε και αποχωρήσαμε εις το δωμάτιό μας. Μη θέλοντας ακόμη να πέσουμε για να κοιμηθούμε αρχίσαμε να συνομιλούμε για διάφορα πράγματα. Ο σύντροφός μου μου είπε ότι ήταν έμπορος από το Μογκίλεβ και ότι είχε παραμείνει δύο ολόκληρα χρόνια εις την Βεσσαραβία εις ένα μοναστήρι δόκιμος. Τώρα επήγαινε εις το μέρος όπου είχε ζήσει για να πάρη την συγκατάθεσι των συγγενών του και γνωστών και να γίνη πια μοναχός.

«Τα μοναστήρια εις την Βεσσαραβία με ικανοποιούν απόλυτα. Η οργάνωσίς των, η τάξις, η αυστηρά ζωή πολλών αγίων πνευμα-τικών εκεί, είναι απaráμιλλες». Τέλος με εβεβαίωσεν ότι συγκρίνοντας τα Βεσσαραβικά με τα Ρωσικά μοναστήρια, η διαφορά που υπάρχει είναι όσον η απόστασις του ουρανού από τη γη και με παρώτρυνε να πάω και εγώ να μονάσω εκεί.

Ενώ συνωμιλούσαμε γι' αυτά τα πράγματα έφεραν ακόμη έναν άνθρωπο να μείνη εις το ίδιο δωμάτιο. Ήταν ένας έφεδρος αξιωματικός που επήγαινε σπίτι του με άδεια. Ήτο πολύ κουρασμένος απ' το ταξίδι. Είπαμε τις προσευχές μας και οι τρεις μαζί και εξαπλώσαμε για να κοιμηθούμε. Την άλλη μέρα εσηκωθήκαμε ενωρίς το πρωί και αρχίσαμε να ετοιμαζόμεθα για τον δρόμο, όταν ακούσαμε τις καμπάνες να κτυπούν για τον Όρθρο. Ο έμπορος και εγώ αρχίσαμε να συλλογιζόμεθα αν θα έπρεπε να ξεκινήσουμε προτού πάμε και ακούσουμε τον όρθρο, γιατί πώς θα μπορούσαμε ν' αρχίσουμε το ταξίδι χωρίς να πάμε εις την εκκλησία, μια και είχαμε ακούσει τις καμπάνες την ώρα της ετοιμασίας, πριν αναχωρήσουμε; Θα ήταν πολύ καλύτερο να πάμε να προσευχηθούμε κατά την ακολουθία του όρθρου κ' έπειτα να αρχίσουμε το ταξίδι με πιο μεγάλην ευχαρίστησι.

Την απόφασί μας αυτή την ανακοινώσαμε εις τον αξιωματικό, ο οποίος απήντησε: «Για ποιο

λόγο να πάμε εις την εκκλησία, αφού έχουμε δρόμο μπροστά μας να κάνουμε; Τί θα ωφεληθή ο Θεός εάν πάμε εις τον όρθρο; Δεν είναι καλύτερα να ξεκινήσουμε και να πούμε την προσευχή μας περπατώντας; Σεις οι δυο φυσικά, αν θέλετε, πηγαίνετε, εγώ όμως δεν θα έλθω μαζί σας εις την εκκλησία γιατί κατά το διάστημα του όρθρου, θα προχωρήσω δύομιση χιλιόμετρα πάνω - κάτω και θα φθάσω έτσι γρηγορότερα σπίτι μου».

Ο έμπορος απήντησεν εις αυτά λέγοντας: «Κοίταξε, αδελφέ, μην έχης πολύ μεγάλη εμπιστοσύνη εις τα σχέδιά σου και μην είσαι βιαστικός εις την ζωή σου μέχρις ότου πληροφορηθής και του Θεού την συγκατάθεσι σε ό,τι σκοπεύης να κάνης. Ύστερα από αυτά εμείς οι δυό επήγαμε εις την εκκλησία, αυτός δε ξεκίνησε για το ταξίδι του.

Παρακολουθήσαμε τον όρθρο και συνέχεια την θεία Λειτουργία. Έπειτα επήγαμε εις το δωμάτιο μας για να πάρουμε τα πράγματά μας. Είμεθα σχεδόν έτοιμοι για να ξεκινήσουμε, όταν η

οικοδέσποινα εμπήκε μέσα κρατώντας το σαμοβάρι γεμάτο τσαϊ. «Φεύγετε, μας είπε, αλλά δεν πρέπει να ξεκινήσετε χωρίς να πάρετε ένα τσαϊ και χωρίς να γευματίσετε το μεσημέρι. Δεν μπορούμε να σας αφήσουμε να φύγετε νηστικοί». Έτσι παραμείναμε. Αλλά δεν είχε περάσει μισή ώρα που καθήσαμε για το τσαϊ, όταν ξαφνικά είδαμε τον αξιωματικό να φθάνη τρέχοντας και ασθμαίνοντας.

«Ήλθα να σας συναντήσω, με ανάμικτα συναισθήματα χαράς και λύπης».

«Τί σου συνέβη»; τον ερωτήσαμε, κ' εκείνος απήντησε :

«Όταν σας άφησα το πρωί και ξεκίνησα, πριν βγω από την πόλι, εσκέφθηκα να αλλάξω λίγα χρήματα και να τα κάνω ψιλιά. Εμπήκα, λοιπόν, σ' ένα μαγαζάκι για ν' αλλάξω τα χρήματα, συγχρόνως δε να πιω και ένα ποτό, μια που είχα να κάνω μακρύ δρόμο. Ήπια το ποτό μου, το επλήρωσα, επήρα τα ρέστα που μου εχρειάζοντο και άρχισα τον δρόμο μου ελαφρός σαν πουλί. Όταν είχα προχωρήσει ενάμιση χιλιόμετρο περίπου, εσκέφθηκα να μετρήσω τα ψιλιά που

είχα πάρει.

»Κάθησα, λοιπόν, εις την άκρη του δρόμου, έβγαλα το πορτοφόλι μου και άρχισα να μετρώ. Όλα ήσαν εν τάξει. Βάζοντας όμως, το πορτοφόλι εις την τσέπη μου, είδα πως έλειπε από μέσα το στρατιωτικό μου βιβλιάριο. Έψαξα με αγωνία τις τσέπες και το σακκίδιό μου. Αλλά το βιβλιάριο δεν ευρισκόταν πουθενά. Επήγα να σκάσω από την αγωνία μου. Εκόντεψα να χάσω το μυαλό μου. Για μια στιγμή εσκέφθηκα ότι θα μου είχε πέσει κάπου εκεί στο μαγαζάκι που είχα πιή το ποτό κ' έβγαλα για να πληρώσω. Έπρεπε να σπεύσω και άρχισα να τρέχω για να γυρίσω πίσω όσο το δυνατόν γρηγορότερα. Όπως έτρεχα, εσκεπτόμουνα τί θα έκανα αν δεν το εύρισκα, σε τι περιπέτεια θα έμπλεκα!

»Έφθασα εις το μαγαζάκι, τέλος, κ' έτρεξα προς τον καταστηματάρχη ρωτώντας τον μήπως ευρήκε το βιβλιάριό μου. "Δεν είδα τέτοιο πράγμα" μου απήντησε. Η αμηχανία μου και η στενοχώρια την στιγμήν αυτή ήσαν πολύ μεγάλες. Άρχισα τότε να ψάχνω γύρω εκεί, όπου

μπορούσα να θυμηθώ ότι είχα περάσει ή είχα σταθή. Την φορά όμως αυτήν υπήρξα τυχερός και επήρα εξαιρετική χαρά, γιατί, επί τέλους, το ευρήκα. Μου είχε πέσει κ' ευρισκόταν κλειστό σε μια γωνιά επάνω σε άχυρα, ανακατεμένα με λάσπες. Το επήρα με χαρά και το εκαθάρισα. Δεν επείραζε που είχε λερωθή, φθάνει που το είχα βρη.

Ευχαρίστησα τον Θεό, δεν ημπορώ δε να σας παραστήσω την χαρά που αισθάνθηκα. Μου εφάνηκε σα να ελευθερώθηκα από ένα μεγάλο βάρος που επίεζε τα στήθη μου.

Ίσως υποστώ κάποια τιμωρία, όταν οι ανώτεροί μου δουν το βιβλιάριο πως είναι λερωμένο, αλλ' αυτό δεν είναι τίποτα μπροστά σε ό,τι θα πάθαινα αν δεν το εύρισκα. Τώρα μπορώ να πάω σπίτι μου και να γυρίσω εις την υπηρεσία μου χωρίς φασαρίες, ήλθα, όμως, σ' εσάς για να πω το πάθημά μου και να σας παρακαλέσω για κάτι μαλακτικό και έναν επίδεσμο για το πόδι μου, που απ' το βιαστικό τρέξιμο, χωρίς να το καταλάβω, παραπάτησα κάπου και το έχω στραμπουλήξει, τώρα δε με ενοχλεί τόσον ώστε

να μη μπορώ να περπατήσω».

«Όλα αυτά τα έπαθες, αδελφέ μου, του είπε ο έμπορος, επειδή δεν μας άκουσες και δεν ήλθες μαζί μας το πρωί εις την εκκλησία. Ήθελες να κερδίσης χρόνο και να τώρα ευρίσκεσαι εις το σημείο απ' όπου ξεκίνησες και με το πόδι πονεμένο. Εγώ σου είπα να μην είσαι τόσο βιαστικός εις τα σχέδιά σου. Να, λοιπόν, τα αποτελέσματα της βιασύνης σου. Δεν ήτο τόσο σπουδαίο πράγμα το ότι δεν ήλθες μαζί μας εις την εκκλησία, αλλά μην ξεχνάς ότι εκτός απ' αυτό, είπες πως, τί καλό μας κάνει ο Θεός όταν προσευχώμεθα; Αυτό που είπες, αδελφέ, ήταν πολύ κακό. Είναι αλήθεια ότι ο Θεός δεν έχει ανάγκη από τις αμαρτωλές μας προσευχές, αλλ' επειδή μας αγαπά επιθυμεί να προσευχώμεθα προς Αυτόν³⁹. Πρέπει να ξεύρης ότι δεν είναι μόνον η αγία προσευχή την οποίαν το Άγιον Πνεύμα μάς αξιώνει να προσφέρουμε και διεγείρει μέσα μας την επιθυμία να ευαρεστήσουμε Αυτός ο οποίος μας edίδαξε

³⁹ ΠΡΟΣΕΥΧΗ. Γιατί την θέλει ο Θεός. Εμείς την έχουμε ανάγκη και όχι Αυτός.

λέγοντας: "Μείνετε εν εμοί καγώ εν υμίν", αλλά και κάθε έφεσις και κάθε παλμός και κάθε σκέψις μας, που έχει σκοπό την δόξα Του και την σωτηρία μας, εις τα μάτια Του έχουν αρκετή αξία, για όλα δε αυτά η άπειρη αγάπη του Θεού παρέχει ανεξάντλητες αμοιβές. Η αγάπη του Θεού παρέχει εκατονταπλάσια χάρι απ' ό,τι οι ανθρώπινες ενέργειες αξίζουν. Εάν δώσης γι' Αυτόν ένα δίλεπτο, Εκείνος θα σε ανταμείψη με χρυσό. Εάν απλώς βάλης σκοπό να πορευθής προς τον Πατέρα, Αυτός θα έλθη να σε συναντήσει χωρίς να περιμένη. Απλώς με μια λέξι μικρή και άτονη -βοήθησόν μοι, Ελέησόν με- κ' Εκείνος πέφτει εις την αγκαλιά σου και σε φιλεί⁴⁰.

»Τέτοια είναι η αγάπη του ουρανού Πατέρα μας την οποία δείχνει πάντα σ' εμάς αν και πολλές φορές είμεθα ανάξιοι, αυτό δε το κάνει Εκείνος γιατί αγάλλεται σε κάθε κίνησί μας, έστω και μικρή, για την σωτηρία. Εσύ, υποθέτω, σκέπτεσαι ως εξής και λες: Τι ανάγκην έχει ο

⁴⁰ ΠΡΟΣΕΥΧΗ. Γιατί την θέλει ο Θεός. Εμείς την έχουμε ανάγκη και όχι Αυτός.

Θεός από εμάς για να τον δοξολογήσουμε και τι κερδίζει κανείς από την προσευχή, όταν προσεύχεται λιγάκι και η σκέψι του πλανάται εδώ και εκεί, ή όταν κάνη κανείς ένα μικρό καθήκον, όπως είναι οι σταυροί, οι μετάνοιες, η εγκάρδια προσευχή του Ιησού, η ακρόασις προς τους ιερωμένους, η λιγοστή πνευματική μελέτη, η νηστεία, η υπομονή σε μια μικρή προσβολή; Όλα αυτά σου φαίνονται πως δεν είναι αρκετά για την σωτηρία και ανωφελή για να ασχοληθή κανείς. Δεν έχεις, όμως, δίκαιο, γιατί καμιά από αυτές τις φαινομενικά μικρές πράξεις δεν πηγαίνει εις μάτην, επειδή το παντεποπτικό μάτι του Θεού τα παρακολουθεί και τα δέχεται όλα, παρέχει δε ανταμοιβήν, όχι μελλοντική μόνο και αιώνια, αλλ' ακόμη και εις την παρούσα ζωή.

»Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος γράφει σχετικά μ' αυτό τα εξής: "Κανένα καλό, οποιουδήποτε είδους, ακόμη και το πιο ασήμαντο, δεν θα αποδοκιμασθή από τον δίκαιο Κριτή. Εφ' όσον τα αμαρτήματα θα εξετασθούν με τόση λεπτομέρεια και θα δώσουμε λόγο και για τα λόγια και τις επιθυμίες και τις σκέψεις μας

ακόμη, πολύ περισσότερο τα καλά έργα όσο μικρά τυχόν κι αν είναι, θα ληφθούν υπ' όψιν με τις λεπτομέρειές τους προς όφελός μας, όταν θα βρεθούμε μπροστά εις τον δίκαιο Κριτήν ο οποίος δεν παύει να είναι συγχρόνως και γεμάτος από αγάπη"⁴¹.

»Θα σου διηγηθώ ένα περιστατικό που είδα ο ίδιος, τον περασμένο χρόνο εις το μοναστήρι της Βεσσαραβίας, εις το οποίον ήμουν, όπως σου είπα. Εζούσεν εκεί ένας μοναχός με πολύ καλή ζωή. Μίαν ημέραν, όμως, τον έζωσεν ο πειρασμός και του έβαλε εις την καρδιά του σφοδράν την επιθυμία να φάη λίγο παστό ψάρι. Εις το μοναστήρι δεν ήτο εύκολο να βρη ό,τι εξητούσε, εσχεδίασε δε να πάη εις την αγορά για να αγοράση λίγο. Εν τω μεταξύ, αγωνίσθηκε με τον εαυτό του, για να κατανικήση τον πειρασμό με το λογικόν επιχείρημα ότι ήταν μοναχός και έπρεπε να είναι ικανοποιημένος με την τροφή την οποία παρείχε η τράπεζα του μοναστηρίου, που ήταν κοινόβιο και δεν επετρέπετο οι αδελφοί να λαθροφαγούν. Επί πλέον δε η

⁴¹ ΚΑΛΟ. Και το παραμικρό καλό, μετρά στον Θεό.

επίσκεψις εις την αγοράν, όπου υπάρχει τόσος πολὺς και διαφορετικὸς κόσμος, για ἓνα μοναχὸ θα ἦταν φυσικὰ μια αἰτία πειρασμοῦ.

»Τέλος, ὅμως, τα ψέματα του πονηροῦ υπερίσχυσαν, η τελικὴ συγκατάθεσις ἐγένε και ο μοναχὸς ἐξεκίνησε για την αγορά. Ὅταν εἶχε προχωρήσει κάμποσο ἀπ' το μοναστήρι ἀντελήφθη ὅτι δεν ἐκρατοῦσε το κομποσχοῖνι εις το χέρι του, ὅπως συνέβαινε ἀλλοτε. Αυτό τον ἔκανε να σκεφθῆ: "Πῶς συνέβη να κάνω ἐγὼ τέτοιο πράγμα; Πῶς ἔφυγα ἀπ' το μοναστήρι μου χωρὶς το κομποσχοῖνι και μοιάζω σαν στρατιώτη με δίχως ὄπλο; Τί θα λένε ὅσοι με συναντήσουν, βλέποντάς με, μοναχὸ, χωρὶς το κομποσχοῖνι του; Εἶναι ἀλήθεια πολὺ παράξενο αυτό που μου συμβαίνει".

»Εγύρισε, λοιπόν, πίσω, ἀνεκάλυψεν ὅμως, γυρίζοντας, το κομποσχοῖνι, σε μια ἀπ' τις τσέπες του. Το ἔβγαλεν, ἔκανε το σταυρό του και ἄρχισε το δρόμο του προς την αγορά πάλι, προχωρώντας ἤρεμα και προσευχόμενος σιωπηλά. Ὅπως ἔφθασε εις την αγορά, εἶδε ἓνα

άλογο ζεμμένο σ' ένα κάρρο φορτωμένο με τεράστια βαρέλια.

»Ξαφνικά το άλογο ξαφνιάστηκε από κάτι, έκοψε το σχοινί του και προχωρώντας αφηνιασμένο άρπαξε δαγκώνοντας απ' το ράσο, εις τον ώμο, τον μοναχό, που έτυχε μπροστά του, και τον επέταξε λίγα μέτρα μακριά, χωρίς, όμως, να του προξενήση και σπουδαία τραύματα, εκτός από κάμποσες γραντζουνιές. Αμέσως, όμως, αναποδογύρισε το κάρρο και τα βαρέλια κατρακύλισαν με δύναμι εις το μέρος ακριβώς απ' όπου είχε αρπάξει τον μοναχό, το άλογο.

»Θα είχε γίνει ένα σύντριμμα μέσα εις τα βαρέλια, ο δυστυχής, αν δεν είχε μετακινηθή έστω και μ' αυτόν τον βίαιο τρόπο που δεν τον περίμενε καθόλου. Αφού συνήλθε κάπως και ηρέμησε, αγόρασε το ψάρι που ήθελεν, εγύρισε εις το μοναστήρι, το έφαγε, είπε τις προσευχές του και έπεσε να κοιμηθή.

»Εκοιμώταν ελαφρά, όταν εις τον ύπνο του παρουσιάστηκε ένας παράξενος άνθρωπος, που

φαινόταν σαν πνευματικός οδηγός, και του είπε: "Άκουσέ με. Εγώ είμαι ο προστάτης αυτού του συγκροτήματος και θέλω να σε διδάξω μερικά πράγματα που πρέπει απαραίτητως να γνωρίζεις. Κοίταξε τώρα η μικρή προσπάθεια που έκανες για ν' αντισταθής εις τον πειρασμό, η αμέλειά σου για την αυτογνωσία και την αυτοκυριαρχία σου, έδωσαν εις τον αόρατον εχθρό ευκαιρία για να επιτελή εναντίον σου. Είχεν έτσι προετοιμάσει ο τρισκατάρατος αυτό το αφήνιασμα του αλόγου και το πέσιμο των βαρελιών, για να σε σκοτώση.

»Αλλ' ο άγγελος φύλακάς σου τα προείδε όλα αυτά και έβαλε μέσ' στο μυαλό σου την σκέψη να προσευχηθής και να θυμηθής το κομποσχοίνι σου. Επειδή δε δεν περιεφρόνησες την σύστασι αλλ' υπήκουσες εις αυτή και την έθεσες εις ενέργειαν, ο άγγελος έκανε το παν και σε έσωσε από τον θάνατο. Βλέπεις, λοιπόν, πόση μεγάλη είναι η αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο και πόσο πλούσια ανταμείβει και την παραμικρή στροφή μας προς Εκείνον"! Λέγοντας αυτά ο πνευματικός αυτός οδηγός εξηφανίσθη από το

κελλί.

»Ο μοναχός εγονάτισε, αλλά συγχρόνως εξύπνησε και αντελήφθη τον εαυτόν του όχι επάνω εις το κρεβάτι αλλά εις το κατώφλι της εισόδου γονατισμένο ή μάλλον πεσμένο πρηνή. Το γεγονός αυτό το διηγήθηκε ο ίδιος έπειτα για ωφέλεια των αδελφών, ήμουν δε και εγώ ένας απ' εκείνους που τον ήκουσαν με τα ίδια τους τ' αυτιά.

»Αλήθεια είναι πανάφθονη η αγάπη του Θεού προς τους ανθρώπους. Δεν είναι εξαίσιο το ότι μια πράξις -όπως αυτή του κομποσχοινιού που ο μοναχός το έβγαλε για να προσευχηθή με την νοερά προσευχή του Ιησού- του έσωσε τη ζωή του; Αλλ' επίσης εξαίρετο δεν είναι το γεγονός ότι ολίγη επίκλησις του ονόματος του Ιησού, έφθασε για να αντισταθμίση ένα σωρό ώρες που εξοδεύθηκαν σε αμέλεια και φιλαυτία; Πραγματικά εις την περίπτωσι αυτή επληρώθηκε το δίλεπτο με χρυσό. Βλέπεις, λοιπόν, αδελφέ μου, πόσον ολοδύναμη είναι η προσευχή; Και πόσο παντοδύναμο είναι το

όνομα του Θεού όταν το επικαλούμεθα;

»Ο άγιος Ιωάννης ο Καρπάθιος εις την "Φιλοκαλία" λέγει ότι: "Όταν κατά την προσευχή του Ιησού επικαλούμεθα το Άγιον Όνομά Του και λέμε, "ελέησόν με τον αμαρτωλόν", σε κάθε τέτοια επίκλησι η φωνή του Θεού απαντά μυστικά: "Υιέ, αφέωνταί σοι αι αμαρτίαι σου", και προχωρεί λέγοντας πως, "όταν λέγομε την προσευχή, την στιγμήν αυτή, δεν διαφέρουμε καθόλου από τους Αγίους, τους Ομολογητάς και τους Μάρτυρας".

»Αλλά και ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος λέγει: "Η Προσευχή, όταν την κάνουμε με την καρδιά μας, όσο αμαρτωλοί και αν είμεθα μας καθαρίζει. Η αγάπη του Θεού είναι πολύ μεγάλη, ενώ εμείς καίτοι είμεθα αμαρτωλοί δεν θέλουμε να δώσουμε ούτε ολίγην ώρα για ευχαριστίες προς τον Θεό και ανταλλάσσουμε τον χρόνον της προσευχής, που είναι ο πιο πολύτιμος απ' όλους, για βιοτικές και ανωφελείς φροντίδες, ξεχνώντας τον Θεό και το καθήκον μας. Εξ αιτίας αυτού, πολλές φορές παθαίνουμε ατυχήματα και

δυστυχίες, τις οποίες πάλι η αγάπη και η πρόνοια του Θεού τις χρησιμοποιεί για να μας καθοδηγήσει και να μας διδάξει να στρέψουμε τις καρδιές μας προς Εκείνον"».

Όταν ο έμπορος ετελείωσε όλα αυτά που είπε, απευθυνόμενος προς τον αξιωματικό, παρατήρησα κ' εγώ, λέγοντας:

«Πόσην ανακούφισιν, αλήθεια, έφεραν τα λόγια σου εις την αμαρτωλή ψυχή μου, αδελφέ μου! Αισθάνομαι ότι θα μπορούσα να γονατίσω μπροστά σου και να σ' ευχαριστήσω». Εκείνος ακούγοντας αυτά, μου είπε: «Βλέπω ότι αρέσκεσαι πολύ ν' ακούς θρησκευτικές ιστορίες. Περίμενε μια στιγμή και θα βρω να σου διαβάσω μιαν όμοια με αυτή που σου είπα. Έχω μαζί μου εις το ταξίδι μου αυτό, ένα βιβλίο που ονομάζεται "Αμαρτωλών Σωτηρία", εις το οποίον υπάρχουν διηγήσεις θαυμασίων πραγμάτων».

Έβγαλε το βιβλίο απ' το σακκίδιό του και άρχισε να διαβάσει μιαν ωραιότατη διήγησι για κάποιον Αγαθόνικον, έναν αφωσιωμένον εις τον Θεόν

άνθρωπον, ο οποίος από την παιδική του ηλικία είχε διδαχθή από τους ευσεβείς γονείς του να λέγει κάθε μέρα μπροστά εις την εικόνα της Μητέρας του Θεού την προσευχή που αρχίζει με τα λόγια: «Θεοτόκε Παρθένε, χαίρε, κεχαριτωμένη Μαρία...»

Καμμιάν ημέρα δεν παρέλειψε να ειπή την προσευχήν αυτή. Αργότερα, όμως, όταν ενηλικιώθη και έφτιαξε την ιδική του ζωή, απορροφήθηκε από τις φροντίδες και τις φασαρίες της ζωής ώστε να αραιώση σιγά - σιγά την προσευχήν αυτή, μέχρις ότου, τέλος, την εσταμάτησεν εντελώς.

Μίαν ημέραν, όμως, συνέβη να φιλοξενήση για μια νύκτα ένα προσκυνητή, ο οποίος του είπεν ότι ήτο μοναχός από την Θηβαΐδα και ότι είχε ιδή ένα όραμα εις το οποίο διετάχθηκε να πάη να βρη τον Αγαθόνικο και να τον επιπλήξη για το γεγονός ότι είχε σταματήσει την συνηθισμένη προσευχή του προς τη Μητέρα του Θεού. Ο Αγαθόνικος απήντησε ότι επί τόσα χρόνια που έλεγε την προσευχήν αυτή δεν είδε κανένα

όφελος ούτε αποτέλεσμα.

Εις αυτά ο ερημίτης απήντησε, λέγοντας: «Θυμήσου, τυφλέ και αγνώμων άνθρωπε, πόσες φορές αυτή η απλή προσευχή σε εβοήθησε και σε έσωσεν από καταστροφές. Θυμήσου, πως μια φορά, όταν ήσουν πολύ νέος, εσώθηκες κατά τρόπο θαυμαστόν από βέβαιο πνιγμό. Δεν θυμάσαι, ακόμη, ότι μια επιδημία κάποτε, που έστειλεν εις τον τάφο ένα σωρό φίλους σου, εσένα δεν σε έθιξε καθόλου;

Εξέχασες, όταν κάποτε που οδηγούσατε ένα αμάξι μ' ένα φίλο σου, επέσατε κ' οι δυό, ενώ δε αυτός έσπασε το πόδι του εσύ έμεινες σώος και αβλαβής; Λησμονείς, ότι ένας συνηλικιώτης φίλος σου, που ήταν υγιής σαν σίδερο, τώρα κάμποσον καιρόν, είναι κατάκοιτος άρρωστος και δυστυχισμένος, ενώ εσύ είσαι υγιής και δεν ηξεύρεις τι θα πη αρρώστια;

Γενικά, υπενθύμισε εις τον Αγαθόνικον, ένα σωρό ευεργεσίες του Θεού και τέλος συνεπλήρωσε λέγοντας: «Γνώριζε ότι όλα αυτά

τα κακά απεσοβήθησαν από σένα, χάρις εις την προστασία της Παναγίας Μητέρας του Θεού, εξ αιτίας αυτής της μικρής προσευχής δια μέσου της οποίας ύψωνες κάθε μέρα την ψυχή σου σε ένωσι με τον Θεό. Από εδώ και εις το εξής πρόσχε, μη παραλείπης την προσευχή και την ανάμνησι της Βασίλισσας των Ουρανών κι αυτή ποτέ δεν θα σε εγκαταλείψη».

Μόλις είχε τελειώσει το διάβασμα, μας εκάλεσαν για το γεύμα, μετά δε απ' αυτό έχοντας καινούργιες δυνάμεις ευχαριστήσαμε και πάλι αυτούς που μας εφιλοξένησαν κ' εξεκινήσαμε για το δρόμο. Σε λίγο εχωρίσαμε, αφού ο καθένας ακολούθησε την πορεία του για τον ιδικό του προορισμό.

Μετά από πέντε ημερών πεζοπορία κατά τις οποίες εσκεπτόμουν και ξανασκεπτόμουν τις διδακτικές ιστορίες που άκουσα από τον έμπορο και τον δόκιμο απ' την Μπυελάγια - Τσερκώβ, άρχισα να πλησιάζω εις το Κίεβο. Ξαφνικά, όμως, και χωρίς κανένα λόγο, άρχισα να μελαγχολώ, να αισθάνωμαι βαρειές τις σκέψεις μου, και να

καταλαμβάνονται από ένα είδος απελπισίας. Την νοερά προσευχή του Ιησού την έκανα με κάποια δυσκολία και απροθυμία. Εν τω μεταξύ, συνήντησα ένα πυκνό δάσος με πυκνή χλόη και θάμνους και αφήνοντας τον δρόμον εμπήκα μέσα για να ξεκουραστώ λιγάκι κι άρχισα να ψάχνω για ένα καλό μέρος, που θα μπορούσα να καθίσω και ν' ανοίξω την «Φιλοκαλία» για να διαβάσω λίγο και να νικήσω την αθυμία που είχε καταλάβει την ψυχή μου. Ευρήκα, τέλος, μιαν ήσυχη θέσι κι άρχισα να διαβάζω «Περί των οκτώ της κακίας λογισμών» του αγίου Ιωάννου Κασσιανού του Ρωμαίου.

Όταν είχα προχωρήσει εις το διάβασμα κάπου μισήν ώρα, παρατήρησα ότι ευρισκόταν ένας άνδρας μέσα εις το ίδιο δάσος καμμιά εβδομηνταριά μέτρα απ' το μέρος όπου εκαθόμουν. Ήταν γονατισμένος και εντελώς αμίλητος. Ευχαριστήθηκα που τον είδα και νομίζοντας ότι προσεύχεται, εξηκολούθησα το διάβασμά μου. Είχε περάσει περίπου μια ώρα ακόμη όταν ξανασήκωσα το κεφάλι μου απ' το βιβλίο για να ρίξω μια ματιά γύρω. Παρατήρησα

όμως ότι ο άνθρωπος που είχα ιδή, ήταν ακόμη γονατισμένος και αμετάβλητος εις την στάσιν αυτή της προσευχής. Αυτό με συνεκίνησε και με έκανε να σκεφθώ πόσοι αφωσιωμένοι δούλοι του Θεού υπάρχουν εις τον κόσμο αυτό.

Όπως, όμως, εσκεπτόμουν αυτά, ο γονατισμένος άνθρωπος ξαφνικά έπεσε εις το έδαφος και έμεινε εκεί ξαπλωμένος κι ακίνητος. Αυτό με εφόβισε και όπως δεν τον είχα ιδή εις το πρόσωπο, γιατί είχε την πλάτη του γυρισμένη προς εμένα, αισθάνθηκα ισχυρή την ανάγκη και την περιέργεια να πάγω να τον ιδώ ποιος ήταν και τι του συνέβη. Όταν έφθασα κοντά, τον είδα να έχη πέσει σε έναν ελαφρόν ύπνο. Ήταν ένα χωριατόπαιδο είκοσι πέντε περίπου ετών. Είχε ένα πολύ ελκυστικό και συμπαθητικό πρόσωπο αλλ' ωχρό ως προς το χρώμα. Ήταν ντυμένος με χωρικά ρούχα, με μια μεγάλη ζώνη εις τη μέση, χωρίς κανένα άλλο διακριτικό, ούτε ραβδί, ούτε το χαρακτηριστικό σακκίδιο, την «κοτόμκα», όπως λέγεται, που έχουν μαζί τους οι χωρικοί. Ο θόρυβος των βημάτων μου τον εξύπνησεν και εσηκώθηκεν όρθιος. Τον ερώτησα ποιός ήτο και

μου απήντησεν ότι ήτο κυβερνητικός χωρικός της κυβερνήσεως του Σμολένσκ και ότι ήθελε να πάη για το Κίεβο.

«Γιατί, όμως, κάθесαι εδώ τώρα»; τον ερώτησα πάλι.

«Δεν ηξεύρω, περιμένω κάποια καθοδήγησιν από τον Θεόν», ήταν η απάντησις.

«Είναι πολύς καιρός αφ' ότου άφησες το σπίτι σου»;

«Πάνω από τέσσερα χρόνια».

«Αλλά πού έμενες όλο αυτό το διάστημα»;

«Γυρίζω από προσκύνημα σε προσκύνημα και σε Μοναστήρια και Εκκλησίες. Δεν έχω σπίτι, είμαι ορφανός, δεν έχω συγγενείς εις τον κόσμον αυτό, επί πλέον δε το ένα μου πόδι είναι παράλυτο. Έτσι, λοιπόν, γυρίζω από μέρος σε μέρος εις τον κόσμον αυτό».

«Καλά όλα αυτά, του είπα, αλλά νομίζω, πώς κάποιος θεοφοβούμενος άνθρωπος θα σε καθωδήγησε να επισκέπτεσαι διάφορα αγιασμένα μέρη, γυρίζοντας από τόπο σε τόπο».

Εκείνος απήντησε: «Επειδή δεν είχα πατέρα και μητέρα είχα προσληφθή και εργαζόμουν με τους κοινούς τσοπάνηδες του χωριού μου αρκετά καλά και ευχάριστα μέχρι τα δέκα μου χρόνια, όταν μιαν ημέρα φέρνοντας το κοπάδι πίσω εις το μαντρί, αντελήφθηκα ότι έλειπε του δημάρχου το καλύτερο πρόβατο, ήταν δε ο δήμαρχός μας ένας κακός και απάνθρωπος χωρικός. Όταν το ίδιο αυτό βράδυ ήλθεν απ' τα χωράφια του σπίτι και είδεν ότι είχα χάσει το πρόβατό του αυτό, ώρμησε κατ' επάνω μου βρίζοντάς με και απειλώντας με φοβερά. Εάν δεν έφευγα αμέσως για να ψάξω και να βρω το χαμένο πρόβατον, είχαν ορκισθή ότι θα με εξυλοκοπούσε μέχρι θανάτου. "Θα σου σπάσω χέρια και πόδια" μου είπεν επί λέξει. Εγώ, γνωρίζοντας πόσο σκληρός ήταν, έφυγα και επήγα να ψάξω όλα τα μέρη που είχε βοσκήσει το κοπάδι την ημέρα, για να το βρω. Έψαξα παντού

μέχρι τα μεσάνυκτα σχεδόν, αλλά δεν συνήντησα ούτε τα ίχνη του πουθενά. Ήταν άλλωστε μια πολύ σκοτεινή φθινοπωρινή νύκτα.

»Όταν είχα εισχωρήσει ψάχνοντας, βαθειά μέσα εις το δάσος της περιοχής του χωριού μου, που έχει ατέλειωτες περιοχές δασών, ξαφνικά άρχισε μια καταιγίδα. Τα δένδρα έδιναν την εντύπωσιν ότι έσπαζαν, ενώ συγχρόνως σε κάποιαν απόστασι, λύκοι άρχισαν να ουρλιάζουν. Ο τρόμος μου ήταν τόσο μεγάλος ώστε εσηκώθηκαν ολόρθες οι τρίχες του κεφαλιού μου. Η καταιγίδα όσο επήγαινε και προχωρούσε χειρότερα, εγώ δε ήμουν έτοιμος να πέσω κάτω απ' το φόβο μου και τον τρόμο. Τότε, χωρίς να το καταλάβω εγονάτισα, έκανα το σταυρό μου και απ' τα βάθη της καρδιάς μου είπα: "Κύριε Ιησού ελέησόν με". Μόλις είπα τα λόγια αυτά μια απροσδόκητη γαλήνη με κατέλαβεν, σαν να μην είχαν προϋπάρξει, ο φόβος και ο τρόμος εις την ψυχή μου, αντιθέτως δε την θέσι τους κατέλαβε μαζί με την γαλήνη, μια χαρά που έκανε την καρδιά μου να αισθάνεται ότι βρίσκεται εις τον ουρανό.

»Έτσι όπως αισθανόμουν, εξηκολούθησα την Προσευχή και απ' την στιγμή της αλλαγής των συναισθημάτων μου και της μεταπτώσεως από τον τρόπο εις την γαλήνην και την χαρά, δεν κατάλαβα τίποτε άλλο. Ούτε πόσο εκράτησε η καταιγίδα, ούτε πότε εσταμάτησε, ούτε πότε επέρασε η νύκτα, παρά μόνον αισθάνθηκα ότι εις το φως της ημέρας συνήλθα και ότι ήμουν εις την ίδια θέσι όπως ακριβώς την στιγμή που είχεν αρχίσει η μπόρα. Εσηκώθηκα ήσυχα και επειδή είδα ότι δεν θα μπορούσα να βρω το πρόβατο, έφυγα. Η καρδιά μου, όμως, επάλλετο με την Προσευχή του Ιησού και ήμουν ευτυχισμένος.

»Όταν έφθασα εις το χωριό, ο δήμαρχος μη βλέποντας να φέρνω το πρόβατο πίσω, με εκτύπησε δυνατά και με άφησεν αναίσθητο. Από τότε το πόδι μου αυτό, όπως βλέπεις, είναι παράλυτο. Μετά από αυτό το κτύπημα έμεινα έξι εβδομάδες ακίνητος εις το κρεβάτι. Σ' όλο αυτό το διάστημα έλεγα την Προσευχή, πράγμα που μου έδινε παρηγοριά. Όταν εσηκώθηκα άρχισα να περιπλανούμαι σε διάφορα μέρη, επειδή,

όμως, πολλές φορές συνέβαινε να απαντώμαι με ομάδες ανθρώπων που δεν με ενδιέφεραν, μάλλον δε και με εζημίωναν πνευματικά, αφωσιώθηκα να επισκέπτομαι τα διάφορα άγια μέρη και να τριγυρνώ εις τα δάση. Έτσι έχω περάσει σχεδόν πέντε χρόνια μέχρι τώρα».

Όταν άκουσα όλην αυτή την ιστορία η καρδιά μου αισθάνθηκεν ευτυχισμένη, γιατί ο Θεός είχεν επιτρέψει να συναντήσω ένα τόσο καλόν άνθρωπο, τον οποίον αμέσως ερώτησα: «Χρησιμοποιείς συχνά τώρα την νοεράν αυτή Προσευχή»;

«Δεν θα μπορούσα να υπάρξω χωρίς αυτήν, απήντησε, γιατί μόλις, την πρώτη φορά που σου ανέφερα, εσκέφθηκα και είπα την προσευχήν αυτήν, αισθάνθηκα σαν κάποιος να έκανε τα γόνατά μου να λυγίζουν για την συνηθισμένη στάσι της. Δεν γνωρίζω εάν είναι δεκτή απ' τον Θεόν η Προσευχή μου αυτή, αλλ' εμένα με κάνει ευτυχισμένο και δεν ηξεύρω γιατί, αισθάνομαι ακόμη, μια διαύγεια πνεύματος, ένα είδος ευτυχίας και γαλήνης, άλλοτε δε θλιβερό βάρος

εις την καρδιά μου και ένα αίσθημα εγκαταλείψεως των δυνάμεών μου. Παρ' όλα αυτά, όμως, θέλω όσο ζω να προχωρήσω εις την Προσευχήν αυτήν».

«Μη λυπάσαι, αγαπητέ μου αδελφέ. Όλα αυτά ευαρεστούν τον Θεό και για την σωτηρία μας είναι καλό το κάθε τι που συμβαίνει σε ώρα προσευχής. Έτσι λένε οι άγιοι Πατέρες. Όλα ωφελούν και η χαρά και η βαρυκαρδία. Καμιά προσευχή, είτε καλή είτε όχι καλή, δεν ξεφεύγει την προσοχή του Θεού⁴². Ο Θεός παρέχει διαύγεια, θερμότητα και χαρά όταν θέλη να ανταμείψει και να μας παρηγορήσει για τις προσπάθειές μας, ενώ όταν δίνει βαρυκαρδία, δυσθυμία και ξηρότητα καρδιάς, επιθυμεί να καθαρίσει και να στερεώσει την ψυχή μας, όλα δε αυτά σκοπόν έχουν την σωτηρία, την προπαρασκευή και την ταπείνωσι, και την προπαρασκευή για την ευλογημένη ευτυχία της βασιλείας των ουρανών. Για να το αποδείξω αυτό θα σου διαβάσω ένα κομμάτι από τον άγιο

⁴² ΠΟΙΟΤΗΣ ΠΡΟΣΕΥΧΗΣ. Καμιά προσευχή, έστω και όχι ποιοτική, δεν πάει χαμένη.

Ιωάννη τον συγγραφέα της Κλίμακος.

Ευρήκα το τμήμα αυτό, του το εδιάβασα με προσοχή, εκείνος ευχαριστήθηκε πολύ, ευχαρίστησε δε και εμένα γι' αυτό κ' έπειτα εχωρίσαμε. Επροχώρησε κ' εχάθηκε μέσα στο δάσος, ενώ επήρα πάλι τον αμαξωτό δρόμο. Όπως προχωρούσα ευχαρίστησα τον Θεό που εχρησιμοποίησεν εμένα, έναν άθλιο αμαρτωλό για να διδάξω άλλους. Την άλλη ημέρα με την βοήθεια του Θεού έφθασα εις το Κίεβο. Το πρώτο και κυριώτερο πράγμα που είχα να κάμω εκεί ήταν να σπεύσω να έξομολογηθώ και να προπαρασκευασθώ για να μεταλάβω, αφού ευρισκόμουν εις την αγίαν αυτή πόλι. Εσταμάτησα, λοιπόν, εις το μοναστήρι της Αγίας Λαύρας - Πετσέσκαγιας, που είναι γεμάτη από κατακόμβες και τάφους αγίων μαρτύρων της παλαιάς Ρωσίας. Εκεί θα μπορούσα να εκτελέσω και τα δύο καθήκοντά μου αυτά. Ένας καλός γέρος κοζάκος με οδήγησε μέσα εις το δωματιάκι του και όπως εκάθησα εκεί κοντά, αισθάνθηκα ειρήνη εις την ψυχή μου.

Εἰς τὸ τέλος τῆς εβδομάδος, αφοῦ προπαρασκευάσθηκα καλὰ γιὰ τὴν ἀγία Κοινωνία, πρὶν ἐξομολογηθῶ, ἐσκέφθηκα ὅτι ἦταν μιὰ ευκαιρία νὰ κάνω ἐκεῖ μιὰν ἐξομολόγησιν ὅσον τὸ δυνατὸν πιο λεπτομερῆ. Ἄρχισα, λοιπόν, τὴν προσπάθεια γιὰ νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ αμαρτήματα ἀπ' τὴν νεότητά μου καὶ γιὰ νὰ μὴ τυχόν λησμονήσω ἔστω καὶ τὸ παραμικρὸ, τὰ ἔγραψα με ὅση τὸ δυνατὸν περισσότερη λεπτομέρεια. Ἐγέμισα ἔτσι μιὰ μεγάλη κόλλα χαρτί με ὅλα αὐτὰ που ἔγραψα. Ἐπειτα, ὁμως, ἀκουσα ὅτι εἰς τὴν Κιτεβάγια Παστίνα, που ἀπέχει περίπου τρία χιλιόμετρα ἀπὸ ἐκεῖ, ἐζούσεν ἕνας ἀσκητῆς ἱερεὺς, ὁ ὁποῖος ἦτο σοφὸς ἄνθρωπος καὶ γεμάτος ἀπὸ κατανόησι. Οποιοσδήποτε ἐπήγγινεν εἰς αὐτὸν γιὰ νὰ ἐξομολογηθῆ εὐρισκόταν σὲ μιὰν ἀτμόσφαιρα γεμάτη ἀπὸ μελιχιότητα καὶ συμπάθεια, ἀποχωροῦσε δε χορτάτος ἀπὸ διδασκαλία γιὰ τὴν σωτηρία του καὶ ἡρεμος ψυχικά. Με μεγάλην ευχαρίστησι ἐπληροφόρηθηκα γιὰ ὅλα αὐτὰ καὶ ἀνεχώρησα ἀμέσως νὰ συναντήσω τὸν ἅγιον αὐτὸν γέροντα.

Όταν έφθασα, εις την αρχή, εξήτησα ολίγες συμβουλές, ύστερα δε από κάμποσην ώρα συνομιλίας του εδιάβασα το χαρτί με τις αμαρτίες μου, που είχα γράψει. Όταν ετελείωσα το διάβασμα, εκείνος μου είπε:

«Παιδί μου, πολλά απ' αυτά που μου εδιάβασες είναι χωρίς καμμιά αξία, οι συμβουλές μου δε για την εξομολόγησι είναι γενικά οι εξής:

Πρώτον: Δεν είναι ανάγκη να εξομολογήσαι αμαρτήματα για τα οποία άλλοτε μετενόησες, τα εξαγορεύθηκες και επήρες την συγχώρησι. Όταν τα ξαναεξομολογήσαι είναι σαν να θέτεις σε αμφιβολία τη δύναμι του μυστηρίου της θείας Εξομολογήσεως.

Δεύτερον: Δεν πρέπει να θυμάσαι εις την εξομολόγησι ούτε και να αναφέρης εις αυτήν άλλα τυχόν πρόσωπα που συνέβη να είναι συνδεδεμένα με τις αμαρτίες σου. Δηλαδή, πρέπει να εξομολογηθής τα ιδικά σου μόνον αμαρτήματα και να κρίνης τον εαυτό σου μόνον και κανέναν άλλον.

Τρίτον: Δεν πρέπει να ξεχνάς ότι οι άγιοι Πατέρες μάς απαγορεύουν να αναφέρουμε με όλες τις λεπτομέρειες τα διάφορα αμαρτήματά μας, επειδή είναι καλύτερο να τα ομολογούμε και να τα αναγνωρίζουμε εις τις γενικές τους γραμμές για να αποφεύγεται ο πειρασμός από την επανάληψη των λεπτομερειών και για τον εαυτό μας και για τον πνευματικό.

Τέταρτον: Όταν μετανοής πρέπει να μετανοής ειλικρινά και πραγματικά γιατί είναι γεγονός ότι η μετάνοιά σου αυτή σήμερα είναι αφρόντιστη, χλιαρή και πρόχειρη.

Πέμπτον: Ασχολήθηκες σήμερα με ένα σωρό λεπτομέρειες, ενώ παρέλειψες το κυριώτερο πράγμα, δηλαδή δεν ανέφερες τις πιο βαρείες απ' όλες τις αμαρτίες, γιατί δεν παραδέχθηκες, ούτε έγραψες εις το χαρτί, ότι δεν αγαπάς τον Θεό, ότι μισείς τον πλησίον σου, ότι δεν πιστεύεις εις τον Λόγον του Θεού, και ότι είσαι γεμάτος από υπερηφάνεια και φιλοδοξία, γεγονότα που αποτελούν την τετραπλή μάζα του κακού και τα

οποία είναι η αιτία όλων των άλλων αμαρτημάτων μας. Αυτά είναι οι τέσσαρες κυριώτερες ρίζες, από τις οποίες φυτρώνουν όλα τα άλλα αμαρτήματα εις τα οποία πέφτουμε όλοι».

Η έκπληξις μου πραγματικά ήταν μεγάλη από όσα άκουσα, γι' αυτό απευθυνόμενος προς τον φημισμένον αυτόν πνευματικό, του είπα:
«Να με συγχωρήσης, σεβαστέ πάτερ, αλλά πώς είναι δυνατόν να μη αγαπώ τον Θεό, τον Πατέρα όλων μας και Συντηρητή; Σε τί άλλο θα μπορούσα να πιστεύσω, εκτός από τον Λόγο του Θεού, η ευλογία του οποίου αγιάζει τα πάντα; Εγώ θέλω πάντα το καλό του πλησίον μου, ποιόν δε λόγο θα είχα για να τους μισώ; Ως προς την υπερηφάνεια, δεν έχω τίποτα για να υπερηφανευθώ, εκτός απ' τα αναρίθμητά μου αμαρτήματα. Αλλ' ακόμη τι καλό έχω επάνω μου για να υπερηφανευτώ; Μήπως τα πλούτη μου ή την υγεία μου; Μόνον αν ήμουν μορφωμένος ή πλούσιος, θα μπορούσα να έχω πέσει σε σφάλματα σαν αυτά που μου ανέφερες».

«Αγαπητέ μου, είναι κρίμα που τόσο λίγο κατάλαβες τι εννοώ με αυτά που είπα. Κοίταξε! Θα διδαχθής πολύ και γρήγορα, επάνω σε όσα σου είπα, εάν διαβάσης αυτές τις σημειώσεις που σου δίνω, τις οποίες και εγώ χρησιμοποιώ εις την εξομολόγησί μου. Διάβασέ τες προσεκτικά και θα καταλάβης εντελώς καθαρά την ακριβή απόδειξι όλων αυτών που σου είπα και τα οποία σε εξέπληξαν».

Μου έδωσε τις σημειώσεις και εγώ άρχισα να τις διαβάζω. Οι σημειώσεις αυτές έχουν ακριβώς ως εξής:

«Εξομολόγησις που οδηγεί τον έσω άνθρωπο σε ταπείνωσι».

«Στρέφοντας τα μάτια μου προσεκτικά εις τον εαυτό μου και παρακολουθώντας την πορεία της εσωτερικής μου καταστάσεως, πιστοποιώ από την πείρα μου, ότι δεν αγαπώ τον Θεόν, ότι δεν έχω θρησκευτική πίστι και ότι είμαι γεμάτος από υπερηφάνεια και υλοφοοσύνη. Όλα αυτά τα βρίσκω εις τον εαυτό μου μετά από λεπτομερή εξέτασι των αισθημάτων και της συμπεριφοράς

μου.

1. Δεν αγαπώ τον Θεό. Αν αγαπούσα πραγματικά τον Θεό θα είχα συνεχώς την σκέψη μου εστραμμένη προς Αυτόν⁴³ και θα ήμουν ευτυχισμένος.

Κάθε σκέψις για τον Θεό θα μου έδινε χαρά και αγαλλίασι. Αντιθέτως, όμως, πολύ συχνότερα και πολύ ευκολότερα σκέπτομαι διάφορα γήινα πράγματα⁴⁴, ενώ η απασχόλησις της σκέψεώς μου με τον Θεό καταντά εργασία επίπονη και ξερή. Εάν αγαπούσα τον Θεόν, η συνομιλία μου με Αυτόν, δια της προσευχής, θα ήτο η τροφή και η τρυφή μου και θα με οδηγούσε σε αδιάσπαστη επικοινωνία με Αυτόν. Όμως, όλως αντίθετα, όχι μόνο δεν ευρίσκω ευχαρίστησι εις την προσευχή μου αλλά χρειάζεται κάθε φορά να καταβάλλω προσπάθεια για να προσευχηθώ⁴⁵. Αγωνίζομαι κατά της απροθυμίας, νικώμαι από την

⁴³ ΑΓΑΠΗ ΘΕΟΥ. "Όπου γάρ ο θησαυρός υμών εκεί και η καρδιά υμών έσται".

⁴⁴ ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟ-ΣΥΝΗ. ΠΕΡΙΣΠΑΣΜΟΣ

⁴⁵ ΑΓΑΠΗ ΘΕΟΥ. Δείγμα ελλείψεως αγάπης Θεού.

αμαρτωλότητά μου και είμαι πάντα πρόθυμος να καταπατώ με κάθε ανόητη σκέψη και πράγμα, ακόμη και κατά την ώρα της προσευχής, γεγονότα, που, όπως είναι φυσικόν, μικραίνουν την προσευχή και απομακρύνουν την σκέψιν από αυτήν. Ο καιρός μου περνά αχρησιμοποίητος ή μάλλον χρησιμοποιείται σε μάταιες απασχολήσεις, όταν δε απασχολούμαι με τον Θεόν, όταν θέτω τον εαυτόν μου κάτω από την παρουσία Του, τότε κάθε ώρα μου φαίνεται πως είναι ένας ολόκληρος χρόνος⁴⁶. Όταν ένας άνθρωπος αγαπά κάποιο πρόσωπο, το σκέπτεται όλη την ημέρα χωρίς διακοπή, διατηρεί συνεχώς την εικόνα του μέσα εις την καρδιά του, φροντίζει γι' αυτό, και σε καμμιά περίπτωση το αγαπημένο του πρόσωπο δεν φεύγει από την σκέψη του. Εγώ, όμως, ολόκληρη την ημέρα, είναι ζήτημα αν ξεχωρίζω έστω και μιαν ώρα για να βυθισθώ σε εντρύφησι και θεία μελέτη, για να ζωογονήσω την καρδιά μου με την αγάπη μου προς Αυτόν, ενώ με ευκολία και ευχαρίστησι εξοδεύω τις είκοσι τρεις ώρες του ημερονυκτίου σαν μια θερμή προσφορά και θυσία εις τα είδωλα

⁴⁶ ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗ. ΠΕΡΙΣΠΑΣΜΟΣ

των διαφόρων παθών⁴⁷.

Ολονένα συζητώ για τιποτένια πράγματα και γεγονότα, τα οποία μολύνουν το πνεύμα, κι αυτό μου δίνει ευχαρίστησι. Εις τις σκέψεις μου για τον Θεό, είμαι ξηρός, απρόθυμος και αμελής. Κι όταν ακόμη χωρίς να το θέλω, συμβαίνει ώστε άλλοι να με παρακινήσουν σε πνευματική συζήτησι, κοιτάζω να μετατρέψω το θέμα σε κάτι άλλο, πιο ευχάριστο εις τις επιθυμίες μου. Είμαι τρομερά περίεργος για κάθε μοντέρνο, για τα πολιτικά και για χίλια δυο άλλα ζητήματα. Πολύ συχνά ζητώ την ικανοποίησι εις την αγάπη προς τις κοσμικές γνώσεις, εις την επιστήμη, εις την τέχνη, και θέλω όλο και περισσότερα αγαθά να αποκτήσω. Η μελέτη του Νόμου του Θεού, η γνώσις αυτού και της Θρησκείας, δεν μου κάνουν πολλήν εντύπωσιν, ούτε ικανοποιούν την πνευματική πείνα της ψυχής μου. Όλα αυτά τα παραδέχομαι ότι είναι όχι μόνον ανούσια απασχόλησις για ένα χριστιανό, αλλ' επί πλέον και ανωφελής.

⁴⁷ ΑΓΑΠΗ ΘΕΟΥ. Δείγμα αγάπης Θεού κ' δείγμα ελλείψεως αυτής.

Εάν η αγάπη προς τον Θεό είναι η τήρησις των εντολών Του, όπως ο Χριστός είπε «ει αγαπάτε με τας εντολάς τας εμάς τηρήσατε», εγώ όχι μόνον δεν τηρώ τας εντολάς Του, αλλ' ούτε καμμιά προσπάθεια καταβάλλω να κατορθώσω την τήρησί τους. Έτσι είναι απόλυτη αλήθεια, την οποία εύκολα συμπεραίνει κανείς, ότι δεν αγαπώ τον Θεόν. Επάνω σ' αυτό ο Μέγας Βασίλειος λέει: "Η απόδειξις ότι ο άνθρωπος δεν αγαπά τον Θεό και τον Χριστόν, έγκειται εις το γεγονός ότι δεν τηρεί τας εντολάς του".

2. Δεν αγαπώ ούτε τον πλησίον μου. Εάν αγαπούσα τον πλησίον μου, θα ήτο δυνατόν να σκεφθώ και να αποφασίσω να δώσω και την ζωήν μου γι' αυτόν⁴⁸, εάν θα υπήρχε ανάγκη. Όχι, όμως, αυτό μόνον δεν κάνω, αλλ' ούτε και την παραμικρή θυσία είμαι διατεθειμένος να υποστώ γι' αυτόν. Εάν αγαπούσα τον πλησίον μου, σύμφωνα με την εντολήν του Ευαγγελίου, οι λύπες του θα ήσαν και δικές μου λύπες και οι χαρές του θα αντανακλούσαν εις το πρόσωπό

⁴⁸ ΑΓΑΠΗ ΠΛΗΣΙΟΝ. Τεκμήριον αγάπης προς πλησίον.

μου, όπως εις το δικό του⁴⁹. Αντιθέτως, όμως, ευχαριστούμαι να ακούω διάφορα άσχημα πράγματα γι' αυτόν, αντί να λυπούμαι και να πονώ. Το κάθε κακό τυχόν που ακούω για τον πλησίον μου, όχι μόνον δεν μου φέρνει στενοχώρια, αλλά μου δίνει ένα είδος χαράς, ενδιαφέροντος και ελπίδας, ν' ακούσω περισσότερα. Το σφάλμα ή το αμάρτημα του αδελφού μου όχι μόνον δεν το σκεπάζω με αγάπη, αλλά το διατυμπανίζω όπου μπορώ με εσωτερική ικανοποίησι⁵⁰. Η ευτυχία του πλησίον μου, η τιμή του, τα αγαθά του δεν με ευφραίνουν, μου δίνουν δε αντιθέτως το συναίσθημα της αδιαφορίας. Τέλος, όχι λίγες φορές, καταλαμβάνουν την ψυχή μου περιφρόνησις και φθόνος για τον πλησίον μου.

3. Δεν έχω θρησκευτική πίστι. Ούτε εις την αθανασίαν, ούτε εις το Ευαγγέλιο, διότι εάν ήμουν τέλεια πεπεισμένος και επίστευα χωρίς αμφιβολία ότι μετά από τον τάφο ξανοίγεται η αιώνιος ζωή και η ανταπόδοσις των

⁴⁹ ΑΓΑΠΗ ΠΛΗΣΙΟΝ. έ.α.

⁵⁰ ΑΓΑΠΗ ΠΛΗΣΙΟΝ. Τεκμήριον έλλειψης αγάπης προς πλησίον.

πεπραγμένων αυτού του κόσμου, θα εσκεπτόμουν συνεχώς αυτό, χωρίς ανάπαυλα. Η ιδέα της αθανασίας θα με συνέτριβε κυριολεκτικά και θα εξούσα αυτήν την πρόσκαιρη ζωή σαν ένας ξένος και παρεπίδημος, που έχει πάντα εις τον νου του την φροντίδα να αξιωθή κάποτε να φθάση εις την γλυκεία του πατρίδα⁵¹. Αντίθετα, όμως, εγώ ούτε καν σκέπτομαι για την αιωνιότητα και συμπεριφέρομαι εις την ζωή μου σαν να πιστεύω ότι το τέλος του παρόντος βίου είναι και το τέρμα της ανθρωπίνης υπάρξεώς μου. Μέσα μου φωλιάζει υποσυνείδητα η σκέψις που συνοψίζεται εις το: ποιός ξέρει και ποιός είδε τα μετά θάνατον;

Όταν μιλώ για την αθανασία, το μυαλό μου συμφωνεί μ' εκείνην, ενώ η καρδιά μου πολύ απέχει από του να είναι πεπεισμένη γι' αυτήν. Όλη αυτή η απιστία μου αποδεικνύεται από τις πράξεις μου και από την συνεχή φροντίδα να ικανοποιώ την ζωή των αισθήσεων. Εάν η

⁵¹ ΑΛΛΗ ΖΩΗ. Πώς συμπεριφέρεται αυτός που πιστεύει πραγματικά στην ύπαρξη της άλλης ζωής.

διδασκαλία του Ευαγγελίου είχε κυριαρχήσει εις την καρδιά μου με την ανάλογη πίστι, θα είχα καταληφθή απ' τον Λόγο του Θεού και θα τον εμελετούσα, θάβρισκε δε η αφοσίωσις και η προσοχή την κατοικία της εις την ψυχή μου. Η προσοχή, η ευσπλαγχνία, η αγάπη που κρύπτονται μέσα εις Αυτόν θα με οδηγούσαν εις την χαρά και την ευτυχία της μελέτης του Νόμου του Θεού νύκτα και ημέρα. Εις την μελέτην αυτήν θα εύρισκα τροφή πνευματική, τον επιούσιον άρτον της ψυχής μου και η καρδιά μου θα παρεκινείτο εις την τήρησί του.

Τίποτε εις τον κόσμον αυτόν δεν θάταν δυνατό να με αποτρέψη απ' την εφαρμογή της εις την ζωή μου. Αντιθέτως, όμως, όταν κάθε τόσο διαβάζω ή ακούω τον Λόγο του Θεού, αν η ανάγκη ή η αγάπη προς τη γνώσι με ωθούν προς τούτο, τον παρακολουθώ χωρίς την δέουσα προσοχή και τον ευρίσκω τις περισσότερες φορές καταθλιπτικό ή χωρίς σπουδαίο ενδιαφέρον. Συνήθως φθάνω εις το τέλος της μελέτης του χωρίς σπουδαία ωφέλεια και πάντα πρόθυμος να τον αλλάξω με ελαφρά

αναγνώσματα που μου είναι πολύ ενδιαφέροντα και με ευχαριστούν.

»Είμαι πλήρης από υπερηφάνεια και φιλαυτία. Όλες μου οι ενέργειες το βεβαιώνουν. Βλέποντας κάτι καλό εις τον εαυτόν μου, επιθυμώ να το κάνω εμφανές ή να υπερηφανευθώ γι' αυτό μπροστά σε άλλους ανθρώπους ή να το θαυμάσω μόνος μου εσωτερικώς. Αν και επιδεικνύω μιαν εξωτερική ταπεινοφροσύνη, την αποδίδω σε αποτελεσμα-τικότητα της ιδικής μου δυνάμεως, θεωρώ δε τον εαυτόν μου ή ανώτερον από τους άλλους, ή τουλάχιστον όχι χειρότερό τους. Όταν ανακαλύπτω ένα σφάλμα μου προσπαθώ να το δικαιολογήσω και να το σκεπάσω, λέγοντας: Τι να κάνω; Έτσι είμαι φτιαγμένος, ή δεν πειράζει, κανείς δεν θα με παρεξηγήση, θυμώνω με όσους δεν δείχνουν εκτίμησι προς το πρόσωπό μου και τους πιστεύω ότι είναι άνθρωποι που δεν ημπορούν να εκτιμήσουν την αξία του άλλου⁵². Αγάλλομαι για τα χαρίσματά μου, και όλες μου τις πτώσεις τις θεωρώ εντελώς προσωπικό μου

⁵² ΠΑΘΗ. Πάθη τα οποία δεν φαίνονται από τους άλλους, αλλ' ούτε κι από αυτόν τον εαυτό μας.

ζήτημα. Ενώ είμαι μεμψίμοιρος, ευρίσκω ευχαρίστησιν εις τις ατυχίες των εχθρών μου. Όταν αγωνίζομαι για κάτι καλό το κάνω με τον σκοπό ή να κερδίσω επαίνους, ή να δώσω κάποια ελαστικότητα εις τον πνευματικό μου εαυτό, ή να πάρω μια πρόσκαιρη παρηγοριά.

»Με μια λέξι, συνεχώς κατασκευάζω ένα είδωλο του εαυτού μου προς το οποίον αποδίδω αδιάκοπες τις υπηρεσίες μου, φροντίζοντας με κάθε τρόπο για την ευχαρίστησί μου και την καλλιέργεια των παθών και των επιθυμιών μου. Πράττοντας όλα αυτά αναγνωρίζω τον εαυτόν μου να είναι γεμάτος από υπερηφάνεια, από διάφορες σαρκικές επιθυμίες, από απιστίαν, από έλλειψιν αγάπης προς τον Θεό και από κακία προς τον πλησίον μου. Ποιά κατάστασις θα μπορούσε να υπάρξη πιο αμαρτωλή από αυτήν; Η κατάστασις των πνευμάτων του σκότους πρέπει να είναι καλύτερη από την ιδικήν μου. Εκείνα, αν και δεν αγαπούν τον Θεό, αν και μισούν τους ανθρώπους και τροφή τους είναι η υπερηφάνεια, μ' όλα τάυτα πιστεύουν εις τον Θεό και φρίττουν. Εγώ όμως; Μπορώ να βρεθώ σε

χειρότερη κόλασιν απ' αυτήν που αντιμετωπίζω;
 Πώς δε δεν θα λάβω την πιο αυστηρή τιμωρία για
 την ανόητη και απρόσεκτη ζωή μου, την οποίαν
 αναγνωρίζω ότι ζω»;

Διαβάζοντας όλον αυτόν τον τύπον της
 εξομολογήσεως που μου έδωσεν ο ιερέυς,
 τρομοκρατημένος εσκέφθηκα και είπα μέσα
 μου: «Θεέ και Κύριε! Τι φοβερά αμαρτήματα
 υπάρχουν κρυμμένα μέσα μου και μέχρι τώρα
 δεν τα είχα ανακαλύψει!⁵³» Η επιθυμία να
 καθαρισθώ από αυτά με έκαναν να ικετεύσω
 αυτόν τον μεγάλον εξομολόγο να με διδάξη πώς
 να γνωρίσω την αιτίαν όλου αυτού του κακού
 και πώς να θεραπεύσω, απ' αυτό, τον εαυτόν μου.
 Έτσι ο άγιος αυτός πνευματικός άρχισε να με
 καθοδηγή λέγοντας:

«Παιδί μου και αδελφέ μου, η αιτία της
 ελλείψεως αγάπης προς τον Θεό είναι έλλειψις
 πίστεως. Η έλλειψις αυτή της πίστεως είναι αιτία

⁵³ ΠΑΘΗ. (Όπως και το προηγούμενο σχόλιο).

της ελλείψεως⁵⁴ της πεποιθήσεως⁵⁵ και η αιτία του τελευταίου αυτού, είναι η αποτυχία μας ως προς την αναζήτησι της αληθινής και αγίας γνώσεως και η αδιαφορία μας ως προς την αναζήτησι του φωτός του πνεύματος. Με μια λέξι εάν δεν πιστεύης, δεν ημπορείς να αγαπάς. Εάν δεν είσαι πεπεισμένος για κάτι, δεν είναι δυνατόν να πιστεύης. Για να αποκτήσης δε την πεποίθησι που είναι απαραίτητη, πρέπει να λάβης πλήρη και ακριβή γνώσι του θέματος περί του οποίου πρόκειται να πεισθής⁵⁶. Με την αγιαστική μελέτη του λόγου του Θεού και με την απόκτησι πείρας, πρέπει να γεννηθή εις την ψυχή σου μία δίψα, μια ακατάσχετη επιθυμία⁵⁷, κάτι σαν θάυμα, το οποίον θα σου φέρη μιαν ασίγαστη επιθυμία να μάθης, όσο μπορείς πιο πολύ, πιο τέλεια, πιο βαθειά, ό,τι περιβάλλει όλους μας.

⁵⁴ (ίσως φραστικά ορθότερον): "Της ελλείψεως αυτής της πίστεως αιτία είναι η έλλειψις πεποισήσεως..."

⁵⁵ (εννοεί το να είναι κανείς **πεπεισμένος** για κάτι)

⁵⁶ ΠΙΣΤΗ Κ' ΑΓΑΠΗ. Προηγείται η πίστις και έπεται η αγάπη.

⁵⁷ ΠΟΘΟΣ ΘΕΟΥ. Αυτό εννοεί και ο Κύριος όταν λέγει: "Παντί τώ έχοντι δοθήσεται και περισσευθήσεται..." τώ έχοντι, δηλ. που έχει αυτόν τον **πόθον** και την **δίψα**. Όπως και τό: "Μακάριοι οι πεινώντες και διψώντες τη δικαιοσύνην, ότι αυτοί χορτασθήσονται".

»Ένας πνευματικός συγγραφέας ομιλεί γι' αυτό ως εξής: "Η αγάπη συνήθως αυξάνεται με τη γνώσι και όσο μεγαλύτερη έκτασι και βάθος έχει η γνώσις, τόσο μεγαλύτερη είναι και η αγάπη⁵⁸. Όσο δε περισσότερη είναι η προσήλωσις προς την πληρότητα και το κάλλος της θείας φύσεως και της απείρου αγάπης του Θεού προς τους ανθρώπους, τόσο περισσότερο η ανθρώπινη καρδιά μαλακώνει και διατίθεται και προσκλίνει, προς την αγάπη του Θεού".

«Φαντάζομαι τώρα πως θα κατάλαβες ότι η αιτία των αμαρτημάτων, τα οποία εδιάβασες προηγουμένως, είναι η αδράνεια της ψυχής μας για σκέψεις επάνω σε πνευματικά πράγματα, αδράνεια που ξηραίνει τα συναισθήματα και την ανάγκη της ψυχής για παρόμοιες πνευματικές εντρυφήσεις. Εάν θέλεις να μάθεις πώς θα νικήσης αυτήν την αιτία του κακού, φρόντισε να αποκτήσης με όλη σου την δύναμι την φώτισι του πνεύματος, την φώτισι της ψυχής, με επιμελή και αγιαστική μελέτη του λόγου του

⁵⁸ ΓΝΩΣΗ → ΠΙΣΤΗ → ΑΓΑΠΗ.

Θεού, με την μελέτη των Πατέρων της Εκκλησίας, με τις συμβουλές πνευματικών ανθρώπων και με συζητήσεις με άτομα που είναι σοφοί και γεμάτοι από Χριστό. Παιδί μου και αδελφέ μου, πραγματικά, πολλές είναι οι καταστροφές και δυστυχίες που έρχονται επάνω μας εξ αιτίας της αμελείας μας να φροντίζουμε να βρίσκουμε το φως για τις ψυχές μας δια του λόγου της αληθείας. Δεν μελετούμε τον λόγο του Θεού νύκτα και ημέρα, ούτε προσευχόμεθα γι' αυτό με επιμέλεια και πόθο συνεχή. Εξ αιτίας αυτού, ο εσωτερικός μας άνθρωπος είναι εξηντλημένος, πεινασμένος και άθερμος, τόσο, ώστε δεν έχει την δύναμη να κάνει το αποτελεσματικό βήμα προς την οδό της δικαιοσύνης και της σωτηρίας! Γι' αυτό, αγαπητέ μου, ας αποφασίσουμε να χρησιμοποιήσουμε τας μεθόδους αυτάς και, όσον το δυνατόν περισσότερο, ας γεμίζουμε το μυαλό μας με σκέψεις για τα Θεία⁵⁹. Τότε η Αγάπη θα ξεχυθή εις τις καρδιές μας από τα ύψη και θ' ανάψει μέσα μας σαν μια φλόγα. Ας κάνουμε την προσπάθειαν αυτή μαζί και ας

⁵⁹ ΜΝΗΜΗ ΘΕΟΥ. Πολύ ωφέλιμος.

προσευχώμεθα, όσο συχνότερα μπορούμε, επειδή η προσευχή είναι απ' τις κυριώτερες και ισχυρότερες αιτίες που χαρίζουν αναγέννησι και εσωτερική πνευματική ευεξία. **Ας προσευχηθούμε με τα λόγια, Κύριε Ιησού Χριστέ, κάνε μας να σε αγαπήσουμε τόσο, όσο πριν γνωρίσωμε Σένα, αγαπούσαμε την αμαρτία⁶⁰».**

Άκουσα όλα αυτά με μεγάλη προσοχή και βαθειά συγκινημένος ερώτησα τον άγιον αυτόν πνευματικό αν θα μου επέτρεπε να μεταλάβω. Έτσι την άλλη μέρα μετά την Αγία Κοινωνία που αξιώθηκα να λάβω, εσκόπευα να φύγω για το Κίεβο, έχοντας εφόδιο μαζί μου τα Άγια Μυστήρια που είχα λάβει. Αλλ' ο άγιος αυτός άνθρωπος, επειδή θα επήγαινε για ένα διήμερο εις την Λαύρα, με άφησεν εις το ερημητήριό του ώστε εις την αδιατάρακτον εκεί σιωπή να βρω την ευκαιρία να παραδοθώ εις την προσευχή χωρίς κανένα εμπόδιο και επιφύλαξι, πραγματικά δε, επέρασα τις δύο αυτές ημέρες σαν να ήμουν σ' ένα ουράνιο παράδεισο. Γαλήνη,

⁶⁰ METANOIA. Ωραίος (μα και αληθινός) λογισμός που οδηγεί την ψυχή σε μετάνοια και αγάπηση του Θεού.

αν και είμαι ανάξιος, κατέλαβε την ψυχή μου και τέλεια ειρήνη. Η Προσευχή εξεπήγαζεν από την καρδιά μου τόσον εύκολα και ευχάριστα τις δύο αυτές ημέρες, ώστε με έκανε να ξεχνώ τα πάντα και τον εαυτό μου, επειδή εις το μυαλό μου εκυριαρχούσεν ο Ιησούς Χριστός και μόνον⁶¹.

Όταν ο ιερέυς ήλθε πίσω τον παρεκάλεσα να με συμβουλευση ποιο μέρος θα ήταν καλύτερο τώρα, για το προσεχές προσκύνημά μου. Μου έδωσε την ευλογία του και μου είπε τις ακόλουθες λέξεις: «Πήγαινε εις το Ποτσαέβ για να προσκυνήσης εκεί το θαυματουργόν αποτύπωμα του ποδιού της Παναχράντου Μητέρας του Θεού, η οποία θα οδηγήση τα διαβήματά σου εις οδόν ειρήνης». Τρεις ημέρες, λοιπόν, μετά ταύτα, σύμφωνα με τις οδηγίες του πνευματικού αυτού, εξεκίνησα για το Ποτσαέβ. Τα πρώτα εκατό χιλιόμετρα που εβάδισα δεν ήσαν και τόσον ευχάριστα γιατί ο δρόμος διεκόπτετο από χάνια και εβραϊκά χωριά, σπανίως δε κανείς συναντούσε καμιά

⁶¹ ΧΡΙΣΤΟΣ-ΑΜΕΡΙΜΝΙΑ. Σημάδια γνησιότητος και αληθινής προσευχής.

χριστιανική κατοικία. Τέλος, κοντά σε μια αγροικία, διέκρινα ένα ρωσικό χριστιανικό χάνι και κατευθύνθηκα προς αυτό για να ανεφοδιασθώ με ψωμί και ντόπιο παξιμάδι, που μου ετελείωναν. Είδα τον νοικοκύρη, ένα γέρο αλλά καλοβαστούμενο άνθρωπο, που έμαθα έπειτα ότι κατήγετο απ' την ίδια περιοχή που καταγόμουν και εγώ, το Ορλόβσκυ. Μόλις εμπήκα μέσα, η πρώτη ερώτησις του ξενοδόχου προς εμένα ήταν: «Ποιά θρησκεία ακολουθείς»; «Είμαι χριστιανός ορθόδοξος» απήντησα. «Ορθόδοξος»; μου είπε, μόλις το άκουσε. «Σεις οι ορθόδοξοι είσθε με τα λόγια μόνο ορθόδοξοι· εις την πραγματικότητα, όμως, είθε εθνικοί. Την ξεύρω καλά την θρησκεία σας. Ένας παπάς γραμματισμένος κάποτε με έπεισε και έγινα κ' εγώ ορθόδοξος, αλλά παρέμεινα μόνον έξη μήνες, γιατί έπειτα ξαναγύρισα εις την θρησκευτική μου κοινότητα. Το να γίνη κανείς ορθόδοξος είναι ανωφελές. Οι αναγνώσται σας εις τις ακολουθίες διαβάζουν κατά τρόπον που κανείς δεν ημπορεί να καταλάβη τίποτα».

»Η ψαλμωδία επίσης δεν είναι καλύτερη απ' τα

τραγούδια της ταβέρνας. Ο λαός στέκεται εις τις ακολουθίες, ανάμικτα άνδρες και γυναίκες και το πλείστον κουβεντιάζουν, μετακινούνται, κοιτάζουν από δω κι από κει, γενικά δε, δεν ημπορεί κανείς να βρη ησυχία και γαλήνη μέσα εκεί για να προσευχηθή. Τί είδος λατρείας είναι αυτή; Αντί για λατρεία, νομίζω πως καταντά αμαρτία. Εμείς είμεθα αφωσιωμένοι εις τον Θεό την ώρα της λατρείας. Ο καθέννας ακούει καθαρά όλα όσα διαβάζονται σ' αυτή, δεν ξεφεύγει από κανένα ούτε η παραμικρή λέξις, η ψαλμωδία είναι κατανυκτική, ο λαός στέκει ήσυχα, χωριστά οι άνδρες απ' τις γυναίκες κι ο καθέννας γενικά ξεύρει τι πρέπει να κάνη και πώς να δείξη τον απαιτούμενο σεβασμό και την συμμόρφωσι σε ό,τι η Εκκλησία διατάζει. Όταν συμβαίνη να μπαίνη κανείς σε μια απ' τις δικές μας εκκλησίες αισθάνεται ότι αληθινά μπαίνει για να λατρεύση τον Θεό, ενώ εις τις ιδικές σας δεν διακρίνει κανείς εάν έχη πάει εις την εκκλησία ή στην αγορά».

Απ' όσα είπεν ο ξενοδόχος αντελήφθηκα ότι ήταν φανατικός «Παλαιόδοξος» σχισματικός,

«Ρασκόλνικος», όπως συνήθως ονομάζονται αυτοί. Ο άνθρωπος αυτός μίλησε με τόσην ευλογοφάνεια, που αμέσως κατάλαβα ότι θα ήταν ματαιοπονία να συζητήσω μαζί του και να τον πείσω. Εσκέφθηκα ότι είναι αδύνατο να μεταστραφούν οι Ρασκόλνικοι αυτοί εις την αληθινήν Εκκλησίαν, αν δεν διορθωθούν εις την τελευταίαν ορισμένα πράγματα απ' αυτά που ανέφερον ο φανατικός αυτός άνθρωπος. Οι Παλαιόδοξοι αυτοί σχισματικοί δεν γνωρίζουν τίποτε από εσωτερική ζωή, αναπαύονται σε εξωτερικά μόνο πράγματα, εις τα οποία εμείς οι ορθόδοξοι δεν δίνουμε και πάρα πολύ μεγάλη σημασία.

Εσκέφθηκα να φύγω απ' το ξενοδοχείο και ετοιμαζόμουν γι' αυτό, όταν προς μεγάλην μου έκπληξιν, είδα μέσα από μίαν ανοιγμένη πόρτα σ' ένα δωμάτιο, έναν άνθρωπο που δεν έμοιαζε για Ρώσος. Ήταν ξαπλωμένος σ' ένα κρεβάτι και εδιάβαζε κάποιο βιβλίο. Μου ένευσε και με ερώτησε να μάθω ποιος ήμουν. Του απήντησα κ' εκείνος άρχισε να μου λέη: «Άκουσε, φίλε μου. Δεν θα συμφωνούσες να περιποιηθής καμμιάν

εβδομάδα έναν άρρωστον άνθρωπο, σαν κ' εμένα, μέχρις ότου γίνω λίγο καλύτερα; Είμαι Έλληνας μοναχός απ' το Όρος του Άθω και ήλθα εις την Ρωσία να συλλέξω μερικά χρήματα για διάφορες ανάγκες του μοναστηριού μου. Δυστυχώς, όμως, τώρα εις την επιστροφή μου, αρρώστησα και δεν ημπορώ καθόλου να περπατήσω από πόνους εις τα πόδια μου, κοίτομαι δε έρημος και άρρωστος εις αυτό εδώ το πανδοχείο. Μη μου αρνηθής την υπηρεσίαν αυτήν, άνθρωπε του Θεού, κ' εγώ θα σε ανταμείψω».

«Δεν είναι ανάγκη να με ανταμείψετε, του απήντησα, θα σας εξυπηρετήσω με χαρά όσο καλύτερα μπορώ για την αγάπη του Θεού». Έτσι έμεινα μαζί του, άκουσα δε από το στόμα του πάρα πολλά πράγματα που αφορούν εις την σωτηρία των ψυχών μας. Μου μίλησε για το Άγιον Όρος του Άθω, για τους πολλούς του ασκητάς, τους ερημίτας, τους αναχωρητάς. Είχε μαζί του ένα αντίτυπο της «Φιλοκαλίας» εις την ελληνική γλώσσα και ένα βιβλίο γραμμένο από τον άγιον Ισαάκ τον Σύρο. Εδιαβάζαμε μαζί και

παραβάλαμε με το ελληνικό κείμενο την Σλαβονική μετάφρασι που έκανε ο Παΐσιος Βελινόφσκυ. Ο Έλλην αυτός μοναχός, συγκρίνοντας κείμενο και μετάφρασιν, ομολόγησε χωρίς επιφύλαξι, ότι είναι απίστευτη η ακρίβεια και η τελειότης της μεταφράσεως την οποίαν επέτυχεν ο Παΐσιος.

Παρετήρησα ότι προσηύχετο συνεχώς με την εσωτερική προσευχή τής καρδιάς, και επειδή μιλούσε τέλεια τα ρωσικά, εσκέφθηκα να του κάνω μερικές ερωτήσεις για το ζήτημα αυτό. Πράγματι, μου απήντησεν εις όλες μου τις ερωτήσεις και παρακολουθώντας προσεκτικά έμαθα εις το θέμα αυτό πολλά ωφέλιμα πράγματα. Ορισμένα μάλιστα απ' αυτά τα έγγραφα, όπως π.χ. αυτό που είπε για την εξοχότητα και το μεγαλείο της προσευχής του Ιησού. «Ακόμη και ο απλός τύπος της νοεράς αυτής προσευχής, είπε, δείχνει πόσο μεγάλο πράγμα είναι. Αποτελείται από δύο μέρη.

Το πρώτο μέρος «Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού», οδηγεί τις σκέψεις μας εις την ζωή του

Χριστού κι όπως οι άγιοι Πατέρες λένε, αυτό το πρώτο μέρος είναι όλο το Ευαγγέλιο σε συντομία.

Το δεύτερο μέρος, «Ελέησόν με τον αμαρτωλόν», μας υπενθυμίζει το γεγονός της αμαρτωλότητας και αδυναμίας μας, πρέπει δε να ομολογηθή, ότι η επιθυμία και η παράκλησις μιας πτωχής αμαρτωλής και ταπεινής ψυχής δεν θα μπορούσε να εκφραστή με καλύτερες, σοφώτερες και εκφραστικώτερες λέξεις από το «Ελέησόν με». Κανένας άλλος τύπος λέξεων δεν θα μπορούσε να είναι τόσο πλήρης και τόσο ικανοποιητικός. Οι εκφράσεις συγχώρησέ με, απομάκρυνε τα αμαρτήματα από πάνω μου, καθάρισέ με απ' τα παραπτώματά μου, σβήσε τα διάφορα σφάλματά μου, εκφράζουν μόνο μιαν αίτησι που σκοπόν έχει κυρίως να λυτρώση απ' την τιμωρία η οποία είναι ο φόβος της δειλής και άθερμης ψυχής.

Το «Ελέησόν με», όμως, δηλώνει όχι μόνο την επιθυμία για την συγγνώμη, που γεννάται άλλως τε από φόβο, αλλ' είναι η ειλικρινής κραυγή της

αγάπης του παιδιού που θέτει την ελπίδα του εις το έλεος τού Θεού και Πατέρα και αναγνωρίζει ταπεινά ότι ευρίσκεται σε αδυναμία να νικήση το θέλημά του και να κρατήσει σε μιαν αυστηρήν επιτήρησι τον εαυτόν του. Είναι κραυγή, ελέους, δηλαδή, φωνή για χάρι, που θα φέρη σαν δώρο Θεού την δύναμι απ' αυτόν, η οποία θα μας ικανώνει να αντιστεκώμεθα εις τους πειρασμούς και να υπερνικούμε τις αμαρτωλές μας κλίσεις.

Είναι, τα λόγια αυτά, «ελέησον με», σαν ένας απένταρος οφειλέτης που παρακαλεί θερμά τον δανειστή του όχι μόνο να του χαρίση το χρέος του αλλά να λυπηθή επί πλέον την μεγάλη του φτώχεια και ανέχεια και να του δώση ελεημοσύνη. Είναι σαν να λέμε: **Εύσπλαγχνε Κύριε, συγχώρησε τα αμαρτήματά μου και βοήθησέ με να κάνω πάντα το καλό. Βάλε εις την ψυχήν μου δύναμι και ορμή για να τηρώ τα προστάγματά σου. Δώρησέ μου την Χάρι Σου, για να συγχωρήση τα παραπτώματά μου και να οδηγήση το μυαλό μου, την καρδιά και την θέλησή μου προς Εσένα και μόνο⁶²».**

⁶² ΕΥΧΗ. Γιατί λέμε την Ευχή.

Τα λόγια αυτά εκέντησαν την προσοχή μου και θαυμάζοντας την σοφία τους, ευχαρίστησα τον μοναχό αυτό για μια τέτοια διδασκαλία που μου εχάρισεν, εκείνος δε εξηκολούθησε λέγοντας:

«Εάν θέλεις, μου είπε, ενώ εγώ εσκεπτόμουν μέσα μου πως θάναι κανένας σοφός καθηγητής του Πανεπιστημίου της Ελλάδος, θα εξακολουθήσω να σου μιλήσω για τον διαφορετικό τόνο με τον οποίο λέγεται η Προσευχή του Ιησού. Συμβαίνει να έχω ακούσει πολλούς θεοφοβούμενους χριστιανούς να εφαρμόζουν προφέροντας την προφορική αυτή προσευχή του Χριστού, σύμφωνα με τη διδασκαλία της Αγίας Εκκλησίας και την Παράδοσι. Την χρησιμοποιούν και ιδιαιτέρως και εις την κοινή λατρεία μέσα εις τον ναό. Εάν κανείς τούς παρακολουθήση προσεκτικά και φιλικά θα αντιληφθή ότι ο τόνος της φωνής με την οποία λένε την προσευχή αυτή διαφέρει από τον ένα εις τον άλλο. Δηλαδή άλλοι τονίζουν την πρώτη λέξι της προσευχής λέγοντας «Κύριε Ιησού Χριστέ», τις άλλες δε λέξεις τις προφέρουν σε χαμηλότερο τόνο. Άλλοι αρχίζουν την Προσευχή με χαμηλή φωνή,

τονίζουν περισσότερο την λέξι Ιησού κ' εξακολουθούν τα υπόλοιπα σε χαμηλό τόνον, όπως άρχισαν. Άλλοι πάλι αρχίζουν χαμηλά την Προσευχή και προχωρούν τονίζοντας τις τελευταίες λέξεις «Ελέησόν με», ενώ η φωνή τους έχει κάτι το εκστατικό, και άλλοι, τέλος, λένε όλη την Προσευχή, «Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με τον αμαρτωλό», τονίζοντας μόνο τις λέξεις «Υιέ του Θεού».

»Τώρα τι συμβαίνει; Η Προσευχή είναι εις όλες τις περιπτώσεις η ίδια και μία. Οι Ορθόδοξοι χριστιανοί έχουν μία και την αυτή πίστι. Η γνώσις είναι κοινή σε όλους. Πιστεύουν, δηλαδή, ότι η υπέρτατη αυτή προσευχή των προσευχών, περιλαμβάνει δύο πράγματα: το όνομα «Κύριε Ιησού» και την επίκλησι προς Αυτόν. Αυτό το ξεύρουν καλά όλοι. Γιατί, όμως, δεν την λένε όλοι κατά τον ίδιο τρόπο και δεν την τονίζουν με τον ίδιο τόνο; Γιατί η κάθε ψυχή συμβαίνει να τονίζη διαφορετικές λέξεις εις την Προσευχήν αυτή και δεν τονίζουν όλοι εις το ίδιο μέρος, τις ίδιες λέξεις; Πολλοί λένε ότι αυτό είναι αποτέλεσμα κάποιας συνηθείας, την οποίαν απεκόμισαν

αντιγράφοντας άλλους ανθρώπους. Άλλοι παραδέχονται ότι αυτό εξαρτάται από την κατανόηση των λέξεων και ανταποκρίνεται σε ατομική αντίληψη, τέλος δε άλλοι πιστεύουν ότι αυτό έχει σχέσι με το ζήτημα της ευκολίας ή δυσκολίας την οποία έχει κάθε άτομον ως προς την προφορά των διαφόρων λέξεων. Εγώ, όμως, φροντίζω να βρω κάτι υψηλότερο, κάτι άγνωστο όχι μόνον εις τον ακροατή αλλά και εις αυτόν που προσεύχεται. Δεν θα μπορούσαμε να σκεφθούμε ότι αυτό που κινεί αόρατα τον τόνο είναι το Άγιον Πνεύμα το οποίον εντυγχάνει υπέρ ημών στεναγμούς αλαλήτοις, μέσα εις εκείνους οι οποίοι δεν ξεύρουν πώς και για ποιό πράγμα πρέπει να προσεύχονται; Εάν ο κάθε ένας προσεύχεται εις το όνομα του Ιησού Χριστού δια του Αγίου Πνεύματος, όπως λέει ο Απόστολος, το Άγιον αυτό Πνεύμα, που εργάζεται μυστικά μέσα εις την ψυχήν αυτού που προσεύχεται και του χαρίζει την προσευχή, είναι δυνατόν επίσης να εμπιστευθή το αγαθοποιό του χάρισμα, παρά το γεγονός της ελλείψεως εκ μέρους του ανθρώπου αναλόγου δυνάμεως.

»Εἰς τον ἕνα, τὸ Ἅγιον Πνεῦμα παρέχει τὸ χάρισμα τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ, εἰς τὸν ἄλλον, τὴν ἀγάπη, εἰς τὸν τρίτον σταθερότητα πίστεως, εἰς ἄλλον ταπείνωσιν κ.ο.κ. Εφ' ὅσον ἔτσι ἔχει τὸ πράγμα, αὐτὸς ὁ ὁποῖος ἔχει λάβει τὸ χάρισμα τῆς τιμῆς καὶ δοξολογίας πρὸς τὴν δύναμι τοῦ Παντοδυνάμου, εἰς τὴν προσευχῆς του, ἀσφαλῶς θα τονίζῃ με ἰδιαίτερη θέρη τὴν λέξι Κύριε, ἐπειδὴ εἶναι φυσικόν νὰ αισθάνεται περισσότερο τὴν δύναμι καὶ τὸ μεγαλεῖο τοῦ Πλάστου τοῦ Σύμπαντος. Αὐτὸς ποῦ ἔχει λάβει τὴν μυστικὴ ἐκχῦσι τῆς ἀγάπης εἰς τὴν καρδιά του, ρίχνεται εἰς τὴν ἔκστασιν καὶ γεμίζει ἀπὸ εὐτυχία προφέροντας τὴν λέξι «Ἰησοῦ Χριστέ», ἀκριβῶς ὅπως κάποτε με ἕνα ὀρισμένο μοναχό, ὁ ὁποῖος δὲν ἤμπορούσε νὰ ἀκούσῃ τὸ ὄνομα Ἰησοῦ καὶ εἰς τὴν καθημερινῆς ἀκόμη ομιλίαι, χωρὶς νὰ αισθανθῆ ἕνα κύμα ἀγάπης καὶ εὐτυχίας νὰ ἐκχύνεται ἀπὸ τὴν καρδιά του.

»Ὁ ἀκλόνητος πρὸς τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ καὶ τὸ ὁμοούσιόν Του πρὸς τὸν Πατέρα, γεμίζει με λαύρα πίστεως ὅταν λέῃ τὴν λέξι «Υιέ του

Θεού». Αυτός που έχει λάβει το δώρο της ταπεινοφροσύνης και γνωρίζει βαθειά τις αδυναμίες του, με τις λέξεις «Ελέησόν με», αισθάνεται την αμαρτωλότητά του και οι πάρα πάνω λέξεις που προφέρει, συντρίβουν κυριολεκτικά την καρδιά του, χωρίς να του βγάζουν την ελπίδα ότι η απέχθεια του Θεού για τα αμαρτήματα δεν είναι μεγαλύτερη από την αγάπη Του προς τον αμαρτωλό. Αυτές είναι οι σκέψεις μου επάνω εις το ζήτημα των διαφόρων τόνων φωνής, με τους οποίους οι διάφοροι άνθρωποι λέγουν την Προσευχήν, εις το όνομα του Ιησού. Έτσι, λοιπόν, από τον τρόπο που ακούει κανείς να λέγεται η Προσευχή μπορεί να καταλάβη με τι χάρισμα είναι προικισμένος από τον Θεόν εκείνος που την λέει.

»Ένας αριθμός ανθρώπων με έχουν ερωτήσει και για το εξής ζήτημα: Γιατί δεν παρουσιάζονται ενωμένα όλα αυτά τα σημεία των κρυμμένων πνευματικών χαρισμάτων; Επειδή όχι μόνον μία, αλλά κάθε λέξις της Προσευχής θα μπορούσε να λεχθή με ένα και τον ίδιο τόνο, εις την ερώτησιν αυτή συνήθως απαντώ ως εξής: Εφ' όσον η χάρις

του Θεού διανέμει τα χαρίσματα με σοφία εις τον κάθε άνθρωπο σύμφωνα με την δύναμί του, όπως το βλέπουμε και εις την Αγία Γραφή, ποιος μπορεί με το περιορισμένο του μυαλό να μη και να ερωτήσει το μυστήριο που διέπει τη διανομή της χάριτος αυτής; Δεν είναι ο πηλός απόλυτα εις την διάθεσι του κεραμοποιού που φτιάχνει με αυτόν, αυτό το αντικείμενον ή το άλλο»;

Έμεινα πέντε ημέρες κοντά εις τον Έλληνα αυτόν Πνευματικόν οδηγό ο οποίος, εν τω μεταξύ, άρχισε να αισθάνεται πολύ καλύτερα, ως προς την υγεία του. Οι ημέρες αυτές υπήρξαν τόσοσ ωφέλιμες για την ψυχή μου ώστε δεν κατάλαβα καθόλου πώς επέρασαν, επειδή μέσα εις αυτό το μικρό δωμάτιο σε σιωπηλή απομόνωσι δεν ασχολούμεθα με τίποτε άλλο παρά με την νοερά προσευχή εις το όνομα του Ιησού και δεν ωμιλούσαμε παρά μόνο γι' αυτήν⁶³.

Μια μέρα ένας άλλος προσκυνητής ήλθε να μας

⁶³ ΠΟΘΟΣ ΕΥΧΗΣ. Εκείνου στου οποίου θα μπει το "καλό σκουλίκι" (όπως θα λέγαμε) για την ευχή, νέοι ορίζοντες ανοίγονται μπροστά του, άγνωστοι μέχρι τότε δι' αυτόν. Και όλο με την ευχή ασχολείται και όλο γι' αυτήν θέλει να μιλά.

έπισκεφθή. Παρεπονείτο πολύ πικρά για τους Εβραίους, τους οποίους και κατηγορούσε. Είχε περάσει από τα χωριά τους και είχε πολύ δυσανεστηθή από τις κοροϊδίες που του έκαναν και από την έχθρα που του έδειξαν. Ήτο τόσο πολύ εναντίον τους, ώστε τους καταριόταν κ' επί πλέον έλεγε ότι ήσαν ανάξιοι και να ζουν λόγω της επιμονής των εις την απιστίαν. Τέλος προσέθεσε ότι η δυσαρέσκειά του ήτο τόσο μεγάλη, ώστε εφοβείτο ότι δεν θα μπορούσε να επιβληθή εις τον εαυτόν του.

«Δεν έχεις δίκιο, φίλε μου, του είπε ο πνευματικός αυτός οδηγός, να βρίζης και να καταριέσαι τους Εβραίους κατ' αυτόν τον τρόπο. Ο Θεός τους έχει πλάσει κι αυτούς όπως έπλασε κ' εσένα κ' εμένα. Έπρεπε να λυπηθής γι' αυτά που έκαναν και όχι να τους καταριέσαι. Θα ήτο καλύτερο να προσεύχεσαι γι' αυτούς. Πίστευσέ με. Η απέχθεια που αισθάνεσαι γι' αυτούς προέρχεται από το γεγονός ότι δεν είσαι θεμελιωμένος εις την αγάπη του Θεού και δεν έχεις την ασφάλεια της εσωτερικής προσευχής, γι' αυτό δεν έχεις και εσωτερική γαλήνη. Θα σου

διαβάσω ένα κομμάτι από τους αγίους Πατέρας πάνω σ' αυτό το ζήτημα, που είναι γραμμένο από τον όσιο Μάρκο τον ασκητή. Άκουσε τι λέει: "Η ψυχή η οποία είναι εσωτερικά ενωμένη με τον Θεό γίνεται με το μέγεθος της χαράς της σαν ένα απλό και καλόκαρδο παιδί. Δεν καταδικάζει κανέναν, ούτε ειδωλολάτρη, ούτε Εβραίο, ούτε αμαρτωλόν, αλλά τους βλέπει όλους με καθαρό μάτι, παίρνει χαρά απ' όλα τα πλάσματα και θέλει όλους, αμαρτωλούς, Εβραίους, ειδωλολάτρες, να δοξάζουν τον Θεό".

»Ο Μέγας Μακάριος ο Αιγύπτιος, λέει επίσης, για τον πνευματικώτατον εσωτερικά άνθρωπο, τα εξής: "Αυτός που έφθασε εις ανωτέραν πνευματικότητα φλέγεται από τόσο μεγάλην αγάπη ώστε εάν ήτο δυνατόν θα ήθελε τον κάθε ένα να κατοική μέσα εις την καρδιά του, ασχέτως αν αυτός είναι καλός ή κακός". Βλέπεις, αγαπητέ αδελφέ, πώς σκέπτονται και διδάσκουν γι' αυτό οι άγιοι Πατέρες; Σε συμβουλεύω, λοιπόν, να εγκαταλείψης την δυσαρέσκειά σου, να περιβάλης τα πάντα με καλωσύνη και αγάπη, όπως τα περιβάλλει η παντογνώστικη Πρόνοια

του Θεού, όταν δε ενοχληθής από κάποιον, να μη κατηγορής αυτόν, αλλά να τα βάλεις με τον εαυτόν σου, που έχει έλλειψιν υπομονής και ταπεινοφροσύνης».

Τέλος, μετά παρέλευσιν μιας εβδομάδος και πλέον, ο ασθενής αυτός Πνευματικός οδηγός έγινε καλά κ' εγώ ετοιμάσθηκα να αναχωρήσω. Τον ευχαρίστησα εγκάρδια για την ευλογημένη αυτή διδασκαλία που μου έδωσε, και του εφίλησα το χέρι χαιρετώντας τον. Αυτός εσκέπτετο να επιστρέψω εις το Άγιον Όρος, ενώ εγώ εξακολούθησα την εφαρμογήν του σχεδίου μου, δηλαδή την αναχώρησί μου για το Ποτσαέβ. Δεν είχα προχωρήσει περισσότερο από πενήντα χιλιόμετρα όταν με έφθασεν ένας στρατιώτης, τον οποίον ερώτησα πού επήγαινε. Μου είπεν ότι επέστρεφε εις το μέρος όπου είχε γεννηθή, εις την περιοχή του Καμενέτς Ποντόλσκ.

Προχωρήσαμε μαζί περίπου πέντε χιλιόμετρα σιωπηλοί, όταν παρετήρησα ότι κάπου-κάπου ανεστέναζε πολύ βαθειά, σαν κάποια μεγάλη θλίψις να επίεζε τα στήθη του, ενώ εγίνετο

συγχρόνως όλο και πιο μελαγχολικός. Τον ερώτησα γιατί ήτο τόσο λυπημένος κ' εκείνος μου είπε:

«Καλέ μου φίλε, αφού κατάλαβες την λύπη μου, εάν με βεβαιώσης σε ό,τι έχεις ιερόν ότι δεν θα πης τίποτε ποτέ σε κανένα, θα σου πω όλη την ζωή μου, επειδή άλλως τε είμαι πολύ κοντά εις τον θάνατό μου».

Τον εβεβαίωσα σαν χριστιανός ότι δεν θάλεγα ούτε το παραμικρό σε οποιονδήποτε και ότι θα ήμουν πολύ ευτυχής να του παράσχω όσο περισσότερες και καλύτερες συμβουλές θα μπορούσα.

«Λοιπόν, άρχισε να διηγήται, ήμουν στρατιώτης και υπηρέτησα σ' ένα μέρος, περίπου πέντε χρόνια, οπότε η εργασία εκεί έγινε εξαιρετικά σκληρή, συχνά δε μ' ετιμωρούσαν για αμέλεια, που άρχισε να με καταλαμβάνη και το πιτό, που συνήθισα να πίνω. Εμπήκε τότε εις το κεφάλι μου να δραπετεύσω, δεν άργησα δε να πραγματοποιήσω την σκέψη μου αυτή κ' έγινα

λιποτάκτης. Από τότε έχουν περάσει δεκαπέντε ολόκληρα χρόνια. Τα πρώτα έξι χρόνια εκρυβόμουνά όπως ημπορούσα κ' έκλεβα διάφορα πράγματα από αποθήκες, μπακάλικα και αγροικίες. Έκλεβα και άλογα, εφρόντιζα δε να πουλώ τα διάφορα κλοπιμαία με διαφόρους τρόπους. Ό,τι χρήματα έπαιρνα τα έπινα, γενικά δε έκανα μια πολύ άσωτη ζωή και διέπραττα κάθε είδος αμαρτίας. Εις την αρχή επήγαινα καλά, έπειτα, όμως, επειδή δεν είχα χαρτιά και ταυτότητα για να ταξιδεύω, μ' επιάσανε και μ' εβάλανε εις την φυλακή. Τέλος κατώρθωσα να δραπετεύσω από εκεί, για μεγάλη μου δε τύχην συναντήθηκα μετά με ένα στρατιώτη που είχεν απολυθή από τον στρατό κ' επήγαινε σπίτι του σε μια μακρυνή διοικητική περιοχή. Εφαινόταν άρρωστος, γιατί περπατούσε με δυσκολία, με παρεκάλεσε δε να τον βοηθήσω μέχρι το πλησιέστερο χωριό όπου θάβρισκε ένα μέρος για να ησυχάση. Τον εβοήθησα και εφθάσαμε εκεί που επιθυμούσε. Ο αστυνομικός διευθυντής μου επέτρεψε να μείνουμε σε μια χόρτινη καλύβα, όπου ξαπλωθήκαμε για ν' αναπαυθούμε την νύκτα αυτή. Όταν εξύπνησα το πρωί, εκοίταξα

τον σύντροφό μου αλλά ήταν ακίνητος και ξυλιασμένος. Ήταν νεκρός. Μόλις το αντελήφθηκα αυτό, έσπευσα να τον ψάξω για να βρω τα χαρτιά του και προ παντός το χαρτί της απολύσεώς του. Το επήρα μαζί με τα λίγα χρήματα που είχε και εξαφανίσθηκα μέσα σ' ένα κοντινό δάσος, ενώ όλοι κοιμώνταν ακόμμη.

»Τα χαρτιά ευτυχώς συνέπεσε να είχαν τέτοια χρονολογία και ηλικία, που να μπορώ να τα χρησιμοποιήσω εύκολα. Ευχαριστήθηκα πολύ για την επιτυχία μου αυτή, επειδή θα μπορούσα τώρα, έχοντας χαρτιά, να ταξιδεύω παντού. Έτσι επήγα μέχρι τα βάθη του Αστραχάν. Εκεί απεφάσισα να παραμείνω και έπιασα δουλειά εργαίου σε ένα ζωέμπορο, ηλικιωμένον άνθρωπο εγκατεστημένον εκεί.

»Εζούσεν ο άνθρωπος αυτός με την κόρη του, που ήταν χήρα. Μετά ένα έτος ζωής κοντά του ενυμφεύθηκα την χήρα κόρη του, έπειτα δε από λίγο καιρό ο γέρος απέθανε. Δυστυχώς δεν ημπορέσαμε να συνεχίσουμε την επιχείρησι, κ' εγώ άρχισα πάλι να πίνω. Η γυναίκα μου έκανε κι

αυτή το ίδιο. Σε διάστημα ενός χρόνου εσπαταλήσαμε όσα μας είχαν αφήσει ο γέρος πεθερός μου. Μετά από λίγο καιρό η σύζυγός μου αρρώστησε βαρεια και πέθανε. Τότε εγώ επούλησα ό,τι είχε απομείνει, τα έφαγα και έμεινα χωρίς πεντάρα. Άρχισα να πεινώ, οπότε ξαναγύρισα εις την παλιά μου τέχνη. Τώρα, όμως, έκανα τον κλεπταποδόχο, γιατί είχα πια χαρτιά και ταυτότητα. Με το ξαναγύρισμα εις το αμαρτωλό επάγγελμα, ξαναβρήκα και την παλιά μου αμαρτωλή ζωή. Οι επιτυχίες μου αυτές διήρκεσαν ένα χρόνο. Αργότερα, όμως, δεν επήγαν και τόσο καλά τα πράγματα. Έκλειψα ένα γέρικο άλογο από ένα ακτήμονα χωριάτη, ένα Μπόμπιλο, όπως τους λέμε, και το επούλησα για λίγα λεπτά.

»Με τα χρήματα που επήρα ήπια αρκετά σε μια μπουραρία κ' ύστερα μου ήλθε η ιδέα να πάω σε ένα γειτονικό χωριό, όπου γινόταν ένας γάμος, με το σκοπό να επιδοθώ σε κλοπές, όταν μετά την διασκέδασι θα έπεφταν όλοι εις τον ύπνο. Πριν ακόμη δύση ο ήλιος εμπήκα μέσα σ' ένα κοντινό δάσος για να νυκτώση. Εξάπλωσα εκεί

κάπου για να περάση η ώρα, αλλά μ' επήρε ο ύπνος χωρίς να το καταλάβω. Εις τον ύπνο μου αυτόν είδα ένα όνειρο. Είδα ότι εκαθόμουν σ' ένα πλατύ και ωραίο χλοερό μέρος. Ξαφνικά παρετήρησα ότι ένα φοβερό σύννεφο άρχισε να ανεβαίνει εις τον ουρανό. Σε λίγο εξέφυγε μια τόσο τρομερή βροντή κεραυνού από το σύννεφο αυτό, ώστε εσειίστηκε το έδαφος κάτω από τα πόδια μου κ' έτρεμε. Εγώ ενόμισα σαν κάποιος να με αναποδογύρισε και να με εκύλισε κάμποσες φορές επάνω εις το έδαφος. Έπειτα, το σύννεφο αυτό, εφάνηκε σαν να κατεβαίνει προς τα κάτω χαμηλά κι από μέσα επρόβαλλε σε λίγο η μορφή του πατέρα μου, που είχε πεθάνει πριν είκοσι χρόνια. Ήταν, εις την ζωή του, ο πατέρας μου, ένας εξαιρετος άνθρωπος κ' είχεν υπηρετήσει τριάντα ολόκληρα χρόνια ως εκκλησιαστικός επίτροπος εις το χωριό μας.

»Προχώρησε προς το μέρος μου με μια έκφρασι γεμάτη θυμό και αγανάκτησι που με έκαναν να με κυριεύση μεγάλος φόβος. Γύρω εκεί είδα ακόμα, διάφορους σωρούς από ποικίλα πράγματα που είχα κατά διάφορες εποχές

κλέψει. Η θέα τους μ' ετρομοκράτησεν ακόμη περισσότερο. Συγχρόνως εφάνηκε κι ο παππούς μου να έρχεται προς το μέρος μου, να δείχνη τον πρώτο σωρό και να λήη:

"Τι είναι αυτό; Τώρα θα το πληρώσης"! Τότε ξαφνικά το έδαφος εβούλιαξε κάμποσο γύρω μου κι άρχισε να με πιέζη απ' όλες τις πλευρές, τόσο σκληρά, ώστε δεν ημπορούσα να υποφέρω τον πόνο και την λιποψυχία που με κατέλαβαν. Εφώναξα: "Λυπήσου με". Αλλά χωρίς αποτέλεσμα. Έπειτα, για δεύτερη φορά, ο παππούς μου δείχνοντάς μου έναν άλλο σωρό επανέλαβε λέγοντας: "Τι είναι αυτό; Δώστε του μια σκληρότερη πληρωμή". Τότε αισθάνθηκα τόσο βίαιο και μαρτυρικό πόνο κι αγωνία που δεν ημπορούν να συγκριθούν με τίποτε παρόμοιο εις την γη.

»Τέλος ο παππούς μου έφερε κοντά μου το άλογο, που είχα κλέψει την προηγούμενη βραδυά. Και μου φώναξε: "Κι αυτό εδώ τι είναι; Βασανίσου, λοιπόν, τώρα όσο πιο σκληρότερα παίρνει"!

»Αποτέλεσμα των λόγων αυτών ήτο ένας τόσο σκληρός, τραχύς κ' εξαντλητικός πόνος, που είναι αδύνατον να περιγραφή. Ήταν σαν κάποιος να μου έβγαζε τους τένοντες απ' τις σάρκες μου, πράγμα που με έκανε να κόβεται η αναπνοή μου, απ' τον πόνο που ακολουθούσε. Αισθάνθηκα ότι δεν θα άντεχα πλέον κι ότι θα έμενα πια αναίσθητος εις τον λάκκον αυτό αλλά το άλογο την ίδια στιγμή μου έδωσε ένα λάκτισμα εις το μάγουλο, οπότε εξύπνησα τρέμοντας και σπαρταρώντας απ' τον φόβο σαν το ψάρι.

»Εν τω μεταξύ είχεν όχι μόνον ξημερώσει αλλ' είχε βγη και ο ήλιος δυο κοντάρια ψηλά εις τον ουρανό. Αυτόματα έκανα μια ακούσια κίνησι, πιάνοντας το μάγουλό μου, και είδα ότι ήτο πληγωμένο κ' έτρεχεν αίμα από την πληγή. Όλα τα μέρη επίσης του σώματός μου, που είχα δη εις τον ύπνο μου πως είχαν υποφέρει, τα αισθανόμουν σκληρά και πονεμένα σαν να τα είχαν τρυπήσει χιλιάδες βελόνες. Ευρισκόμουν σε κατάστασι τέτοιου τρόμου που δεν ημπορούσα να σηκωθώ. Το κτυπημένο μάγουλό

μου έκανε αρκετό καιρό να περάση κι ακόμα μέχρι τώρα μπορείς να δης το σημάδι που άφησε. Να, κοίταξέ το, δεν υπήρχε πριν από το περιστατικό αυτό.

»Έτσι μετά από το τρομακτικό αυτό όνειρο με κατελάμβαναν συχνά τύψεις και τρόμος Μόνον που το θυμόμουν έτρεμα και η αγωνία κατελάμβανε την ψυχή και την καρδιά μου. Δεν ήξευρα τι να κάνω, πώς να εύρισκα κάποια γαλήνη να ηρεμούσα. Το χειρότερο, όμως, όσο περνούσεν ο καιρός τόσο εμεγάλωνε κι ο φόβος μου κ' η ταραχή. Άρχισα να αισθάνωμαι ένα φόβο για τους ανθρώπους, γιατί με κατελάμβανε μια ντροπή για όσα είχα κάμει, νομίζοντας πως όλοι ε γνώριζαν το ελεεινό μου παρελθόν. Δεν ημπορούσα πια ούτε να φάω ούτε να κοιμηθώ από αυτή την συνεχή οδύνη της ψυχής μου. Είχα καταντήσει σαν ένα σκιάχτρο. Εσκέφθηκα να παραδοθώ εις την αστυνομία και να ομολογήσω όλες τις κλοπές και τις απάτες μου. Ενόμιζα ότι ο Θεός θα με συγχωρούσε αν ελάβαινα τις ανάλογες τιμωρίες. Δεν είχα το θάρρος, όμως, να το κάμω γιατί φοβώμουν τις ταλαιπωρίες της

φυλακής. Έχασα ύστερα απ' όλα αυτά κάθε είδος υπομονής και παρηγοριάς και εσκέφθηκα να αυτοκτονήσω, αλλ' έπειτα είδα ότι θα ήταν περιττή η αυτοκτονία γιατί όσο περνούν οι ημέρες όλο και χάνω δυνάμεις, πιστεύω δε πως η ζωή που μου μένει είναι λίγη, επειδή οπωσδήποτε, έτσι όπως πάω, θα πεθάνω. Τώρα πηγαίνω εις το χωριό μου να ιδώ έναν ανεψιό μου και εκεί να πεθάνω εις το μέρος που εγεννήθηκα. Έχω έξη μήνες που ταξιδεύω, κάθε μέρα δε που περνά, με κάνει και περισσότερο αξιολύπητο. Τι λες εσύ, φίλε μου, για όλα αυτά; Τι πρέπει να κάνω; Αλήθεια! Είναι αδύνατο πια να υποφέρω περισσότερο!»

Ακούοντας όλην αυτή τη φοβερή και αληθινή ιστορία με κομμένη την αναπνοή μου, εδοξολόγησα του Θεού τη σοφία και την αγαθότητα που ενεργεί με τόσο ποικίλους και θαυμαστούς τρόπους για να φέρη τους αμαρτωλούς σε συναίσθησι. Του είπα, λοιπόν: «Αδελφέ μου, έπρεπε τις ώρες του φόβου, και του τρόμου και της αγωνίας σου, να προσηύχες θερμά προς τον Θεό. Αυτό θα ήτο η μεγάλη και

αποτελεσματική θεραπεία των δεινών σου».

«Αλήθεια! Εις την ζωή μου, είπεν, εσκέφθηκα ότι θα ήταν καταστροφή για μένα να τολμήσω να προσευχηθώ απ' ευθείας προς τον Θεό».

«Όχι, αδελφέ μου, όχι! Ο Σατανάς έβαλε εις το μυαλό σου τον φόβο και τις σκέψεις αυτές για την προσευχή. Αγαπητέ μου, δεν υπάρχει εις το έλεος του Θεού όριο και πραγματικά λυπάται ο Θεός όταν δεν συναισθάνονται οι άνθρωποι και δεν καταλαβαίνουν να ζητήσουν το έλεός Του, για να τους συγχωρήση Εκείνος, όλες τις αμαρτίες τους.

»Ο Θεός συγχωρεί χωρίς όριο αυτούς που μετανοούν. Δεν ηξεύρουν οι δυστυχείς άνθρωποι να προσευχηθούν, δεν ηξεύρουν να πουν ούτε την προσευχή του Ιησού, «Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με τον αμαρτωλόν». Εσύ θα κάνης άριστα ν' αρχίσης να λες αυτή την προσευχή χωρίς διακοπή».

«Α! Μάλιστα, την ξεύρω αυτή την Προσευχή. Την

έλεγα μερικές φορές που συνέβαινε να έχω ανάγκη από περισσότερο θάρρος, όταν επρόκειτο να κάνω κάποια κλεψιά».

«Άκουσε, λοιπόν. Ο Θεός δεν σε κατέστρεψε όταν επήγαινες να κάνης κάτι κακό κ' έλεγες την Προσευχήν αυτή. Πώς θα μπορούσε να προβή εις την καταστροφή σου αφού η Προσευχή αυτή περιέχει τη λέξι του ελέους; Ο Σατανάς εφρόντισε να σε κάνη να μη την λες καθόλου, πρέπει δε να γνωρίζης ότι, άσχετα με τις σκέψεις που έρχονται εις το μυαλό σου, αν επιμείνης να λες την νοερά Προσευχή του Χριστού θα λυτρωθής πολύ γρήγορα από τους τρόμους και τα άλλα βάσανά σου κ' η γαλήνη του Θεού θα βασιλεύση μέσα εις την ψυχή σου. Θα γίνης αφωσιωμένος του Θεού άνθρωπος και θ' απαλλαγής απ' όλες τις αμαρτωλές σου συνήθειες και τα πάθη. Σε βεβαιώνω γι' αυτό, γιατί έχω ιδή πραγματικά θαύματα εις την ζωή μου από την Προσευχήν εκείνη⁶⁴».

⁶⁴ ΕΥΧΗ-ΠΑΘΗ. Η ευχή μας λυτρώνει από τα πάθη. Η ευχή, τελικά, μας δίνει μια καινούργια καρδιά. Ενεργεί κι όταν ακόμη αρνητικοί λογισμοί κατακλύζουν το νου μας.

Μετά απ' αυτά, του διηγήθηκα διάφορα περιστατικά, που έδειχναν την εξαισία δύναμι που η Προσευχή του Ιησού είχε φέρει σε διάφορους αμαρτωλούς. Τέλος τον έπεισα να έλθη μαζί μου εις την Παναγία του Ποτσαέβ, το καταφύγιο των αμαρτωλών, για να εξομολογηθή εκεί και να κοινωνήση πριν φθάση εις το χωριό του.

Ο στρατιώτης μου, άκουσε όλα όσα του είπα με πολλή προσοχή, όπως τουλάχιστο κατάλαβα, και με χαρά συμφώνησεν απόλυτα. Πήγαμε μαζί μέχρι το Ποτσαέβ χωρίς να μιλή ο ένας προς τον άλλο, επειδή ελέγαμε νοερά την προσευχή του Ιησού σ' όλο το διάστημα. Μιαν ολόκληρην ημέρα εβαδίσαμε έτσι. Την επομένην αισθάν-θηκε, όπως μου είπε, πολύ καλύτερα και για πρώτη φορά άρχισε να κυριαρχή η ηρεμία μέσα του, που ποτέ άλλοτε δεν την είχε αισθανθή. Την τρίτην ημέρα εφθάσαμεν εις το Ποτσαέβ και τον συνεβούλευσα να μη διακόψη την Προσευχήν ούτε κατά το διάστημα της ημέρας, ούτε την νύκτα, όταν ήταν ξύπνιος, τον εβεβαίωσα δε ακόμη ότι το Πανάγιον Όνομα του Ιησού, που ο

αόρατος εχθρός δεν ημπορεί να το υποφέρει, θα τον ενδυνάμωνε για να σωθή. Εις αυτό το σημείο του εδιάβασα ένα κομμάτι από την «Φιλοκαλία» που έλεγεν ότι αν και οφείλουμε να λέμε πάντοτε την Προσευχή του Ιησού, είναι πολύ πιο απαραίτητο να την λέμε όταν προπαρασκευαζώμεθα για την Αγία Κοινωνία.

Έκαμε όπως του είπα και του εδιάβασα και εξωμολογήθηκε, κι ο πνευματικός του επέτρεψε να κοινωνήσει. Μετά ταύτα από καιρού εις καιρόν οι παλαιές αμαρτωλές τάσεις και σκέψεις τον ενωχλούσαν, αλλά τις ενικούσεν εύκολα λέγοντας την Προσευχήν αυτή. Την Κυριακή για να σηκωθή πρωί και να προφθάση εις τον Όρθρο, έπεσε να κοιμηθή ενωρίτερα από βραδύς με την νοερά Προσευχή εις τα χείλη. Εγώ έμεινα αργότερα και μ' ένα ισχνό φως εδιάβαζα απ' την «Φιλοκαλία».

Είχε περάσει καμμιά ώρα όταν αντελήφθηκα πως τον είχε πάρει πια ο ύπνος. Ξαφνικά, όμως, είκοσι πέντε λεπτά περίπου αργότερα, έδωσε ένα τίναγμα κ' εσηκώθηκεν ορθός, επήδησε

κάτω απ' το κρεβάτι και έτρεξε κατ' επάνω μου με δάκρυα εις τα μάτια και λόγια ευτυχίας εις τα χείλη και μου είπεν: «Ω, αδελφέ μου. Τι είδαν τα μάτια μου. Πόσον ήρεμος και ευτυχής είμαι τώρα. Πιστεύω πια τέλεια, ότι ο Θεός επιθυμεί ζωηρά την σωτηρία των αμαρτωλών και προς αυτούς κατευθύνεται η θεία Του στοργή. Δόξα σοι, Θεέ μου, δόξα νάχη το Όνομά Σου».

Ετρόμαξα και εχάρηκα συγχρόνως, τον ερώτησα δε να μου πη τι ακριβώς του είχε συμβή.

«Μόλις μ' επήρεν ο ύπνος, μου είπεν, είδα πως ήμουν εις αυτό το χλοερό λιβάδι που υπέφερα τα μαρτύρια. Εις την αρχήν ετρομοκρατήθηκα αλλά είδα τώρα αντί για το σύννεφο, ένα λαμπρόν ήλιο να ανατέλλη και ένα λαμπρότατο φως να φωτίζει γλυκά το λιβάδι. Τώρα υπήρχαν ακόμη μέσα εις το λιβάδι κόκκινα τριαντά-φυλλα κι άλλα όμορφα λουλούδια. Ξαφνικά πάλι παρουσιάστηκεν ο παππούς μου και μ' εκοίταξε με τόσο γλυκό βλέμμα, που ποτέ πριν δεν με είχε κοιτάξει άνθρωπος. Με εχαιρέτησε και μου είπε: "Πήγαινε εις το Ζιτομίρ εις την εκκλησία του

Αγίου Γεωργίου. Θα σε προστατεύσουν εκεί εις την εκκλησία. Κάθησε, λοιπόν, εκεί μέχρι το τέλος της ζωής σου και προσεύχου χωρίς ποτέ να σταματήσης κι ο Θεός θα είναι μαζί σου". Αυτά μου είπε, κι αμέσως με έσταύρωσε με το σημείον του σταυρού κ' εξαφανίστηκε. Δεν ημπορώ να εκφράσω πόσον ευτυχής είμαι τώρα. Αισθάνομαι σαν να ελαφρώθηκα από ένα φοβερό βάρος που είχα εις την ψυχή μου.

Τώρα μου φαίνεται πως ημπορώ να πετάξω μέχρι τον ουρανό. την στιγμή που εξύπνησα, τώρα πριν λίγες στιγμές, αισθάνθηκα τέτοια ειρήνη, εις την καρδιά και το μυαλό μου, που ποτέ πριν δεν είχα εις την ζωή μου αισθανθή. Τώρα τι πρέπει να κάνω; Δεν πρέπει να φύγω αμέσως για το Ζιτομίρ, όπως μου είπεν ο παππούς μου; Θα φύγω, λοιπόν, αμέσως αφού εξασφάλισα την εσωτερική μου γαλήνη με την νοερά προσευχή».

«Μα, αδελφέ μου, στάσου, του είπα, ακόμη είναι νύκτα. Πώς ημπορείς αμέσως να ξεκινήσης, νύκτα καιρό; Κάθησε μέχρι το πρωί να πάμε εις

τον Όρθρο να προσευχηθούμε κ' έπειτα φεύγεις, με του Θεού την δύναμι».

Έτσι, μετά απ' αυτήν την συνομιλία, δεν εκοιμηθήκαμε πια, αλλά πήγαμε εις την εκκλησία όπου κατά τη διάρκεια του Όρθρου, προσευχηθήκαμε με δάκρυα εις τα μάτια κι όπως με εβεβαίωσεν αισθανόταν άρρητη γαλή-νη και προώδευε ειρηνικά εις την Προσευχή του Ιησού. Μετά την θεία Λειτουργίαν εκοινώνησε κ' έπειτα έφαγε λίγο κ' εξεκίνησε για το Ζιτομίρ. Τον συνώδευσα μέχρι το δρόμο, που αρχίζει για την πόλιν αυτή και τον κατευώδωσα με χρι-στιανική χαρά και αγάπη.

Μετά από τα γεγονότα αυτά με τον φίλο μου, άρχισα να σκέπτομαι για τον εαυτό μου. Πού θα πήγαινα τώρα; Τέλος απεφάσισα να πάω πάλιν εις το Κίεβο. Η σοφή διδασκαλία του πνευματικού που με εξωμολόγησε με ετραβούσε προς τα εκεί, αλλ' επί πλέον μένοντας λίγο εις το μέρος αυτό θα είχα ίσως κάποια ευκαιρία να βρω κανέναν ευσεβή και φιλόανθρωπο να με βοηθήση να πάω εις την Ιερουσαλήμ, ή τουλάχιστον εις το

Άγιον Όρος του Άθω. Έμεινα, λοιπόν, άλλη μιαν εβδομάδα εις το Ποτσαέβ χρησιμοποιώντας τον χρόνο μου αυτόν σε αναμνήσεις και συλλογισμούς όλων αυτών τα οποία είχα ιδή και είχα συναντήσει εις το διάστημα του τελευταίου ταξιδιού μου. Επί πλέον έγραψα και σημειώσεις πολλών και διαφόρων ωφελίμων πραγμάτων. Έπειτα ετοιμάστηκα για το ταξίδι, επήρα το σακκίδιό μου, κ' επήγα εις την εκκλησία για ν' αφιερώσω το ταξίδι μου αυτό εις την Μητέρα του Χριστού. Όταν ετελείωσεν η Λειτουργία είπα τις ιδιαίτερές μου προσευχές κ' ετοιμαζόμενοι ν' αναχωρήσω, όταν καθ' όν χρόνον ευρισκόμουν έξω απ' την εκκλησία, ένας άγνωστος μπαίνοντας μέσα μ' ερώτησε πού θα μπορούσε ν' αγοράση μια λαμπάδα. Τον οδήγησα σύμφω-να με την ερώτησί του. Δεν ήταν πλούσιος ντυμένος, αλλά τα ρούχα του ήταν πολύ καθαρά κ' ευπρεπή.

Επήγα κ' επροσκύνησα το άγιον αποτύπωμα του ποδιού της Παναγίας, προσευχήθηκα κάμποσην ώραν κ' εξεκίνησα. Είχα αρκετά προχωρήσει όταν εις τον δρόμο μου είδα σ' ένα σπίτι ένα

ανοιχτό παράθυρο όπου παρατήρησα πως εστέκετο κ' edιάβαζε ο άνθρωπος που με είχε ερωτήσει στην εκκλησία για την λαμπάδα. Όπως επερνούσα δίπλα του, έβγαλα το καπέλλο μου και τον εχαιρέτησα, εκείνος δε αντιχαιρετώντας με μian υπόκλισι και κάνοντάς μου νεύμα να πάω μέσα, μου είπεν:

«Αν δεν απατώμαι είσαι προσκυνητής' δεν είναι έτσι»;

«Μάλιστα», απήντησα.

Όταν εμπήκα μέσα, ηθέλησε να μ' ερωτήσει ποιος ήμουν και πού επήγαινα. Του τα είπα όλα χωρίς να του κρύψω τίποτα. Μου προσέφερεν ωραίο τσαϊ κι άρχισε να μου μιλή: «Άκουσε, περιστέρι μου, μου είπε, σε συμβουλεύω να πας να προσκυνήσης εις το μοναστήρι του Σολοβέσκυ. Υπάρχει εκεί μια πολύ απομεμονωμένη και ήσυχη Σκήτη, που ονομάζεται Ανζέρσκυ. Είναι σαν ένας δεύτερος Άθως, δέχονται δε τον καθένα εκεί, με καλωσύνη και στοργή. Η δοκιμασία για τους δοκίμους για το μοναχικό σχήμα, συνίσταται σε διάβασμα, κατά σειράν, του Ψαλτηρίου, τέσσερεις ώρες το εικοσιτετράωρο. Σκοπεύω να πάω και εγώ για να προσκυνήσω,

επειδή τόχω τάξει να πάω μια φορά με τα πόδια. Δεν τολμώ, όμως, να ταξειδεύσω έτσι μονάχος, επειδή ο δρόμος είναι πολύ ερημικός. Τι θάλεγες να πηγαίναμε παρέα οι δυό μας; Εγώ θα έχω χρήματα και θ' αγοράζω τρόφιμα και για τους δυό μας εις το διάστημα του ταξιδιού. Έχω κι ακόμη μια πρότασιν. Εις τον δρόμο θα βαδίζουμε σε απόστασιν ολίγων μέτρων ο ένας από τον άλλον, για να μπορούμε έτσι να προσευχώμεθα νοερά ή θάχουμε από ένα μικρό βιβλίο να διαβάζουμε, ή τέλος θα απασχολούμε το μυαλό μας με ιερές και πνευματικές σκέψεις. Σκέψου το αυτό, αδελφέ μου, και μη μου αρνηθής την παρέα αυτή, που θα είναι ωφέλιμη πνευματικά και για τους δυο μας».

Όταν άκουσα την ανεπάντεχην εκείνη πρόσκλησι την επίστευσα ότι ήταν σημείο της Παναγίας εις την οποίαν είχα αφιερώσει το ταξείδι μου αυτό. Χωρίς περισσότερη σκέψι συμφώνησα αμέσως. Έτσι αποφασίσαμε να ξεκινήσουμε την επομένην. Περιπατήσαμε τρεις ολόκληρες ημέρες ο ένας πίσω από τον άλλο, σύμφωνα με την επιθυμία του πνευματικού

φίλου. Εκείνος edιάβαζεν ένα βιβλίο σ' όλο το διάστημα χωρίς να το αποχωρισθή απ' τα χέρια του, ούτε νύκτα ούτε ημέρα. Μερικές φορές έκλεινε το βιβλίο για να παραδίδεται σε θείες και ιερές σκέψεις. Το πρώτο βράδυ έσταματήσαμε σ' ένα μέρος για να φάμε. Την ώρα που ετρώγαμε, ο σύντροφός μου και πάλιν είχεν ανοικτό το βιβλίο εμπρός του και έρριχνε ματιές μέσα του. Είδα και εγώ το βιβλίο και αντελήφθην ότι ήταν Ευαγγέλιο. Τότε του είπα: «Επιτρέπεται να σε ερωτήσω γιατί ούτε μια στιγμή δεν αφήνεις το Ευαγγέλιον από το χέρι σου, μέρα και νύκτα; Γιατί συνεχώς το βαστάς και τόχεις μαζί σου»; «Διότι, απήντησεν, απ' αυτό και μόνον απ' αυτό, διδάσκομαι συνεχώς».

«Και τι διδάσκεσαι ακριβώς»; συνέχισα.

«Την χριστιανική ζωή, αυτή που συνοψίζεται εις την προσευχή. Θεωρώ ότι η προσευχή είναι το πιο ενδιαφέρον και το πιο απαραίτητο πράγμα για την σωτηρία και το πρώτο καθήκον για τον κάθε χριστιανό. Η προσευχή είναι το πρώτο βήμα εις την αφωσιωμένην εις τον Θεό ζωή. Είναι το στέμμα της. Για τον λόγο δε αυτόν το Ευαγγέλιο ορίζει την αδιάλειπτη προσευχή. Οι

διάφορες πράξεις ευσέβειας έχουν η κάθε μια τον καιρό της, αλλά όσον άφορα εις την προσευχή, εκείνη έχει ιδικό της τον κάθε είδους χρόνο⁶⁵. Χωρίς προσευχή κανείς δεν ημπορεί να πράξη κανένα καλό και χωρίς το Ευαγγέλιο κανείς δεν ημπορεί να μάθη τέλεια αυτό που είναι σχετικό με την προσευχή. Όλοι όσοι εγεύθηκαν της σωτηρίας με τον τρόπο της εσωτερικής πνευματικής ζωής, οι άγιοι διάκονοι του Λόγου του Θεού οι ερημίται και οι ασκηταί κι όλοι οι θεοφοβούμενοι χριστιανοί, εδιδάχθησαν από την συνεχή και αλάνθαστην απασχόλησιν με τα βάθη του θείου Λόγου και από την αγιαστικήν ανάγνωσι του αγίου Ευαγγελίου. Οι πλείστοι απ' αυτούς είχαν το Ευαγγέλιο συνεχώς εις τα χέρια τους και η διδασκαλία του για την σωτηρία, τους επότισε με το δίδαγμα που συνοψίζεται εις το: κάθησε κάτω εις την σιωπή του κελλιού σου και διάβαζε και ξαναδιάβαζε συνεχώς το άγιον Ευαγγέλιο. Αυτός είναι ο λόγος που και εγώ όπως αυτοί δεν το αποχωρίζομαι ποτέ από τα χέρια μου».

⁶⁵ ΑΔΙΑΛΕΙΠΤΗ ΠΡΟΣΕΥΧΗ. Γι' αυτό και ο Χριστός, διά στόματος του απ. Παύλου, μας διατάσσει "αδιαλείπτως προσεύχεσθε".

Ευφράνθηκα πραγματικά με τα τόσο λογικά πράγματα που άκουσα από τον άνθρωπον αυτό και με την πρόοδο που αντελήφθηκα πως είχαν εις την προσευχή. Τον ερώτησα σε ποιό απ' τα τέσσερα Ευαγγέλια ευρήκε την διδασκαλία περί της προσευχής. «Και εις τους τέσσερεις Ευαγγελιστάς, απήντησεν, σε κάθε λέξι όλης της Καινής Διαθήκης, διαβάζοντάς την με την σειρά. Έχω που διαβάζω πολύν καιρό και φροντίζω να εμβαθύνω εις την έννοιαν, αλλ' έχω ακόμη καταλάβει ότι υπάρχει κάποια προοδευτική γραμμή, κάποια αλυσίδα, εις την διδασκαλία περί προσευχής, που αρχίζει από τον πρώτον Ευαγγελιστή και προχωρεί συστηματικά μέσα σε πλαίσια μιας ωρισμένης σειράς. Επί παραδείγματι εις την αρχή-αρχή, τίθεται η προσέγγισις, η εισαγωγή, όπως θα ελέγαμε, εις την διδασκαλία περί προσευχής και ακολουθεί ο τύπος, δηλαδή η εξωτερικευσίς της με λόγια.

Έπειτα έχουμε τις απαραίτητες προϋποθέσεις υπό τις οποίες προσφέρεται η προσευχή, έχουμε τον τρόπο της διδασκαλίας της, διάφορα

παραδείγματα γι' αυτήν, και τέλος την μυστικιστική διδασκαλία περί εσωτερικής, πνευματικής και αδιαλείπτου προσευχής, εις το ευλογημένον όνομα του Ιησού. Η προσευχή αυτή αποτελεί το υψηλότερον είδος προσευχής που είναι πολύ καλυτέρας μορφής από τον συνηθισμένο τύπο. Ακολουθούν τα περί αναγκαιότητας του είδους της νοεράς προσευχής, οι ευλογημένοι καρποί της κ.λ.π. Μ' ένα λόγο ευρίσκεται εις το Ιερόν Ευαγγέλιον πλήρης και λεπτομερής γνώσις για την εφαρμογή της προσευχής, με σύστημα και συνέπεια απ' την αρχήν ως το τέλος».

Ακούοντας αυτά, απεφάσισα να τον ερωτήσω να μου δείξη όσα μου είπε με περισσότερη ακρίβεια. Του είπα, λοιπόν: «Επειδή ενδιαφέρομαι να ακούω και να μιλώ για την προσευχή, περισσότερο από ο,τιδήποτε άλλο εις αυτόν τον κόσμο⁶⁶, θα ήμουν πολύ ευτυχής εάν θα μπορούσα να μάθω από σένα με λεπτομέρειες αν είναι δυνατόν, την μυστικήν αυτήν αλυσίδα της διδασκαλίας περί προσευχής. Για την αγάπη του

⁶⁶ ΠΟΘΟΣ ΕΥΧΗΣ. (βλ. σχόλιο 32 με τον ίδιο τίτλο).

Θεού, σε ικετεύω δίδαξέ μου την απ' το άγιον Ευαγγέλιο».

Συνεφώνησε με την παράκλησί μου και είπε: «Άνοιξε το Ευαγγέλιό σου, κοίταξέ το και σημείωσε ό,τι θα σου πω». Μου έδωσεν ένα μολύβι και εξακολούθησε: «Λάβε την καλωσύνη και άρχισε να κρατής σημειώσεις, προσέθεσε. Άνοιξε το Ευαγγέλιο του **Ευαγγελιστού Ματθαίου** πρώτα και διάβασε εις το έκτο κεφάλαιον από τον έκτο στίχο μέχρι τον όγδοο⁶⁷. Βλέπεις ότι εδώ έχουμε την προπαρασκευή ή την εισαγωγή που μας διδάσκει να μη κάνουμε την προσευχή προς χάριν της ματαιοδοξίας και κατά επιδεικτικό τρόπον, αλλά να την αρχίζουμε σε μοναχικό μέρος και ήσυχο, και να προσευχώμεθα μόνον για την συγχώρησι των αμαρτιών μας και την καλή μας επικοινωνία με τον Θεό κι όχι να την μετατρέπουμε σ' ένα σωρό ανωφελή

⁶⁷ 6 σου δε όταν προσεύχη, εισελθε εις τον ταμειόν σου, και κλείσας την θύραν σου πρόσευξι τω πατρί σου εν τω κρυπτώ, και ο πατήρ σου ο βλέπων εν τω κρυπτώ αποδώσει σοι εν τω φανερώ. 7 Προσευχόμενοι δε μη βαττολογήσητε ωσπερ οι εθνικοί· δοκούσι γαρ ότι εν τη πολυλογία αυτών εισακουσθήσονται. 8 μη ουν ομοιωθήτε αυτοίς· οίδε γαρ ο πατήρ υμών ων χρείαν έχετε προ του υμάς αιτήσαι αυτόν.

αιτήματα για κοσμικές επιδιώξεις, όπως κάνουν οι εθνικοί».

Έπειτα διάβασε λίγο πιο κάτω εις το ίδιο κεφάλαιο από τον ένατο μέχρι τον δέκατο στίχο⁶⁸. «Μας δίδεται εδώ ο τύπος της προσευχής, δηλαδή ο τύπος του περιεχομένου και των λέξεων με τις οποίες πρέπει να εκφραζώμεθα κατά την προσευχή. Με μεγάλη σοφία ευρίσκονται εδώ συγκεντρωμένα όλα τα καλά όσα χρειάζονται και όσα είναι επιθυμητά εις την ζωή μας. Συνέχεια, προχώρησε και διάβασε τους στίχους δεκα-τέσσερα και δεκαπέντε⁶⁹, του ίδιου κεφαλαίου και θα βρης εκεί τους όρους υπό τους οποίους η προσευχή καθίσταται αποτελεσματική, επειδή εάν δεν συγχωρήσουμε αυτούς που μας έβλαψαν, ο Θεός δεν θα συγχωρήσει τα δικά μας αμαρτήματα. Τώρα πέρασε εις το έβδομο κεφάλαιο και θα ιδής εκεί

⁶⁸ 9 ούτως ουν προσεύχεσθε υμείς· Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς· αγιασθήτω το όνομά σου· 10 ελθέτω η βασιλεία σου· γενηθήτω το θέλημά σου, ως εν ουρανω, και επί της γης.

⁶⁹ 14 Εάν γαρ αφήτε τοις ανθρώποις τα παραπτώματα αυτών, αφήσει και υμίν ο πατήρ υμών ο ουράνιος· 15 εάν δε μη αφήτε τοις ανθρώποις τα παραπτώματα αυτών, ουδέ ο πατήρ υμών αφήσει τα παραπτώματα υμών.

εις τον έβδομο και τον δωδέκατο στίχο⁷⁰, πώς να επιτύχης εις την προσευχή, πώς να γίνης επίμονος εις την ελπίδα από τις εκφράσεις που οδηγούν εις αυτό και λένε -αιτείτε, ζητείτε, κρούετε. Αυτές οι ισχυρές εκφράσεις δίνουν το χρώμα της συχνότητας της προσευχής και της αναγκαιότητας της τακτικής εφαρμογής της, εις τρόπον ώστε η δύναμις της προσευχής να μη συμβαίνει μόνο να μας παρακολουθή, αλλ' ακόμη περισσότερο να προπορεύεται πολλές φορές εις την ζωή μας. Αυτό αποτελεί την κυριωτέραν αξία της προσευχής, θα ιδής δε ένα παράδειγμα γι' αυτό εις το δέκατο τέταρτο κεφάλαιο του **Ευαγγελιστού Μάρκου** εις τους στίχους τριάντα δύο μέχρι σαράντα⁷¹, όπου ο ίδιος ο Χριστός

⁷⁰ 7 Αιτείτε, και δοθήσεται υμίν, ζητείτε, και ευρήσετε, κρούετε, και ανοιγήσεται υμίν....¹² Πάντα ουν όσα αν θέλητε ίνα ποιώσιν υμίν οι άνθρωποι, ούτω και υμείς ποιήτε αυτοίς· ούτος γαρ εστιν ο νόμος και οι προφήται.

⁷¹ 32 Και έρχονται εις χωρίον ου το όνομα Γεθσημανή, και λέγει τοις μαθηταίς αυτού· καθίσατε ώδε έως προσεύξωμαι. 33 και παραλαμβάνει τον Πέτρον και Ιάκωβον και Ιωάννην μεθ' εαυτού, και ήρξατο εκθαμβείσθαι και αδημονείν 34 και λέγειν αυτοίς· περίλυτός εστιν η ψυχή μου έως θανάτου· μείνατε ώδε και γρηγορείτε. 35 και προελθών μικρόν έπεσεν επί πρόσωπον επί της γης, και προσήύχετο ίνα, ει δυνατόν εστι, παρέλθη απ' αυτού η ωρα, 36 και έλεγεν· αββά ο πατήρ, πάντα δυνατό σοι· παρένεγκε το ποτήριον απ' εμού τούτο· αλλ' ου τι εγώ θέλω, αλλ' ει τι συ. 37 και έρχεται και ευρίσκει αυτούς καθεύδοντας, και λέγει τω Πέτρω· Σίμων, καθεύδεις; ουκ ισχύσατε μίαν ωραν γρηγορήσαι; 38 γρηγορείτε και προσεύχεσθε, ίνα μη

επαναλαμβάνει τις ίδιες λέξεις της προσευχής συχνά. Ο Ευαγγελιστής Λουκάς εις το ενδέκατο κεφάλαιο, στίχος ένα έως πέντε, δίνει ένα παρόμοιο παράδειγμα προσευχής που επαναλαμβάνεται εις την Παραβολή του Φίλου του Μεσονυκτίου (Λουκ. 11,5-14)⁷².

εισέλθητε εις πειρασμόν· το μεν πνεύμα πρόθυμον, η δε σὰρξ ασθενής. **39** και πάλιν απελθών προσηύξατο τον αυτόν λόγον ειπών. **40** και υποστρέψας εύρεν αυτούς πάλιν καθεύδοντας· ήσαν γαρ οι οφθαλμοί αυτών καταβαρυνόμενοι, και ουκ ήδεισαν τι αποκριθώσιν αυτώ.

⁷² **1** Και εγένετο εν τω είναι αυτόν εν τόπω τινί προσευχόμενον, ως επαύσατο, είπέ τις των μαθητών αυτού προς αυτόν· Κύριε, διδάξον ημάς προσεύχεσθαι, καθώς και Ιωάννης εδίδασκε τους μαθητάς αυτού. **2** είπε δε αυτοίς· όταν προσεύχησθε, λέγετε· Πάτερ ημών ο εν τοις ουρανοίς· αγιασθήτω το όνομά σου· ελθέτω η βασιλεία σου· γενηθήτω το θέλημά σου, ως εν ουρανω, και επί της γης· **3** τον άρτον ημών τον επιούσιον δίδου ημίν το καθ' ημέραν· **4** και άφες ημίν τας αμαρτίας ημών· και γαρ αυτοί αφίεμεν παντί τω οφείλοντι ημίν· και μη εισενέγκης ημάς εις πειρασμόν, αλλά ρύσαι ημάς από του πονηρού. **5** Και είπε προς αυτούς· τις εξ υμών έξει φίλον, και πορεύσεται προς αυτόν μεσονυκτίου και ερεί αυτω· φίλε, χρήσόν μοι τρεις άρτους, **6** επειδή φίλος μου παρεγένετο εξ οδού προς με και ουκ έχω ό παραθήσω αυτω· **7** κακείνος έσωθεν αποκριθείς είπη· μη μοι κόπους πάρεχε· ήδη η θύρα κέκλεισται και τα παιδία μου μετ' εμού εις την κοίτην εισίν· ου δύναμαι αναστάς δούναί σοι; **8** λέγω υμίν, ει και ου δώσει αυτω αναστάς δια το είναι αυτού φίλον, δια γε την αναίδειαν αυτού εγερθείς δώσει αυτω όσων χρήζει. **9** καγώ υμίν λέγω, αιτείτε, και δοθήσεται υμίν, ζητείτε, και ευρήσετε, κρούετε, και ανοιγήσεται υμίν· **10** πας γαρ ο αιτών λαμβάνει και ο ζητών ευρίσκει και τω κρούοντι ανοιχθήσεται. **11** τίνα δε εξ υμών τον πατέρα αιτήσει ο υιος άρτον, μη λίθον επιδώσει αυτω; ή και ιχθύν, μη αντί ιχθύος όφιν επιδώσει αυτω; **12** ή και εάν αιτήση ωόν, μη επιδώσει αυτω σκορπίον; **13** ει ουν υμείς, υπάρχοντες πονηροί, οίδατε δόματα αγαθά διδόναι τοις τέκνοις υμών, πόσω μάλλον ο πατήρ ο εξ ουρανού δώσει πνεύμα

«Αλλά και η σταθερά παράκλησις της παραβολής της Επιμόνου Χήρας, όπως διατυπώνεται εις το δέκατον όγδοο κεφάλαιο, στίχος ένας έως οκτώ⁷³, διδάσκει καθαρά την προ-τροπή του Χριστού που λέει ότι πρέπει να προσευχόμεθα πάντοτε, σε κάθε περίπτωσι και σε κάθε μέρος και να μη παραλείπουμε και να παραμελούμε το καθήκον αυτό. Μετά από αυτήν την λεπτομερή διδασκαλία, μας δίδεται, εις το **Ευαγγέλιο του Ιωάννου**, η ουσιώδης και κεντρική διδασκαλία για την μυστικήν εσωτερική προσευχή της καρδιάς. Εις την αρχή μάς φανερώνεται εις την εμβριθή διήγησι της συνομιλίας του Χριστού με

αγαθόν τοις αιτούσιν αυτόν; **14** Και ην εκβάλλων δαιμόνιον, και αυτό ην κωφόν· εγένετο δε του δαιμονίου εξελθόντος ελάλησεν ο κωφός, και εθαύμαζον οι όχλοι.

⁷³ **1** Έλεγε δε και παραβολήν αυτοίς προς το δειν πάντοτε προσεύχεσθαι αυτούς και μη εκκακείν, **2** λέγων· κριτής τις ην εν τινι πόλει τον Θεόν μη φοβούμενος και άνθρωπον μη εντρεπόμενος. **3** χήρα δε ην εν τη πόλει εκείνη, και ήρχετο προς αυτόν λέγουσα· εκδίκησόν με από του αντιδίκου μου. **4** και ουκ ηθέλησεν επί χρόνον· μετά δε ταύτα είπεν εν εαυτω· ει και τον Θεόν ου φοβούμαι και άνθρωπον ουκ εντρέπομαι, **5** δια γε το παρέχειν μοι κόπον την χήραν ταύτην εκδικήσω αυτήν, ίνα μη εις τέλος ερχομένη υποπιάζη με. **6** είπε δε ο Κύριος· ακούσατε τι ο κριτής της αδικίας λέγει· **7** ο δε Θεός ου μη ποιήση την εκδίκησιν των εκλεκτών αυτού των βωόντων προς αυτόν ημέρας και νυκτός, και μακροθυμών επ' αυτοίς; **8** λέγω υμίν ότι ποιήσει την εκδίκησιν αυτών εν τάχει. πλην ο υιος του ανθρώπου ελθών άρα ευρήσει την πίστιν επί της γης;

την Σαμαρείτιδα, όπου αποκαλύπτεται η εσωτερική προσκύνησις του Θεού, εν πνεύματι και αληθεία, την οποίαν ο Θεός επιθυμεί και η οποία είναι η ασίγαστη αληθινή προσευχή που μοιάζει σαν το τρεχούμενο νερό το «αλλόμενον εις ζωήν αιώνιον» (Ιωάν. 4, 5-25)⁷⁴. Πάρα κάτω,

⁷⁴ **5** έρχεται ουν εις πόλιν της Σαμαρείας λεγομένην Συχάρ, πλησίον του χωρίου ό έδωκεν Ιακώβ Ιωσήφ τω υιω αυτού· **6** ην δε εκεί πηγή του Ιακώβ. ο ουν Ιησούς κεκοπιακώς εκ της οδοιπορίας εκαθέζετο ούτως επί τη πηγή· ωρα ην ωσει έκτη· **7** έρχεται γυνή εκ της Σαμαρείας αντλήσαι ύδωρ. λέγει αυτη ο Ιησούς· δος μοι πιείν· **8** οι γαρ μαθηταί αυτού απεληλύθεισαν εις την πόλιν ίνα τροφάς αγοράσωσι· **9** λέγει ουν αυτω η γυνή η Σαμαρείτις· Πως συ Ιουδαίος ων παρ' εμού πιείν αιτείς, ούσης γυναικός Σαμαρείτιδος; ου γαρ συγχρώνται Ιουδαίοι Σαμαρείταις· **10** απεκρίθη Ιησούς και είπεν αυτη· ει ήδεις την δωρεάν του Θεού, και τις εστιν ο λέγων σοι, δος μοι πιείν, συ αν ήτησας αυτόν, και έδωκεν αν σοι ύδωρ ζων· **11** λέγει αυτω η γυνή· Κύριε, ούτε άντλημα έχεις, και το φρέαρ εστί βαθύ· πόθεν ουν έχεις το ύδωρ το ζων; **12** μη συ μείζων ει του πατρός ημών Ιακώβ, ος έδωκεν ημίν το φρέαρ, και αυτός εξ αυτού έπιε και οι υιοί αυτού και τα θρέμματα αυτού; **13** απεκρίθη Ιησούς και είπεν αυτη· πας ο πίνων εκ του ύδατος τούτου διψήσει páλιν· **14** ος δι' αν πΐη εκ του ύδατος ου εγώ δώσω αυτω, ου μη διψήση εις τον αιώνα, αλλά το ύδωρ ό δώσω αυτω, γενήσεται εν αυτω πηγή ύδατος αλλομένου εις ζωήν αιώνιον· **15** λέγει προς αυτόν η γυνή· Κύριε, δος μοι τούτο το ύδωρ, ίνα μη διψώ μηδέ έρχωμαι ενθάδε αντλείν· **16** λέγει αυτη ο Ιησούς· ύπαγε φώνησον τον άνδρα σου και ελθέ ενθάδε· **17** απεκρίθη η γυνή και είπεν· ουκ έχω άνδρα· λέγει αυτη ο Ιησούς· καλώς είπας ότι άνδρα ουκ έχω· **18** πέντε γαρ άνδρας έσχες, και νυν ον έχεις ουκ έστι σου ανήρ· τούτο αληθές είρηκας· **19** λέγει αυτω η γυνή· Κύριε, θεωρώ ότι προφήτης ει συ· **20** οι πατέρες ημών εν τω όρει τούτω προσεκύνησαν· και υμείς λέγετε ότι εν Ιεροσολύμοις εστίν ο τόπος όπου δεί προσκυνείν· **21** λέγει αυτη ο Ιησούς· γύναι, πίστευσόν μοι ότι έρχεται ωρα ότε ούτε εν τω όρει τούτω ούτε εν Ιεροσολύμοις προσκυνήσετε τω πατρί· **22** υμείς προσκυνείτε ό ουκ οΐδατε, ημείς προσκυνούμεν ό οΐδαμεν· ότι η σωτηρία εκ των Ιουδαίων εστί· **23** αλλ' έρχεται ωρα, και νυν εστιν, ότε οι αληθινοί προσκυνηταί προσκυνήσουσι τω πατρί εν πνεύματι και

εις το δέκατο πέμπτο κεφάλαιο, στίχος τέσσερα έως οκτώ⁷⁵, μας εικονίζεται ακόμα τελειότερα η δύναμις, η ισχύς και η αναγκαιότης της εσωτερικής προσευχής που είναι η παρουσία του πνεύματος του Χριστού σαν μια ασίγαστη ενθύμησι του Θεού.

«Τελικά διάβασε τους στίχους είκοσι τρία μέχρι είκοσι πέντε⁷⁶ του δεκάτου έκτου κεφαλαίου του ίδιου Ευαγγελιστού, θα διακρίνης δε εκεί, ότι η προσευχή εις το όνομα του Ιησού Χριστού, δηλαδή το «Κύριε Ιησού Χριστέ ελέησόν με»,

αληθεία· και γαρ ο πατήρ τοιούτους ζητεί τους προσκυνούντας αυτόν. **24** πνεύμα ο Θεός, και τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δεί προσκυνεῖν. **25** λέγει αυτω η γυνή· οἶδα ὅτι Μεσσίας ἔρχεται ο λεγόμενος Χριστός· ὅταν ἔλθῃ ἐκεῖνος, αναγγελεῖ ἡμῖν πάντα.

⁷⁵ **4** μείνατε εν εμοί, καγώ εν υμίν. καθώς το κλήμα ου δύναται καρπὸν φέρειν αφ' εαυτοῦ, εἴαν μη μείνη εν τη ἀμπέλῳ, οὕτως ουδέ υμεῖς, εἴαν μη εν εμοί μείνητε. **5** ἐγώ εἰμι ἡ ἀμπελος, υμεῖς τα κλήματα. ο μένων εν εμοί καγώ εν αυτω, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν, ὅτι χωρὶς εμοῦ ου δύνασθε ποιεῖν ουδέν. **6** εἴαν μη τις μείνη εν εμοί, ἐβλήθη ἔξω ως το κλήμα και ἐξηράνθη, και συνάγουσιν αὐτά και εις το πυρ βάλλουσι, και καίεται. **7** εἴαν μείνητε εν εμοί και τα ρήματά μου εν υμίν μείνη, ὁ εἴαν θέλητε αιτήσασθε, και γενήσεται υμίν. **8** εν τούτῳ εδοξάσθη ο πατήρ μου, ἵνα καρπὸν πολύν φέρητε, και γενήσεσθε εμοί μαθηταί.

⁷⁶ **23** και εν ἐκείνῃ τη ἡμέρᾳ ἐμέ ουκ ἐρωτήσετε ουδέν· ἀμὴν ἀμὴν λέγω υμίν ὅτι ὅσα αν αιτήσητε τον πατέρα εν τῷ ὀνόματί μου, δώσει υμίν. **24** ἔως ἄρτι ουκ ἠτήσατε ουδέν εν τῷ ὀνόματί μου· αιτεῖτε και λήψεσθε, ἵνα ἡ χαρὰ υμῶν ἡ πεπληρωμένη. **25** Ταῦτα εν παροιμίαις λελάληκα υμίν· ἀλλ' ἔρχεται ὡρα ὅτε ουκέτι εν παροιμίαις λαλήσω υμίν, ἀλλὰ παρρησία περὶ του πατρὸς αναγγελῶ υμίν.

όταν επαναλαμβάνεται συχνά έχει μεγίστη δύναμι και ανοίγει πολύ εύκολα την καρδιά για να την ευλογήση. Αυτό γίνεται αντιληπτό πολύ καθαρά εις την περίπτωση των Αποστόλων, οι οποίοι είχαν ένα χρόνο κοντά εις τον Χριστό και είχαν ήδη απ' Αυτόν διδαχθή την Κυριακή προσευχή, δηλαδή το «Πάτερ ημών», απ' τους οποίους φυσικά το μαθαίνουμε και εμείς. Εις το τέλος, όμως, της επιγείου Του ζωής ο Χριστός απεκάλυψεν εις αυτούς το μυστήριο που ακόμη οι προσευχές τους εστερούντο. Έπρεπε, λοιπόν, η προσευχή τους να κάνη ακόμη ένα βήμα προόδου, γι' αυτό είπε προς αυτούς «έως άρτι ούκ ητήσατε ουδέν εν τω ονόματί μου. Αμήν αμήν λέγω υμίν ότι όσα αν αιτήσητε τον πατέρα εν τω ονόματί μου, δώσει υμίν». Έτσι συνέβησαν τα πράγματα με τους αποστόλους. Από τότε δε που έμαθαν πια οι μαθηταί να χρησιμοποιούν την προσευχή που απηθύνετο εις το όνομα του Ιησού Χριστού, πόσα θαυμαστά και εξάίσια έργα δεν έκαμαν και πόσο θαυμαστό φως δεν έχυσαν για την κατανόησί τους. Είδες, λοιπόν, τώρα την αλυσίδα, την πληρότητα της διδασκαλίας για την προσευχή που είναι τοποθετημένη με τέτοια

σοφία εις το Ἅγιον Ευαγγέλιο; Τώρα εάν από το Ευαγγέλιο προχωρήσης ακόμη διαβάζοντας τις Επιστολές των Αποστόλων θα ιδής εκεί επίσης την ίδια προοδευτική διδασκαλία για την προσευχή.

»Εάν συνεχίσω να σου αναφέρω τα διάφορα χωρία που ομιλούν για την προσευχή, όπως έκανα με τα Ευαγγέλια, θα βεβαιωθείς ότι και **οι Πράξεις των Αποστόλων** περιγράφουν το ίδιο πράγμα, δηλαδή την επιμελή και συνεχή εξάσκησι της προσευχής την οποίαν εφήρμοζαν οι πρώτοι χριστιανοί που ήσαν, εξαιρετικά φωτισμένοι, εξ αιτίας της πολλής τους πίστεως εις τον Κύριον Ιησούν (Πράξ. 4, 31)⁷⁷. Οι καρποί της προσευχής αναφέρονται εδώ, οι καρποί της συνεχούς προσευχής, που είναι η έκχυσις του Αγίου Πνεύματος εις αυτούς που προσεύχονται. Μπορείς να ιδής κάτι παρόμοιο μ' αυτό εις τους στίχους είκοσι πέντε και είκοσι έξη του δεκάτου

⁷⁷ 31 και δεηθέντων αυτών εσαλεύθη ο τόπος εν ω ήσαν συνηγμένοι, και επλήσθησαν άπαντες Πνεύματος Αγίου, και ελάλουν τον λόγον του Θεού μετά παρρησίας.

έκτου κεφαλαίου⁷⁸.

«Ακολούθησε έπειτα το ίδιο εις την ίδια σειρά εις τις **Αποστολικές Επιστολές** και θα δής: 1^{ον}) **Πόσον αναγκαία είναι η προσευχή εις όλες τις περιστάσεις (Ιακ. 5,13-16)⁷⁹. 2^{ον}) Πώς το Άγιον Πνεύμα μας βοηθεί να προσευχώμεθα (Ιουδ. 20-21⁸⁰ και Ρωμ. 8,26⁸¹). 3^{ον}) Πώς όλοι οφείλουμε να προσευχώμεθα «εν πνεύματι» (Εφεσ. 6,18)⁸². 4^{ον})**

⁷⁸ **25** Κατά δε το μεσονύκτιον Παύλος και Σίλας προσευχόμενοι ύμνουν τον Θεόν· επηκρώντο δε αυτών οι δέσμιοι. **26** άφνω δε σεισμός εγένετο μέγας, ωστε σαλευθήναι τα θεμέλια του δεσμοτηρίου, ανεώχθησάν τε παραχρήμα αι θύραι πάσαι και πάντων τα δεσμά ανέθη.

⁷⁹ **13** Κακοπαθεί τις εν υμίν; προσευχέσθω· ευθυμεί τις; ψαλλέτω. **14** ασθενεί τις εν υμίν; προσκαλεσάσθω τους πρεσβυτέρους της εκκλησίας, και προσευξάσθωσαν επ' αυτόν αλείψαντες αυτόν ελαίω εν τω ονόματι του Κυρίου· **15** και η ευχή της πίστεως σώσει τον κάμνοντα, και εγερεί αυτόν ο Κύριος· καν αμαρτίας ή πεπονηκώς, αφεθήσεται αυτω. **16** εξομολογείσθε αλλήλοις τα παραπτώματα, και εύχεσθε υπέρ αλλήλων, όπως ιαθήτε· πολύ ισχύει δέησις δικαίου ενεργουμένη.

⁸⁰ **20** Υμείς δε, αγαπητοί, τη αγιωτάτη υμών πίστει εποικοδομούντες εαυτούς, εν Πνεύματι Αγίω προσευχόμενοι, **21** εαυτούς εν αγάπη Θεού τηρήσατε, προσδεχόμενοι το έλεος του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, εις ζωήν αιώνιον.

⁸¹ **26** Ωσαύτως δε και το Πνεύμα συναντιλαμβάνεται ταις ασθενείαις ημών· το γαρ τι προσευξόμεθα καθό δει ουκ οίδαμεν, αυτό το Πνεύμα υπερεντυγχάνει υπέρ ημών στεναγμούς αλαλήτοις.

⁸² **18** δια πάσης προσευχής και δεήσεως, προσευχόμενοι εν παντί καιρω εν Πνεύματι, και εις αυτό τούτο αγρυπνούντες εν πάση προσκατερήσει και δεήσει περι πάντων των αγίων.

Πόσον αναγκαίες για την προσευχήν είναι η εσωτερική γαλήνη και ειρήνη(Φιλιπ. 4,6-7)⁸³. 5^{ον}) Πόσον αναγκαίον είναι το να προσευχόμεθα «αδιαλείπτως» (Α' Θεσ. 5,17)⁸⁴ και, 6^{ον}) Τελικά ο καθένας παρατηρεί ότι όλοι μας οφείλουμε να προσευχόμεθα όχι μόνον για τον εαυτόν μας αλλά και για όλους τους άλλους συνανθρώπους μας (Α' Τιμοθ. 2,1-5)⁸⁵.

Διαβάζοντας, λοιπόν, κανείς με προσοχή, τα ιερά κείμενα ευρίσκει αυτά κι ακόμη άλλα σημεία που είναι αποκαλύψεις και κρυμμένη γνώσις του Λόγου του Θεού, οι οποίες, όμως, διαφεύγουν την προσοχή του αναγνώστη που διαβάζει την Αγία Γραφή ξερά ή βιαστικά και χωρίς την ανάλογη προσοχή. Κατάλαβες, λοιπόν, απ' όσα σου έδειξα,

⁸³ 6 μηδέν μεριμνάτε, αλλ' εν παντί τη προσευχή και τη δεήσει μετά ευχαριστίας τα αιτήματα υμών γνωρίζεσθω προς τον Θεόν. 7 και η ειρήνη του Θεού η υπερέχουσα πάντα νουν φρουρήσει τας καρδίας υμών και τα νοήματα υμών εν Χριστω Ιησού.

⁸⁴ 17 αδιαλείπτως προσεύχεσθε, 18 εν παντί ευχαριστείτε· τούτο γαρ θέλημα Θεού εν Χριστω Ιησού εις υμάς.

⁸⁵ 1 Παρακαλώ ουν πρώτον πάντων ποιείσθαι δεήσεις, προσευχάς, εντεύξεις, ευχαριστίας, υπέρ πάντων ανθρώπων, 2 υπέρ βασιλέων και πάντων των εν υπεροχή όντων, ίνα ήρεμον και ησύχιον βίον διάγωμεν εν πάση ευσεβεία και σεμνότητι. 3 τούτο γαρ καλόν και αποδέκτον ενώπιον του σωτήρος ημών Θεού, 4 ος πάντας ανθρώπους θέλει σωθήναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν. 5 εις γαρ Θεός, εις και μεσίτης Θεού και ανθρώπων, άνθρωπος Χριστός Ιησούς.

με τι σοφία και πόσο συστηματικά η Καινή Διαθήκη αποκαλύπτει την διδασκαλία του Κυρίου μας Ιησού Χριστού εις το ζήτημα αυτό της προσευχής που μας απασχολεί; Με τι θαυμαστή σειράν έχουν όλα τοποθετηθή εις τους τέσσαρες Ευαγγελιστάς! Εις τον **Ευαγγελιστή Ματθαίο** βλέπουμε την εισαγωγήν εις την προσευχή, τον ορθό τύπο της προσευχής, τις προϋποθέσεις κ.ο.κ. Εις τον **Ευαγγελιστή Μάρκο** απαντούμε διάφορα σχετικά παραδείγματα. Εις τον **Ευαγγελιστή Λουκά** ανάλογες παραβολές. Εις τον **Ευαγγελιστή Ιωάννη**, την κρυφήν εξάσκησι της εσωτερικής προσευχής, αν και το ίδιο αυτό το βρίσκουμε και εις τους άλλους Ευαγγελιστάς είτε σύντομο είτε πεπλατυσμένο. Εις τας **Πράξεις των Αποστόλων** μας απεικονίζονται η εφαρμογή της προσευχής και τα αποτελέσματά της. Εις τας **Αποστολικάς Επιστολάς** και την ίδια την **Αποκάλυψι** βλέπουμε τα αποκτήματα, που είναι αναπόσπαστα με την προσευχή συνδεδεμένα. Τώρα, λοιπόν, θα αντελήφθηκες τον λόγο και το δίκαιο που έχω να κρατώ με τόσην ευφροσύνη, πάντοτε εις τα χέρια μου το Άγιον Ευαγγέλιο, τον μοναδικό

διδάσκαλο των οδών της σωτηρίας».

Εις όλο το διάστημα που μου μιλούσε και μου έδειχνε τα σημεία αυτά για την προσευχή, εγώ εσημείωνα εις την ιδική μου Καινή Διαθήκη τα σχετικά αυτά χωρία που ανέφερε, γιατί είπιστευσα πραγματικά πως ήταν όσα μούλεγε και μου έδειχνε, μία εξαιρετική καθοδηγητική διδασκαλία. Τον ευχαρίστησα θερμότατα για την πνευματικήν αυτήν υπηρεσία του σ' εμένα.

Έπειτα προχωρήσαμε άλλες πέντε ημέρες σε σιωπή, αλλά δυστυχώς επληγώθηκε το πόδι του συμπροσκυνητού μου αυτού που ήταν ασυνήθιστος εις την οδοιπορία και ήταν αδύνατο να εξακολουθήση το τάμα του και το ταξείδι του πεζός. Ενοικίασε, λοιπόν, ένα αμάξι με δύο άλογα, με το οποίον εφθάσαμε εδώ, όπου έχουμε σταματήσει τρεις ημέρες τώρα. Με την ευκαιρίαν αυτή ήλθα να σας ιδώ. Θα αναπαυθούμε ολίγες ημέρες και μετά θα ξεκινήσουμε κατ' ευθείαν για το Ανζέρσκυ, το οποίο πολύ επιθυμώ να επισκεφθώ.

Ο Πνευματικός: Ο φίλος σου είναι πραγματικά ένας θεσπέσιος άνθρωπος. Κρίνοντας απ' όσα μου είπες, πρέπει να είναι πολύ ευσεβής και μορφωμένος, γι' αυτό πολύ θα ήθελα να τον γνωρίσω.

Ο Προσκυνητής: Μένουμε εις το ίδιο μέρος. Θα φροντίσω, λοιπόν, να τον φέρω αύριο. Τώρα επειδή είναι αργά, σας καληνυκτίζω.

Μέρος 11ο

B'

Ο Προσκυνητής: Όπως σας υποσχέθηκα όταν σας είδα χθες, παρεκάλεσα τον σεβαστό μου συμπροσκυνητή, που παρηγόρησε τον προσκυνηματικό μου δρόμο με τόσης αξίας πνευματική συνομιλία, και νάτος ήλθε μαζί μου να σας ιδή και να τον ιδήτε, αφού το επιθυμούσατε τόσο πολύ.

Ο πνευματικός: Θα είναι πράγματι πολύ καλή για

μένα, ελπίζω και για σας, σεβαστοί μου επισκέπται, η συνάντησίς μας αυτή, επειδή θα έχουμε την ευκαιρία να συζητήσουμε όλοι και εγώ να ακούσω να μάθω και να ωφεληθώ από την ιδική σας πείρα. Κατά τύχην έχω φιλοξενούμενούς μου, άλλους δυό καλούς φίλους, ένα μοναχό μεγαλόσχημο και ένα ευσεβέστατον ιερέα. Έτσι θα εκπληρωθή με μας αυτό που είπεν ο Κύριος, «οὔ γάρ εἰσὶ δύο ἢ τρεῖς συνηγμένοι εἰς τό ἑμὸν ὄνομα, ἐκεῖ εἰμι ἐν μέσω αὐτῶν». Εἴμεθα πέντε άτομα συνολικά, μαζεμένοι εἰς το ὄνομα του Ἰησοῦ και δεν υπάρχει αμφιβολία ὅτι σύμφωνα με την υπόσχεσί του ο Χριστός θα μας στείλῃ πλούσια την ευλογία Του. Η ιστορία που χθες ο συμπροσκυνητής σου μου διηγήθηκεν, αγαπητέ αδελφέ, σχετικά με την θερμοτάτη σου προσκόλλησιν, εἰς το Ἱερόν Ευαγγέλιο, εἶναι πολύ εξαιρετική και διδακτική. Εἶμαι ὅμως πολύ περίεργος να μάθω με ποιό τρόπο σου επεκαλύφθη αυτό το μεγάλο και ευλογημένο μυστικό.

Ο Καθηγητής: Ο πανάγαθος Θεός ο οποίος «θέλει

πάντας ανθρώπους σωθῆναι καί εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἔλθειν», απεκάλυψε και σ' εμένα την μεγάλη του αγάπη με ένα θαυμαστόν τρόπο και χωρίς καμμιάν ανθρωπίνην επέμβασι. Υπηρέτησα εις την ζωὴν μου πέντε χρόνια ως καθηγητής κ' εζούσα μιαν ανόητη και άτακτη ζωή εις την οποίαν εκυριαρχούσεν η μάταιη φιλοσοφία του κόσμου τούτου και όχι η σοφία του Χριστού. Ίσως θα είχα χαθή οριστικά εάν δεν είχα συγκρατηθῆ από το γεγονός ότι εζούσα μαζί με την αφωσιωμένην εις τον Θεό μητέρα μου και την αδελφή μου, που ήταν μια πολύ σοβαρή κοπέλλα.

Μιαν ημέρα, ενώ έκαμα περίπατο εις ένα μεγάλο δημόσιο δρόμο, συναντήθηκα κ' εγνωρίστηκα με έναν εξαίρετο νέο, ο οποίος μου είπεν ότι ήτο Γάλλος φοιτητής και ότι είχεν ἔλθει πριν πολύ καιρό από το Παρίσι, ζητούσε δε κάπου να βρη δουλειά διδασκάλου των γαλλικών. Οι εξαιρετικοί του τρόποι και η μόρφωσίς του με έθελξαν πραγματικά και επειδή ήταν ξένος και χωρίς δουλειά, του είπα ότι μπορεί να έρχεται εις το σπίτι μου οποτεδήποτε θέλη να τρώμε μαζί και

να πηγαίνουμε περίπατο. Εγίναμε καλοί φίλοι. Σε διάστημα δύο μηνών εβγήκαμε έξω πάρα πολλές φορές μαζί.

Εκάναμε περιπάτους αλλά επηγαίναμε παρέα και με συντροφιάς, των οποίων οι εκδηλώσεις, καταλαβαίνετε, πολύ απείχαν από του να είναι ηθικές. Κάποια μέρα με προσκάλεσε σε ένα μέρος όπου θα ευρίσκοντο μερικά ανήθικα πρόσωπα. Θέλοντας να υπερνικήση τις αντι-ρήσεις μου άρχισε να μου εκθειάζη τις ευχάριστες ώρες που θα είχαμε με την συντροφιάν αυτή. Μετά από λίγο κ' ενώ εξακολουθούσε τις προτροπές του, ξαφνικά κάπως, με παρεκάλεσε να βγούμε από το γραφείο μου όπου εκαθόμασταν και να πάμε σ' ένα διπλανό δωμάτιο. Αυτό με έκαμε να παραξενευτώ πολύ. Τον ερώτησα λέγοντας ότι ποτέ άλλοτε δεν είχε δείξει απροθυμία να παραμένη εις το γραφείο μου για να κουβεντιάσουμε, ποιά δε αιτία τον έκανε τώρα να εκδηλώση τέτοιαν επιθυμία; Του είπα ακόμη, ότι το δωμάτιο εις το οποίον ήθελε να πάμε, ήταν συνεχόμενο με το δωμάτιο όπου καθόταν η μητέρα μου και η αδελφή μου και δεν θα έπρεπε

να κάνουμε εκεί μια τέτοιου είδους συζήτηση σαν κι αυτή που είχαμε αρχίσει. Εκείνος, όμως, επέμενε. Εις την ιδική μου, όμως, επιμονή να μη βγούμε απ' το γραφείο μου μου είπε τελικά: «Εις τα βιβλία σου εις τα ράφια των βιβλιοθηκών μέσα, υπάρχει και μια Καινή Διαθήκη. Επειδή έχω μεγάλο σεβασμό γι' αυτό το βιβλίο δεν ημπορώ εφ' όσον αυτό είναι εδώ μέσα, να συζητήσω για τα πράγματα τα οποία συζητούμε τόσην ώρα. Σε παρακαλώ βγάλε το έξω και τότε θα μπορέσουμε να συζητήσουμε ελεύθερα πια». Εγώ εγέλασα με αυτά που άκουσα, παίρνοντας δε το Ευαγγέλιο απ' τη βιβλιοθήκη του είπα: «Έπρεπε να μου το είχες ειπή αυτό πολύ πριν, καημένε»! Λέγοντάς του δε αυτά του έδωσα το Ευαγγέλιο εις τα χέρια του, προσθέτοντας: «Πάρε το συ ο ίδιος και βάλε το όπου θέλεις». Όμως, μόλις του το έδωσα και το άγγιξε με τα δικά του χέρια άρχισε να τρέμη σαν το ψάρι και την ίδια στιγμή χωρίς να το καταλάβω, έγινε άφαντος από κοντά μου, προξενώντας μεγάλο θόρυβο με την συγκλονιστικήν αυτήν εξαφάνισί του. Εγώ έμεινα βουβός απ' το φόβο και την έκπληξι, στην συνέχεια δε έχασα τις αισθήσεις μου κ' έπεσα

κάτω. Εις τον θόρυβον που άκουσαν, έσπευσαν η μητέρα και η αδελφή μου, οι οποίες ύστερα από πολλήν ώρα και πολλούς κόπους κατώρ-θωσαν να με συνεφέρουν. Όταν συνήλθα, η ψυχή μου έτρεμε σαν καλάμι από τον φόβο, αλλά και τα χέρια μου και τα πόδια μου έμεναν ακίνητα κ' ήταν αδύνατο να κάνω έστω και την παραμικρή κίνησιν, όπως έκανα πρώτα. Ο γιατρός που ήλθε μετά ταύτα διέγνωσε παράλυσι που προήλθεν από υπερβολικό φόβο. Οι περιποιήσεις των γιατρών και τα φάρμακα έναν ολόκληρο χρόνο δεν έφεραν κανένα αποτέλεσμα και καμμιά καλυτέρευσι, δεν ημπορούσα δε να κάνω ούτε την παραμικρή κίνησι. Τέλος αναγκάσθηκα να παραιτηθώ κι απ' τη θέσι μου. Η μητέρα μου, που ήταν γριά, απέθανε κατά το διάστημα της αρρώστιας μου αυτής κ' η αδελφή μου ετοιμαζόταν να γίνη καλογριά. Εγώ εθλιβόμουν πάρα πολύ για τα συμβάντα αυτά κ' η κατάστασίς μου χειροτέ-ρευε. Την μόνη παρηγοριά που είχα ήταν το Ευαγγέλιο που έβαζα να μου το διαβάζουν και που τις άλλες ώρες δεν το μετακινούσα ούτε στιγμή απ' το μαξιλάρι μου. Το θεωρούσα ότι ήταν ένα είδος

υποθήκης και ασφαλείας που ήταν συνδεδεμένη με το θαυμαστό περιστατικό που μου συνέβη. Μιαν ημέρα ένας άγνωστος μοναχός ήλθε να με επισκεφθή. Εμάζευε χρήματα για το μοναστήρι του. Με παρηγόρησε και με έπεισε λέγοντάς μου ότι δεν θα έπρεπε να επαναπαύωμαι μόνον εις τα φάρμακα και τους γιατρούς, τα οποία χωρίς και του Θεού την βοήθεια, ήσαν ανίκανα να μου φέρουν ανα-κούφισιν. Έπρεπε, μου έλεγε να προσευχηθώ εις τον Θεό, να προσευχηθώ με θέρμη για το ζήτημα της θεραπείας μου, επειδή η προσευχή είναι ο πιο ολοδύναμος τρόπος θεραπείας των ασθε-νειών και των ψυχικών και των σωματικών.

«Πώς ημπορώ να προσευχηθώ σε τέτοια κατάστασι που βρίσκομαι όταν δεν έχω δύναμι να κάνω ούτε μια μετάνοια, ούτε μιαν υπόκλισι, όταν δεν ημπορώ ούτε το σταυρό μου να κάνω με τα παράλυτα χέρια μου»; απήντησα με θλίψι και απογοήτευσι. Εις αυτό, εκείνος μου είπε: «Πάντως καλόν είναι να προσπαθήσης να προσεύχεσαι έστω κι αν είσαι ξαπλωμένος». Περισσότερα δεν μου είπε ούτε μου εξήγησε, πώς

πρέπει να προσεύχωμαι. Όταν έφυγεν ο μοναχός αυτός, αισθανόμουν μάλλον απροθυμία ν' αρχίσω να σκέπτομαι για την προσευχή, την δύναμι και τα αποτελέσματά της, καθώς και να ξαναθυμηθώ πράγματα και θρησκευτικές διδασκαλίες που είχα ακούσει χρόνια πριν, όταν ήμουν ακόμη μαθητής. Σιγά - σιγά, όμως, συνήθισα κι άρχισα να αισθάνωμαι ευχαρίστησι σε τέτοιες σκέψεις θρησκευτικές που άρχιζαν να θερμαίνουν την καρδιά μου.⁸⁶ Συγχρόνως άρχισα να καταλαβαίνω κάποια ανακούφισι και κάποια καλυτέρευσι εις την υγεία μου. Άρχισα να κουνώ ολίγο τα χέρια μου κ' η πρώτη μου δουλειά ήτο να πάρω το Ευαγγέλιο από κάτω απ' το μαξιλάρι μου και να το κρατώ εις τα χέρια μου, επειδή επίστευα εις την θαυματουργική δύναμί του. Από τότε έταξα να μη το αποχωρισθώ ποτέ. Εθυμώμουν ότι το Ευαγγέλιο σε πολλά μέρη ομιλεί για την προσευχή και μπορώντας πια να το ξεφυλλίζω άρχισα να το μελετώ. Διαβάζοντάς το κάθε μέρα ήταν σαν να έπινα καθημερινά,

⁸⁶ Στην αρχή μας φαίνονται ανιαρά τα της πνευματικής ζωής. Όταν όμως αρχίσουμε την ενασχόλησή μας με αυτά, αρχίζουν και να μας αρέσουν. Κι αν τύχει από αμέλεια να τα παραμελήσουμε, με πολύ πόνο τα νοσταλγούμε και θέλουμε να επανακτήσουμε.

δροσερό κι άφθονο νερό από την πιο εξαίρετη πηγή. Ευρήκα εις αυτό πλήρες το σύστημα της ζωής, της σωτηρίας και της αληθινής εσωτερικής προσευχής. Εσημείωσα όλα τα χωρία του θέματος της προσευχής και μετά άρχισα με μεγάλο ζήλο να μαθαίνω την θεία διδασκαλία και μ' όλη μου την δύναμι, αν και όχι χωρίς δυσκολίες, άρχισα να την εφαρμόζω.

Όταν άρχισα την ζωή και την απασχόλησι αυτήν, η υγεία μου βαθμηδόν εκαλυτέρευε, έως ότου έπειτα από κάμποσο καιρό έγινε εντελώς καλά. Όπως ήμουν εις την μοναξιά μου, για να ευγνωμονήσω τον Θεό για την άπειρη αγάπη του την πατρική και την θεραπεία που μου εχάρισε, της ψυχής και του σώματος, απεφά-σισα να κάνω ό,τι είχε κάνει και η αδελφή μου κι ό,τι με παρακινούσε η καρδιά μου, δηλαδή να αφιερωθώ εις τον Θεό για να μπορώ έτσι να δέχωμαι και να οικειοποιούμαι όσα μου είχε διδάξει για την αιώνια ζωή ο γλυκύτατος Λόγος του Θεού.

Για τον λόγον αυτό πηγαίνω να ιδώ την Σκήτην

εις το Μοναστήρι του Σολοβέτσκου, κοντά εις την Λευκή Θάλασσα, η οποία λέγεται και Ανζέρσκυ και για την οποίαν έχω ακούσει ότι είναι ο καλύτερος τόπος για την απόλυτα αφιερωμένη εις τον Θεό ζωή. Ακόμη, όμως, έχω να σας πω και το εξής: Το ιερόν Ευαγγέλιον μου δίνει πάρα πολύ παρηγοριά εις το ταξείδι μου αυτό, και χύνει άφθονο φως εις το μυαλό μου το ασυνήθιστο και ζεσταίνει την κρύα μου καρδιά. Ακόμη, θέλω να με πιστεύσετε ότι ειλικρινά αναγνωρίζω τις αδυναμίες μου και παραδέχομαι πώς οι όροι της εκπληρώσεως του έργου της αφοσιώσεως εις τον Θεό, της αποκτήσεως της σωτηρίας, οι όροι της αυταπαρνήσεως, της αποκτήσεως πάλι των πνευματικών κατορθωμάτων και προ παντός της ταπεινώσεως εις την οποίαν επιμένει το Ευαγγέλιο, με φοβίζουν με το μέγεθός τους, δεδομένου ότι υπάρχει εις το μέσον και η φυσική αδυναμία της καταστάσεως της αμαρτωλής καρδιάς μου. Είμαι, λοιπόν, τώρα σε ένα σημείο μεταξύ ελπίδος και απελπισίας, γιατί δεν ηξεύρω τι είναι δυνατόν να συναντήσω εις το μέλλον.

Ο μεγαλόσχημος μοναχός: Με τέτοιαν απόδειξι

του θαυματουργού ελέους του Θεού, και με το γεγονός της μορφώσεώς σου, θα ήταν ασυγχώρητο όχι μόνο να καταληφθής από την απογοήτευσιν αλλ' ακόμη να αφήσης εις την ψυχή σου να γεννηθή οποιαδήποτε σκιά αμφιβολίας σχετική με την προστασία του Θεού και την βοήθεια. Γνωρίζεις τί ο θεοφώτιστος και ιερός Χρυσόστομος λέει για παρόμοιες περιπτώσεις;

«Κανείς δεν πρέπει να απογοητεύεται, διδάσκει, και να νομίζη λανθασμένα ότι οι διδασκαλίες του Ευαγγελίου είναι ανεφάρμοστες. Ο Θεός που έχει κατεργασθή την σωτηρία των ανθρώπων, φυσικά δεν έχει δώσει εντολές τέτοιες που να κάνουν οπωσδήποτε τον άνθρωπο πταίστη και παραβάτη των, επειδή δεν είναι δυνατόν να εφαρμοσθούν. Αυτό δεν είναι δυνατόν, επειδή οι εντολές με την αγιότητα και την αναγκαιότητά τους για την ενάρετη ζωή, αποτελούν σε όσους τις εφαρμόζουμε, ευλογία και εις την παρούσα ζωή και εις την αιωνιότητα». Είναι αλήθεια ότι για την αμαρτωλή φύσι μας η πλήρης τήρησις των εντολών του Θεού είναι εξαιρετικά

δύσκολη, γι' αυτό η σωτηρία δεν είναι εύκολον απόκτημα, μα απ' την άλλη μεριά ο Λόγος του Θεού που έδωσε τις εντολές αυτές ορίζει, όχι μόνο τα μέσα για την εκτέλεσί τους, αλλά και την ανακούφισι που πηγάζει από την εκπλήρωσί τους αυτή. Εάν αυτό εκ πρώτης όψεως φαίνεται κρυμμένο κάτω από πέπλο μυστηρίου, όμως είναι σύμφωνο με κάποια τάξι, που σκοπό έχει να μας κάνη να αισθανθούμε περισσότερο την ταπείνωσι η οποία έχει ως αποτέλεσμα να μας φέρη ευκολώτερα σε ένωσι με τον Θεόν, οδηγώντας μας κατ' ευθείαν προς Αυτόν με την προσευχή και τις παρακλήσεις μας για την απαιτούμενη βοήθεια. Εδώ εις αυτό ευρίσκεται το μυστικό της σωτηρίας και όχι εις την πίστιν εις τις ίδιες μας τις δυνάμεις⁸⁷.

Ο Προσκυνητής: Πόσο θάθελα, έτσι αδύναμος όπως είμαι, να μάθω περισσότερα γι' αυτό το μυστικό, μήπως έτσι μπορέσω και βάλω σε μια καλή γραμμή την αμαρτωλή μου ζωή για την δόξα του Θεού και την σωτηρία μου.

⁸⁷ Πολύ σημαντικό είναι να καταλάβουμε αυτό το πράγμα.

Ο Μεγαλόσχημος: Το μυστικό πρέπει να σου είναι γνωστό, αγαπητέ αδελφέ, από την «Φιλοκαλία» σου. Ευρίσκεται το μυστικό αυτό εις την ασίγαστη, την αδιάλειπτη προσευχή⁸⁸, την οποίαν έχεις τόσο μελετήσει κ' έχεις πάρει τόση παρηγοριά από την εφαρμογή της.

Ο Προσκυνητής: Πέφτω εις τα πόδια σου, σεβαστέ μου πάτερ. Για την αγάπη του Θεού, κάνε με να ακούσω κάτι για το καλό μου από τα χείλη σου για το σωτηριώδες αυτό μυστήριο και για την αγία προσευχή για την οποία επιθυμώ ν' ακούσω περισσότερο από ό,τι δήποτε άλλο εις τον κόσμο αυτό και για την οποίαν επιθυμώ πάντα να διαβάζω, πράγμα που δίνει δύναμι και παρηγοριάν εις την ψυχή μου.

Ο Μεγαλόσχημος: Δεν ημπορώ να εκπληρώσω την επιθυμία σου με την προφορική διατύπωση των σκέψεών μου εις αυτό το τόσο μεγάλο θέμα, επειδή ο ίδιος δεν έχω και τόση μεγάλη πείρα. Όμως έχω κάτι πολύ καθαρά γραμμένο εις το θέμα αυτό, από ένα σπουδαίο συγγραφέα. Εάν

⁸⁸ (όντως)

και οι άλλοι της συντροφιάς μας θέλετε, μπορώ να το βρω εύκολα και να σας το διαβάσω προς ωφέλειαν όλων σας.

Όλοι: Σε παρακαλούμε, σεβαστέ πάτερ, μη μας στερήσης από μια τέτοια σωστική γνώσι. **«Το μυστικό της σωτηρίας που αποκαλύπτεται με την αδιάλειπτη προσευχή»⁸⁹.**

Ο Μεγαλόσχημος: «Πώς σώζεται ο άνθρωπος⁹⁰; Αυτή η θεία ερώτησις εγείρεται φυσική εις το μυαλό κάθε χριστιανού ο οποίος αντιλαμβάνεται την **πληγωμένη και αδύνατη φύσι του ανθρώπου**, όπως αυτή παρέμεινε, σαν ασθενική

⁸⁹ Από την σελίδα αυτή, την 362, μέχρι και την 422 ευρίσκεται όλη η ουσία του βιβλίου και ειδικά η ουσία της "Αδιαλείπτου Προσευχής". Το επίκεντρο δε των σελίδων αυτών ευρίσκεται στην σελίδα **375**. Εκείνος που θα κατανοήσει τις σελίδες αυτές, έβαλε **γερό θεμέλιο** για την άσκηση της **Αδιαλείπτου Προσευχής**.

Σημείωση: Τι εννοούμε να **ενοποιηθεί το τρισσόν του νου**; Και πώς να λέγεται η **Ευχή μέσα μας**; [Πατείστε εδώ](#) (Ομιλία 30_20.3, εισαγωγικά, άγ. Γρηγόριος ο Παλαμάς - άγ. Νικηφόρος ο Μονάζων). Όμως καλόν θα είναι διαβαστούν πρώτα οι σελίδες 360-421 και μετά να ακουστεί η ως άνω ομιλία.

⁹⁰ Για συνοπτική περίληψη των σελίδων (360-421) και ακουστική ομιλία (audio) πάνω σ' αυτές [πατείστε εδώ](#).

τάσις προς την αλήθεια και την δικαιοσύνη»⁹¹.

«Κάθε ένας που έχει έστω και κάποιο βαθμό πίστεως εις την αθανασία και εις την ανταμοιβή μιας μελλούσης ζωής, χωρίς να το θέλη, κάνει την σκέψι με τον εαυτόν του και λέει: Άραγε θα σωθώ; Όταν προσπαθή να βρη κάποια λύσι εις το πρόβλημα αυτό στρέφει αφ' ενός τα βλέμμα-τά του προς τον ουρανό με απορία και αφ' ετέρου ερωτά τους σοφούς και τους σπου-δασμένους. Έπειτα, με την καθοδήγησί τους, διαβάζει εποικοδομητικά βιβλία σχετικά με το θέμα αυτό, γραμμένα από πνευματικούς συγγραφείς και επιβάλλεται εις τον εαυτόν του ν' ακολουθήση χωρίς κανέναν όρο τις αλήθειες και τους κανόνες τους οποίους εδιάβασεν ή ήκουσε. Με όλην αυτήν την καθοδήγησι που ευρίσκει, προπαρασκευάζει συνεχώς, για τον εαυτόν του, τις απαραίτητες προϋποθέσεις της σωτηρίας που είναι αφωσιωμένη εις τον Θεόν ζωή η οποία ακολουθείται με ηρωικούς αγώνες με τον εαυτόν του που οδηγούν εις την αποτελεσματική και

⁹¹ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 360-376 [πατήστε εδώ](#).

τελικήν αυταπάρνησι. Αυτό τον οδηγεί εις την εκτέλεσιν αγαθών πράξεων και εις την συνεχή εκπλήρωσιν του νόμου του Θεού που έχουν ως αποτέλεσμα την μαρτυρία της υπάρξεως μιας σταθεράς και ακλονήτου πίστεως.

»Επιπλέον τον διδάσκουν ότι, όλες αυτές οι προϋποθέσεις της σωτηρίας πρέπει οπωσδήποτε να εκπληρωθούν με βάσι την βαθύτατη ταπεινώσι και με τον συνδυασμό των διαφόρων αρετών μεταξύ τους, επειδή οι αρετές και οι αγαθές πράξεις, εξαρτώνται η μια από την άλλη, δυναμώνει και συμπληρώνει η μια την άλλη, ακριβώς όπως οι ακτίνες του ήλιου μας δείχνουν μεν την θερμογόνο δύναμί τους, τότε, όμως, μόνο παράγουν φλόγα, όταν κατάλληλα συγκεντρωθούν με ένα φακό, μικρόν ή μεγάλο. Αλλιώς ο εν «έλαχίστω ἄδικος καί ἐν πολλῶ ἄδικος ἐστίν».

»Επιπλέον, για να εμφυτεύση μέσα του την ισχυρότατη πεποίθησι για την αναγκαιότητα αυτής της πολλαπλής και ενωμένης αρετής, ακούει τον ύψιστον έπαινο που αφορά εις την

ομορφιά της αρετής, ενώ παρακολουθεί με προσοχή την αυστηρά κριτική για την κατωτερότητα και την αθλιότητα του κακού. Όλα αυτά εντυπώνονται εις το μυαλό του δια μέσου αληθινών υποσχέσεων που αφορούν ή σε μεγαλειώδεις αμοιβές ή σε τρομακτικές τιμωρίες και φρικτήν αθλιότητα μιας μελλούσης ζωής.

«Αυτός είναι ο ειδικός χαρακτήρας της διδασκαλίας των παρόντων χρόνων που ζούμε. Ωδηγημένος κατ' αυτόν τον τρόπον, ένας που επιθυμεί ζωηρά την σωτηρία του, αρχίζει με πλήρη χαρά και εφαρμόζει σταθερά εις τον εαυτόν του και την ζωήν του, όλα αυτά που έμαθε κ' edιάβασε. **Αλλ' αλλοίμονο! Από το πρώτο του βήμα αντιλαμβάνεται ότι είναι αδύνατον να φθάση εις τον σκοπό του.** Βλέπει καθαρά και καταλαβαίνει από την πείρα ότι η κατεστραμμένη και αδύνατη ανθρώπινη φύσις του κατέχει τον πρώτο λόγον εις το μυαλό του, ότι η θέλησίς του είναι δεμένη, αντί να είναι ελεύθερη, ότι οι κλίσεις του είναι διεστραμμένες και ότι η πνευματική του δύναμις δεν είναι παρά

αδυναμία εις την πραγματικότητα. Κατά φυσικό, λοιπόν, τρόπο, προχωρεί εις τις εξής σκέψεις: Δεν υπάρχει άραγε κάποιος τρόπος ο οποίος θα τον ενδυναμώσει να εκπληρώσει τον Νόμον του Θεού, όπως τον απαιτεί η χριστιανική αφοσίωσις κι όπως, τέλος, τον εφήρμοσαν αυτοί που έφθασαν κ' έρριξαν σταθερήν άγκυρα εις το λιμάνι της αγιότητος και της σωτηρίας; Αποτέλεσμα αυτής της πραγματικότητος είναι η επιθυμία να συμβι-βάση μέσα του τις απαιτήσεις του λογικού και της συνειδήσεως καθώς και την ανεπάρκεια της δυνάμεώς του να εκπληρώσει τις επιταγές τους. Τότε μπροστά εις αυτήν την κατάστασι απευ-θύνεται με ακόμη περισσότερη λαχτάρα για να πάρη απ' τους ειδικούς διδασκάλους τις κατάλληλες απαντήσεις εις την ερώτησι που συνοψίζεται εις τα λόγια: Πώς θα σωθώ; Πώς θα δικαιωθή αυτή η αδυναμία που κυριαρχεί εις την ψυχή μου;

»Κι είναι όλοι αυτοί που διδάσκουν την σωτηρία ικανοί να εφαρμόσουν εις την εντέλεια όλα αυτά που η απόκτησίς της απαιτεί;

«Παρακάλεσε τον Θεό. Προσευχήσου εις τον Θεό. Ικέτευσέ Τον να σε βοηθήση.

»Θα αποκτούσα με αυτόν τον τρόπο περισσότερους καρπούς»; Απαντά εις αυτά εκείνος που ερωτά και διερωτάται: "Τότε γιατί να μην αρχίζω πάντοτε, σε κάθε περίστασι με προσευχή, την οποία θα μελετήσω και εις την οποία θα τελειοποιηθώ; Γιατί να μη αφιερωθώ εις την προσευχή, διά μέσου της οποίας θα κερδίσω ασφαλέστερα την σωτηρία"; Έτσι, με αυτά τα συμπεράσματα, προχωρεί εις την επιμελή μελέτη του θέματος της προσευχής. Διαβάζει, μελετά και εντρυφά εις την διδασκαλία που αφορά εις την προσευχήν, όπου ευρίσκει πολλές αληθινές διαφωτιστικές σκέψεις, βαθειά γνώσι και λέξεις μεγάλης δυνάμεως.

«Σχετικά με αυτούς που έγραψαν για την προσευχήν, ο ένας γράφει ωραιότατα για την αναγκαιότητά της, άλλος πραγματεύεται για την δύναμί της, και τα ευεργετικά της αποτελέσματα», τρίτος μας λει για την προσευχή ως καθήκον ή για το γεγονός ότι

οδηγεί εκείνη σε ζήλο, σε προσοχή, σε θερμότητα καρδιάς, σε καθαρότητα νου, σε συμφιλίωσι με τους εχθρούς, σε ταπείνωσι, σε λύπη για τις αμαρτίες και τέλος άλλοι γράφουν για τις άλλες υπόλοιπες απαραίτητες προϋ-ποθέσεις της εξανθήσεως της προσευχής. Αλλά τι είναι αυτή καθ' εαυτή η προσευχή; Πώς ημπορεί κανείς να προσευχηθή κατά τον καλύτερο τρόπο; Μια ακριβής απάντησις σ' αυτές τις ερωτήσεις πώς να κατανοηθή από τον καθένα, σπάνια ημπορεί να ευρεθή κ' έτσι αυτός που ερωτά σχετικά με την προσευχήν, αφήνεται πάλιν αναπάντητος, μέσα σε πέπλο μυστηρίου. Αποτέλεσμα της μελέτης αυτού που ασχολείται με την προσευχή είναι μια γενική ενθύμησις και άποψις, που αν και πρόκειται περί καλού είδους προσευχής είναι εξωτερική μόνον εμφάνισις αυτής. Φθάνει έτσι λοιπόν, εις το συμπέρασμα ότι γενικά προσευχή είναι ο τακτικός εκκλη-σιασμός, η χρήσις του σημείου του σταυρού, το γονάτισμα, οι μετάνοιες, το διάβασμα του ψαλτηρίου, η ανάγνωσις κανόνων διαφόρων αγίων, καθώς και του Ακαθίστου Ύμνου. Γενικά αυτήν την άποψι περί προσευχής σχηματίζουν εκείνοι που

δεν γνωρίζουν τα συγγράμματα των αγίων Πατέρων τα σχετικά με την νοερά προσευχή και την εσωτερική ψυχική πνευμα-τικήν απασχόλησι. Τέλος ο ερευνητής συναντά κατά την έρευνάν του το βιβλίο που ονομάζεται «Φιλοκαλία», όπου είκοσι πέντε άγιοι Πατέρες εκθέτουν κατά ένα εύληπτο τρόπο την επιστημονική γνώσι της αληθείας και της ουσίας της προσευχής της καρδιάς. Η μελέτη του βιβλίου αυτού αρχίζει να ξεσκεπάζη τον πέπλο που εσκεπάζε το μυστικό της σωτηρίας και της προσευχής. Βλέπει εκεί ότι η αληθινή προσευχή είναι, η κατεύθυνσις της σκέψεως και της μνήμης, χωρίς καμμιάν ανάπαυσι, προς συνεχή θύμησι του Θεού και η όδευσις της σκέψεως αυτής μέσα εις την θεϊκή Παρουσία, είναι το ξύπνημά του εις την αγάπη του Θεού, με την συνεχή σκέψι που κατευθύνεται προς Αυτόν, με την σύνδεσι του ονόματος του Θεού με την ιδική του, ανθρώπινη, αναπνοή και της καρδιάς του τους κτύπους. Ο πνευματικός ερευνητής ακόμη, καθοδηγείται πώς να επικαλήται με τα πλήνιά του χείλη το αγιώτατον Όνομα του Ιησού Χριστού, πώς να λήη, δηλαδή, την Προσευχή του

Ιησού σε κάθε στιγμή, σε κάθε μέρος και αδιάλειπτα κατά το διάστημα οποιασδήποτε απασχολήσεώς του.

»Αυτές οι φωτεινές αλήθειες, με τον φωτισμό που παρέχουν εις το μυαλό του ενδιαφερομένου και με το άνοιγμα του δρόμου που ανοίγουν για τον τρόπο της μελέτης και της επιτυχίας εις την προσευχή, τον βοηθούν να προοδεύσει δια μιας και εύκολα να εφαρμόσει όσα έμαθε.

«Παρά την μελέτη του, φυσικά, ο ερευνητής θα συναντήσει δυσκολίες εις τις προσπάθειές του να πραγματοποιήσει όσα έμαθε για την προσευχήν, αλλά τότε ευρίσκει ένα πεπειραμένο διδάσκαλο, που από μέσα από το ίδιο το βιβλίο, του δείχνει όλη την αλήθεια, δηλαδή, ότι προσευχή είναι αυτή που είναι αδιάλειπτη, που φέρνει τα αποτελέσματα και ως προς την τελειοποίησι του είδους της εσωτερικής προσευχής και ως προς την σωτηρία της ανθρωπίνης ψυχής. Η συχνότης της προσευχής είναι η βάση που περιέχει το όλο σύστημα και την σωτηριώδη ενέργεια συγχρόνως. Όπως ο Συμεών ο Νέος Θεολόγος

λέει: "Αυτός που προσεύχεται **αδιαλείπτως**, ενώνει όλα τα καλά σ' ένα και το αυτό πράγμα".

Έτσι με τον σκοπό να φέρη μπροστά του, ο ερευνητής, την όλην αλήθεια της αποκαλύψεως σ' όλη της την πληρότητα την αναλύει ως εξής⁹²: «Για την σωτηρία της ψυχής πρώτα απ' όλα είναι απαραίτητη η πίστις. Η Αγία Γραφή λέει: «Χωρίς δέ πίστεως αδύνατον εύαρεστῆσαι (τῷ Θεῷ)» (Εβρ. 11,6). Αυτός που δεν ἔχει πίστι θα κατακριθῆ. Αλλ' από την ίδια την Αγία Γραφή βλέπει κανείς ότι ο άνθρωπος δεν ημπορεί ο ίδιος να γεννήσῃ ούτε ως κόκκον σινάπεως, πίστιν, επειδή η πίστις δεν προέρχεται από εμάς, αλλά είναι δώρο του Θεού. Είναι, λοιπόν, πίστις ένα πνευματικό δώρο, και παρέχεται από το Ἅγιον Πνεύμα. Τότε, όμως, τι γίνεται; Πώς ημπορεί κανείς να συμβιβάσῃ την αναγκαι-ότητα της πίστεως με την αδυναμία της παραγωγῆς της από μέρους της ανθρωπίνης πλευράς; Την λύσιν του προβλήματος αυτού την δίνουν πάλι τα ιερά των Γραφῶν κείμενα. "Αίτεῖτε καί δοθήσεται ὑμῖν". Οι απόστολοι δεν ημπορούσαν μόνον με

⁹² Ἄς προσέξουμε ιδιαίτερα από δω και κάτω, μέχρι την σελ. 376

τις ιδικές τους δυνάμεις να απαντήσουν την τελειότητα της πίστεως εντός τους, γι' αυτό παρακαλούσαν τον Χριστό λέγοντας: "Πρόσθες ἡμῖν πίστιν". Εἰς αυτό έχει κανείς ένα παράδειγμα αποκτήσεως πίστεως, που δείχνει ότι η πίστις επιτυγχάνεται με την προσευχή. Για την σωτηρία της ψυχῆς, μαζί με την πίστιν, εἶναι απαραίτητα και τα καλά ἔργα γιατί "ἡ πίστις χωρίς των ἔργων νεκρά ἔστι". Ο ἄνθρωπος κρίνεται κι από τα ἔργα ὄχι δε από την πίστι μόνη.

"Εἰ δέ θέλεις εἰσελθεῖν εἰς τήν ζωὴν τήρησον τὰς ἐντολάς: Οὐ φονεύσεις, οὐ μοιχεύσεις, οὐ κλέψεις, οὐ ψευδομαρτυρήσεις, τίμα τον πατέρα σου καί τήν μητέρα και αγαπήσεις τον πλησίον σου ὡς σεαυτόν". Τις ἐντολές αυτές πρέπει να τις τηρή κανείς ὅλες, ἐπειδή "ὅστις ὄλον τόν νόμον τηρήση πταίση δέ ἐν ἐνί γέγονε πάντων ἔνοχος", ὅπως διδάσκει ο Απόστολος Ἰάκωβος, ο ἀδελφότης.

Ο Απόστολος Παύλος περιγράφοντας την ανθρώπινη αδυναμία γράφει προς Ρωμαίους: "Ἐξ

ἔργων νόμου οὐ δικαιοθήσεται πᾶσα σὰρξ. Οἶδαμεν γὰρ ὅτι ὁ νόμος πνευματικός ἐστὶν ἐγὼ δέ σαρκικός εἰμι, πεπραμένος ὑπὸ τὴν ἁμαρτίαν... τό γὰρ θέλειν ἀπόκειται μοι, τό δέ κατεργάζεσθαι τό καλόν οὐχ' εὕρισκω... ἀλλ' ὁ οὐ θέλω κακόν τοῦτο πράσσω... τῷ μέν νοί δουλεύω νόμῳ Θεοῦ, τῇ δέ σαρκί νόμῳ ἁμαρτίας". Πῶς, λοιπόν, ἡμποροῦν νὰ εκπλη-ρωθούν ἔργα, που σύμφωνα με τον νόμο του Θεοῦ εἶναι ἀπαραίτητα, εφ' ὅσον ο ἄνθρωπος δεν ἔχει οὔτε δύναμιν, οὔτε αντοχή νὰ τηρήσῃ τις εντολές; Δεν υπάρχει, ἀληθινά, δυνατότης νὰ φανῆ συνεπής πρὸς τις ἀπαιτήσεις του νόμου του Θεοῦ, μέχρις ὅτου παρακαλέσῃ τον Θεό νὰ τον δυναμώσῃ καὶ νὰ τον καταστήσῃ ἄξιο γι' αὐτό. Οὐκ ἔχετε, διὰ τό μή αἰτεῖσθαι", λέει σχετικὰ ο Ἀπόστολος Ἰάκωβος. Ἀλλά καὶ ο ἴδιος ο Χριστός ομιλώντας κατηγορηματικὰ λέει, "χωρὶς ἐμοῦ οὐ δύνασθαι ποιεῖν οὐδέν" καὶ εἰς το θέμα της ἀποκτήσεως καὶ ἀπολαύσεως της πνευματικῆς καρποφορίας ἐκ μέρους του ἀνθρώπου, λέει ἐπὶ πλέον: "Μείνατε ἐν ἐμοί κάγώ ἐν ὑμῖν. Ὁ ἐν ἐμοί μένων κάγώ ἐν αὐτῷ, οὗτος φέρει καρπὸν πολύν". Το νὰ μείνη ὁμως κανεὶς εἰς Αὐτόν, σημαίνει νὰ

αισθάνεται την παρουσία Του, και να προσεύχεται συνεχώς εις το όνομά Του. "Ό,τι άν αίτήσητε έν τῷ Όνόματί μου τουτο ποιήσω". Όστε η δυνατότης τού να κάνη κανείς καλά έργα επιτυγχάνεται με την προσευχή. Ένα παράδειγμα σχετικό βλέπει κανείς εις τον ίδιο τον απόστολο Παύλο. Τρεις φορές ο απόστολος προσευχήθηκε για την νίκη κατά του πειρασμού κλείνοντας το γόνυ εμπρός εις τον Θεόν και Πατέρα δια να δώση δύναμι Εκείνος εις τον εσωτερικό του άνθρωπο (2 Κορ. 12,8), τέλος δε επάνω απ' όλα, διετάχθη να προσεύχεται, να προσεύχεται συνεχώς, να προσεύχεται για το κάθε τι».

Από όσα ειπώθηκαν πάρα πάνω βγαίνει σαν συμπέρασμα το ότι όλη η σωτηρία του ανθρώπου εξαρτάται απ' την προσευχή, η οποία φυσικά είναι κάτι τι το πρωταρχικό και αναγκαίο, επειδή δια μέσου της προσευχής επιτυγχάνεται η απόκτησις πίστεως και εκτελούνται οι αγαθές πράξεις. Με μια λέξι, με την προσευχήν όλα προοδεύουν με επιτυχία, ενώ χωρίς αυτήν καμιά πράξις χριστιανικής

ευσέβειας δεν κατορθώνεται. Η προϋπόθεσις λοιπόν, του **αδιαλείπτου**, ανήκει αποκλειστικά εις την προσευχήν, επειδή από μεν τις άλλες χριστιανικές αρετές, η κάθε μια έχει τον ιδικό της χρόνον, αλλ' εις την περίπτωσι της προσευχής διατάσσεται και πρέπει να υπάρχη μια **αδιάκοπη** και **συνεχής** ενέργεια. **«Αδιαλείπτως προσεύχεσθε»**. Είναι ορθό και εφαρμόσιμο δια τον κάθε ένα να προσεύχεται όπου δήποτε. Η αληθινή προσευχή φυσικά έχει και τους ειδικούς της όρους. Πρέπει να προσφέρεται εις τον Θεό με καθαρότητα νου και καρδιάς, με φλεγόμενο ζήλο, με μεγάλη προσευχή, με φόβο και σεβασμό και με βαθυτάτη ταπείνωσι. Αλλά ποιό ευσυνείδητο πρόσωπο δεν θα παραδεχόταν ότι πολύ απέχει από του να εκπληρώνη τις προϋποθέσεις αυτές, ότι προσφέρει την προσευχή του προς τον Θεό περισσότερον από ανάγκη, περισσότερο από επιβολήν εις τον εαυτόν του, παρά από κλίσι, ή αγάπη ή ευχαρίστησι γι' αυτή; Σχετικά με αυτό, η Αγία Γραφή λέει, ότι δεν έγκειται εις την δύναμι του ανθρώπου να βαστά αυτός το μυαλό του σταθερό κι αδιάσπαστο, να το ξεκαθαρίζη

από ακάθαρτους και πονηρούς διαλογισμούς, επειδή επιμελώς η «διάνοια του ανθρώπου έγκειται επί τα πονηρά εκ νεότητος αυτού». Ο Θεός δε, είναι ο μόνος που μας παρέχει μια καινούργια καρδιά, ένα καινούργιο πνεύμα. «Ο Θεός γάρ έστι ό ένεργών έν ύμϊν καί τό θέλειν καί τό ένεργείν». Ο Απόστολος Παύλος γράφει ο ίδιος: «Έάν προσεύχωμαι γλώσση, τό πνεύμα μου προσεύχεται, ό δέ νοϋς άκαρπός έστι. Άκόμη τό γάρ προσεύξασθαι καθό δεϊ ούκ οΐδαμεν», ο ίδιος ο μέγας Παύλος μάς το διδάσκει. Απ' αυτά καταλαβαίνουμε ότι με τις δικές μας τις δυνάμεις μόνον, είμεθα ανίκανοι να προσφέρουμε εις τον Θεό την προσευχή μας, κι ούτε εις τις προσευχές μας ημπορούμε να ζητούμε τα ουσιώδη απαραίτητα.

»Έτσι, λοιπόν, όπως παρουσιάζεται κάθε ανθρώπινο πλάσμα αδύνατο, τί περιμένει σε δύναμι εκ μέρους του για την σωτηρία της ψυχής του; Ο άνθρωπος δεν ημπορεί να αποκτήση πίστι χωρίς προσευχή, το ίδιο, δε, συμβαίνει και με την απόκτησι καλών έργων. Τέλος ακόμη κι αυτή η καθαρή προσευχή είναι έξω από τα

περιορισμένα όρια της δυνάμεώς του. Τί απομένει, λοιπόν, εις εκείνον για να κάνει; Τί απομένει για την εξάσκησι της ελευθερίας και της δυνάμεως, ώστε να μην απωλέση αλλά να κερδίση την σωτηρία του;

Κάθε ενέργεια έχει την ποιότητά της και την κάθε **ποιότητα** ο Θεός την έχει συγκρατήσει με το δώρο Του, την θέλησί Του και με σκοπόν ώστε η εξάρτησις του ανθρώπου επάνω εις τον Θεόν, εις την αγία θέλησί Του, να δειχθή πίο καθαρά για να έχη ο άνθρωπος την δυνατότητα και την ευκαιρία να βυθισθή πιο βαθειά μέσα εις την ταπείνωσι. Ο Θεός έχει παραχωρήσει εις την θέλησι και την δύναμι του ανθρώπου μόνο την **ποσότητα** της προσευχής. Έχει διατάξει την αδιάλειπτη προσευχή, την συνεχή προσευχή πάντοτε και σε κάθε τόπο. Με τον τρόπον αυτό αποκαλύπτεται το μυστικό της αποκτήσεως της αληθινής προσευχής, συγχρόνως δε και της πίστεως, καθώς επίσης και της εκπληρώσεως των εντολών του Θεού και της όλης σωτηρίας. Ώστε η ποσότης προέρχεται από τον άνθρωπο, κι αυτό είναι η δική του συμβολή, καθώς κ' η

συχνότης της προσευχής, είναι αποτέλεσμα της ιδικής του θελήσεως.

«Ακριβώς αυτό διδάσκουν κ' οι Πατέρες της Εκκλησίας. Ο άγιος Μακάριος ο μέγας⁹³ λέει ότι η προσευχή είναι δώρον της χάριτος. Ο Ησύχιος ο Ιεροσολυμίτης λέει, ότι η **συχνότης** της προσευχής γίνεται συνήθεια και καθίσταται δευτέρα φύσις και ότι χωρίς την **συχνή επίκλησι** του ονόματος του Ιησού Χριστού είναι αδύνατο να καθαρισθή η καρδιά. Οι Ξανθόπουλοι, Κάλλιστος και Ιγνάτιος, συμβουλεύουν **συχνή προσευχή** εις το όνομα του Ιησού Χριστού πριν από κάθε άσκησι και κάθε καλόν έργο και πράξι, επειδή η **συχνότης** αυτή τελειοποιεί και την ατελή ακόμη προσευχή. Ο ευλογημένος Διάδοχος ο Φωτικής, παραδέχεται ότι όταν ο άνθρωπος επικαλείται το όνομα του Θεού όσον ημπορεί **συχνότερα**, δεν πέφτει εύκολα σε αμαρτήματα. Τί πείρα και σοφία υπάρχει εις τις συμβουλές αυτές των Πατέρων και πόσο κοντά εις την ψυχή του ανθρώπου ευρίσκονται τέτοιες

⁹³ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 376-381 [πατήστε εδώ](#).

διδασκαλίες! Πόσο πρακτικές είναι και πόσον αντίθετες με τα ηθικά παραγγέλματα των διαφόρων λογικών λεγομένων θεωριών! Οι θεωρίες π.χ. λένε: Κάνε αυτήν ή εκείνη την καλή πράξιν οπλίσου με θάρρος, χρησιμοποίησε την δύναμι της θελήσεώς σου, πείσε τον εαυτόν σου με σκέψεις για τα αγαθά της αρετής, καθάρισε τον νου και την καρδιά σου από τα διάφορα κοσμικά όνειρά σου, γέμισε την θέσι τους με διδακτικές μελέτες, κάνε αγαθοεργίες, για να βρης ειρήνη και γενικά ζήσε όπως το λογικό και η συνείδησίς σου σου λένε. Αλλ' αλλοίμονο! **Τίποτε δεν φθάνει τον πλήρη σκοπό του χωρίς την **συνεχή προσευχή**, χωρίς την επιστράτευσι της βοηθείας του Θεού.**

»Τώρα ας προχωρήσουμε για να ιδούμε ακόμη περισσότερο τί διδάσκουν οι Πατέρες και τί λένε. Ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος γράφει για τον καθαρμό της καρδιάς: "Όταν το πνεύμα σκοτίζεται με ακάθαρτες σκέψεις, **κάνε ώστε να φύγη ο εχθρός με την **συχνή επανάληψη** του ονόματος του Ιησού, γιατί η πράξις αυτή είναι ένα ολοδύναμο και αποτελεσματικό όπλο που**

δεν ευρίσκεται αλλού, ούτε εις την γην ούτε εις τον ουρανό". Ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης μας διδάσκει ως εξής: Γνώριζε ότι κανείς δεν μπορεί να ρυθμίση τον νου του, ο ίδιος, γι' αυτό κατά τις ώρες των ακαθάρτων λογισμών κάνε επίκλησι του ονόματος του Ιησού Χριστού **συχνά κ' επαναληπτικά**, με μικρά διαλείμματα και οι σκέψεις αυτές θα υποχωρήσουν. Τι απλή και εύκολη μέθοδος. Τι δοκιμασμένη πείρα! Τί αντίθεσις εις την θεωρητική λογική που προσπαθεί κομπαστικά να κατορθώση την καθαρότητα με μόνο τις ίδιες του ανθρώπου προσπάθειες.

»Σημειώνοντας αυτές τις συμβουλές, που είναι βασισμένες εις την πείρα των αγίων Πατέρων της Εκκλησίας, καταλήγουμε εις το συμπέρασμα ότι η κυρία, η μόνη, η πιό εύκολη μέθοδος για να φθάση κανείς εις το τέρμα της σωτηρίας και της πνευματικής τελειότητος, είναι η **συχνότης** και το **αδιάκοπο** της προσευχής, οσονδήποτε αδύνατη κι αν είναι αυτή. Χριστιανική ψυχή, αν δεν ευρίσκησεν μέσα σου την δύναμι να λατρεύσης τον Θεόν "εν πνεύματι και αληθεία", εάν η

καρδιά σου δεν αισθάνεται ακόμη την θερμότητα και την γλυκειάν ικανοποίησι της νοεράς και εσωτερικής προσευχής, τότε φέρεσαν θυσία την προσευχή που ημπορείς να κάνης, όση κινείται εις τα όρια της θελήσεώς σου, όση ημπορεί η δύναμί σου να προσφέρει. Άφησε το ταπεινό όργανο, τα χείλη σου, πρώτα απ' όλα να αποκτήσουν την συνήθεια της **συνεχούς** και **επιμόνου** επικλήσεως. Άφησέ τα να ψιθυρίζουν, το ολοδύναμο όνομα του Ιησού Χριστού, **συχνά** και **χωρίς διακοπή**. Αυτό δεν έχει μεγάλο κόπο και ημπορεί του καθενός η δύναμι να το εφαρμόση. Αυτό ακόμη, είναι εκείνο εις το οποίον η συμβουλή του αποστόλου προτρέπει λέγοντας: "Δι' αύτοϋ οϋν άναφέρωμεν θυσίαν αιnéσεως **διά παντός** τῷ Θεῷ, τοϋτ' ἔστι καρπόν χειλέων όμολογούντων τῷ όνόματι αύτοϋ".

»Η **συχνότης** της προσευχής πράγματι δημιουργεί μια συνήθεια και γίνεται δεύτερη φύσις. Από καιρού εις καιρόν φέρνει το μυαλό και την καρδιά σε μίαν ανώτερη κατάσταση. Όταν, λοιπόν, ένας άνθρωπος τηρή την εντολήν αυτή του Θεού για την **αδιάλειπτη προσευχή** με

την μίαν αυτήν εκπλήρωσιν εκπληρώνει και τόσα άλλα συγχρόνως, επειδή, εάν οποιοσδήποτε **αδιάκοπα**, **πάντοτε** και **σ' όλες** τις περιπτώσεις προσφέρει την Προσευχή, επικαλούμενος σιωπηλά το αγιώτατον όνομα του Ιησού (αν και εις την αρχή είναι δυνατόν να κάνη την επίκλησι χωρίς την ανάλογη θέρημη και το ζήλο και με την ανάγκη κάποιας επιβολής εις τον εαυτό του) τότε, δεν θα έχη καιρό για ανώφελη συνομιλία, κατακρίνοντας τον συνάνθρωπό του ή δαπανώντας τον χρόνο του σε αμαρτωλές επιθυμίες και πράξεις. Κάθε κακή σκέψη, με τον τρόπο αυτό φυγαδεύεται. Κάθε κακή πράξις δεν ευρίσκει πεδίον για να εκτελεσθή. Κάθε πολυλογία ή αργολογία θα έρχεται αντιμέτωπη της προσευχής αυτής και κάθε ελάττωμα δεν μπορεί να ζήση και να καρποφορήση αντιμέτωπο με το θείον Όνομα.

»Η **συχνή** εξάσκησις της προσευχής συχνά ανακαλεί την ψυχή από διάφορα αμαρτήματα και την εξασκεί και την επιστρατεύει να πράττη αυτό που είναι ουσιώδες για την επίτευξι της ενώσεως με τον Θεό. Βλέπεις τώρα πόσον

αναγκαία και απαραίτητη είναι η ποσότης της προσευχής; Συχνότης εις την προσευχή είναι ο μοναδικός τρόπος για να φθάση κανείς εις το ύψος της καθαρής και αληθινής προσευχής. Είναι το μέσον αυτό, η αρίστη και η πιο αποτελεσματική προπαρασκευή για την προσευχή, και η ασφαλέστερη οδός για να φθάση ο άνθρωπος εις το τέρμα της προσευχής και της σωτηρίας.

»Για να πείσης τον εαυτό σου τελικά, για την αναγκαιότητα και την καρποφορία της συχνής προσευχής σημείωσε⁹⁴: 1) Ότι κάθε παλμός και κάθε σκέψις προσευχής είναι εργασία του Αγίου Πνεύματος και μυστική φωνή του αγγέλου φύλακος του καθ' ενός. 2) Ότι το όνομα του Ιησού Χριστού, που επικαλείται κανείς εις την προσευχή, περιέχει μέσα του αυτοϋπάρχουσα και αυτοενεργούσα ανορθωτική δύναμι, γι' αυτό. 3) Μη ανησυχής από την ατέλεια και την ξηρασία της προσευχής σου, αλλά περίμενε με υπομονή τον καρπό της συχνής επικλήσεως του

⁹⁴ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 382-386 [πατήστε εδώ](#).

θείου Ονόματος. Μη δίνης προσοχή εις τις ανόητες παρεμβάσεις του ματαίου αυτού κόσμου που λένε ότι η συχνή επίκλησις, και όταν είναι επίμονος είναι μια ανώφελη επανάληψις. Όχι. Η δύναμις του θείου Ονόματος και η συχνή επίκλησις του, θα αποκαλύψουν τους καρπούς με τον καιρό τους. Σχετικά μ' αυτό ένας πνευματικός συγγραφεύς έχει γράψει τα εξής: "Γνωρίζω ότι σε πολλούς που ονομάζονται πνευματικοί και σοφοί, φιλόσοφοι που ερευνούν παντού για πράγματα κίβδηλα και δευτερεύοντα, που φαίνονται σπουδαία εις τα μάτια του λογικού και της υπεροψίας, η απλή μα συχνή εξάσκησης της αρετής φαίνεται, εις τα μάτια τους, ότι είναι μικρής σημασίας, κατωτέρας απασχολήσεως και γενικά κάτι τι το τετριμμένο".

»Αλλ' οι δυστυχείς, απατούν τους εαυτούς των και ξεχνούν την διδασκαλία του Χριστού: "Εάν μή στραφῆτε καί γένησθε ὡς τὰ παιδιά οὐ μή εἰσέλθητε εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν".⁹⁵

⁹⁵ Εδώ είναι ἡ βάση και το θεμέλιο, αν θέλετε η προϋπόθεση, για την άσκηση της Ευχής.

Κατεργάζονται για τον εαυτόν τους ένα είδος επιστήμης της προσευχής και βασίζονται εις τα ασταθή θεμέλια του φυσικού λογικού. Αλλά τί χρειαζόμεθα την μελέτην, την γνώσι και την πολλή σκέψι για να ειπούμε με καθαρή καρδιά το, "Κύριε Ιησού Χριστέ, ελέησόν με"⁹⁶; Ο θείος Διδάσκαλός μας δεν εξυμνεί το είδος αυτής της **συνεχούς προσευχής**; Δεν έχουμε θαυμάσιες απαντήσεις λάβει και θαυμάσια έργα κατορθώσει με την μικρήν αυτή, μα **συνεχή** προσευχή; Ω, χριστιανική ψυχή, **βασίσου εις το θάρρος σου και μη σταματάς** την **αδιάσπαστην** επίκλησι αυτής της προσευχής, έστω και αν η φωνή σου αυτή βγαίνει από καρδιά που ευρίσκεται σε **πόλεμο με τον εαυτό της κ' είναι μισογεμισμένη από διάφορα κοσμικά πράγματα**. Δεν πειράζει. Προχώρησε μόνο και **μη αφήνης** τα χείλη σου να σιωπήσουν ή να ενοχληθούν. **Θα καθάριση η καρδιά τα μέσα της με την **συνεχή επανάληψι της επικλήσεως****. Ποτέ μην αφήνης την μνήμη σου να λησμονήση το, "Μείζων έστι ό έν ύμιν ή ό

⁹⁶ Διευκρινίζουμε και πάλιν ότι, σύμφωνα με τους αγίους Πατέρες, η πλήρης και αρτία Ευχή (και καλόν είναι να μην αλλάζουμε συνεχώς τον τύπο αυτό) είναι το: **«Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με»**

έν τῷ κόσμῳ" και το, "Μείζων ἔστι ὁ Θεός της καρδίας ἡμῶν", λόγια τα οποία γράφει ο Απόστολος και ευαγγελιστής Ιωάννης.

«Ὡστε μετά από αυτά τα πειστικά επιχειρήματα, ότι η συνεχής προσευχή, ολοδύναμη σε όλη την ανθρώπινη αδυναμία, είναι ασφαλώς κατορθωτή από τον άνθρωπο και βασίζεται κατά πλήρη τρόπον εις την θέλησί του, αποφάσισε και δοκίμασε ἔστω και για μια μόνη ημέραν εις την αρχή. Κράτησε μιαν επίβλεψιν εις τον εαυτόν σου και κάνε την συχνότητα της προσευχής σου πυκνότερη ὡστε να καταναλίσκεται ὅσο το δυνατόν περισσότερος χρόνος το εικοσιτετράωρο για την επίκλησι του ονόματος του Ιησού, από οποιανδήποτε άλλην απασχόλησι κι ο θρίαμβος αυτός της προσευχής, εις τις κοσμικές φροντίδες, σε λίγο καιρό θα σου δείξη, ότι δεν επήγεν η ημέρα εκείνη χαμένη. Αντίθετα, συνέτεινε κι αυτή, το κατά δύναμιν, για την εξασφάλισι της σωτηρίας εις την ζυγαριά της θείας δικαιοσύνης. Γιατί η συχνή προσευχή ισοζυγίζει τις αδυναμίες σου και τις τυχόν κακές σου πράξεις και σβήνει τα

αμαρτήματα της ημέρας από το βιβλίο του Θεού και της συνειδήσεως· θέτει δε ακόμη τα πόδια σου επάνω εις τα σκαλιά της σκάλας της δικαιοσύνης και σου δίνει την ελπίδα της εισόδου εις την ευλογίαν της μελλούσης ζωής, που θα ακολουθήση την παρούσα».

Ο Προσκυνητής: Με όλη μου την καρδιά σε ευχαριστώ, άγιε Πάτερ. Με αυτό που μας edιάβασες έδωσες και εις την αμαρτωλή ψυχή μου μεγίστην ευχαρίστησι. Για την αγάπην, όμως, του Θεού, επίτρεψέ μου να το αντιγράψω για να το έχω πάντοτε μαζί μου και να το διαβάζω! Σε δυο ή το πολύ τρεις ώρες θα το έχω αντιγράψει όλο. Το κάθε τι εις αυτές τις σημειώσεις ήταν πολύ ωραίο, πολύ ανακουφιστικό της ψυχής και για το φτωχό μου μυαλό, πολύ απλό σε κατανόησιν, όπως η "Φιλοκαλία", εις την οποία οι άγιοι Πατέρες πραγματεύονται το ίδιο θέμα. Εις το βιβλίον αυτό της "Φιλοκαλίας", εις το πρώτο μέρος π.χ., ο Ιωάν-νης Καρπάθιος λέει ότι: "εάν δεν έχης την δύναμι για την αυτοκυριαρχία και για διάφορα άλλα ασκητικά και πνευματικά επιτεύγματα, και πάλι,

γνώριζε, ότι ο Θεός θέλει να σωθής". Πόσον, αλήθεια, όμορφα και κατανοητά τα έχετε γράψει εις το σημειωματάριό σας όλα αυτά που μας εδιαβάσατε. Ευχαριστώ τον Θεό πρώτα κ' έπειτα εσάς, που αξιώθηκα να ακούσω τόσα ωφέλιμα πράγματα.

Ο Καθηγητής: Κ' εγώ⁹⁷ παρηκολούθησα με προσοχή και ευχαρίστησι όσα εδιαβάσατε για μας, σεβαστέ πάτερ. Όλα τα επιχειρήματα, όταν στηρίζονται εις την αυστηρή λογική, μου κάνουν μεγάλην ευχαρίστησι. Συγχρόνως, όμως, νομίζω, ότι δίνουν την δυνατότητα της συνεχούς προσευχής εις τον ύψιστο βαθμόν, εις ωρισμένες μόνο περιπτώσεις, που είναι ευνοϊκές και σε περιστάσεις που προϋποθέτουν πλήρη ησυχία και μοναξιά. Συμφωνώ, λοιπόν, με το ότι η **συχνή** και **αδιάλειπτη προσευχή** είναι ένας μοναδικός και ολοδύναμος τρόπος για να αποκτήση κανείς την βοήθεια και την θείαν χάριν, εις όλες τις πράξεις της αφοσιώσεως εις τον Θεό, που αγιάζουν την ανθρώπινη ψυχή. Η

⁹⁷ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 386-396 [πατείστε εδώ](#).

επιτυχία της προσευχής δεν είναι ακατόρθωτη από τον άνθρωπον, αλλ' η μέθοδος που αναφέρθηκε είναι δυνατόν να χρησιμοποιηθή από τον άνθρωπον μόνον όταν αυτός ημπορή να επωφεληθή από την ησυχία και την μοναξιά. Όταν εγκαταλείψη κάθε φροντίδα, κάθε βιοτική μέριμνα και απασχόλησιν, ο άνθρωπος, νομίζω, πως μόνο τότε μπορεί να προσεύχεται συχνά ή συνεχώς. Τότε θα έχη να αντιμετωπίζη απλώς κάποιαν οκνηρία και την ενόχλησι των λογισμών του. Όταν όμως θα είναι επιφορτισμένος με διάφορα καθήκοντα και συνεχείς φροντίδες, όταν θα είναι αναγκασμένος να συμφύρεται με διαφόρων ειδών λαό και θορύβους, τότε, καίτοι είναι δυνατόν να έχη ακατανίκητη την επιθυμία για προσευχή δεν θα μπορέση να την εκπληρώση, για λόγους ανεξαρτήτους από την θέλησί του και την επιθυμία. Συνεπώς η μία αυτή μέθοδος της συχνής προσευχής, δεν ημπορεί να εφαρμοστή από όλους, εφ' όσον για να επιτύχη πρέπει να υπάρξουν ωρισμένες ειδικές προϋποθέσεις.

Ο Μεγαλόσχημος: Δεν είναι σωστό να καταλήγη

κάνεις σε συμπεράσματα αυτού του είδους. Η καρδιά που έχει διδαχθή την εσωτερική προσευχή μπορεί να προσεύχεται **πάντοτε** και να επικαλήται το όνομα του Θεού χωρίς διαταραχή κατά το διάστημα **οποιασδήποτε απασχολήσεως**, είτε σωματικής, είτε πνευματικής. Ακόμη και σε **οποιονδήποτε θόρυβο**, όπως βεβαιώνουν οι πεπειραμένοι εις το ζήτημα αυτό, (κι αν κανείς δεν είναι συνηθισμένος συνηθίζει σιγά-σιγά), ο άνθρωπος μπορεί να προσεύχεται, χωρίς καμιά γενικά εξωτερική ενόχλησις να είναι δυνατή να τον εμποδίση, όταν θα έχη επιθυμία για την προσευχήν, επειδή η μυστική σκέψις του ανθρώπου δεν εξαρτάται από οποιονδήποτε δεσμό με το εξωτερικό περιβάλλον, αλλ' είναι ελεύθερη αυτή καθ' εαυτήν. Μπορεί η σκέψις αυτή να συλλαμβάνεται **κάθε στιγμή** και να κατευθύνεται προς την προσευχή. Ακόμη και η γλώσσα μπορεί μυστικά και άφωνα να εκφράζη λόγια προσευχής κατά την παρουσία πολλών ανθρώπων και κατά την ύπαρξι εξωτερικών απασχολήσεων. Άλλως τε οι απασχολήσεις με την δουλειά μας δεν είναι πάντοτε τόσο πολύ ενδιαφέρουσες, ούτε δε είναι

τόσο σπουδαίες οι συζητήσεις μας ώστε να είναι αδύνατο κατά το διάστημά τους να απασχολούμε το μυαλό μας με την μυστική και τη **συνεχή προσευχή** του ονόματος του Ιησού.

»Η μοναξιά, φυσικά, και η αποφυγή διαφόρων μερών που είναι θορυβώδης, είναι τα ιδεωδέστερα μέρη με τις τελειότερες προϋποθέσεις για την προσεκτική και συνεχή προσευχή, όμως και εκεί ακόμη δεν είναι δυνατόν παρά να αισθανώμεθα **έλεγχο συνειδήσεως** για το ότι η προσευχή μας δεν είναι τόσο πυκνή, ως προς την συχνότητα, όσον έπρεπε να είναι. Ο έλεγχος της **πυκνότητας** εξαρτάται από την ιδική μας θέλησι είτε υγιείς είμεθα είτε ακόμη και ασθενείς. Παραδείγματα που αποδεικνύουν την αλήθειαν αυτήν είναι όλα αυτά, που αν και φορτωμένοι με υποχρεώσεις, με διασπαστικά της προσευχής καθήκοντα, με φροντίδες, με στενοχώριες, με εργασίες, όχι μόνο **δεν έπαυσαν** να επικαλούνται το θείον Όνομα, αλλ' επί πλέον έμαθαν πώς να τελειοποιηθούν εις την **αδιάλειπτη προσευχή** της καρδιάς. Έτσι ο **Μέγας Φώτιος**, που ανέβη-

κεν εις το πατριαρχικόν αξίωμα από την τάξι του συγκλητικού, δηλαδή του λαϊκού, ενώ ήταν απησχολημένος με την διακυβέρνησι της τεράστιας επισκοπής της Κωνσταντινουπόλεως, διατηρούσε **συνεχώς** την επίκλησι του ονόματος του Θεού, αποκτώντας έτσι την **αυτοενεργούσα** προσευχή της καρδιάς. Έτσι ο Κάλλιστος, εις το Άγιον Όρος του Άθω, έμαθε την **αδιάλειπτη προσευχή** κατά ένα διάστημα που ήτο αρκετά απησχολημένος υπηρετώντας σε μια θέσι μαγείρου. Έτσι ο απλός την καρδιά Λάζαρος, πνιγμένος εις την δουλειά για την αδελφότητα εις την οποίαν ανήκε, **χωρίς διακοπή** και κατά το διάστημα όλων των των θορυβωδών απασχολήσεων, **επανελάμβανε** την Προσευχή και αισθανόταν γαλήνη εις την ψυχή του. Πολλοί άλλοι ακόμη κατά τον ίδιο τρόπο εφήρμοσαν την **συνεχή επίκλησι** του ονόματος του Θεού.

» Εάν ήτο αδύνατον πράγμα η προσευχή κατά το διάστημα της εργασίας, ή κατά το διάστημα της συναναστροφής με άλλα πρόσωπα, δεν θα λαβαίναμε ανάλογες εντολές. Ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος εις την διδασκαλία του για την

προσευχή μας ομιλεί ως εξής: «Κανείς⁹⁸ δεν μπορεί να απαντήσει και να πη ότι είναι αδύνατο για έναν άνθρωπο απησχολημένον με διάφορες κοσμικές φροντίδες, που τον εμποδίζουν να πάη εις την εκκλησία, να μην προσεύχεται **πάντοτε**. **Παντού**, **οπουδήποτε** κι αν είναι ο άνθρωπος, ημπορεί να κάνει θυσιαστήριο Θεού το μυαλό του με την δύναμη της προσευχής. Έτσι ημπορεί κανείς να προσεύχεται εις το εμπόριό του, εις το ταξίδι του, εις το κατάστημά του, εις το εργαστήριό του. Παντού, **σε κάθε μέρος** είναι δυνατή η προσευχή και αλήθεια, όταν ο άνθρωπος με επιμέλεια παρακολουθή τον εαυτόν του, τότε θα βρη κατάλληλες περιστάσεις για προσευχή και **προ παντός όταν πεισθή από το γεγονός ότι η προσευχή πρέπει να αποτελή την κυριώτερή του απασχόλησι και πρέπει να έρχεται πρώτη, πριν από κάθε άλλο καθήκον**. Εις αυτή την περίπτωσι θα πρέπει να κανονίζη τις υποθέσεις του με μεγαλυτέραν αποφασιστικότητα. Εις τις αναγκαίες **συνομιλίες** του με συνανθρώπους του θα είναι **σύντομος**, θα έχη μια τάσι προς την

⁹⁸ Σημαντικά τα όσα λέγει εδώ ο άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος.

σιωπή, θα αποστρέφεται τους περιττούς λόγους και δεν θα σκοτίζεται από τα διάφορα καθημερινά καθήκοντα πάρα πάνω από το πρέπον, τον δε χρόνο που κερδίζει θα τον χρησιμοποιή για την σιωπηλή προσευχή. Σε ένα τέτοιο είδος ζωής, όλες οι ενέργειές του, με την δύναμι της επικλήσεως του ονόματος του Θεού, στεφανώνονται από επιτυχία και τελικά ο άνθρωπος θα εξασκή τον εαυτόν του εις την **αδιάσπαστην επίκλησι** του ονόματος του Ιησού Χριστού. Θα μάθη ακόμη από πείραν ότι η συχνότης της προσευχής, ο απλός αυτός τρόπος της σωτηρίας, είναι κατορθωτός για την θέληση του ανθρώπου επειδή ο καθένας ημπορεί να προσεύχεται πάντοτε, σε κάθε περίστασι, σε κάθε τόπο κ' είναι εύκολο να προχωρήση από την συχνή, προφορική προσευχή, εις την νοερά προσευχή της καρδιάς, η οποία ανοίγει διάπλατα την Βασιλεία του Θεού μέσα μας». (άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος).

Ο Καθηγητής: Συμφωνώ ότι κατά το διάστημα διαφόρων μηχανικών απασχολήσεων, είναι δυνατόν κ' επί πλέον εύκολον να προσεύχεται

κανείς συχνά και συνεχώς, επειδή η μηχανική σωματική εργασία δεν χρειάζεται μεγάλην εξάσκηση του μυαλού ούτε της σκέψεως και φυσικά κατά τον χρόνο που εκτελείται το μυαλό μπορεί να βυθισθή εις την συνεχή προσευχή κατά την οποίαν τα χείλη, κατ' αυτόν τον τρόπον, εύκολα ακολουθούν. Αλλ' όταν είναι κανείς απησχολημένος αποκλειστικά με κάτι διανοητικώς, όπως π.χ. με προσεκτική μελέτη, ή με σοβαρή σκέψιν ενός θέματος, ή με μια λογοτεχνική σύνδεσι, πώς ημπορεί να προσεύχεται με το μυαλό του και με τα χείλη εις τις περιστάσεις αυτές; Και αν η προσευχή είναι μια ενέργεια του νου πάνω από κάθε άλλην ενέργεια, πώς την ίδια και την αυτή στιγμή μπορεί κανείς να απασχολήση το μυαλό του με δυο διαφορετικά πράγματα;

Ο Μεγαλόσχημος: Η λύσις εις το πρόβλημά σας δεν είναι καθόλου δύσκολη όταν σκεφθούμε ότι αυτοί που προσεύχονται συνεχώς, διαιρούνται σε τρεις τάξεις, εις τους αρχαρίους πρώτον, εις τους προωδευμένους δεύτερον, και τρίτον εις αυτούς που έχουν εντελώς εξασκηθή. Από

αυτούς, οι αρχάριοι έχουν συχνά την ικανότητα να λαμβάνουν πείρα κάθε τόσο ενός παλμού, του νου και της καρδιάς προς τον Θεό και της επαναλήψεως με τα χείλη, μικρών προσευχών κι όταν ακόμη είναι απησχολημένοι με δια-νοητική εργασία. Αυτοί που έχουν κάπως προο-δεύσει και έχουν αποκτήσει μια σταθερότητα εις το μυαλό τους, έχουν την ικανότητα να κρατούν τους εαυτούς των και όταν μελετούν και όταν γράφουν μέσα εις την αδιάκοπη παρουσία του Θεού, σαν σε μια βάσι για την προσευχή.

»Το ακόλουθο παράδειγμα είναι δυνατόν να μας διαφωτίσει σχετικά με αυτό. Υπόθεσε ότι ένας άτεγκτος και αυστηρός βασιλιάς σε διατάζει να γράψης μια πραγματεία για ένα πολύπλοκο και δύσκολο θέμα παρουσία του ίδιου και εις τα σκαλιά του θρόνου του. Εις την περίπτωσιν αυτή, ενώ είσαι απόλυτα απησχολημένος με το έργον σου, η παρουσία του βασιλιά, ο οποίος ορίζει κ' εσένα και τη ζωή σου, δεν σου επιτρέπει να ξεχάσης, ούτε έστω και για μια στιγμή, ότι σκέπτεσαι, συλλογίζεσαι και γράφεις όχι κάπου μόνος, αλλά εις ένα μέρος που απαιτεί ιδιαίτερο

σεβασμόν, ιδιαίτερη στάσι και συμπεριφορά. Η ζωηρή συναίσθησις ότι είσαι τόσο κοντά εις τον βασιλιά εκφράζει την δυνατότητα του να είναι κανείς απησχολημένος με **αδιάλειπτη** εσωτερική προσευχή, συγχρόνως δε και με διανοητικήν εργασία. Τώρα ως προς τους άλλους, που έπειτα από μακρόχρονη συνήθεια και με το έλεος του Θεού, έχουν προχωρήσει από την νοερά προσευχή και έχουν εισέλθει εις τα βασίλεια της προσευχής της καρδιάς, δεν διασπούν ποτέ την **συνεχή** τους προσευχή κι όταν κάνουν διανοητική εργασία **κι όταν κοιμούνται ακόμη**. Εδώ συμβαίνει αυτό που ο Σοφός μάς είπε: "Εγώ καθεύδω άλλ' ή καρδιά μου άγρυπνεϊ". Πολλοί, λοιπόν, οι οποίοι έχουν αποκτήσει αυτόν τον μηχανισμό της καρδιάς, έχουν επιτύχει τέτοια προσηρμοσμένην ικανότητα εις το να επικαλούνται το Θεϊόν Όνομα, ώστε άπ' αυτό το ίδιο το όνομα να ανεβαίνει αυτή αύτη η προσευχή, ενώ ο νους και όλο το πνεύμα εκδηλώνεται σαν ένα κύμα **αδιαλείπτου προσευχής** σε οποιαδήποτε κατάστασι ή απασχόλησιν ευρίσκεται εκείνος που προσεύχεται.

Ο Ιερέυς: ⁹⁹Θα ήθελα κ' εγώ, πάτερ μου, να πω κάτι, που έχω εις το μυαλό μου, με δυο λόγια. Μου έκανε μεγάλην εντύπωση το άρθρο που μας διαβάσατε και προ παντός αυτό το σημείο που έλεγε ότι μόνος τρόπος για την σωτηρία και την τελειότητα είναι η **συχνότης** της προσευχής οποιουδήποτε είδους. Αυτό δεν ημπορώ να το καταλάβω και σκέπτομαι τα εξής: Ποιά θα είναι η ωφέλεια εάν προσεύχωμαι και επικαλούμαι το όνομα του Θεού συνεχώς με την γλώσσα μου μόνο, χωρίς να προσέχω ή να καταλαβαίνω τί λέω; Αυτό δεν είναι, παρά μια ανωφελής επανάληψις. Τα αποτελέσματα αυτού θα περιωρίζοντο μόνο εις την γλώσσα, που συνεχώς θα ψιθύριζε, ενώ το μυαλό θα εμποδιζόταν όπως-δήποτε από την πλήρη απόδοσι που θα έπρεπε να είχε. Ο Θεός δεν θέλει λόγια παρά προσεχτικό μυαλό και καθαρή καρδιά. Δεν θα ήταν καλύτερα να κάνουμε την προσευχή μας έστω και μικρή, έστω κι όχι πολύ συχνά και σε καθωρισμένο χρόνο, με ζήλον, όμως, με θερμότητα καρδιάς και με την ανάλογη κατανόηση; Αλλιώς νομίζω πώς

⁹⁹ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 396-405 [πατήστε εδώ](#).

όταν κανείς προσεύχεται νύκτα και ημέρα, δεν έχει όμως αποκτήσει την ανάλογη καθαρότητα, τότε δεν εκτελεί θεάρεστη πράξιν, ούτε κάνει καμμιάν απόκτησι που θα τον βοηθήση εις την περίπτωσι της σωτηρίας. Κατά την γνώμην σου, το παν εις την περίπτωσι της προσευχής αυτής, δεν στηρίζεται παρά σε έναν εξωτερικό ψίθυρο, που φέρνει κούρασι και ανία και έχει ως αποτέλεσμα μάλλον να ψυχραίνη εντελώς την πίστιν εις την προσευχή. Το ότι είναι ανώφελη η προσευχή των χειλέων έχει αποκαλυφθή και αυτό εις την Αγία Γραφή, η οποία π.χ. λέγει: "Ο λαός οὗτος τοῖς χείλεσι μέ τιμᾶ ἢ δέ καρδία αὐτοῦ πόρρω ἀπέχει ἀπ' ἐμοῦ". Επίσης με το "Οὐ πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε, εἰσελεύσεται εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν". Και ακόμη "Θέλω πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός μου λαλῆσαι... ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση". Ὅλα αυτά δείχνουν την ματαιοπονία της εξωτερικής προσευχής που εκτελείται, χωρίς προσοχή, με το στόμα.

Ο Μεγαλόσχημος: Θα είχες κάποιο δίκαιο εις την απόφασί σου, εάν με την συμβουλή για την προσευχή την προφορική, δεν υπήρχεν η

προσθήκη για την προτροπή να λέγεται αυτή **συνεχώς** κ' εάν η προσευχή εις το όνομα του Ιησού δεν κατείχε αυτοενεργούσα δύναμι και δεν κατώρθωνε για την επιτυχία της, την προσοχή και τον ζήλο, σαν αποτέλεσμα της **συχνότητας** κατά την εξάσκηση. Αλλ' επειδή το ζήτημα που μας απασχολεί εις την συζήτησιν αυτήν είναι η συχνότης, το **μήκος του χρόνου** και το **αδιάκοπο** της προσευχής (αν και εις την αρχή ημπορούσε να αρχίση χωρίς πολλή προσοχή και με στεγνότητα), τότε, όσον αφορά αυτό τούτο το γεγονός, τα συμπεράσματα που λανθασμένα απαρίθμησες, εξουδετερώνονται χωρίς πολλή δυσκολία. Ας ρίξουμε μια ματιά, λοιπόν, κι ας εξετάσουμε καλά το ζήτημα. Ένας πνευματικός συγγραφεύς μετά από συζήτησι για την πολύ μεγάλην αξία και την αποτελε-σματικότητα της συχνής προσευχής, που εκφράζεται σ' ένα τύπο λέξεων λέγει τελικά: "Πολλοί που ονομάζονται φωτισμένα άτομα, θεωρούν αυτήν την συχνή προσφορά της μίας και αυτής προσευχής σαν κάτι ανώφελο και μηδαμινό, το ονομάζουν δε μηχανική και χωρίς κατανάλωσι σκέψεως ενέργεια, απασχόλησι κατάλληλη για απλούς

ανθρώπους. Αλλά, δυστυχώς, δεν γνωρίζουν το μυστικό το οποίο αποκαλύπτεται σαν αποτέλεσμα της μηχανικής εξασκήσεως. Δεν ηξεύρουν πώς αυτή η συχνή εργασία των χειλέων, γίνεται μια γνησία έκκλησις της καρδιάς, βυθίζεται μέσα εις την εσωτερική ζωή γίνεται μια απόλαυσις και καθίσταται ό,τι θα ήταν φυσικόν εις την ψυχή, δίδοντάς της φως και τροφή και οδηγώντας την σε ένωσι με τον Θεό. Νομίζω ότι αυτά τα άτομα που αρέσκονται εις την κριτική είναι σαν τα μικρά παιδιά που διδάσκονται πώς να δια-βάσουν το αλφάβητο κι όταν κουράζονται διαμαρτύρονται λέγοντας: "Δεν θα ήταν εκατό φορές καλύτερο να πηγαίναμε για ψάρεμα, όπως ο πατέρας μας, αντί να καθώμαστε ολόκληρην ημέρα για να επαναλαμβάνουμε και να γράφουμε συνεχώς αυτό το απαίσιον αλφάβητο"; Η αξία της εκμαθήσεως της αναγνώσεως και η μόρφωσις που βασίζεται σ' αυτή και είναι μελλοντικόν αποτέλεσμα που ακολουθεί την ανιαρήν αποστήθισιν αυτή του αλφαβήτου, ήσαν κρυμμένο μυστικό για τα παιδιά αυτά. Κατά τον ίδιο τρόπο η απλή και συχνή επίκλησις του

ονόματος του Θεού είναι ένα κρυμμένο μυστικό γι' αυτούς που δεν έχουν ακόμη πεισθή για τα αποτελέσματα και την πολύ μεγάλη αξία του.

»Οι άνθρωποι αυτοί εκτιμούν την πράξι της πίστεως ανάλογα με την δύναμι της ιδικής των πείρας και της μυωπίας του λογικού των, ξεχνούν δε κάνοντας έτσι, πώς ο άνθρωπος έχει δύο φύσεις που η μία επηρεάζει την άλλη, ξεχνούν ότι ο άνθρωπος είναι φτιαγμένος από ψυχή και από σώμα. Γιατί π.χ. όταν κανείς επιθυμή να κάνει καθαρμόν εις την ψυχή του πρώτα απ' όλα απ' το σώμα αρχίζει κάνοντας νηστείες, αποστερώντας, δηλαδή, το σώμα από διεγερτικώτερες και άλλες τροφές. Αυτό γίνεται με τον σκοπό να εμποδίση, ή για να είμαι σαφέστερος, για να προπαρασκευάση το έδαφος για τον καθαρμό της καρδιάς και τον φωτισμό του νου. Έτσι, λοιπόν, εκτός των άλλων, το συνεχές αίσθημα σωματικής πείνας θα υπενθυμίζη την απόφασι για τον καθαρμό και την εσωτερική τελειότητα κι όλα αυτά που ευαρεστούν τον Θεό, που ο άνθρωπος συνήθως τα ξεχνά. Ανακαλύπτει κανείς με την πείρα ότι

δια μέσου της νηστείας που είναι ένα εξωτερικό πράγμα κατορθώνει τον εσωτερικό καθαρισμό του νου και την ειρήνη της καρδιάς, αποκτά δε γενικά ένα όργανο με το οποίο τιθασεύει τα πάθη και προτρέπει εις το να θυμάται πάντοτε την ανάγκη της υπέρβασης πνευματικής προσπάθειας εις την ζωή του. Ὡστε με την βοήθεια εξωτερικών και υλικών πραγμάτων ημπορούμε να λάβουμε εσωτερική και πνευματική ωφέλεια καθώς και βοήθεια. Κατά τον ίδιο τρόπο πρέπει κανείς να θεωρήσει την εσωτερική προσευχή των χειλέων, επειδή αυτή με την μακρά διάρκεια και την επιμονή της κατεργάζεται και επιτυγχάνει την προσευχή της καρδιάς, σπρώχνει δε τον νου προς την ένωση με τον Θεό.

»Δεν είναι σωστό να φαντάζεται κανείς ότι η γλώσσα θα κουρασθή ποτέ από την εξαντλητική επανάληψη και την έλλειψη της κατανοήσεως και θα σταματήσει εντελώς αυτήν την εξωτερικήν ενέργεια για την προσευχή σαν κάτι άχρηστο και ανώφελο. Όχι. Εντελώς το αντίθετο θα συμβή. Αυτοί που εφήρμοσαν την

αδιάλειπτη προσευχή μας βεβαιώνουν σχετικώς ως εξής: Ὅποιος απεφάσισε, να επικαλήται το όνομα του Ιησού Χριστού **συνεχώς**, ή όπως θα ελέγαμε, με άλλα λόγια, να λήη την προσευχή του Ιησού **αδιαλείπτως**, εις την αρχή φυσικά ευρίσκει δυσκολίες και οφείλει να πολεμήση εναντίον της οκνηρίας. Αλλ' όσο περισσότερο και με μεγαλυτέραν υπομονήν επιμένει, συνηθίζει και εξοικειώνεται, τελικά δε η γλώσσα και τα χείλη, αποκτούν τέτοιαν **ικανότητα** ώστε **χωρίς** καμμιά προσπάθεια ασχολούνται εις το να λένε **άφωνα** την προσευχή κ' ύστερα από κάμποσο καιρό, αυτός που προσεύχεται, αντι-λαμβάνεται ότι η προσευχή κατέστη ένα **συνε-χές** και ουσιώδες απόκτημά του κ' επίσης όταν συμβή για τον ένα ή για τον άλλο λόγο να την **σταματήση**, αισθάνεται έντονα σαν κάτι να του **λείπη**. Αυτό είναι αποτέλεσμα του γεγονότος ότι το **μυαλό του**¹⁰⁰ αρχίζει να παραδίδεται και να παρακολουθή την ενέργεια των χειλέων που έχει γενικόν αποτέλεσμα την δημιουργία μιας **πηγής ευφροσύνης** για την καρδιά και την δημιουργία της αληθινής προσευχής.

¹⁰⁰ Ο ΒΟΥΣ ΤΟΥ

«Βλέπει, λοιπόν, κανείς ότι το επωφελές και αληθινόν αποτέλεσμα της **συχνης** και αληθινής προσευχής, είναι ακριβώς το αντίθετο από ό,τι υποθέτουν αυτοί που ποτέ δεν την επεχείρησαν και ποτέ δεν την κατάλαβαν. Όσον αφορά εις τα χωρία αυτά της Αγίας Γραφής, που ανέφερες για να υποστηρίξεις την άποψί σου, πρέπει να τα εξετάσουμε για να δούμε την πραγματική τους έννοια. Ο Χριστός όταν είπε το "Ού πᾶς ὁ λέγων μοι Κύριε, Κύριε..." **είχεν υπ' ὄψιν του την υποκριτική προσευχή, που ἔλεγαν με το στόμα μόνον οι Φαρισαῖοι** των οποίων όχι μόνον η προσευχή ήταν μια υποκρισία, αλλά και η πίστις των και όλα τους τα έργα, ἦσαν αποτέλεσμα της διεστραμμένης καρδιάς τους. Οι Φαρισαῖοι προσεύχονταν με τον ιδικό τους υποκριτικό τρόπον ενώ η Αγία Γραφή διδάσκει κατά τρόπο σαφή και οριστικό λέγοντας: "Βούλομαι οὖν προσεύχεσθαι τούς ἄνδρας **ἐν παντί τόπῳ** ἐπαίροντας ὀσίους χεῖρας...". Κατά παρόμοιο τρόπον όταν ο απόστολος Παύλος λέγη ότι προτιμᾷ "πέντε λόγους διὰ τοῦ νοός λαλῆσαι... ἢ μυρίους λόγους ἐν γλώσση" εις την Ἐκκλησίαν,

ομιλεί εις την περίπτωσιν αυτήν για την διδασκαλία γενικά και όχι ειδικά για την προσευχή, για την οποία αλλού γράφει το περίφημον: "**αδιαλείπτως προσεύχεσθε**". Βλέπεις, λοιπόν, πόσο καρποφόρος είναι η **συχνή** προσευχή παρ' όλην την απλότητά της και πόση προσοχή πρέπει να δίνουμε προκειμένου να ερμηνεύσουμε και να κατανοήσουμε τις Άγιες Γραφές»;

Ο Προσκυνητής: Αλήθεια έτσι είναι, σεβαστέ πάτερ. Εγώ έχω δει πολλούς οι οποίοι απλά, χωρίς το φως καμμιάς μορφώσεως, χωρίς καν να ξέρουν τι είναι προσοχή προσφέρουν την προσευχή του Ιησού με το στόμα τους **αδιάλειπτα**. Τους έχω ιδή με τα ίδια μου τα μάτια να έχουν φθάσει εις το στάδιον, ώστε τα χείλη τους και η γλώσσα τους **να μην ημπορούν να σταματήσουν** από του να λένε την προσευχή. Το γεγονός αυτό τους έφερνε μεγάλο φώτισμα και ευτυχία, αφού τους μετέβαλλε από άτομα αμελή και ράθυμα, σε πρωταγωνιστάς ευσε-βείας και αρετής.

Ο Μεγαλόσχημος: Η προσευχή αναγεννά τον άνθρωπο. Η δύναμής της είναι τόσο μεγάλη ώστε τίποτε, κανένας βαθμός θλίψεως δεν είναι δυνατόν να σταθή αντιμέτωπός της. Εάν θέλετε, πριν αποχωρισθούμε, αδελφοί, θα σας διαβάσω ένα μικρό αλλ' ενδιαφέρον άρθρο, σχετικό, που έχω μαζί μου.

Όλοι μαζί: Θα το ακούσουμε με πολύ μεγάλην ευχαρίστησι.

Ο Μεγαλόσχημος: (Αναγινώσκει).

«Περί της δυνάμεως της Προσευχής¹⁰¹.

»Η προσευχή είναι τόσο ολοδύναμη, τόσο παντοδύναμη, ώστε μπορείς να πης προσεύχου και κάνε ό,τι θέλεις. Η προσευχή θα σε οδηγήσει σε ορθές και δίκαιες ενέργειες. Εάν θέλεις να ευαρεστήσης τον Θεό δεν χρειάζεται τίποτε άλλο παρά Αγάπη. «Αγάπα και κάνε ό,τι θέλεις, λέει ο ιερός Αυγουστίνος, επειδή αυτός που πραγματικά αγαπά δεν ημπορεί να επιθυμήσει να πράξει κάτι που δεν ευαρεστεί αυτόν που αγαπά

¹⁰¹ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 406-412 [πατείστε εδώ](#).

(εις Α' Επιστ. Ιωάν. VII κεφ. X). Εφ' όσον, λοιπόν, και η προσευχή είναι μία έκχυσις και ένα είδος ενεργείας αγάπης, τότε μπορεί κανείς να πη κατά παρόμοιο τρόπο «προσεύχου και κάνε ό,τι θέλεις» και θα φθάσης οπωσδήποτε εις το τέρμα της προσευχής και θα κερδίσης τον φωτισμόν απ' αυτό.

»Για να το καταλάβετε καλύτερα αυτό και με περισσότερες λεπτομέρειες, θα αναφέρω μερικά παραδείγματα:

1. «"Προσεύχου και σκέψου ό,τι θέλεις", γιατί οι σκέψεις σου θα καθαρθούν δια μέσου της προσευχής. Η προσευχή θα χαρίση φωτισμόν εις το μυαλό σου και θα διώξη μακριά όλες τις κακές σκέψεις, όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης. Εάν επιθυμής να φυγαδέυσης διάφορες σκέψεις και να αγνίσης τον νου σου η συμβουλή μου είναι "φυγάδευσέ τες με την προσευχή". Τίποτε δεν ημπορεί να ρυθμίση τις σκέψεις όσον η προσευχή. Ο άγιος Ιωάννης, ο συγγραφεύς της Κλίμακος, λέει σχετικά τα εξής: "Νίκησε τους εχθρούς εις το μυαλό σου¹⁰² με το όνομα του

¹⁰² ΕΝΝΟΕΙ, ΤΟΝ ΝΟΥ

Χριστού. Δεν θα εύρης άλλο όπλο σαν κι αυτό".

2. «"Προσεύχου και κάνε ό,τι θέλεις". Οι πράξεις σου θα ευαρεστήσουν τον Θεό και θα είναι ωφέλιμες και ευεργετικές για σένα. Η **συχνή** προσευχή, ο,τιδήποτε κι είναι, ποτέ δεν θα αποβή άκαρπος επειδή μέσα της κατοικεί η δύναμις της χάριτος. "Καί ἔσται πᾶς ὅς ἂν ἐπικαλέσηται τό ὄνομα Κυρίου σωθήσεται". Ένας άνθρωπος π.χ. ο οποίος είχε προσευχηθή χωρίς επιτυχία και χωρίς αφοσίωσι έλαβε χάρι διά μέσου της προσευχής με αποτέλεσμα να αποκτήση τελικά την **επίγνωσι** του εαυτού του, την **μετάνοια**, τον **καθαρισμό**. Σε μια επιπόλαιη και απρόσεκτη κοπέλλα επειδή συνέβαινε να προσεύχεται εις το σπίτι της, η προσευχή τελικά της έδειξε την **οδό της σωτηρίας**, η οποία την απέδωσε **φρόνιμη**, **συνετή** και **ωφέλιμη** εις την κοινωνία.

3. «"Προσεύχου και μην κοπιάζης πολύ να νικήσης τα πάθη σου με την ιδική σου δύναμι". Η προσευχή θα καταστρέψη βαθμηδόν τα πάθη εντός σου, επειδή "μείζων έστι ὁ έν ὑμῖν ἢ ὁ έν τῷ κόσμῳ" λέγει η Αγία Γραφή. Αλλά και ο άγιος

Ιωάννης, ο Καρπάθιος, μας διδάσκει ότι αν δεν έχουμε το χάρισμα της αυτοκυριαρχίας δεν θα απορριφθούμε από τον Θεό, γιατί Αυτός θέλει από ημάς επιμέλεια εις την προσευχή, διά μέσου της οποίας ευρίσκει τρόπους να μας σώζη. Ο Στάρετς, δηλαδή ο πνευματικός οδηγός τον οποίον αναφέρει το βιβλίο των Βίων των Πατέρων, το "Οτέσνικ", όπως λέμε, όταν έπεσε σε αμαρτία δεν έδωσε τόπο εις την απελπισία, αλλά άρχισε θερμή προσευχή, η οποία τον κατέστησεν ικανό να ξαναβρή την πνευματική του ισορροπία. Το γεγονός αυτό είναι ένα καλό παράδειγμα εις την προκειμένη περίπτωσι.

4. «"Προσεύχου και μη φοβείσαι τίποτα". Μη φοβείσαι ούτε ατυχήματα, ούτε καταστροφές. Η προσευχή θα σε προστατεύση και θα αποσοβήσει κάθε κακό από σένα. Θυμήσου τον απόστολο Πέτρο που έδειξεν ολιγοπιστία κι άρχισε να βυθίζεται εις την θάλασσα της Τιβεριάδος. Ο απόστολος Παύλος, που προσευχήθηκε εις την φυλακήν, ο μοναχός που επήγε να αγοράση το ψάρι και εσώθηκε από βέβαιο θάνατο διά της προσευχής, το απρόσεκτο

και επιπόλαιο κορίτσι, που έγινε σπουδαία χριστιανή, δείχνουν καθαρά, την δύναμι, την ισχύ και την παγκοσμιότητα της προσευχής, εις το "ὕπέρ πᾶν ὄνομα" που είναι το ὄνομα του Κυρίου Ιησού Χριστού.

5. «Προσεύχου είτε με αυτόν, είτε με εκείνον τον τρόπον, αλλά προσεύχου πάντοτε χωρίς να ενοχλήσαι από τίποτε. Να είσαι χαρούμενος και γαλήνιος "έν πνεύματι" κ' η προσευχή θα τακτοποιήση το κάθε τι και θα σε διδάξη. Θυμήσου τον άγιον Ιωάννην τον Χρυσόστομον και τον μαθητή του Μάρκο τον ασκητή, τί λένε για τη δύναμι της προσευχής. Ο πρώτος διακηρύττει ότι η προσευχή παρ' ότι προσφέρεται από εμάς, ανθρώπους γεμάτους αμαρτίες, όμως μας καθαρίζει αμέσως. Ο δεύτερος επίσης προσθέτει: "το να προσευχώμεθα έγκειται εις τον κύκλο της δυνάμεώς μας, αλλά το να προσευχώμεθα καθαρά είναι δώρον της χάριτος". Έτσι πρόσφερε αυτό που είναι μέσα εις την δυνατότητα της δυνάμεώς σου. Δώσε προς Εκείνον την ποσότητα που αμφίβολα έχεις την δύναμι να δώσης και ο Θεός θα εκχύση δύναμι εις την ιδική σου

αδυναμία. "Η προσευχή ημπορεί να συμβή να είναι στεγνή και διεσπασμένη, αλλ' όταν είναι **συνεχής** θα εγκαθιδρύση μέσα σου μια **συνήθεια** που θα γίνη δεύτερη φύσις και θα σε κάνη τελικά να **αποκτήσης την προσευχή που θα είναι καθαρή, φωτιστική, σπινθηρο-βόλος και άξια**".

7. «Πρέπει τελικά να σημειωθή ότι αν ο **χρόνος** της επαγρυπνήσεώς σου εις την προσευχή θα **εμάκραινε** τότε, φυσικά, **δεν θα έμενε καιρός, όχι μόνο για αμαρτίες αλλ' ούτε καν σκέψεις γι' αυτές.**

«Βλέπεις τώρα πόση βαθειά σκέψις είναι συγκεντρωμένη εις τα σοφά αυτά λόγια που λένε: "Αγάπα και κάνε ό,τι επιθυμείς»; **Πόσο παρηγορητικά και ανακουφιστικά είναι όλα αυτά για τον αμαρτωλό, τον βαρυμένο από τις αδυναμίες και γεμάτο στεναγμούς από το βάρος των παθών εναντίον των οποίων μάχεται!**

»**Η προσευχή!** Εις αυτήν έχει κανείς το όλο που έχει δοθή εις εμάς, σαν **παγκόσμιος τρόπος σωτηρίας και αυξήσεως της ψυχής εις την**

τελειότητα. Ακριβώς αυτό. Αλλ' όταν λέμε προσευχή, πρέπει να προσθέτουμε και τον όρο "αδιαλείπτως προσεύχεστε" που είναι θεία διαταγή. Συνεπώς η προσευχή δείχνει την πιο αποτελεσματική της δύναμη και τους καρπούς της, όταν προσφέρεται **συχνά**, όταν είναι **αδιάσπαστη**, επειδή η **συχνότης** της προσευχής ανήκει εις την θέλησίν μας χωρίς αμφιβολία, ακριβώς όπως η τελειοποίησις εις αυτήν, η καθαρότης και ο ζήλος, είναι δώρα της χάριτος. Διά τον λόγον αυτόν πρέπει να προσευχώμεθα **όσο συχνότερα μπορούμε** και να αγιάζουμε την όλη ζωήν μας με την προσευχή, έστω και αν συναντήσουμε δυσκολίες εις την αρχή και παρενοχλήσεις. **Η συχνή επανάληψις θα μας εξασκήση εις την προσοχή και η ποσότης οπωσδήποτε θα μας οδηγήση εις την ποιότητα.** "Εάν θέλεις να μάθης να κάνης κάτι, ο,τιδήποτε, πρέπει να το επαναλαμβάνης όσο μπορείς συχνότερα", είπε κάποιος πεπειραμένος πνευματικός συγγραφεύς».

Ο Καθηγητής: ¹⁰³Αλήθεια η προσευχή είναι ένα μεγάλο ζήτημα και η θερμή **συχνότης** της είναι το κλειδί για το άνοιγμα του θησαυροφυλακείου της χάριτός της. Αλλά πολύ συχνά αντιμετωπίζω μέσα μου τη σύγκρουσι μεταξύ θέρμης και οκνηρίας, γι' αυτή. Πόσον ευτυχής θα ήμουν να μπορούσα να βρω τον τρόπο να κερδίσω την νίκη και να πείσω τον εαυτό μου για να τον ανυψώσω εις το σημείο της **συνεχούς** καταφυγής του εις την προσευχή!

Ο Μεγαλόσχημος: Πολλοί πνευματικοί συγγραφείς προσφέρουν αρκετούς τρόπους βασισμένους σε αξιόλογη σκέψι για να παρακινήσουν την επιμέλεια εις την προσευχή· π.χ. α') Συμβουλεύουν να προσηλώση κανείς το μυαλό του εις την σκέψι της αναγκαιότητας, της αξίας και της ικανότητας της προσευχής, για τη σωτηρία της ψυχής. β') Κάνουν τον κάθε ένα που ενδιαφέρεται, να πεισθή σταθερά ότι ο Θεός, απόλυτα θέλει την προσευχή μας και ότι ο Λόγος Του παντού, εις την διδασκαλία του, την απαιτεί. γ')

¹⁰³ Για ανάπτυξη και σχολιασμό, μαζί με ακουστική ομιλία (audio), των επί μέρους σελίδων 412-421 [πατείστε εδώ](#).

Λέγουν, ότι πρέπει κανείς πάντοτε να θυμάται ότι εάν είναι οκνηρός και απρόσεκτος ως προς την προσευχή, δεν σημειώνει πρόοδον ούτε εις τας επιδιώξεις της αφοσιώσεώς του εις τον Θεόν, ούτε εις την απόκτησι της ειρήνης και της σωτηρίας και συνεπώς θα υποστή την τιμωρία και εις την γη, καθώς και βασάνους εις την μέλλουσα ζωή. δ') Τέλος, λέγουν, ότι πρέπει να ζωογονήση την εγκάρδια απόφασί του, κανείς, με τα παραδείγματα όλων των αγίων, οι οποίοι απέκτησαν την αγιότητα και την σωτηρία με τον τρόπο της συνεχούς προσευχής.

»Αν και όλαι αυταί αι μέθοδοι έχουν την αξίαν των και προέρχονται από γνησία κατανόησι, όμως η φιλήδονη ψυχή η οποία είναι ασθενής από την αφροντισία κι όταν ακόμη τας υιοθετήση και τας χρησιμοποιήση, σπάνια θα ιδή να αποδίδουν καρπό, δια τον λόγον ότι είναι σαν ένα φάρμακο, το οποίον είναι πικρό για την ασθενή γεύσι της, και πολύ ανίσχυρο για την βαθειά πληγωμένη φύσι της. Επειδή τί είδους χριστιανός είναι εκείνος ο οποίος δεν ηξεύρει, ότι πρέπει να προσεύχεται συχνά και με

επιμέλεια, ότι ο Θεός επιθυμεί την προσευχή του αυτήν, ότι πολλές φορές τιμωρούμεθα από αμέλεια μας για την προσευχή και τέλος, ότι όλοι οι άγιοι προσεύχοντο θερμά και συνεχώς; Παρ' όλα αυτά όμως πόσο σπάνια η γνώσις αυτή φέρνει τα καλά της αποτελέσματα! Κάθε παρατηρητής του εαυτού του βλέπει ότι εκπληρώνει μόνο λίγο και πολλές φορές σπάνια, αυτές τις παρορμήσεις του νου και της συνειδήσεως, αραιά δε φέρνοντάς τες εις τον νου του, ζη, εις το μεταξύ, την ίδια άκαρπη και αμελή ζωή του. Γι' αυτό οι άγιοι πατέρες με την πείρα τους και την θεία σοφία, γνωρίζοντας την ασθένεια της θελήσεως και την τάσι της καρδιάς του ανθρώπου προς τας απολαύσεις, δείχνουν ενδιαφέρον εις αυτό το ζήτημα και εις την σχετικήν αυτήν περίπτωσι αλείφουν, όπως λέμε, με γλυκό το ψωμί και γλυκαίνουν την δόσι του φαρμάκου με λίγο μέλι.

Δείχνουν έτσι τους πιο εύκολους και τους πιο αποτελεσματικούς τρόπους για την απομάκρυνσι της αδιαφορίας και της οκνηρίας για την προσευχή, με την ελπίδα και του Θεού τη

βοήθεια, ότι θα αποκτήσουν διά μέσου της προσευχής την τελειοποίησί τους και την γλυκειάν αναμονή της αγάπης του Θεού. Συμβουλεύουν να μελετά κανείς όσο μπορεί συχνότερα και να ερευνά την κατάστασι της ψυχής του, να διαβάζη δε προσεκτικά αυτά που έχουν γράψει οι Πατέρες εις το θέμα αυτό. Παρέχουν την βεβαιότητα ότι αυτά τα ευχάριστα εσωτερικά συναισθήματα, είναι δυνατόν να αποκτηθούν εύκολα και σταθερά διά της προσευχής, λένε δε συγχρόνως πόσο πρέπει να είναι επιθυμητά. Εγκάρδια αγαλλία-σις, κύμα εσωτερικής πνευματικής θερμότητος και φωτός, άρρητος ενθουσιασμός, χαρά, φωτισμός καρδιάς, βαθειά ειρήνη και η ίδια η ουσία της ευλογίας και της ευτυχίας της ικανοποιήσεως, είναι τα αποτελέσματα της προσευχής της καρδιάς.

«Αφήνοντας κανείς τον εαυτό του σε αντιφεγγίσεις σαν κι αυτές, η αδύνατη και κρύα ψυχή αναζωπυρώνεται και ενδυναμώνεται με την ζέσι για την προσευχή, παρακινείται δε να πειραματισθή με την προσευχή, δοκιμάζοντάς

την. Όπως ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος λέει, "η χαρά είναι μία παρόρμησις εις την ψυχή, είναι το απαύγασμα της ελπίδος, η οποία ανθίζει εις την καρδιά, η μελέτη δε της ελπίδος αυτής της καρδιάς είναι η ευτυχία της". Ο ίδιος συγγραφεύς συνεχίζει: "Εις το τέρμα αυτής της ενεργείας υπάρχει ένα είδος μεθόδου, καθώς και ελπίς για την τελειώσί της, τα δύο δε αυτά παρακινούν το μυαλό να θέση το θεμέλιο για το όλον έργον, οπότε με το όραμα αυτής της επιτεύξεως ο νους παίρνει ανακούφισι κατά το διάστημα της προσπαθείας και της εργασίας για να το κατορθώση". Κατά τον ίδιον τρόπον, ο άγιος, μετά από την περιγραφή για το, τι εμπόδιο είναι εις την προσευχήν η οκνηρία, και μετά από την ορθή διδασκαλία πώς κανείς να ανανεώνη την θέρμη για την προσευχή, γράφει τελικά το εξής: "Εάν δεν είμεθα έτοιμοι να επιθυμήσουμε την σιωπή της καρδιάς, μη έχοντας άλλην αιτία, τότε ως την κατορθώ-σουμε προς χάριν της ευφροσύνης την οποία θα πάρη η ψυχή μας και της χαράς η οποία προξενείται εις αυτήν". Από τα λόγια του αγίου αυτού πατρός βγαίνει το συμπέρασμα, ότι το ευχάριστο συναίσθημα της

χαράς δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια παρόρμησις εις την καρτερία για την προσευχή.

«Κατά τον ίδιο τρόπο ο άγιος Μακάριος ο Μέγας, διδάσκει ότι οι πνευματικές μας προσπάθειες για την προσευχή πρέπει να διενεργήσουν με τον σκοπό και την ελπίδα της παραγωγής πνευματικού καρπού, ο οποίος δεν είναι άλλος από την ευφροσύνη των καρδιών μας. Πλείστα σημεία των δυνατοτήτων αυτής της μεθόδου ευρίσκει κανείς σε πάρα πολλά χωρία της "Φιλοκαλίας", η οποία παρέχει λεπτομερείς περιγραφές των αγαλλιαμάτων της προσευχής. Αυτός ο οποίος αγωνίζεται με την αδυναμία της οκνηρίας ή με την ξηρασία κατά την προσευχή, πρέπει να τα διαβάζη όσο το δυνατό συχνότερα, θεωρώντας, πάντως, τον εαυτόν του όχι άξιο για τέτοια ευφροσύνη και κρίνοντάς τον αυστηρά για κάθε αμέλεια εις την προσευχή».

Ο Ιερεύς: Μήπως αυτού του είδους η μελέτη οδηγήση, άπειρα τυχόν πρόσωπα, σε πνευματικήν ηδυπάθεια, όπως θα μπορούσαμε να πούμε αυτήν την τάσι της ψυχής κατά την

οποία επικρατεί ένα είδος αποκλειστικής αγάπης προς την εξαιρετική παρηγοριά και την γλυκύτητα της χάριτος, κατά τον ίδιο τρόπο με τον οποίο εκδηλώνεται η αγάπη του φιλάργυρου προς τα χρήματα; Δεν θα ήτο καλύτερο να προκύπτει οποιαδήποτε πνευματική εργασία από την ιδέα της υποχρέωσης και όχι από την ιδέα της ανταποδόσεως και την ελπίδα του μισθού ο οποίος θα ακολουθήσει;

Ο Καθηγητής: Νομίζω ότι οι θεολόγοι εις την περίπτωσι αυτή μας ειδοποιούν σχετικά με την αχορτασιά της πνευματικής ευτυχίας, αν και δεν θέλουν να απορρίπτουμε εντελώς την χαρά και την ευτυχία αυτήν απ' την καρδιά μας, επειδή, **αν και η επιθυμία για ανταμοιβή δεν είναι τελειότης, όμως ο Θεός δεν απηγόρευσε εις τους ανθρώπους να σκέπτονται σχετικά με την ανακούφισι και με ανταμοιβές, πολλές δε φορές ο ίδιος χρησιμοποιεί την ιδέα της ανταποδόσεως για να παρακίνηση τον καθένα από εμάς εις την τήρησι της τελειοποιήσεως. «Τίμα τον πατέρα σου και την μητέρα σου ίνα εὖ σοι γένηται καί ίνα μακροχρόνιος γένη επί τῆς γῆς»**

(Έξ. 20,12). Ο Κύριος επίσης καλώντας εις την τελειότητα τον νεανίσκον του λέει: «Εἴ θέλεις τέλειος εἶναι, ὑπάγε πώλησόν σου τα ὑπάρχοντα καί δός πτωχοῖς, καί ἕξεις θησαυρόν ἐν οὐρανῶ» (Ματθ. 19,21). Ομιλώντας, λοιπόν, καθαρά για ανταπόδοσι, ὅπως και εις τα ακόλουθα λόγια του, «Μακάριοί ἐστε ὅταν μισήσωσιν ὑμᾶς οἱ ἄνθρωποι καί ὅταν ἀφορίσωσιν ὑμᾶς καί ὀνειδίωσι καί ἐκβάλωσι τό ὄνομα ὑμῶν ὡς πονηρόν ἕνεκα τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου· χάρητε ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ και σκιρτήσατε· ἰδού γάρ ὁ μισθός πολὺς ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Λουκ. 6,22-23). Ἐπειτα ἀπό αὐτά νομίζω ὅτι ωρισμένη επιθυμία για ευχαρίστησι κατά την προσευχή της καρδιάς εἶναι κάτι ἀπαραίτητο και ἀποτελεῖ τον τρόπο της ἀποκτήσεως και των δύο, δηλαδή και της εὐτυχίας σ' αὐτή, καθώς και της επιμελείας. Ἐτσι, λοιπόν, χωρίς ἀμφιβολία υποστηρίζεται σαφῶς η πρακτικὴ διδασκαλία εις αὐτό το θέμα, το ὁποῖον μόλις ἀκούσαμε ἀπό το στόμα σου, πάτερ μεγαλόσχημε.

Ο Μεγαλόσχημος: Ἐνας ἀπό τους μεγάλους θεολόγους, ο ἅγιος Μάρκος ο Αἰγύπτιος, ομιλεῖ

κατά τον καθαρότερο δυνατό τρόπο εις το ζήτημα αυτό, ως εξής: «Όταν φυτεύουμε ένα κλήμα, το κάνουμε αυτό με την σκέψι και τον σκοπό να πάρουμε σταφύλια, όταν δε το κλήμα δεν αποδώση καρπό, τότε όλοι οι κόποι μας επήγαν χαμένοι. Έτσι συμβαίνει σχετικά με την προσευχή. Εάν, δεν αποβλέπουμε εις τον πνευματικό καρπό, δηλαδή εις την αγάπη, την ειρήνη, τη χαρά, την ανάπαυσι, οι μόχθοι γι' αυτήν είναι άσκοποι. Γι' αυτό, λοιπόν, πρέπει να εκπληρώνουμε τα πνευματικά καθήκοντά μας, όπως είναι και η προσευχή, με τον σκοπό και την ελπίδα της απολαυής του καρπού, ο οποίος είναι η ειρήνη και η αγαλλίασις των καρδιών μας»¹⁰⁴.

¹⁰⁴ Εδώ **τελειώνει** η πολύ σημαντική ανάπτυξη του Μεγαλόσχημου Μοναχού σχετικά με την άσκηση της Ευχής του Ιησού. Γενικό συμπέρασμα της όλης ανάπτυξης, είναι ότι η **ποσότης** της Ευχής (η οποία εξαρτάται από μας) θα φέρει με την χάρη και την βοήθεια του Θεού και την **ποιότητα** (η οποία είναι δώρον Θεού). Κανείς, όσα πάθη και όσα ελαττώματα κι αν έχει, όσες φυσικές αδυναμίες κι αν παρουσιάζει, ας **μην απογοητεύεται**. Αλλά και αν ακόμα στην αρχή η ευχή "δεν βγαίνει" ή όταν βγαίνει είναι ξηρή και νωθρή, και πάλιν ας **μην απογοητεύεται**. Γιατί, η Ευχή θα τον οδηγήσει στην Ευχή! Η χρονική δε ποσότης της Ευχής θα φέρει συν τω χρόνω μια **αλλαγή** στον **έσω** άνθρωπο, αυτού που **ταπεινά αγωνίζεται**, κατά την οποία σιγά-σιγά τα πάθη θα καταναλίσκονται και θα αρχίσουν βαθμηδόν να αναφαίνονται αρετές, άγνωστες μέχρι τότε εις αυτόν. Προϊόντος δε του χρόνου, η Ευχή θα οδηγήσει (αυτόν που **ταπεινά αγωνίζεται** για την **εσωτερική του καθαρότητα** και που **στηρίζεται** πάντοτε στην **θείαν βοήθειαν**) στην **αληθινή προσευχή** και θα τον αναδείξει "αληθινό και

Βλέπετε, λοιπόν, πόσο καθαρά ο Άγιος αυτός Πατήρ απαντά εις το ερώτημα αυτό για την προσευχή; Αλλ' επί πλέον αυτήν την στιγμή εθυμήθηκα κάτι το οποίο προ ολίγου χρόνου είχα διαβάσει από ένα βιβλίο κάποιου πνευματικού συγγραφέως, ότι δηλαδή, η φυσικότητας της προσευχής διά τον άνθρωπο είναι η κυρία αιτία για να προσκλίνη κανείς προς αυτήν. Έτσι, η εξέτασις αυτής της υπάρξεως της προσευχής εις τον άνθρωπον, ως φυσικής καταστάσεως βοηθεί, κατά την γνώμην μου, εις την διέγερσιν της επιμελείας γι' αυτήν, θέμα για το οποίον τόσον αξιόλογα και ο Καθηγητής ενδιαφέρεται.

»Ας συνοψίσω τώρα με λίγα λόγια μερικά σημεία, τα οποία μου έκαναν εντύπωσι από εκείνο το σημειωματάριο. Ο συγγραφεύς π.χ. γράφει ότι το λογικό και η φύσις οδηγούν τον άνθρωπο εις την γνώσι του Θεού. Το πρώτον ερευνά το γεγονός κατά το οποίον τίποτε, καμμιά πράξις, δεν ημπορεί να γίνη χωρίς να την προξενήση μια αιτία. Κατά τον συλλογισμόν

πνευματικό προσκυνητή" ("πνεύμα ο Θεός, και τους προσκυνούντας αυτόν εν πνεύματι και αληθεία δει προσκυνείν") (Ιωάν. δ' 24).

αυτόν ανεβαίνοντας εις την κλίμακα από τα χαμηλά προς τα υψηλότερα, φθάνουμε εις το συμπέρασμα, ότι η αιτία των πάντων, η πρώτη αιτία, είναι ο Θεός. Το δεύτερο δείχνει σε κάθε βήμα την θαυμαστή σοφία, την αρμονία, την τάξι, την διαβάθμισι και δίνει τα βασικά στοιχεία για την κλίμακα επίσης, η οποία οδηγεί από τις περιωρισμένες αιτίες εις την άπειρη και πρώτη αιτία. Όστε ο φυσικός άνθρωπος φθάνει δια φυσικού τρόπου εις την γνώσι του Θεού, δι' αυτόν δε τον λόγον ούτε υπήρξε ποτέ, ούτε υπάρχει, είτε λαός είτε και βάρβαρη φυλή χωρίς να έχη κάποια γνώσι περί Θεού. Αποτέλεσμα, λοιπόν, αυτής της γνώσεως, είναι το γεγονός ότι και ο πιο άγριος και απολίτιστος άνθρωπος, μη έχοντας καμμιά εξωτερική παρακίνησι, χωρίς καν να το θέλη, σηκώνει το βλέμμα του προς τον ουρανό, πέφτει εις τα γόνατά του, βγάζει έναν αναστεναγμό και για τον ίδιον ακατάλη-πτον, αλλ' αναγκαίο, και αισθάνεται απ' ευθείας ότι κάτι υπάρχει, κάτι το οποίον τον σπρώχνει προς τα άνω, τον παρακινεί, για να γνωρίση το άγνωστο. Απ' αυτήν την βάσι αρχίζουν όλες οι φυσικές θρησκείες. Σχετικά δε μ' αυτό είναι πολύ

ενδιαφέρον το ότι η ουσία ή η ψυχή κάθε θρησκείας συνίσταται εις την μυστική προσευχή, η οποία εκδηλώνεται σε κάποιο είδος κινήσεως του πνεύματος, που δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια προσφορά προς το θείον, αν και λίγο πολύ, διεστραμμένη από το σκότος και την ακατανοησία, ως όργανο της κατωτέρας και όχι πνευματικής φύσεώς του».

Ο Πνευματικός: Σας ευχαριστώ από τα βάθη της καρδιάς μου, αγαπητοί μου επισκέπται. Η αποχαιρετιστήριος αυτή συνομιλία υπήρξε μεγάλη ανακούφισις για μένα, με edίδαξε δε και επλούτισε την πείρα μου με πολλά ωφέλιμα διδάγματα. Η χάρις του Θεού να είναι μαζί σας εις ανταμοιβήν της εποικοδομητικής σας αγάπης.

Χωρίζουν όλοι.

Μέρος 12^ο (τελευταίο)

Ο Προσκυνητής: Ο αγαπητός μου φίλος, ο καθηγητής και εγώ, δεν ημπορέσαμε να αντι-

σταθούμε εις την επιθυμία να ξεκινήσουμε σήμερα για το ταξίδι μας. Πριν, λοιπόν, αναχωρήσουμε, θέλουμε να σας χαιρετήσουμε και να σας παρακαλέσουμε για τις προσευχές σας να μη μας ξεχνάτε σ' αυτές.

Ο Καθηγητής: Βεβαίως, η φιλία μας μαζί σας εσήμανε πολλά για μας και αποτέλεσμα αυτής ήταν η αποχαιρετιστήριος συνομιλία για τα πνευματικά ζητήματα, τα οποία τόσο μας εχαροποίησαν εδώ εις το σπίτι σας, μαζί με την συντροφιά των φίλων σας.

Θα τα θυμώμεθα όλα αυτά πάντοτε και θα τα έχουμε εις την καρδιά μας, σαν υποθήκη χριστιανικής αγάπης, εις την μακρυνή χώρα προς την οποία κατευθυνόμεθα.

Ο Πνευματικός: Ευχαριστώ γιατί μ' εθυμηθήκατε. Είναι δε μαζί με τα άλλα, επί πλέον και μια ιδιαίτερη ευκαιρία η άφιξίς σας εδώ, γιατί υπάρχουν δυο ταξιδιώτες κοντά μου, ένας Μολδαυός μοναχός και ένας ερημίτης, ο οποίος έχει ζήσει σε σιωπή είκοσι πέντε ολόκληρα

χρόνια σε ένα δάσος. Θέλουν να σας ιδούν, τους έχω δε καλέσει ήδη να έλθουν εις την παρέα μας. Νάτοι, ήλθαν κι όλας.

Ο Προσκυνητής: Ω! Πόσον ευλογημένη είναι η ζωή της μοναξιάς και πόσο κατάλληλη για να φέρνη την ψυχή σε **αδιάσπαστην** επαφή με τον Θεό! Το δάσος της σιωπής είναι σαν ένας Κήπος της Εδέμ εις τον οποίον το γλυκύτατο δένδρο της ζωής θάλλει, ριζωμένο εις την γεμάτη προσευχή καρδιά του ερημίτου. Εάν ημπορούσα να εξασφαλίσω την στοιχειώδη τροφή μου, τίποτε δεν θα ήτο δυνατόν να με κρατήση από την ζωή της οσιότητος εις την ερημιά.

Ο Καθηγητής:¹⁰⁵ Το κάθε τι από μακρυνά μας φαίνεται καλό και το επιθυμούμε, αλλ' η πείρα μάς διδάσκει ότι από κοντά τα πάντα, όσα πλεονεκτήματα κι αν έχουν, έχουν επίσης και τα μειονεκτήματά τους. Φυσικά εάν κάποιος είναι μελαγχολικός τύπος και προσκλίνει προς την ζωήν της σιωπής, τότε αυτού η μονήρης ζωή θα του φαίνεται ιδεώδης. Αλλά μια τέτοια ζωή,

¹⁰⁵ Τα όσα λέγονται πιο κάτω αφορούν τους ερημίτες.

είναι, πάλι, γεμάτη από κινδύνους. Η ιστορία της ασκητικής ζωής έχει όχι ολίγα περιστατικά κατά τα οποία πολλοί ασκηταί και ερημίται έχοντας εντελώς αποξενωθεί από την επικοινωνία με τους ανθρώπους, έπεσαν σε πλάνες μεγάλες και σε διάφορες πνευματικές διαστροφές.

Ο Ερημίτης: «Πολύ εκπλήττομαι που ακούω αυτό το πράγμα να λέγεται συχνά και από μοναχούς και από θεοφοβούμενους ανθρώπους, ότι δηλαδή πολλοί οι οποίοι αγαπούν την ζωή της μονώσεως και εφαρμόζουν την εσωτερική προσευχή, δήθεν κινδυνεύουν να φθάσουν σε επιζήμιες υπερβολές ή πνευματικές διαστροφές και να καταστραφούν. Αυτός ο φόβος και αυτή η νοοτροπία κάνουν πολλούς να φοβούνται να «αποταχθούν» και να ακολουθήσουν την κλήσι του Θεού προς την ψυχή των.

»Επικαλούνται ωρισμένα περιστατικά, μόνο και μόνο για να ανακόψουν, και εις τον εαυτόν τους και εις τους άλλους, τον ζήλον για την μακάρια ζωή της ασκήσεως και της εσωτερικής προσευχής.

»Κατά την γνώμην μου, αυτό είναι αποτέλεσμα δύο αιτίων, τα οποία είναι, είτε αδυναμία κατανοήσεως του έργου αυτού, καθώς και έλλειψις πνευματικού φωτισμού, είτε αδιαφορία προς τις αληθινές πνευματικές επιτεύξεις, η οποία αδιαφορία γεννά την ζήλεια, μήπως άλλοι φθάσουν σε πνευματικά ύψη, οπότε θα είναι δυνατή η σύγκρισις του ύψους εις το οποίον έφθασαν μερικοί, με τα χαμηλώματα των τόπων εις τα οποία εκείνοι που κατηγορούν, περιορίζονται.

»Είναι αλήθεια ότι όλοι αυτοί οι οποίοι φέρονται κατ' αυτόν τον τρόπον δεν ερεύνησαν ποτέ την διδασκαλία των αγίων Πατέρων εις αυτό το ζήτημα, επειδή είναι γεγονός, ότι κατηγορηματικά διδάσκουν πως αυτός που επικαλείται τον Θεόν δεν είναι ούτε να φοβήται ούτε να αμφιβάλλη. Εάν μερικοί ερημίται έτυχε να πέσουν σε ακατανόητες υπερβολές και σε φανατισμό, τούτο εγινεν εξ αιτίας ή υπερηφάνειας ή στερήσεως οδηγού ή τέλος δια τον λόγον ότι εξέλαβαν ως πραγματικές, διάφορες

ψευδοοράσεις που ήσαν αποτέλεσμα ή της φαντασίας των ή απάτης του σατανά.

»Εάν ήλεγχαν τον εαυτόν τους με πραγματική διάθεσι και ταπεινώσι θα αντελαμβάνοντο εξ ίδιας πείρας τον πραγματικό στέφανον της δόξης, συνεχίζουν οι Πατέρες, επειδή η βοήθεια εκ μέρους του Θεού έρχεται απαλή και προστατευτική όταν ένα τέτοιο πράγμα παρέχεται από τον Θεόν εις τον άνθρωπο. Έχε θάρρος. Εγώ είμαι μαζί σου. Μη φοβείσαι, λέγει προτρέπον-τας ο Ιησούς Χριστός. Ως εκ τούτου, το να μη ησυχάζη κανείς και να αισθάνεται φόβον δια την εσωτερικήν ζωήν, με την προφασιστικήν ιδέαν του κινδύνου της δήθεν πτώσεως εις πλάνας, τούτο είναι, μάταιο, αστήρικτο και άτοπο.

»Η ταπεινώσις, αποτέλεσμα της συναισθήσεως των αμαρτιών μας, το άνοιγμα της ψυχής μας εις ένα πνευματικόν οδηγό και η "αμορφία" εις την προσευχήν, είναι η τριπλή και ισχυρή άμυνα εναντίον των ενδεχομένων παραπλανήσεων, δια τας οποίας μερικοί αισθάνονται τόσον φόβον ώστε δεν καταπιάνονται με την ενεργητι-

κότητα του νου.

»Συνήθως αυτοί οι άνθρωποι θεωρούν τους εαυτούς των εκτεθειμένους σε πειρασμούς, όπως τα κατωτέρω σοφά λόγια του Φιλόθεου του Σιναΐτου μας λέγουν: "Υπάρχουν μερικοί μοναχοί οι οποίοι δεν εννοούν την απάτην του ιδικού των νου, η οποία απάτη είναι έργον του διαβόλου και προσκολλώνται με επιμέλεια σε ένα είδος ενεργητικότητας, όπως π.χ. εις τις εξωτερικές καλές πράξεις, σχετικά δε με τον νου, δηλαδή όσον αφορά εις την εσωτερική πνευματικήν εμβάθυνσι, λίγη δίνουν φροντίδα, τούτο δε διότι δεν έχουν ούτε φωτισμόν ούτε γνώσιν, σχετικά με αυτό το μεγάλο ζήτημα". "Κι όταν ακόμη οι, σαν τους πάρα πάνω, άνθρωποι, ακούουν για άλλους ότι η χάρις ενεργεί και εργάζεται εσωτερικά μέσα εις αυτούς που φροντίζουν, εξ αιτίας της ζήλειας των, θεωρούν την ενέργειαν αυτή της χάριτος ότι είναι αυταπάτη", διακηρύσσει ο άγιος Γρηγόριος ο Σιναΐτης».

Ο Καθηγητής: Επιτρέψατέ μου να σας υποβάλλω

μίαν ερώτησι. Φυσικά η επίγνωσις των διαφόρων αμαρτημάτων ενός εκάστου καθίσταται προσιτή όταν ο καθένας ερευνά τον εαυτόν του. Αλλά πώς είναι δυνατόν να έχη επιτυχία κανείς όταν δεν διαθέτει ένα πνευματικόν οδηγό, ο οποίος θα τον καθοδηγήση ως προς την εσωτερική ζωήν, από την ιδικήν του πείρα, ανοίγοντας την καρδιά του εις τον μαθητευόμενον και κερδίζοντας εκείνου την ψυχή, με αποτέλεσμα να εμφυτευθή εις τον ακόμη ατελή, η ορθή και αξιόπιστη γνώσις περί της πνευματικής ζωής;

»Σε παρόμοια περίπτωσι δεν υπάρχει αμφιβολία ότι θα ήτο καλύτερο να μη επιχειρήση κανείς την πνευματικήν εμβάθυνσι καθόλου, παρά να την αρχίση χωρίς την καθοδήγησι κάποιου ο οποίος να είναι έμπειρος; Επί πλέον, για μένα, δεν είναι καταληπτόν, πώς ένας ο οποίος θέτει τον εαυτόν του εις την παρουσία του Θεού, είναι δυνατόν να τηρήση τελείαν "αμορφίαν". Αυτό δεν είναι φυσικόν επειδή ως προς την ψυχήν, ή το μυαλό μας δεν ημπορούν να φέρουν και να παρουσιάσουν εις την φαντασίαν τίποτε χωρίς

αυτό να έχει κάποια μορφή. Η τελεία "αμορφία", λοιπόν, φαίνεται, κατά την γνώμη μου, μάλλον αδύνατη.

»Αλλά γιατί τάχα; Όταν ο νους μας προσκολλάται εις τον Θεόν δεν θα μπορούσαμε να θέσουμε εις την φαντασίαν μας, τον Ιησούν Χριστόν, ή την Αγία Τριάδα, κ.ο.κ.»;

Ο Ερημίτης: Η καθοδήγησις ενός πνευματικού οδηγού, ο οποίος θα είναι γνώστης εκ πείρας των πνευματικών αυτών ζητημάτων και προς τον οποίον ο μαθητευόμενος θα δύναται να ανοίγη, χωρίς κανένα εμπόδιο, την καρδιά του με εμπιστοσύνη, θα λήη δε και τους λογισμούς οι οποίοι τον συναντούν κατά το διάστημα της διαβάσεώς του επάνω εις το μονοπάτι της εσωτερικής ζωής, είναι από τα πιο απαραίτητα για όποιον εφαρμόζει την προσευχή της καρδιάς¹⁰⁶ κ' έχει περάσει μέσα εις τα όρια της ζωής

¹⁰⁶ Η προσευχή της καρδιάς, ή άλλως, η καθαρά νοερά προσευχή αποτελούν ανώτερες καταστάσεις, που εφαρμόζονται κυρίως σε ησυχαστές και ερημίτες και οι οποίες είναι γνωστές μόνο σε όσους από αυτούς -μέσα από την βαθειά τους ταπείνωση, τον εξωτερικό και εσωτερικό αγώνα και την τελεία απάρνηση του εαυτού τους-

της σιωπής⁷⁴. Ακόμη, εις περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι αδύνατο να εύρη κανείς ένα τέτοιον άνθρωπον, οι ίδιοι οι άγιοι Πατέρες κάμουν εξαίρεσι σχετικά με αυτό.

Ο Νικηφόρος ο Έγκλειστος μας ομιλεί καθαρά ως προς αυτό, με τα εξής λόγια: «Κατά το διάστημα της εφαρμογής της εσωτερικής ενεργείας της καρδιάς ένας γνήσιος και κατηρτισμένος Πνευματικός Οδηγός είναι απαραίτητος. Εάν δεν ευρίσκεται εύκολα, θα επιμείνη κανείς και θα ψάξη για να εύρη τον καλύτερο. Εάν και τότε καταστή αδύνατο να ευρεθή, πρέπει με άκρα ταπείνωσιν ο ενδιαφερόμενος να ζητήση του Θεού την βοήθεια και να καταφύγη για καθοδήγησι εις τα συγγράμματα που περιέχουν την διδασκαλίαν των αγίων Πατέρων, αφού συγχρόνως συμβουλευέται σχετικώς και τον Λόγον του Θεού, όπως είναι διατυπωμένος εις τας Αγίας Γραφάς.

κατάφεραν να καθαρίσουν την καρδιά τους από τα ποικίλα αυτής πάθη και να φθάσουν στην έλλαμψη, τον φωτισμό και την θέωση. ("Μακάριοι οι καθαροί τη καρδιά ότι αυτοί τον Θεόν όψονται").

«Πρέπει, κανείς, επίσης, να λάβη υπ' όψιν του το γεγονός ότι αυτός ο οποίος θέλει να αποκτήσει καλωσύνη και ενδιαφέρεται για τον ζήλο, μπορεί να πάρη κάτι τι ωφέλιμο από κατάλληλες συμβουλές απλοϊκών ανθρώπων επειδή οι άγιοι Πατέρες μας βεβαιώνουν ότι εάν με πίστι και με καλή προαίρεσι υποβάλλουμε μίαν ερώτησιν, ακόμη και προς ένα Σαρακηνόν, μπορεί αυτός να μας δώση αξιόλογες συμβουλές. Εάν πάλι, αντίθετα, ζητήση κανείς συμβουλές έστω κι από ένα προφήτη, χωρίς, όμως, πεποίθησι και καλοπιστίαν, ασφαλώς δεν θα μείνη ικανοποιημένος. Υπάρχει σχετικά με την πάρα πάνω υπόθεσι ένα περιστατικό με τον άγιο Μακάριο τον Μέγα, τον Αιγύπτιο, προς τον οποίον ένας απλός και αγράμματος χωρικός, έδωσε κάποτε μίαν εξαιρετη εξήγησιν που έβγαλε εντελώς τον άγιο, από την κατάστασι μιας θλίψεως η οποία τον κατείχε.

«Σχετικά με την "αμορφία"¹⁰⁷, που είναι η αποφυγή χρησιμοποίησεως της φαντασίας και η μη παραδοχή οιασδήποτε μορφής κατά το

¹⁰⁷ Πολύ σημαντικά αυτά που λέγονται εδώ.

διάστημα της πνευματικής απορροφήσεως, έστω και αν η μορφή αυτή είναι είτε φως, είτε άγγελος, είτε ο Χριστός, είτε οποιοσδήποτε άγιος, δηλαδή σχετικά με την εξοστράκιση κάθε είδους ονειροπολήσεως, είναι σύμφωνοι οι πεπειραμένοι Πατέρες δια τον εξής λόγον, ο οποίος δεν είναι άλλος, ειμή το γεγονός ότι η φαντασία πολύ εύκολα ημπορεί να ενσαρκώσει, ή με άλλα λόγια, να δώσει ζωή εις ό,τι ο νους μας παρουσιάζει, εις τρόπον ώστε αυτός που δεν διαθέτει πολλήν πείρα, να κινδυνεύσει να εκλάβη τις φαντασιώσεις αυτές, ως σημεία και οράματα τα οποία είναι δήθεν γεννήματα της θείας Χάριτος και να πέσει έτσι σε αυταπάτη, συγχρόνως δε να λησμονήσει την Αγία Γραφή η οποία μας προειδοποιεί ότι είναι δυνατόν, προκείμενου να πλανήσει τους ανθρώπους ο Σατανάς να μετασηματισθή ακόμη και εις άγγελον φωτός.¹⁰⁸ Το ότι ο νους μας κατά τρόπον φυσικό και εύκολον ημπορεί να ευρεθή εις μία κατάστασιν "αμορφίας" και να

¹⁰⁸ Μακρυσά, λοιπόν, από τέτοιες και παρόμοιες ψεύτικες παραδοχές. Φυσικά, σ' εμάς, που ούτε καν αρχάριοι δεν λογιζόμαστε, ούτε αληθινά ούτε ψεύτικα τέτοια οράματα παρουσιάζονται. Εκτός κι αν -ως μη όφειλε- εμείς οι ίδιοι επιδιώκουμε αυτά.

διατηρηθή έτσι, ακόμη και όταν συλλογίζεται την παρουσία του Θεού, φαίνεται από το γεγονός ότι η δύναμις της φαντασίας δύναται με τρόπον εμφανή να παρουσιάση ένα πράγμα κατά τον τρόπον της "αμορφίας" και να διατηρήση την παρουσία του για ένα διάστημα. Παράδειγμα σχετικό είναι η παρουσία εις τις ψυχές μας, του αέρος ή της θερμότητος ή του ψύχους. Όταν π.χ. αισθάνεσαι κρύο ημπορείς να έχης μια ζωντανή ιδέα της θερμότητος εις το μυαλό σου, αν και η θερμότης δεν έχει σχήμα ούτε είναι αντικείμενον της οράσεως κι ούτε ημπορεί να μετρηθή από το φυσικον αίσθημα ενός ανθρώπου ο οποίος κρυώνει.

»Κατά τον ίδιον τρόπον η πνευματική και ακατάληπτος ύπαρξις του Θεού, ημπορεί να παρουσιασθή εις τον νουν και να αναγνωρισθή από την καρδιά, σε απόλυτη "αμορφία"».

Ο Προσκυνητής: Κατά το διάστημα των ταξιδιών μου συναντήθηκα με ανθρώπους, αφωσιωμένους εις τον Θεόν, ανθρώπους οι οποίοι ζητούσαν την σωτηρία και οι οποίοι μου

είπαν ότι εφοβούντο πολύ να ασχοληθούν με την εσωτερική ζωή, που την απέκρουαν ως απλή φαντασίωσι¹⁰⁹.

»Σε μερικούς απ' αυτούς εδιάβασα από την "Φιλοκαλία" την διδασκαλία του αγίου Γρηγο-

¹⁰⁹ Πρέπει εδώ να σημειωθεί, ότι **πολλοί Ρώσοι** ακολουθούσαν τα **άκρα** και υπέπεφταν σε **πλάνες**, τόσο ένεκα της **υπερηφάνειάς**, της **ιδιορρυθμίας** και των **υπερβολών** τους, όσο και από το γεγονός ότι, **χωρίς κανένα πνευματικό οδηγό, αυτοκαθοδηγούνταν** από μόνη την φαντασία τους. Γι' αυτό και βλέπουμε στα συγγράμματά τους πολλοί Ρώσοι Πατέρες να γράφουν πολύ εμφαντικά για τους **κινδύνους της πλάνης**. Παράλληλα, όμως, βλέπουμε τους ίδιους τους Ρώσους Πατέρες να στηλιτεύουν και την έσχατη **πλάνη του διαβόλου**, ο οποίος υπόβαλλε σε πολλούς (Μοναχούς και λαϊκούς), **να μην ασχολούνται με την Ευχή του Ιησού και την εσωτερική προσευχή**, ένεκα, τάχα, του κινδύνου της πλάνης (από αυτόν τούτον τον διάβολο!). Ενώ, όπως τονίζουν οι άγιοι Πατέρες, **τότε μάλιστα κινδυνεύει κανείς από την πλάνη, όταν δεν ασκεί την Ευχή**, την φοβερή και ιερή αυτή **θεία επίκληση του ονόματος του Χριστού**, ενώπιον της οποίας μάλιστα οι **δαίμονες φρίσσουν** και **φυγαδεύονται**.

Εμείς, λοιπόν, θα λέμε -αν είναι δυνατόν **αδιάκοπα**- και με **πολλή απλότητα** την **Ευχή**, έχοντας **συναίσθηση** της **αμαρτωλής** μας **κατάστασης** και της **πολλής αδυναμίας** μας στην **εκπλήρωση** των **θειών** και **θεοποιητικών εντολών** και **αρετών**, ώστε να **ενισχυθούμε** και **χαριτωθούμε** στην **τήρηση** και **απόκτηση** αυτών (όπως ακριβώς τα ανέπτυξε ο Μεγαλόσχημος Μοναχός στις σελίδες 360-420 του παρόντος).

ρίου του Σιναΐτου, με κάμποση ωφέλεια κ' η οποία έχει ως εξής: "Η ενέργεια της καρδιάς δεν είναι δυνατόν να είναι φαντασίωσις, όπως ημπορεί να συμβή με το μυαλό. Επειδή, όταν ο εχθρός θέλη να μετατρέψη την θερμότητα της καρδιάς εις το ιδικόν του αδέσποτο πυρ, ή να μεταλλάξη τη χαρά της καρδιάς σε παχυλές απολαύσεις των αισθήσεων, η ησυχία, η πείρα και το συναίσθημα το ίδιο, θα αποκαλύψουν την τεχνική και το βάθος ακόμη και προς αυτούς οι οποίοι δεν είναι πολύ διαβασμένοι". Έχω συναντήσει επίσης μερικούς ανθρώπους οι οποίοι, δυστυχώς, παρ' ότι εγνώρισαν την οδό της σιωπής και της προσευχής της καρδιάς, επειδή συνήντησαν ένα εμπόδιο ή την θλίψη μιας εφάμαρτης αδυναμίας, εσταμάτησαν την εσωτερική ενεργητικότητα της καρδιάς, την οποίαν είχαν γνωρίσει».

Ο Καθηγητής: Μάλιστα. Αυτό είναι πολύ φυσικό. Έχω κ' εγώ πείρα του ιδίου πράγματος, όταν πολλές φορές, κατά διάφορα διαστήματα, εξέφυγα από το εσωτερικό αυτό σχήμα του νου ή όταν έκανα κάποια αμαρτία κάνω δε την εξής

σκέψι. Εφ' όσον η εσωτερική προσευχή της καρδιάς, είναι κάτι τι το άγιον, είναι ένωσις με τον Θεό, δεν πρέπει να είναι απαράδεκτο και δεν πρέπει να αποφύγη κανείς να τολμήση, να φέρη τα άγια, μέσα σε μια αμαρτωλή καρδιά, εκτός εάν την αγνίση πρώτα με σιωπηρή συντριβή και μετάνοια και γενικά την προπαρα-σκευάση κατάλληλα για την επικοινωνία με τον Θεό; Δεν είναι καλύτερα να είναι κανείς βουβός ενώπιον του Θεού παρά να του προσφέρη άσκοπες λέξεις και μάλιστα μέσα από μια καρδιά η οποία είναι το σκοτάδι και η ακαταστασία;

Ο Μοναχός: Είναι μεγάλο κρίμα ότι σκέπτεσαι κατ' αυτόν τον τρόπο. Αυτό είναι απελπισία η οποία είναι η χειρότερη από τις αμαρτίες και αποτελεί το ισχυρότερον όπλο του άρχοντος του σκότους, εναντίον μας. Η διδασκαλία των πεπειραμένων αγίων Πατέρων μας, σχετικώς με αυτό, είναι εντελώς διαφορετική. Ο Νικήτας Στηθάτος λέει ότι εάν έχη κανείς πέσει και έχη βυθισθή μέσα και εις τα βάθη ακόμη του κακού της Κολάσεως, πάλι δεν πρέπει να απελπίζεται, αλλά γρήγορα να στρέψη το βλέμμα του προς

τον Θεό κ' Εκείνος γοργά θ' αναστήση την πεσμένη του καρδιά και θα της δώσει περισσότερη δύναμη απ' όση πρώτα είχε. Έτσι μετά από κάθε πτώση και κάθε τραύμα της καρδιάς από αμαρτία, αυτό που έχει να κάνει κανείς είναι να θέσει αμέσως την καρδιά του εις την παρουσία του Θεού για θεραπεία και καθασμό, ακριβώς όπως όταν ωρισμένα αντικείμενα έχουν μολυνθή ή μουχλιάσει, τα εκθέτουμε εις την δύναμη των ηλιακών ακτίνων, οι οποίες με την ισχύ τους τα ξεμουχλιάζουν, τα καθαρίζουν, τα ξεβρωμίζουν. Πολλοί πνευματικοί συγγραφείς μιλούν θετικά γι' αυτόν τον εσωτερικόν αγώνα εναντίον των εχθρών της σωτηρίας, που είναι τα πάθη μας.

Εάν τραυματίζεται κανείς έστω και χίλιες φορές και πάλι δεν πρέπει με κανένα τρόπο να σταματήσει την ζωοποιό ενέργεια, δηλαδή την επίκλησι του Ιησού Χριστού, ο οποίος είναι παρών εις την καρδιά του καθενός μας. Οι πράξεις μας, όχι μόνον δεν πρέπει να μας απομακρύνουν από την όδυσί μας μέσα εις την παρουσία του Θεού, ή να μας απωθούν από την

εσωτερική προσευχή με αποτέλεσμα την ανησυχία, την θλίψη, την απογοήτευσί, αλλά πρέπει όσο το δυνατόν περισσότερο να μας πλησιάζουν προς τον Θεό. Το παιδάκι, που η μητέρα του το διδάσκει τα πρώτα βήματα, περπατάει ένα γύρω κοντά της, μόλις δε αισθανθή να κλονίζονται τα βήματά του τρέχει και στηρίζεται πιάνοντας τα φορέματά της, χωρίς χρονοτριβή.

Ο Ερημίτης: Νομίζω, σχετικά με το πνεύμα της απελπισίας και τις σκέψεις της αγωνίας και της αμφιβολίας, ότι εύκολα όλα αυτά προκαλούνται από την ακαταστασία του νου και την αποτυχία του, να καθοδηγήσει την σιωπηλή εσωτερική ζωή. Οι παλαιοί Πατέρες με την θεία σοφία τους ενικούσαν την απελπισία και ελάμβαναν εσωτερικό φωτισμό και δύναμι από την ελπίδα προς τον Θεό, δια της ειρηνικής σιωπής και της μονώσεως, μας έδωσαν δε σοφή διδασκαλία την εξής ωφέλιμη συμβουλή: «Μείνε σιωπηλός εις το κελλί σου κι αυτό θα σε διδάξει τα πάντα».

Ο Καθηγητής: Έχω τέτοια εκτίμησι σ' εσάς, ώστε

άκουσα με μεγάλη χαρά την από μέρους σας κριτική ανάλυσι των ιδικών μου σκέψεων περί της σιωπής, την οποίαν τόσο πολύ εκθειάζετε και περί της ωφελείας της ζωής της μονώσεως, την οποίαν οι ερημίται με τόση πολλήν αγάπη ζουν. Καλά, αλλά σκέπτομαι και το εξής:

»Εφ' όσον όλοι οι άνθρωποι, σύμφωνα με φυσικόν νόμο τον οποίον ώρισεν ο Θεός, εξαρτώνται ο ένας από τον άλλο και ως εκ τούτου είναι υποχρεωμένοι εις την ζωή τους να βοηθή ο ένας τον άλλον, να εργάζεται ο ένας για τον άλλον, να υπηρετή ο ένας τον άλλον, αυτή η αλληλοβοήθεια δεν είναι σημαντικός παράγων της ευτυχίας των ανθρώπων και δεν δείχνει του καθενός την αγάπη προς τον πλησίον; Ο ερημίτης όμως και οπαδός της σιωπής, που έχει εγκαταλείψει την ανθρωπίνη κοινωνία με ποιόν τρόπο με την απραξία την οποία έχει καθιερώσει, ημπορεί να υπηρετήση τον συνάνθρωπό του και να συμβάλη εις την ευτυχία του συνόλου; Νομίζω ότι καταστρέφει εντελώς εις τον εαυτόν του τον νόμον του δημιουργού, ο οποίος αφορά εις την δι' αγάπης ένωσιν, κατά τον τρόπον του

καθενός, καθώς και εις την ευεργετικήν επίδρασι εις την αδελφότητα, την κοινότητα των ανθρώπων.

Ο Ερημίτης: Εφ' όσον η άποψίς σας αφορά εις την σιωπήν είναι λανθασμένη και το συμπέρασμα εις το οποίον καταλήξατε δεν είναι δυνατόν να είναι ορθόν. Ας το ιδούμεν, όμως, εις τας λεπτομερείας του, το ζήτημα αυτό: 1) Ο άνθρωπος ο οποίος έχει εκλέξει να ζη σε **σιωπηρή μόνωσι**, δεν ζη καθόλου σε κατά-στασιν απραξίας και οκνηρίας, απεναντίας δε **ευρίσκειται σε ύψιστο σημείο ενεργητικότητος**, πολύ μεγαλυτέρας μάλιστα αυτής, την οποίαν αναπτύσσει ένας ο οποίος ζη μέσα εις την ανθρώπινη κοινωνία. **Χωρίς κατάπαυσιν**, ενεργεί σύμφωνα προς την λογική του φύσιν, **αγρυπνεί διανοητικά**, διανοείται συνεχώς και με άγρυπνο μάτι παρακολουθεί την πνευματική πρόοδό του και την ηθική του ύπαρξιν. Αυτός είναι ο πραγματικός και ορθός σκοπός της σιωπής.

Με αυτόν, όμως, τον τρόπον, ο αναχωρητής υπηρετώντας την τελειοποίησίν του, **εξυπη-**

ρετεί και άλλους διά τους οποίους η αδιάσπαστη βύθις εις τον εαυτόν τους για την ηθική τους εξέλιξιν, είναι αδύνατος. Αυτός, λοιπόν, που φρουρεί τον εαυτόν του εις την σιωπήν και επικοινωνεί κατ' αυτήν με την εσωτερική του πείραν, είτε με λόγους σε εξαιρετικές περιστάσεις, είτε με συγγραφάς, προάγει τα πνευματικά πλεονεκτήματα και αυτά που αφορούν εις την σωτηρίαν των αδελφών του.

Προσφέρει δε περισσότερες και μάλιστα υψηλοτέρας μορφής υπηρεσίες, απ' ό,τι θα προσέφευρεν ένας άλλος σε ευεργεσίες και αγαθοεργίες, επειδή όσα βοηθήματα κι αν μοιράση κανείς εις τους διαφόρους πάσχοντας ουδέποτε θα επαρκέσουν, ενώ εκείνος ο οποίος ημπορεί να προσφέρει ηθικές ευεργεσίες και υπηρεσίες, βοηθώντας εις την τελειοποίησιν την πνευματικήν των ανθρώπων, καθίσταται ευεργέτης του συνόλου.

Η πείρα του και η διδασκαλία του μεταδίδεται από γενεάς εις γενεάν και έτσι εμείς σήμερα ημπορούμε και ωφελούμεθα από πείρα, διδα-

σκαλία και αρετή, που ακμάσανε και σε παλαιές εποχές ακόμη. Αυτή η ευεργεσία δεν διαφέρει, νομίζω, καθόλου από την χριστιανική αγάπη, μάλιστα δε, θα έλεγα, ότι μάλλον την ξεπερνά.

2) Η ευεργετική και χρησιμωτάτη επίδρασις του ανθρώπου, ο οποίος τηρεί την σιωπή με τους πλησίον αυτού, δεν φαίνεται μόνον από την τρανήν απόδειξι περί του πόση δύναμιν ημπορεί να αποκτήση ο άνθρωπος επάνω εις τον εαυτόν του, καθώς και πόση κυριαρχίαν εις τα πάθη του, αλλ' επί πλέον, με το ζωντανό παράδειγμα της αυταπαρνήσεως ωφελεί τον προσεκτικό και καλόπιστο χριστιανό, διδάσκοντάς τον την ανάγκη της περισσοτέρας κυριαρχίας εις τις αδυναμίες του, και το απαραίτητο, της πυκνοτέρας εντρυφήσεώς του εις την μελέτη του νόμου του Θεού. Ο χριστιανός που ζη εις τον κόσμον, ακούγοντας για τον αφωσιωμένον ερημίτη και την αγία ζωή του, αισθάνεται κι αυτός την ανάγκη να ζήσει μια ενάρετη ζωή, συλλογίζεται ότι ο άνθρωπος είναι ένα φύσημα ανέμου, ένα πέταγμα πουλιού επάνω εις την γη, τέλος δε διδάσκει ότι είναι δυνατόν ο άνθρωπος

με την προσπάθεια, με την νοερά προσευχή και την χάρι του Θεού να φθάση σε τέτοιο ύψος πνευματικότητας, ώστε να μπορή από μακρυά να ατενίζη κάπως την πλήρη πνευματικότητα, την οποίαν είχαν οι πρωτόπλαστοι εις τον Παράδεισο, μόλις εβγήκαν από τα χέρια του Δημιουργού. Ο σιωπηρός ασκητής διδάσκει με την σιωπή του και οικοδομεί περισσότερο ίσως απ' ό,τι θα εδίδασκε με τα λόγια του.

3) Όλες οι πάρα πάνω ωφέλειες εκπηγάζουν από την γνήσια σιωπή η οποία φωτίζεται και αγιάζεται από το φως της Χάριτος. Αλλ' εάν ο τηρητής της σιωπής δεν έχει αποκτήσει αυτές τις δωρεές της Χάριτος, οι οποίες τον αναδεικνύουν φως δια τον κόσμον, κ' επίσης όταν ακόμη εμπήκε εις την οδόν της σιωπής με τον σκοπόν να κρύψη τον εαυτόν του, τούτο δε εξ αιτίας κλίσεώς του προς την αφροντισίαν, και τότε ακόμη, προξενεί μεγάλο καλό εις τους συνανθρώπους του, ακριβώς όπως ο κηπουρός που με το κλάδεμα των διαφόρων ξερών και παρασιτικών κλαδιών, καθαρίζει τα δένδρα, ώστε οι υπόλοιποι κλάδοι δυναμώνοντας, να

μπορέσουν ασφαλέστερα να καρποφορήσουν. Αυτό ασφαλώς δεν είναι ολίγη ωφέλεια.

«Γενικά, τέλος, είναι σπουδαίο το όφελος από το γεγονός ότι ο αφιερωμένος εις την μονήρη ζωήν εκλεκτός, προξενεί την εξασθένησι της δυνάμεως των διαφόρων πειρασμών οι οποίοι θα ήτο δυνατόν να έχουν καταστρεπτικό πνευματικό και ηθικόν αποτέλεσμα εις την κοινωνίαν των συνανθρώπων του, με την οποίαν έρχεται εις επαφήν. Για το θέμα της αξίας της σιωπής ο άγιος Ισαάκ ο Σύρος εκφράζεται ως εξής: "Εάν από την μια μεριά βάλουμε όλες τις πράξεις της ζωής αυτής και από την άλλη πλευρά θέσουμε την σιωπή θα ιδούμε ότι η ζυγαριά θα γείρη προς το μέρος της δευτέρας. Μη θέτης αυτούς οι οποίοι επιτελούν σημεία και κάνουν αξιοθαύμαστα πράγματα εις τον κόσμον, με εκείνους οι οποίοι τηρούν την σιωπή και κατέχουν γνώσι. Αγάπα την απραξία της σιωπής περισσότερο απ' ό,τι ο ποτισμένος με την φιλαργυρία ποθεί τον χρυσό, αγάπα την επιστροφή των ανθρώπων προς τον Θεό. Είναι προτιμότερο να κόψης τους ιδικούς σου δεσμούς

προς την αμαρτία, από το να ελευθέρωσης δούλους από τα δεσμά της δουλείας τους". Αλλ' επί πλέον και διάφοροι σοφοί συνέβη να αναγνωρίσουν την αξία της σιωπής.

Η φιλοσοφική σχολή των Νεοπλατωνικών, η οποία απέκτησε πολλούς οπαδούς κάτω από την καθοδήγησι του φιλοσόφου Πλωτίνου, ανεβίβασε σε μέγα βαθμό την εσωτερική θεωρητική ζωή, την οποία, όμως, κατώρθωναν ιδιαιτέρως δια της σιωπής. Ένας πνευματικός συγγραφεύς γράφει, ότι εάν το κράτος συμβή να φθάση σε ύψιστο βαθμό παιδείας και ηθικής και πάλιν έχει ανάγκη να έχη ανθρώπους για την πνευματική θεωρία, η οποία, μαζί με τις άλλες υπηρεσίες των πολιτών, θα χρησιμεύση εις την διατήρησι του πνεύματος της αληθείας, το οποίον λαμβάνεται από τις προηγούμενες γενεές και παραδίδεται εις τις επόμενες. Τέτοια άτομα εις την Εκκλησίαν είναι οι Ερημίται, οι Έγκλειστοι, οι Αναχωρηταί».

Ο Προσκυνητής: Νομίζω ότι κανείς δεν απέδωσε τόσον αληθινά την αξία της υπεροχής της σιωπής, όσον ο άγιος Ιωάννης της Κλίμακος,

όταν έγραψε: «Η σιωπή είναι η μητέρα της προσευχής, είναι μία επιστροφή από την αιχμαλωσία της αμαρτίας, είναι η αυθόρμητη επιτυχία εις την αρετή, είναι μία συνεχής άνοδος προς τους ουρανούς». Αλλά και ο Ιησούς Χριστός, ο ίδιος, θέλοντας να μας δείξη τα πλεονεκτήματα και την αναγκαιότητα της μονώσεως με σιωπή, συχνά άφηνε για λίγο το δημόσιο κήρυγμά του και ανεχώρει σε σιωπηλά μέρη για προσευχή και ησυχία.

»Οι σιωπηλοί θεωρητικοί Πατέρες, είναι σαν τους στύλους και υποστηρίζουν την βαθιά ευσέβεια της Εκκλησίας, δια της μυστικής και συνεχούς προσευχής των. Βλέπει κανείς, λοιπόν, και κατά το απώτερον παρελθόν, διαφόρους κοινούς ανθρώπους καθώς και ευγενείς, τέλος δε και βασιλείς, να πηγαίνουν για να επισκεφθούν¹¹⁰ διαφόρους ερημίτας και ανθρώπους αφιερωμένους εις την σιωπή και να τους παρακαλούν θερμά να προσεύχωνται γι' αυτούς και την ενίσχυσί των εις την σωτηρίαν.

¹¹⁰ Σύγχρονο παράδειγμα, ο π. Παΐσιος ο αγιορείτης.

Ὡστε ο σιωπηλός ἐγκλειστος, ο ερημίτης και ο αναχωρητής, ἡμποροῦν να υπηρετοῦν τον πλησίον τους και να βοηθοῦν εις την πρόοδον της κοινωνίας και την ευτυχίαν της, με την αδιάπτωτη, γι' αυτήν, προσευχή τους».

Ο Καθηγητής: Τώρα υπάρχει ακόμη κάτι το οποίο δεν κατορθώνω εύκολα να το καταλάβω. Υπάρχει γενική συνήθεια μεταξύ όλων μας των χριστιανών, να παρακαλούμε ο ένας τον άλλον για προσευχές προς τον Θεό, να θέλουμε ο ένας τις προσευχές του άλλου και να εκδηλώνουμε πεποίθησι για τις προσευχές ωρισμένων μελών της Εκκλησίας. Δεν είναι αυτό, όμως, μία σαφής εκδήλωσις φιλαυτίας; Δεν είναι επίσης αυτό μια απλή συνήθεια την οποία επαναλαμβάνουμε ακούσια, μόνο και μόνο γιατί ακούμε τους άλλους να παρακαλούν για ενθύμισιν εις τις προσευχές, ο ένας τον άλλο; Χρειάζεται πράγματι ο Θεός την ανθρώπινη παράκλησιν, αφού Εκείνος προβλέπει για τα πάντα και ενεργεί σύμφωνα με την ευλογημένη Πρόνοιά Του κι όχι κατά τις ιδικές μας επιθυμίες, επειδή γνωρίζει και διευθετεί τα πάντα, προτού ακόμη

λάβουν χώραν οι παρακλήσεις μας, όπως άλλωστε το λέει και το Άγιον Ευαγγέλιό Του; Είναι δυνατόν η προσευχή, έστω και πολλών ανθρώπων, να καταστή ισχυρότερη και να υπερισχύση των αποφάσεών Του; Ημπορεί δε να κάνη το ίδιο η προσευχή ενός μόνου προσώπου; Δεν θα γινόταν εις αυτήν την περίπτωσιν ο Θεός ακροατής του καθενός ανθρώπου; Είναι δε ακόμη δυνατόν, να με σώση πραγματικά, η προσευχή ενός τρίτου προσώπου, όταν όλες οι ενδείξεις είναι αντίθετες από τον σκοπό της παρακλήσεώς μου προς εκείνον, για την συμπερίληψί μου εις την προσευχή του;

«Νομίζω ότι η προτροπή μεταξύ διαφόρων προσώπων, για προσευχή, του ενός υπέρ του άλλου προς τον Θεόν, δεν είναι παρά μια ευσεβής έκφρασις χριστιανικής αβρότητας, η οποία δείχνει σημεία ταπεινοφροσύνης με αυτό που εκδηλώνεται ως επιθυμία προτιμήσεως εις την προσευχήν, αυτού ή εκείνου».

Ο Μοναχός: Εάν κανείς κρίνη επιπόλαια και εξωτερικά το ζήτημα αυτό, τότε, φυσικά,

καταλήγει σε πρόχειρα συμπεράσματα, σαν το πάρα πάνω. Αλλ' ο πνευματικός σκοπός, ευλογημένος από το φως της θρησκείας και εξησκημένος με την πείρα της εσωτερικής ζωής, προχωρεί πολύ βαθύτερα, θεωρεί τα πνευματικά καθαρώτερα και μυστηριωδώς αποκαλύπτει κάτι εντελώς διαφορετικό απ' ό,τι διετυπώσατε προηγουμένως.

Έτσι, λοιπόν, για να το εννοήσουμε αυτό πληρέστερα και συντομώτερα, ας πάρουμε ένα παράδειγμα και ας βεβαιώσουμε την αλήθειά του από τον Λόγον του Θεού. Ας υποθέσουμε ότι ένας μαθητής έρχεται σε έναν ωρισμένο διδάσκαλο για να μαθητεύση, αλλ' οι όχι μεγάλες ικανότητές του, η οκνηρία και η αδυναμία του να συγκεντρωθή εις τον εαυτόν του, τον εμποδίζουν από την επιτυχία εις τις σπουδές του και τον θέτουν εις την κατηγορία των αμελών και αποτυχημένων. Θλιμμένος από την κατάστασιν αυτή και μη ξεύροντας τί να κάμη και πώς να αντιμετωπίση σταθερά τις αποτυχίες του, πιάνει γνωριμία με ένα συμμαθητή του, ικανώτερον απ' αυτόν και επιμελέστερον, εις

τον οποίον εξηγεί το πρόβλημα που τον απασχολεί και την στενοχώρια του.

«Ας εργασθούμε από εδώ και πέρα μαζί, απαντά πρόθυμα ο συμμαθητής, ας συνδεθούμε περισσότερο, ας είμεθα χαρούμενοι και το αποτέλεσμα του φιλικού συνδέσμου μας, της συμμελέτης μας και της χαράς, θα είναι οπωσδήποτε η επιτυχία». Έτσι αρχίζει η συνεργασία εις την μελέτην, ο ένας εξηγεί εις τον άλλο τις δυσκολίες κι αλληλοβοηθούνται και προοδεύουν, χαρούμενοι κ' οι δύο, ώστε ύστερα από λίγο καιρόν ο αδύνατος μαθητής γίνεται καλός, αγαπά την εργασία του, η αδιαφορία και η οκνηρία μετατρέπονται σε επιμέλεια, τελικά δε παρουσιάζεται με έναν εξαίρετο και καλό σφυρηλατημένο χαρακτήρα.

Από την άλλη μεριά ο καλός απ' την αρχή, ο πρόθυμος και επιμελής μαθητής, καθίσταται καλύτερος, επιμελέστερος, αποδοτικώτερος. Από την επίδρασι την οποίαν είχαν ο ένας προς τον άλλον, έφθασαν από κοινού σε ζηλευτό σημείο προόδου. Ένα τέτοιο περιστατικό είναι

κάτι τι το φυσικό, γιατί ο άνθρωπος είναι γεννημένος να ζη σε επικοινωνία με τους συνανθρώπους του, να εξελίσσεται φυσιολογικά, λογικά, διανοητικά, ψυχικά, δια της κοινωνίας, δια των διαφόρων συνηθειών της ζωής, δια της εξασκήσεως, δια των διαφόρων συγκινήσεων, δια των ενεργειών της θελήσεως, με μια λέξι, δι' όλων εκείνων τα οποία λαμβάνει ως παραδείγματα αυτού του είδους.

Ὡστε εφ' όσον η ζωή των ανθρώπων ευρίσκεται σε πολύ στενές σχέσεις και κάτω από ισχυρότατες επιδράσεις του ενός προς τον άλλον, αυτός ο οποίος τυχόν ζη μέσα σε ωρισμένο είδος ανθρώπων, συνηθίζει και εφαρμόζει εις την ιδική του ζωή τις συνήθειες, το είδος της συμπεριφοράς, όχι σπάνια δε και τις ιδιοτυπίες του περιβάλλοντός του¹¹¹. Συνεπώς ο ψυχρός γίνεται ενθουσιώδης, ο αμβλύς οξύς, ο οκνηρός ενεργητικός, και αντιθέτως. Το πνεύμα ενός ημπορεί να ωφελήση και να ενεργήση ευεργετικά εις την ψυχήν ενός άλλου και φυσικά εις την περίπτωσιν της προσευχής δεν είναι

¹¹¹ είτε προς το καλόν είτε προς το κακόν.

αφύσικον να επηρεάζη δι' αυτής ο ένας τον άλλον, δίνοντας θάρρος εις την περίπτωσιν της απελπισίας, απωθώντας από τυχόν πτώσεις σε αμαρτίες, ενισχύοντας σε προσπάθειες τελειοποιήσεως. Έτσι βοηθώντας ο ένας τον άλλον καθιστάμεθα όλοι περισσό-τερον αφωσιωμένοι εις τον Θεό, περισσό-τερον ενεργητικοί πνευματικά, περισσό-τερον σταθεροί, περισσό-τερον σοβαροί, εις όλας μας τας εκδηλώσεις. Αυτό είναι το μυστικό της προσευχής που γίνεται για τους άλλους, εξηγώντας την ευσεβή συνήθεια των χριστιανών να προσεύχωνται ο ένας για τον άλλον και να παρακαλούν τον Θεό εις τις προσευχές, για τους αδελφούς των. Ακόμη από αυτό καταλαβαίνει κανείς ότι ο Θεός δεν είναι σαν τους ισχυρούς των ανθρώπων οι οποίοι ευχαριστούνται εις τις πολλές και αλλεπάλληλες αιτήσεις.

»Ο Θεός ευαρεστείται εις την προσευχή η οποία απευθύνεται προς Αυτόν από καθαρή καρδιά, που είναι εις θέσιν να τον αισθανθή, να συνομιλήση και να ενωθή τελικά μαζί Του. Αλλ'

εάν η αμοιβαία προσευχή των χριστιανών οι οποίοι ζουν εις την γην είναι τόσον ωφέλιμη και αποτελεσματική, επίσης κατά τον ίδιο τρόπο η προσευχή αμοιβαίως ωφελεί και όταν γίνεται για τους κεκοιμημένους, των οποίων ο κόσμος ευρίσκεται εις τους ουρανούς, πλην όμως ευρίσκεται συγχρόνως και σε στενό σύνδεσμο με τον ιδικόν μας επάνω εις την γην, κόσμο. Κατ' αυτόν τον τρόπο οι ψυχές της Στρατευό-μενης Εκκλησίας έρχονται σε πνευματικήν επικοινωνία με τις ψυχές της θριαμβευούσης Εκκλησίας, ή όπως θα ελέγαμε με απλούστερα λόγια, έρχονται σε πνευματικήν επικοινωνία οι ζώντες μετά των τεθνεώτων.

»Όλα όσα ελέχθησαν πάρα πάνω είναι βασισμένα εις την ψυχολογία, αλλ' εάν ανοίξουμε την Αγία Γραφή ημπορούμε να επιβεβαιώσουμε την ίδια αλήθεια σχετικά και από τον λόγο του Θεού.

1) Ο Ιησούς Χριστός λέει εις τον Απόστολο Πέτρο: "Εγώ έδεήθην περί σου ἵνα μή έκλίπη ή πίστις σου". (Λουκ. 22,32). Βλέπουμε δηλ. από τα λόγια αυτά, ότι η δύναμις της προσευχής την οποίαν

έκαμε ο Χριστός, ενίσχυσε το πνεύμα του Αποστόλου Πέτρου και τον εδυνάμωσε όταν η δύναμις της πίστεώς του εκρινόταν.

2) Όταν ο ίδιος Απόστολος Πέτρος, εκρατείτο εις την φυλακή, "προσευχή ἦν έκτενης γενομένη ὑπό τῆς Ἐκκλησίας πρὸς τόν Θεόν ὑπέρ αὐτοῦ" (Πράξ. 12,5). Εδώ έχουμε πάλιν αποκάλυψη της βοηθείας την οποία η αδελφική προσευχή παρέχει εις τις ταραγμένες στιγμές του βίου.

3) Η καθαρώτερη, όμως, αγιογραφική μαρτυρία για το ζήτημα που μας απασχολεί προέρχεται από τον άγιο Ιάκωβο τον Αδελφόθεο, ο οποίος γράφει εις την Επιστολήν του: "Ἐξομολογεῖσθε ἀλλήλοις τά παραπτώματα ὑμῶν καί εὔχεσθε ὑπέρ ἀλλήλων ὅπως ἰαθῆτε, πολὺ ἰσχύει δέησις δικαίου ἐνεργουμένη" (Ιακ. 5,16). Τα λόγια αυτά είναι θετική επιβεβαίωσις του ψυχολογικού θέματος το οποίον εθίγη πάρα πάνω. Τί θα ημπορούσαμεν, όμως, να ειπούμε για το παράδειγμα του μεγάλου Αποστόλου Παύλου, το οποίον μας έχει δοθή σαν υπόδειγμα Προσευχῆς του ενός προς τον άλλον;

Ένας συγγραφεύς παρατηρεί λέγοντας ότι το παράδειγμα του Παύλου μας διδάσκει σαφώς πόσον αναγκαία είναι η αμοιβαία προσευχή του ενός για τον άλλον, όσο μας διδάσκει και το γεγονός ενός ισχυρού εις την προσευχή και εις τους αγώνες κατά των παθών της αμαρτίας, ασκητού, ο οποίος αισθάνεται ισχυρότατη την ανάγκη και ζητεί με δάκρυα την εξ ύψους βοήθεια για την τελική νίκη.

Εις την προς Εβραίους Επιστολήν ο Παύλος, παρακαλεί λέγοντας: "Προσεύχεσθε περί ἡμῶν πεποίθαμεν γάρ ὅτι καλήν συνείδησιν ἔχομεν ἐν πάσι καλῶς θέλοντες ἀναστρέφεσθαι"(Εβρ. 13,18).

»Όταν, λοιπόν, έχουμε υπ' όψιν αυτό, τότε είναι δυνατόν να καταλάβουμε πόσο παράλογο είναι να επαναπαυώμεθα εις τις προσευχές μας μόνο και εις τις ιδικές μας επιτυχίες όταν ένας Παύλος, πλήρης χάριτος, με ταπεινοφροσύνη παρακαλεί τους αδελφούς να προσευχηθούν γι' αυτόν. Έτσι, λοιπόν, με ταπείνωσι, απλότητα και ενότητα αγάπης, δεν απορρίπτουμε ούτε απεχθανόμεθα

την βοήθεια των προσευχών, των έστω και αδυνάτων κατά την πίστι, εφ' όσον το μεγάλο και καθαρώτατο πνεύμα του Παύλου δεν αφήνει καμμιά αμφιβολία σχετική μ' αυτό, τουναντίον δε παρακαλεί για τις προσευχές όλων γενικά, γνωρίζοντας ότι η δύναμις του Θεού "έν άσθενεία τελειοῦται".

Συνεπώς καθίσταται ενίοτε τέλεια και σ' αυτούς που δεν έχουν πολύ δυνατή επιθυμία για προσευχή. Έχοντας την δύναμι του παραδείγματος αυτού αντιλαμβανόμεθα περαιτέρω ότι η προσευχή του ενός για τον άλλο, δυναμώνει την ένωσι εις την χριστιανική αγάπη την οποία έχει ο Θεός διατάξει, μαρτυρεί την ταπείνωσι του πνεύματος αυτού που παρακαλεί και τέλος προσελκύει το πνεύμα εκείνου ο οποίος προσεύχεται, κατ' αυτόν δε τον τρόπον λαμβάνει χώραν παρακινήσις για αμοιβαία παρακλητική προσευχή».

Ο Καθηγητής: Η ανάλυσις την οποίαν εκάματε και οι αποδείξεις σας είναι ακριβείς, αλλά θα ήτο πολύ ενδιαφέρον να ακούσω από το στόμα σας

την πραγματική μέθοδο και τον τρόπο της προσευχής για τους άλλους, επειδή νομίζω ότι ο καρπός και η προσελκυστική δύναμις της προσευχής εξαρτώνται, από ένα ζωντανό ενδιαφέρον για τους συνανθρώπους μας και κατ'εμφανή τρόπον, ως κι από την συνεχή επίδρασι του πνεύματος αυτού που προσ-εύχεται, επί του πνεύματος αυτού ο οποίος παρεκάλεσε για προσευχές. Αλλά αυτή η κατάσταση της ψυχής δεν απομακρύνει από την αδιάκοπη αίσθησι της αοράτου Παρουσίας του Θεού και δεν μας κάμνει να παρουσιάζουμε εις τον Θεόν τις ανάγκες μας, αντί αυτής ταύτης της ψυχής μας;

»Εάν κάποιος ενθυμείται εις την προσευχήν του τον πλησίον του μια ή δυό φορές την ημέρα παρακαλώντας τον Θεό για δύναμι και βοήθεια, δεν θα ήτο τούτο αρκετό για την ενδυνάμωσι της ψυχής του;¹¹² Δηλαδή, για να μη μακρυγορώ,

¹¹² Στο ερώτημα αυτό, θα μπορούσαμε να απαντήσουμε και τα εξής: «Όταν το πρόβλημά μας αφορά κάποιο πρόσωπο: τότε, **όποτε** νοιώθουμε **ανησυχία** για το πρόσωπο αυτό, μπορούμε να λέμε **μια-δυο φορές**, "Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, **ελέησον τον δούλον Σου (τάδε)**" και μετά να **επιστρέφουμε** στο "Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, **ελέησόν με**". Βλέποντάς μας ο καλός Θεός να

θα ήθελα γενικά να μάθω ακριβώς πώς πρέπει να προσευχώμεθα για τους άλλους».

Ο Μοναχός: Η προσευχή, για ο,τιδήποτε, η οποία προσφέρεται εις τον Θεό, δεν μας απομακρύνει από την αίσθησι της παρουσίας του Θεού, αλλά πρέπει ό,τι προσφέρουμε εις τον Θεόν να το προσφέρουμε εις την Παρουσίαν Εκείνου. Γι' αυτό σχετικά με την μέθοδο της προσευχής για τους άλλους πρέπει να σημειωθή ότι η δύναμις της συνίσταται εις την συμπάθεια και την αγάπη μας για τον πλησίον και έχει επιρροή εις την ψυχή του, σύμφωνα με το μέγεθος της

εναποθέτουμε με πίστη όλη μας την εμπιστοσύνη σ' Αυτόν και να στρεφόμεσθε διά της προσευχής μέσα μας (φροντίζοντας μόνο για τα πνευματικά μας), δεν έχει παρά να φροντίσει Εκείνος για τα υπόλοιπα, να λύσει το πρόβλημά μας και να μας δώσει το ποθούμενο και για τον αδελφό μας». Περαιτέρω θα προσθέταμε, ότι «η προσευχή αυτή, το “Κύριε Ιησού Χριστέ, Υιέ του Θεού, ελέησόν με”, πρέπει να λέγεται από μάς όσον το δυνατόν συχνότερα. Παράλληλα, πρέπει να έχουμε προσοχή στή ζωή μας, κυρίως δέ στό νού μας, στρέφοντάς τον από τον πρόσ τα έξω διασκορπισμό του μέσα μας (ψηλά στό στήθος, όπου βρίσκεται το ταμείο των λογισμών) και εκεί (ο νούς) να παρακολουθεί με προσοχή τα λόγια που λέει η ευχή. Κάνοντας αυτό συνεχώς, χωρίς αμφιβολία σύντομα θα δούμε μιά αλλαγή μέσα μας, της οποίας τα μετέπειτα δεν θα είναι πλέον χωρίς ευφροσύνη και χαρά...»

συμπαθείας μας αυτής και της αγάπης. Έτσι, λοιπόν, όταν συμβαίνει να θυμώμεθα τον πλησίον μας, ή τις ώρες που έχουμε καθιερώσει για προσευχή για τον πλησίον, ορθόν είναι να τον φέρνουμε με το νου μας εις την Παρουσία του Θεού και να προσφέρουμε την προσευχή μας κατά τον ακόλουθο τρόπο, λέγοντας: «Πολυέλεε Κύριε και Θεέ, γενηθήτω το θέλημα σου, το οποίον θέλει πάντας ανθρώπους σωθή-ναι και εις επίγνωσιν αληθείας ελθείν. Βοήθησε και σώσε τον δούλον σου... Δέξου την επιθυμία μου αυτήν σαν μια κραυγή αγάπης, αγάπης όπως την edίδαξες Συ». Μπορεί να επαναλάβη κανείς τις λέξεις αυτές, όταν η ψυχή του το επιθυμή ή όταν είναι ώρα της προσευχής ή κι όταν θέλη να προσευχηθή με το κομποσχοίνι, αφιερώνοντας ωρισμένους κόμπους για τους άλλους. Η πείρα με έχει διδάξει ότι είναι πολύ ευεργετική αυτή η προσευχή για εκείνον τον οποίον προσφέρεται.

Ο Καθηγητής: Οι απόψεις σας, τα επιχειρήματά σας, η εποικοδομητική συνομιλία και οι φωτεινές σκέψεις σας, που ξεπήδησαν από όλα τα ανωτέρω, με έκαναν να αποφασίσω και να

τηρήσω εις την ζωή μου όλα όσα άκουσα εδώ και αισθάνθηκα, σας προσφέρω δε ευχαριστίες, ευγνωμοσύνη και τα σεβάσματά μου, από τα βάθη της καρδιάς μου.

Ο Προσκυνητής και ο Καθηγητής: Η ώρα ήλθε για μας και πρέπει να αναχωρήσουμε. Με όλη μας την καρδιά σας παρακαλούμε για τις προσευχές σας, να τις έχουμε σύντροφο κατά το διάστημα του ταξιδιού μας.

Ο Πνευματικός: «Ο Θεός της Ειρήνης, ο οποίος ανέστησε τον Κύριό μας Ιησού Χριστό εκ των νεκρών, τον μεγάλο Ποιμένα και Αμνό, ο οποίος έχυσε το Πανάγιό Του αίμα δια να υπογραφή η Καινή και αιώνιος Διαθήκη, ας σας τελειοποίηση σε κάθε έργο, ώστε να πράττετε το θέλημά Του. Ας κατεργάζεται μέσα σας κάθε τι που θα τον ευαρεστήση, ας σας ευλογή δια του Υιού Του, Κυρίου Ιησού και ας σας φωτίζη δια του Αγίου Πνεύματός Του. Αμήν».

**ΤΕΛΟΣ ΚΑΙ ΔΟΞΑ ΤΩ ΔΙΔΟΝΤΙ ΗΜΙΝ ΖΩΗΝ ΔΙΑ
ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ**

